

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YERLİ HALK VE SURİYELİ SIĞINMACILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI
TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI: HATAY ANTAKYA
ÖRNEĞİ**

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

Hazırlayan

Zeynep GÜLERYÜZ

Yüksek Lisans Tezi

KARAMAN – 2021

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı

**YERLİ HALK VE SURİYELİ SIĞINMACILARIN BİRBİRLERİNE
KARŞI TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI: HATAY
ANTAKYA ÖRNEĞİ**

Hazırlayan

Zeynep GÜLERYÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. MUSTAFA AYDIN

KARAMAN – 2021

ENSTİTÜ TEZ ONAY FORMU

Doküman No	FR-285
İlk Yayın Tarihi	05.02.2018
Revizyon Tarihi	27.10.2020
Revizyon No	01
Sayfa No	1/1

YERLİ HALK VE SURİYELİ SİĞINMACILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI TUTUMLARI ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI: HATAY ANTAKYA ÖRNEĞİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 16 / 03 / 2021

Bu tez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 18 /02 /2021 tarih ve 07/185 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Hazırlayan

Kalite Sistem Onayı

ÖNSÖZ

Yerinden edilme duygusu taşıyan insanlar ile aynı topraklarda yaşamak, aynı kültürün içerisinde bulunmak ve ortak mekânlarda yaşam mücadelesi vermek tarifi anlatılmaz bir duygu olsa gerek. Savaştan kaçıp gelen insanların yanı başınızdaki mahallede, apartmanda, parkta var olduğunu bilme düşüncesi insanı farklı iklimlere götürüyor. Doğduğun topraklarda yaşarken, kendini bir anda, yabancı bir ülkede bulma hissinin verdiği korku ve belirsizlik hissi ve dahi empatisi bile bizi ürkütmeye yetiyor sanırım. “Sığınan insan olmak” hissinin bireyde ne gibi etkiler oluşturacağı düşüncesiyle “göç sosyolojisi” alanına ilgi duyarak bu alanı çalışmaya başlayarak hayatıma onların hayatının birtakım sahnelerini, deneyimlerini dâhil etmek istedim.

Bu çalışmamda değerli teorik bilgilerini bana aktaran ve fikirleriyle katkı sağlayan Suriyelilere “insan” gözü ile bakmamda benimle ortak fikirde olduğunu hissettiren değerli danışmanın Sayın Prof. Dr. Mustafa Aydın’a, lisans döneminde bana göç sosyolojisi alanını sevdiren ve ilgi alanım haline gelmesini sağlayan değerli Doç. Dr. Fatih Kahraman’a teşekkürlerimi sunarım. Tüm eğitim hayatım boyunca bana emek harcayan ve gelişmemde katkı sağlayan tüm öğretmenlerime teşekkürlerimi bir borç bilirim.

2020 yılının bu zorlu, yorucu ve yıpratıcı sürecinde bana manevi desteklerini esirgemeyen ve her daim yanımda olan, başta kıymetli canım BABAM ve ANNEME ve kardeşlerim İsmail, Feyruz, Cemre ve Ahmet’e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Her yıldığımda ve tükendiğimde bana destek elini hep uzatan, her kararında tüm içtenliğiyle yanı başımda olan değerli fikirleriyle tezime destek olan manevi kardeşim, canım kuzenim Hatice Güleriyüz’e teşekkür ederim.

Zeynep GÜLERYÜZ

ÖZET

2011 yılında Suriye’de yaşanmış iç savaş ve karışıklık sebebiyle Suriyeli çoğu insan bulundukları ortam içerisinde can ve mal güvenliklerini korumakta zorlanmıştır. Yaşamları tehdit altında kalan bu insanlar, çareyi başka bölgelere ve ülkelere göç etmekte bulmuş ve Türkiye başta olmak üzere Irak, Lübnan, Mısır, Ürdün gibi ülkelerde yaşamaya başlamışlardır. Suriyeli sığınmacılar Türkiye’nin Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, İstanbul gibi birçok illerini yaşam alanı olarak tercih etmişlerdir. Bu çalışma, Hatay ili Antakya ilçesinde yaşayan yerli halkın, Suriyelilere karşı gösterdikleri tutum, söylem ve algı ile sığınmacı Suriyelilerin ilişkide oldukları yerli halka bakışları ve karşılıklı olarak yaşadıkları sorunlar kapsamında gerçekleşmiştir. Antakya ilçesi, Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerden biridir.

Çalışmada, Antakya yerel halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak ve Suriyeli sığınmacılar ile hangi alanlarda ne şekilde etkileşimler kurduklarına dair tespit analizi yapılması amaçlanmaktadır. Çalışma sonucunda, belirli bir ortak yaşam alanında hayatlarını devam ettiren, farklı kültür, gelenek ve inançlara sahip olan Suriye ve Türkiye toplumu, şüphesiz bir değişim sürecine dâhil olmuştur. Suriyeli sığınmacılardan bazıları, öncelikle bulundukları yerleşim yeri olan Antakya’da genelde ise Türkiye’de fazlalık ve ekonomiyi sıkıntıya geçiren kişiler olarak algılanmaktadırlar.

Değişim gerçekleştiren bu iki toplumda, Antakya yerel halkının savaşın ilk zamanlarında sığınmacılara gösterdikleri tutum ve algıların zamanla değişmesinin sebebi olarak; sayıca artmalarını, “kötü Suriyelilerin” gelmesini ve çok rahat bir şekilde yaşadıklarının etkili olduğu ifade edilmiştir. Bu durum sonucunda her iki toplum arasında karşılıklı olarak, algı, tutum ve söylem kapsamında değişimler söz konusu olmuştur. Sonuç olarak yaşadığımız ülke içerisinde toplumsal ve sosyo- kültürel değişimlerin yanı sıra, 2011

yılından itibaren farklı bir kültür ve etnik grup olan “Suriyelilerin” Türkiye’ye gelmesi ve sayıca günden güne artmaları, farklılaşma ve değişme boyutunu ciddi düzeyde etkilemiştir. Bu değişim kendini, sosyal, ekonomik, siyasi gibi birçok alanlarda göstermiştir.

Anahtar Kavramlar; Suriye, mülteci, sığınmacı, göçmen, algı, söylem, tutum

ABSTRACT

Because of the Civil War and confusion in Syria in 2011, most Syrians have had difficulty maintaining their security of life and property in the environment in which they are located. These people, whose lives were threatened, found the remedy to migrate to other regions and countries and began to live in countries such as Iraq, Lebanon, Egypt, Jordan, especially Turkey. Syrian asylum seekers have preferred many provinces of Turkey, such as Hatay, Gaziantep, Sanliurfa, Kilis, Istanbul as their habitat. This study was carried out within the scope of the attitude, discourse of the indigenous people living in Antakya district of Hatay province towards the Syrians and the view of the indigenous people with whom the asylum-seeking Syrians are related and the problems they are experiencing mutually. Antioch is one of the most heavily populated areas of Syrians.

The aim of the study is to reveal the attitudes of the local people of Antioch towards Syrian asylum seekers and to conduct a determination analysis of how they interact with Syrian asylum seekers in which areas. As a result of the study, the Syrian and Turkish society, which continues its life in a certain common area of life and has different cultures, traditions and beliefs, has undoubtedly been involved in a process of change. Some of the Syrian asylum seekers, primarily in Antakya, the settlement where they are located, are generally perceived as people who are surplus in Turkey and have put the economy in trouble

In these two societies, it was stated that the attitudes and perceptions of the local people of Antioch to asylum seekers in the early times of the war changed over time; their increase in number, the arrival of “bad Syrians” and the fact that they lived very comfortably was effective. As a result of this situation, there have been mutual changes in the scope of perception, attitude and discourse between both societies. As a result, in addition to the social

and socio - cultural changes in the country in which we live, the arrival of “Syrians”, a different cultural and ethnic group, in Turkey since 2011 and their increase in number from day to day has seriously affected the size of differentiation and change. This change has shown itself in many areas, such as social, economic and political.

Key concepts; Syria, refugee, asylum seeker, migrant, perception, discourse, attitude

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
KISALTMALAR	i
ŞEKİLLER ve TABLOLAR	ii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GENEL OLARAK GÖÇ.....	5
1.1. Genel Olarak Göç.....	5
1.1.1. Genel Olarak Göç Olgusunun Tanımı	5
1.2. Göçün Türleri	10
1.2.1. Bireysel Göç- Kitleysel Göç	11
1.2.2. Düzenli Göç- Düzensiz Göç	12
1.2.3. Dış Göç- İç Göç	13
1.2.4. Zorunlu Göç- Gönüllü Göç.....	15
1.3. Göç İle İlgili Bazı Önemli Kavramlar Ve Uluslararası Koruma Çeşitleri	17
1.4. Göç İle İlgili Teoriler	26
1.4.1. Petersen'in Göç Tipleri	26
1.4.2. Göç Sistemleri Kuramı	30
1.4.3. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	32
1.5. Toplumsal Olgu Olarak Tutum, Söylem Ve Algı	36
1.6. Literatür Değerlendirmesi	41
İKİNCİ BÖLÜM	45
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE ARAŞTIRMANIN EVRENİ	45
2.1. Tezin Amacı ve Önemi.....	45
2.2. Tez Çalışmasının Yöntemi	46
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	52
3. ALAN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	52
3.1. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar	53
3.2. Yerlilerin Suriyeli Sığınmacılara Bakışı	64
3.2.1. Merhamet ve Acıma Sebepli Tutumlar.....	67

3.2.2.	Güven Duyulmayan Tutum “Gitmeye Niyetleri Yok” Düşüncesi	71
3.2.3.	“Bunların Hepsi Nankör”: Genellenen Nankörlük Algısı	78
3.2.4.	Minnet Duygusu, Mecburiyet Algısı ve Yabancılık Çekmeme.....	81
3.2.5.	“Toprak Haini, Vatan Haini Suriyeliler” Algısı	85
3.2.6.	“Her yer Suriyeli; Artık gitmeliler, alıştılar”: Misafirlikten Kalıcı Yerleşmeye ...	88
3.2.7.	“Rahat Düşkünü Suriyeliler” Algısı.....	92
3.2.8.	“Ekmek İkiye Bölündü”, “İşlerimizi Elimizden Aldılar” Algısı	94
3.2.9.	Kültürel Uyuşmazlık Sorunu ve Ötekileştirme.....	98
3.2.10.	Aile Yapısı, Ev Alanı ve Evlilik Kurumuna Dair Analizler	103
3.2.11.	Zorunlu Yaşam Birlikteliği	109
3.2.12.	Ortak Etnik Köken/ Ortak Kültür/ Ortak İnanç Tutumu	110
3.2.13.	Gitme- Kalma Sorunu; “Gitmezler, Alıştılar” Algısı.....	115
3.3.	Suriyeli Sığınmacıların Yerli Halka Bakışı.....	120
3.3.1.	Suriyeli Sığınmacıların Göç Deneyimleri Ve Göç Hikâyeleri.....	123
3.3.2.	Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Yaşam Koşulları ve Tecrübeleri; “Suriyeli Gözünden Türkiye”	130
3.3.3.	Suriyeli Sığınmacıların Hatay İlini Tercih Etme Nedenleri.....	138
3.3.4.	Her İki Toplum Arasında Var Olan Akrabalık ve Dayanışma Faktörü	140
3.3.5.	Suriyeli Sığınmacıların “Değişim” Ekseninde İncelenmesi	146
3.3.6.	Suriyeli Sığınmacıların Geleceğe Dair Planları ve Ülkelerine Gitme Durumları	156
3.3.7.	Türkiye’nin Bir Geçiş Ülkesi Olarak Kullanılması Durumu, Sığınmacıların Avrupa’ya Gitme Hakkındaki Düşünceleri	159
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ		162
KAYNAKÇA		169
EKLER.....		

KISALTMALAR

AB:	Avrupa Birliği
AFAD:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİHS:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM:	Birleşmiş Milletler
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
CEDAW:	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
ESKHS:	Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
OAU:	Afrika Birliği Örgütü
YUKK:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ŞEKİLLER ve TABLOLAR

Şekil 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Şekil 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

Tablo 1. Antakyalı Katılımcıların Genel Profili

Tablo 2. Suriyeli Katılımcıların Genel Profili

GİRİŞ

“Öyle ki, artık savaşlar hepimizin oturma odalarında sükûnet içinde seyredilip dinlenen görüntü ve seslere dönüşmüş durumdadır.”

Susan Sontag

Bireyler ve toplumlar, hayatlarının belirli dönemlerinde büyük değişimlere şahit olmakta ve bu değişimlerle baş etmek için birtakım mücadeleler göstermektedir. Göç etme, çok yönlü ve çok boyutlu olaylar silsilesidir. Toplum içerisinde birçok alanı da beraberinde etkileyen bu göç sürecine, belli zamanlarda çok rağbet edilmiş, belirli zamanlar da ise hiç yaşanılmamış, hatta göçün olmasını engelleyici politikalar ve düzenlemeler oluşturulmuştur. Göç kavramı, genel geçer ve evrensel tanımlı yapılmayı zorlaştıran karmaşık bir kavramdır. Bunu yönlendiren ve şekillendiren ise bireylerin bizzat kendileridir. Göç etmek isteyen bireyler, ekonomik, sağlık, eğitim ve siyasi gibi birçok sebeple, bulundukları yerleşim yerlerini değiştirmek isterler. Bunun yanı sıra, göç edecek bireyin dışında, göç edecek olan birey odaklı olmayan, kişinin rızası ile gerçekleşmemiş göçler tarih içerisinde görülmektedir.

2011 yılında Suriye’de öncelikle ülke içerisinde başlayan siyasi olayların büyümesi ve durdurulamayan sonuçlara dönüşmesi sebebiyle, halkın zor durum ve koşulları altında iç savaş ortaya çıkmıştır. Türkiye’nin Suriye’ye komşu ülke olması, yaşanan birtakım siyasi süreçler, geçmiş zaman içerisinde yaşanan ortak sosyokültürel bağlar sebebiyle, Suriye’deki bireylerin kitlesel olarak ülkelerini terk edip Türkiye’ye gelmiş olmaları ülkemizi birçok açıdan ve farklı yönlerden etkilemiştir.

“Göç, göçmen ve mülteci sorunu” tarih içerisinde geçmişten günümüze gelinceye kadar önem ve sorun teşkil eden alanlardan birisi olmuştur. Türkiye’ye göç eden insanlar tarihin belirli dönemlerinde bazı sebeplerden dolayı yer değişimi gerçekleştirerek bulundukları coğrafyaları terk etmişler veya terk etmek zorunda kalmışlardır. Göçün sebebinin değişkenlik göstermesi ile bir yerden başka yere, yer değişimi yapan insanlar “göçmen, mülteci, sığınmacı, koruma altında” gibi adlandırmalara sahip olmuşlardır.

Ülkelerindeki iç savaştan dolayı başka bölgelere yerleşen ve yeni bir yaşam tarzına uyum süreci içerisinde giren Suriyeli sığınmacılar, ilk zamanlarda kamplarda kalmış, daha sonraları ise şehir merkezlerine ve ilçelere doğru yön değiştirerek, kiralık evlerde veya akrabalarının yanında yaşamaya başlamışlardır.

Kamp dışına çıkan insanların iş bulması, evlerinde oturup düzenlerini kurmaları ile demografik açıdan artan Suriyeli sığınmacılar günden güne çoğalarak Türkiye’nin nüfusuna eklenmişlerdir. İnsanlar, bir yerden başka bir yere göç ettikleri zaman valizleri ile birlikte, yaşamlarındaki toplumsal ve kültürel kodları da beraberlerinde taşırlar. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’nin Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, İstanbul gibi birçok illerinde yaşamaya başlamışlardır. Bu mekânların belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak unsurlar da mevcuttur. Bunlar; coğrafi olarak yakınlık, önceden gelen tanıdık ve akrabalarının sonradan gelen bireyler ile hemşerilik bağları, il veya ilçede yerel halkın Arapça ve Kürtçe dilini biliyor ve konuşuyor olması dil sorunlarının zorluk sağlamaması gibi belirleyici özellikler olabilmektedir.

Ev sahibi toplum olarak Türkiye halkının, farklı coğrafyadan gelen ve farklı dili konuşan bu insanlara ilk zamanlarda dayanışmacı ve iyimser bir tutum ile karşılık verdikleri görülmüştür. Zor durumda kaldıklarını ve birçok ihtiyaçlarının olduğunu düşündükleri Suriyeli sığınmacılara, Türk toplumu “misafir” gözüyle bakarak ihtiyaçlarını

ve mağduriyetlerini gidermek istemişlerdir. Zaman içerisinde ülkelerinde bitmesi beklenen savaşın bitmemesi, hatta Türkiye'nin nüfusunu etkileyecek şekilde artmaları ev sahibi toplumun söylem ve tutumlarında “*yakınma, şikâyet etme, istememe*” gibi durumlara dönüşmüştür. Bu değişimin yerel halk açısından sebebinin ne olduğunun belirlenmesi bu çalışmanın amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada her iki toplum arasında oluşan sosyal, kültürel ilişkilerin boyutlarını ortaya çıkarmak ve bunun hangi düzeyde olduğunu araştırmak, son 5 yıl içerisinde yapılan göç çalışmaları neticesinde, Suriyeliler ile ilgili ve genel anlamda göç çalışmalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada Hatay ili, Antakya ilçesi özelinde tutum, söylem ve algı değişkenleri ele alınmıştır. Savaşın sürmesi ve güvenli bölgelerin oluşturulmaması sonucu, Suriye halkının Türkiye’de yaşamaya devam etmeleri, yaşamlarını bu ülkede kurmalarına sebep olmuştur.

Antakya ilçesi, Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerden biridir. Yerel halk ile yapılan görüşmelerin önemi, Türkiye’yi ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yönde oluşabilecek sorunların neler olduğu hakkında izlenim sahibi kılmak ve ilerde daha fazla olumsuzluklar oluşturmaması adına birtakım veriler ve analizler sunmayı amaçlamaktadır. Görüşmecilerin verdikleri cevapların bu çerçevede önem taşıdığı düşünülmektedir. Yerli halkın yaşamlarında Suriyeli sığınmacıların hangi düzeyde olduğu, onlar ile toplumsal ve kültürel etkileşimlerinin ne olduğu, onlara yönelttikleri söylem ve tutumlarda ne gibi etkenlerin olduğunu incelemek ve bu söylemlerin ilk zamanlardaki şekli ile benzerlik bulundurulmamasının sebebini incelemek amaçlanmaktadır.

Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kavramsal çerçeve bölümüdür. Bu bölümde genel olarak göç kavramı ve içeriğindeki tanımsal kavramlar ve göç sosyolojisi literatüründe yer alan “sığınmacı, mülteci ve göçmen” kavramlarına yer

verilmiştir. Çalışmanın kapsamı gereği, yerel halktan çalışmaya dâhil olan belirli bir kesimin tutum ve söylemlerini içerdiğinden dolayı “tutum, söylem ve algı” terimlerinin de kavramsal açıklamalarına yer verilmiştir. Göç sosyolojisi kapsamındaki göç kuramları da bu bölümde yer almaktadır. Göç kuramlarından, Petersen’in Göç Tipleri, Göç Sistemleri Kuramı ve İlişkiler Ağı Kuramı ele alınmıştır.

İkinci bölüm ise, metodoloji bölümüdür. Araştırmanın yöntem kısmını belirleyen ve hangi araştırma yöntemi ile ele alındığını belirten bölümdür. Bu bölümde araştırmanın yapılma amacı, önemi, konusu ve yöntemi hakkında bilgiler yer almaktadır. Yöntem kısmında çalışmanın hangi analiz yöntemi ile ele alındığı, araştırmanın amacı ve önemi, varsayım ve sınırlılıklarını, araştırmanın örneklemini kapsamaktadır.

Üçüncü bölüm ise araştırma bulgularının değerlendirilerek araştırmadaki demografik ve nitel verilerin ele alındığı bölümdür. “Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar ve Antakya Örneği” isimli alt başlıkta Türkiye’deki ve Antakya’daki Suriyeli sığınmacıların, yeni bir toplumsal ve kültürel yaşamdaki varlıklarının ne olduğunun bilgisinin verilmeye çalışıldığı bölümdür. Türkiye’de bulunan sığınmacıların sayısal verileri ve iller kapsamında nerede yoğunlaştıkları ve Suriye- Türkiye arasındaki ilişkilerin geçmişten günümüze ve 2011 yılından günümüze kadar tarihsel süreçlerini kapsamaktadır. Bunun yanı sıra bu bölüm, Antakya’daki yerel halkından ve Antakya’da yaşayan sığınmacılardan seçilen toplamda 25 görüşmecinin, görüşme sorularına verdikleri cevaplar neticesinde, bu verilerin değerlendirmesini ve yorumunu kapsamaktadır. Verilen cevaplar doğrultusunda yerel halk ve sığınmacılar açısından gözlemlenen ve belirtilen tutum ve söylemlere yer verilerek, bu bulguların analizi yapılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GENEL OLARAK GÖÇ

1.1. Genel Olarak Göç

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın dayandığı temel kavramlara yer verilmektedir. Kavramların çerçevesi genellikle “göç” olgusu etrafında şekillenmektedir. İlk olarak genel bir göç olgusunun literatürdeki yeri önemsenerak tanımına yer verilmektedir. Bu bölüm içerisinde insanların göç etmesine sebep olacak nedenleri, göç türlerinin ne olduğu ve temel bilinmesi gerekli olduğu düşünülen “*mülteci, sığınmacı ve göçmen*” kavramlarının tanımına yer verilmiştir. Bu kavramların yanı sıra sosyolojide toplumsal olgu olarak ele alınan “*tutum, algı ve söylem*” kavramlarına yer verilmektedir. Belirlenen kavramların bilinmesi, araştırmanın arka planındaki kavramsal çerçeveyi oluşturmak amacıyla önem arz etmektedir. Çalışmadaki amaç ve analizler sosyolojik bakış açısıyla dikkatle inceleneceği için, bu kavramların da sosyoloji literatüründe kabul bulmuş tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.1. Genel Olarak Göç Olgusunun Tanımı

Göç (migration) kavramının literatürde birçok tanımı bulunmaktadır. Bir tanıma göre göç, “*bir kişi veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun, devlet içinde yer değiştirdiği nüfus hareketleri*” şeklindedir (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 35-36).

Bir başka tanımda ise, göçün her şeyden önce bir coğrafi olgu olduğu belirtilmiş ve “*kişilerin uzaktaki bir yere, en azından şu anda yaşadıkları şehir veya kasabanın uzağındaki bir yere, yeniden yerleşmesidir*” şeklinde tanımlanmaktadır (Bartram, Poros ve Monforte, 2017: 13).

Verilen her iki tanımda da ortak olarak bir “*karar verme ve bir hareket*” gerçekleştirme söz konusudur. Bir bireyin özerk olarak kendisinin veya içerisinde bulunduğu toplumun karar verme süreci sonunda, belirli uzaklığı aşarak bulunduğu coğrafi mekânı terk etmesi göçün genel bir tanımı olarak ele alınabilir. İnsanoğlu, barınma yeme içme vb. temel gereksinimler gibi bireysel sebepler ile geçmişten günümüze kadar sürekli bir “*göç etme*” durumunda olmuştur. Bireyler ihtiyaç temelli ve kişinin gönüllük esasına bağlı sebeplerle mevcut konumlarından başka yerlere hareket etmişlerdir.

İnsanoğlu zaman içerisinde ekonomik, siyasi, kültürel olaylar, savaş, doğal afetler gibi birçok etken sonucu yaşadıkları yerleri değiştirmek durumunda kalmışlardır. Gönüllü veya zorunlu süreç çerçevesinde coğrafi olarak konum değişikliği yapmışlardır (Adıgüzel, 2019: 1). Bireyler, içinde bulundukları ortamlarını, hayatlarını, uğraşlarını olduğu gibi bırakarak ya da erteleme isteği duyarak başka bölge ve yerleşim alanlarına gitmeyi tercih etmişlerdir. Bazı toplumlar tarafından yer değiştirme hareketi, geçici yerleşmeler şeklinde oluşmuş ve toplumlar belirli yerlerde yaşamlarını sürdürmek istemişler, bazıları ise bir yaşayış tarzı olarak göçebe yaşamı tercih etmişlerdir.

Göç, toplumsal nedenleri kapsamakta olup bunun yanı sıra, sosyal yaşamın tüm kullanım alanlarını etkilemektedir. Bu kavram, kendi bünyesinde karmaşık olan bir takım dinamiklerini de geliştiren bir süreci içermektedir. Bazı bireyler göç ettikleri yerlerde, ekonomik olarak maddi kazançlar elde etmektedirler. Göç edilen bölgelerdeki “artı” ve “çeken” yönlerinin fazla olması bireylerde birtakım kazanımlar sağlamasına sebep

olabilmektedir. Fakat bunun yanı sıra bireyler, farklı kültürel ortamlarda kopmalar ve yeni oluşan toplumsal düzene adapte olmakta sıkıntılar yaşayabilirler (Kaya, 2017: 42). İncelenecek göç kavramı, insan hareketi olması sebebiyle sayısal verileri de kapsamaktadır. Demografik olarak belirli sayıda insanların, bulundukları bölgelerden başka yerleşim alanlarına doğru hareket etmeleri, bölge içerisinde anlamlı ve etkili birtakım sosyal, kültürel, ekonomik değişimlere de sebep olacaktır.

Gerçekleşen değişim göç eden bölgede nüfus olarak sayısal bir azalma ve göç edilen varış bölgesinde ise bir sayısal artış anlamına da gelmektedir. Fakat göç kavramının içeriğini ve sosyal boyutunu anlamak üzere, göç kavramına sadece bu yönlü bakış açısı sergilemek yetersiz olacak ve sınırlı kalacaktır. Göç bir nüfus hareketinin yanı sıra, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel birçok rollerin de etkisinde ve çevresinde şekillenmektedir (Kaygalak, 2009: 11).

Göç olgusu insanda birçok maddi ve manevi, görünen görünmeyen değişimlere sebep olur. Bu değişimler arasında göçmenin başka bir ülkeye giderek orada yerleşmesi, hayatında önceden aldığı kararları, düşünceleri ve planlarını etkiler. Göç, toplumsal gerçekliğin oluşturduğu her varlığı farklı yönleri ve boyutlarıyla etkileyen, içerisinde barındırdığı mikro ve makro gelişimleri tetikleyen, dinamik ve sürekli olan bir olgudur. Göç bu yönüyle bireysel gerçekleştiği gibi, toplumsal bir eylem özelliği de taşımaktadır. Göç en genel tabiriyle, bir kişinin veya belirli bir grup insanın uluslararası sınırları geçerek mekânsal olarak değişimi, bir yerden başka bir bağlama yaptığı hareketidir.

Göç sürecinde bireyler, birçok değişimin içerisine dâhili veya harici bir şekilde katılmaktadır. Bu değişimlerini özel yaşamlarında kendileri hissedip yaşadıkları ve bu durumdan etkilendikleri gibi çevresindeki bireylerinde bu değişimlerden etkilendiği görülmektedir. Göç etme ve başka bir yere yerleşme durumu, göçmenin hem kendi hayatı

hem de geride bıraktıklarının hayatlarını kuşatabilecek ve etkileyecek bir süreçtir (Castles ve Miller, 2008: 29).

Bireyler, göç sürecinde tüm hayat tecrübelerini, yaşam biçimlerini, kültürlerini, anılarını, hayallerini yaşamlarındaki toplumsal ve kültürel kodları da beraberlerinde taşırlar. Sosyalleşme süreçleri içerisinde edindikleri deneyimler ve öğrendikleri kazanımlar sonucunda hem diğer bireyleri hem de toplumu etkilerler.

Göçler, birey ve toplumların sadece mekânlarını değiştirmelerini etkilemek ile kalmaz aynı zamanda bunu gerçekleştiren bireyler, sosyal hayatlarını kuşatan bütün ilişkileri de yeniden kurarlar. Göç etme sürecine katılan bireyler, karşılaştıkları farklı toplum ve kültür ile birlikte yenilenen bir sosyalleşme süreci yaşayarak, hayatlarındaki bütün ilişkileri yeniden kurmak zorunda kalmaktadırlar (Adıgüzel, 2019: 1-2). Bu sürecin yalnızca fiziksel mekânın değiştirilmesi ile sınırlı kalması mümkün görülmemeyecektir. Çünkü göç, tek boyutlu olmayan ve sosyal yapının bütün unsurlarını da dönüştüren önemli bir sosyal olgudur. Bazıları için, meşakkatli yollar ile bazıları için ise kolay yoldan nedenlerle göç süreci gerçekleşmektedir. Bu süreç bireyden bireye göre farklılık arz etmektedir, bireyler yaşadıkları toplumda elde ettikleri kazanım ve değerler sonucunda yeni vardıkları yerleşim yerlerinde bir takım değişimler gerçekleştirmektedir.

Gerçekleşen değişimin yanı sıra, milyonlarca insanın vardıkları ülkeye yerleşmeleri sonucunda barınma, yiyecek, giyecek gibi birçok ihtiyacı oluşur ve bu durum itibariyle ülkenin ekonomisinde canlanmayı sağlayabilir. Her göç ardından gelen toplumla birlikte yeni bir ekonomi alanını da beraberinde getirmektedir (Topcuoğlu, Özensel, Koyuncu, 2015: 21). Gıda ürünlerinin ticari olarak satıldığı bakkallar, küçük market işletmeleri, lokantalar, seyyar arabalarda yeni gelen kültüre özgü yemekler gibi

uygulamalar yerli toplum açısından ilgiyle karşılanıp talep edildiğinde, bir toplum hizmetine dönüşmektedir.

Göçü belirli toplum ve belirli bir zaman ile sınırlandırmak doğru olmayacaktır. Göç, geçmişte de olan, şimdi de gerçekleşen ve gelecekte de olabilecek olan bir olgudur. Göç olgusu, toplumsal olarak her alanı etkileyen bir kavram olması sebebiyle çok karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Bu kavramı her kurum ve alan kendilerini etkileyecek sebepler neticesiyle anlamlandırmış ve tanımlamıştır.

Göç eden bireyin göç etme durumuna göre değişmekte olan bir ‘göç etme nedeni’ bulunmaktadır. Bu nedenler bireyden bireye ve toplumdan topluma göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenlerden yola çıkarak değişik tipli göç türlerini ortaya koyan Petersen göçleri temel nedenlerinden dolayı üç farklı göç türüne ayırmıştır; Bunları, ilkel, zoraki, serbest/özgür göç olarak belirtmiştir (Petersen, 1970: 29 akt: Kaygalak, 2009: 12).

İnsanları göç etmeye neyin teşvik ettiği ve yaşadığı yerleşim yerlerini değiştirmenin insan ve toplum üzerindeki etkisi, son dönemlerde ilgi çeken bir çalışma alanı olmaktadır (Özcan, 2016: 210). Bireyleri yakından etkileyen sosyal, ekonomik ve politik sonuçlar oluşturan yer değişim hareketlerinin nedenleri toplumdan topluma göre değişiklik oluşturmaktadır.

Çalışmada göç sosyolojisi alanında önemle isimleri zikredilen ve çalışma açısından uygun olduğu düşünülen, “Petersen’in Göç Tipleri, Göç Sistemleri Kuramı ve İlişki Ağı Kuramlarının” içeriklerine dair açıklamalar bu bölümde yer almaktadır. Suriyeliler yerel halk bağlantısı ekseninde Antakyalı bireyler tarafından Suriyeli kesime karşı sergilenen tutum ve davranışların incelendiği bu çalışmada, “*ilişkiler ağı (network)*”

kuramından yararlanılacaktır. Bunun yanı sıra Petersen'in göç türlerinden 'zoraki ve zorlayıcı göç türüne' teorik olarak yer verilmesi uygun görülmektedir.

Bu göç türünün zorlayıcı sebepler ekseninde oluşmuş olması nedeniyle Suriye'deki iç savaş sonucu ortaya çıkmış olan özgür olmayan ve irade dışı bir yer değiştirme hareketi meydana gelmiştir. Bu zorlayıcı göç türünü harekete geçiren faktör, ekolojik bir baskı anlamında bir zorunluluk değil, devlet gibi bir siyasal otoritenin baskısı ve zorlaması söz konusudur (Kaygalak, 2009:11). Bu zoraki göç türüne özel olarak değinilmeden önce genel olarak göçün hangi türleri olduğu ve bunların nasıl ortaya çıktığı konusuna yer verilmektedir.

1.2. Göçün Türleri

Göç olgusu, bireylerin, hayatını kuşatan ve birçok etkileşimi gerçekleştiren insanlık tarihini derinden etkileyen bir kavramdır. Bu göç sürecinin yaşanmasının sebepleri birçok nedene dayanabilir; yeryüzünde gerçekleşen savaşlar, yaşanan sürgünler, açlık, işsizlik, yoksulluk, doğal afetler, ticaret, evlilik gibi sebepler ile bireyler bulundukları sosyal ortamlarını değiştirmektedirler (Adıgüzel, 2019: 1). Göç olgusunu türüne ayırmak ele alınan değişken ile mümkün olabilir. Göç kavramının uzaklık değişkeni ile ele alınması durumunda, bu kavram "iç ve dış göç" olarak isimlendirilmektedir. Göç, biçim açısından ele alındığında ise, göçün nasıllığı üzerinde durulur ve genel anlamda; bireysel göç, kitlesel göç, iç göç, dış göç, toplu göç, düzenli-düzensiz göç, zorunlu-gönüllü göç gibi türlere ayrılmaktadır. İsimleri belirtilen bu göç türlerinin bazılarına bu bölüm içerisinde yer verilmektedir (Kaygalak, 2009: 12).

Kaya, göçün gerçekleşmesini amaç, göçün oluşmasını etkileyen etmenler, göç etme süresi, yerleşilecek olan yerin neresi olduğu ve yasal anlamda nasıl bir özelliğe sahip

olduğunun belirlenmesi şeklinde sınıflandırmıştır. Ekonomik açıdan göç ve ekonomik olmayan göç, göçü tetikleyen gönüllü ve gönülsüz göç, süre açısından geçici veya sürekli göç, yerleşim yeri olarak transit veya yerleşik göç yasal anlamda ise yasal göç ve kaçak göç göçün özelliği anlamında ise vasıflı ve vasıfsız göç şeklinde kategorilere ayırmaktadır. Bu kategoriler alt başlığında bir birey göç ederken aynı anda birkaç sınıfta da yer alabilir (Kaya, 2017: 16). Göç türlerinin ele alınması göçün nedenlerini oluşturmaktadır. Göç etmeye karar veren birey veya bunu zorunlu sebepler nedeniyle gerçekleştiren kişiler yerleşim durumlarını varacakları hedef ülkelere veya bölgelere göre şekillendirmektedir.

1.2.1. Bireysel Göç- Kitlese Göç

Bireysel göç türünde bireyler, gerçekleştirecekleri göçün nedenlerini belirlemiş ve bunun yanı sıra göç sonucunda gerçekleşmesi ihtimal olan etkileri de tahmin etmektedirler. Bu aşamada birey çoğu zaman kendi iradesini kullanarak tercihte bulunur ve kararını verir. Bulunduğu mekânsal alandan yer değiştirirken varacağı yerin neresi olduğunun bilgisine büyük oranda sahiptir. Aslında varacağı yerde yaşama isteği onun göç etme sebebidir, orada görmeyi tahmin ettiği istek ve beklentilerini bilmektedir (Kaygalak, 2009: 12).

“Bireysel göç” gerçekleştiren kişiler yalnız veya aileleriyle birlikte de göç edebilir. Göç aşamasında genelde yer değiştirmeyi yapan kişi, bütçesini kendisi belirler ve kendileri geçimlerini finanse ederler (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 14). Bireysel göçü gerçekleştiren bireyler varacakları ülkeleri veya aynı ülke içerisinde ise varacakları şehirleri “gönüllülük” esasına bağlı olarak seçmektedir. İstisnai durumlarında olabileceği varsayılır, bireyin eşinden veya çocuğundan ötürü ekonomik sebeplerin oluşturacağı bir zorunlulukta gerçekleşebilir fakat bu durum yine de göç eden kişiyi çok olumsuz yönde etkilemeyecektir.

Bireysel göçün yanı sıra toplu yapılan ve kitlelerin içerisine dâhil olduğu toplumsal ortamlarda beraber yaşayan bireylerin sayıca toplu olarak ve mekânsal yer değişimin yapılacağı yerin içerik ve alanını kapsayan *kitlesel göç* türü ise ekonomik, siyasi veya sosyal sebepler ile ortaya çıkabilmektedir. Bu göçlerin zaman içerisinde zorlama yolu ile gerçekleştiği görülmüştür (Kaygalak, 2009: 13). Kitlesel göçlere savaş, yaşam tehdidi altında bölgeden kaçma, siyasi sebeplerden dolayı ülkeyi terk etme gibi etkenler neden olurken bunun yanı sıra insan sebepli hareketler, doğal afetler de neden olabilir (Özgüler, 2018: 80).

Kitlesel göçü gerçekleştiren bireyler zorunlu sebepler neticesinde ülkesini terk edebilir. Bu terk ediş olumsuz şartlar altında ve baskılar ile gerçekleşmiş olabilir. Bu göç türü, bireysel göçteki gibi rıza ile gerçekleştirilmiş olma olasılığının çok düşük olduğu göç türüdür.

Kitlesel olarak göç eden bireyler, vardıkları ülkenin sosyo- demografik yapısını etkilemektedirler. Gelen bireyler bazı nedenlerden dolayı vardıkları ülkenin bazı bölgelerinde daha yoğun bir nüfus ile beraber yaşarlar. Bölgedeki ani ve hızlı nüfus artışı yeni gelen toplumda ve yerli halk açısından birçok alanda değişimlere sebep olabilmektedir (Özgüler,2018: 83). Gerçekleşen değişimler hem varılan toplum hem de göç eden toplum açısından derin etkileri oluşabilecek sonuçlar doğurur.

1.2.2. Düzenli Göç- Düzensiz Göç

Düzenli göç türü, bireyin kendi bulunduğu ülkeden çıkışı ve göç edeceği ev sahibi ülkenin belirlemiş oldukları disiplin, kural ve düzen içerisinde, ülkeye girişlerini ülkede bulunan ve uygulanan yönetmeliklere göre uygun bir şekilde hareket ederek ikametlerini gerçekleştirdikleri bir göçtür. Bu yer değişimi ev sahibi ülke tarafından tanınmış ve izni verilmiş olan yasal bir mecra eliyle gerçekleştirilen bir süreçtir. Düzensiz

göç ise, gideceği ülkenin belirlemiş olduğu kural ve yönetmeliğin dışında gerçekleştirmiş olan ve yasa dışı gerçekleşen yer değiştirme hareketidir. Bu göç türlerinin genel göç kavramı gibi kesin ve açık bir tanımı yoktur. Varılacak ülke açısından o ülkenin belirlemiş olduğu düzenlemeler ve gerekli olan belgelerin temin edilmemesi o ülkede kalmak, yaşayıp çalışmak gibi sonuçlar doğurur. İzinsiz ve belgesiz geçiş yapmak aynı zamanda, izinsiz yaşamak, çalışmak, barınmak anlamına da gelecektir (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 26).

Düzensiz göç türünde bireyler yeni yaşam alanlarında yasal işlemleri gerçekleştirmedikleri için birçok siyasi, toplumsal ve ekonomik zarar ve olumsuzluklar ile karşılaşmaktadır. Bu düzensiz göçü gerçekleştiren bireyler, varılan ülkede, uluslararası koruma altına alınan “mülteci, sığınmacı, göçmen” olarak belirlenen unvanlarından yararlanmayan kişiler olacaklar ve onlara sağlanan ayrıcalıklara sahip olamayacaklardır. Bu eksiklik ve dezavantajın sebebi düzensiz olarak gerçekleştirdikleri yer değişikliğidir.

1.2.3. Dış Göç- İç Göç

Dış göç ve iç göç kendi içinde birtakım ayrımlar ile belirlenecek olursa; bir uzaklık ve konumlanış anlamında iç göç kavramı, göç eden bireyin yaşadığı toprak sınırları içerisinde başka bir bölge ve yerleşim alanını tercih etmesidir. Dış göç ise, göç eden bireylerin üzerinde bulundukları ülkelerini bırakarak, başka ülke, bölge ve yaşam alanlarına giderek gerçekleştirdikleri yer değişim hareketidir (Kaygalak, 2009: 12). Bu yer değişimi bireysel anlamda gerçekleştiği gibi birçok ülkeyi de etkileyecek düzeyde gerçekleşebilir.

Dış göç kavramının tanımlanmasında, bireylerin bulunduğu yerleşim alanının dışına çıkarak, bölge içerisinde veya bölge sınırlarının ötesine yerleşmesi, varılan bölgede iş sahibi olması, yaşam kurması, daha müreffeh kaynaklara sahip olması vb. gibi

nedenlerle geçici veya sürekli yaptığı yerleşme hareketidir (Bayraklı, 2007: 9). Bireyler göç etmeye karar verdiklerinde, varmak istedikleri ülke veya bölge açısından bilgi sahibi olmayı istemektedir. Bireyin rızasının ön planda olmadığı, siyasi sebeplerden ötürü veya doğal afetlerin yıkıcı sonuçlarından dolayı da yer değişim gerçekleşebilmektedir.

Dış göçlerin gerçekleşmesinde birçok faktör etkili olabilmektedir. Bunlar; siyasi ekonomik yetersizlik, eğitim, doğal nedenler, bireysel sebep ve aktörler şeklinde sıralanabilir. Dış göçlerin alt başlığı olarak incelenen bazı göç türleri ise şunlardır; “*beyin göçü, işçi göçü, mübadele göçleri*” gibi örnek verilebilir (Günay, Atılğan ve Serin, 2017: 44). Dış göç, uluslar arası şekilde gerçekleştiğinde farklı topluma ait ülkeler, “göç veren ve göç alan” ülke olarak birtakım sorumlulukları, olumlu veya olumsuz sonuçları kabullenmektedir.

İç göç ise, bireylerin bulundukları yerlerden yeni bir yaşam alanına sahip olmak amacıyla (ve birçok amaçla) yer değiştirdikleri ve bu mekânsal değişimin aynı ülkede, bir bölgeden başka bir bölgeye yer değişimi ile gerçekleştiği göç türüdür (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 43). Bunu gerçekleştiren bireyler, hali hazırda yaşamış oldukları alan içerisinde yer değiştirir, fakat aynı ülkede kalırlar. Bu göç türü, kalıcı bir yerleşme gerçekleştirerek daimî olabilir veya belirli süre içerisinde yaşanacak olup geçici şekilde de gerçekleşebilir.

Göç olgusunun genel anlamda, göç alan yerleşim alanı çerçevesinde kişilerin bireysel ve toplumsal birçok etkisi ortaya çıkmaktadır. İç göçü gerçekleştiren bireylerin amaç, hedef ve isteklerine bağlı olarak değişen, “kentten kıra”, “kırdan kentte”, “kentten kente” gibi göç türlerinden de bahsedilmektedir.

İç göçlerin bireysel, ekonomik ve toplumsal nedenleri vardır. Bunlar; yaşlılığını topraklarında geçirme isteği, eğer kişi kırdan ise geçirdiği bir hastalığı nedeniyle büyük kentlere gelerek tedavi olma isteği veya gençlik döneminin aktifliğini kırdan toprak ile uğraşarak geçirmek istememe gibi sebep ile büyük kentlere gitme isteği gibi “temel neden” olarak görülmeyen bu sebeplerde göçe neden olabilmektedir.

İç göçün sonuçları yine bölge ve yerleşim halkının yapısını etkileyecek bir durumdadır. Göçü alan bölgede, yeni genç nüfus bölge halkı için bir ‘nimet’ olarak nitelikli veya niteliksiz bir iş gücü olarak görülecektir. Göç veren yer için ise bir kayıp olarak görülecektir. Bu da göç veren toplumda ekonomik veya sosyo-ekonomik olumsuz sonuçlara sebep olacaktır (Kaygalak, 2009: 18).

1.2.4. Zorunlu Göç- Gönüllü Göç

Göç etme durumu, bireylerin iradesi ölçütü ile ele alındığında, göç kavramı *gönüllü* ve *zorunlu* olmak üzere iki şekilde incelenmektedir. Gönüllü göç eylemini gerçekleştiren bireyler, kendi rızası sonucunda bunu gerçekleştirmektedir. Bu göç türünde bireyler tamamen kendi isteği ve rızası ile hareket etmektedir. Zorunlu göç türünde ise bireyler, kendi rızalarını saf dışı bırakarak belirli kesimler tarafından harekete zorlanmaktadır. Farklı koşullar sonucunda (siyasi, sosyal, kültürel vb.) bir zorlayıcı etkenlerin sebep olduğu yer değiştirme hareketidir (Çağlar, 2018: 36). Zorlayıcı etkenler kitlesel topluluklar olabildiği gibi, aile üyelerinden yakın tanıdıklardan da gerçekleşebilir. İnsanlık, yüzyıllar boyunca göç hareketlerine sahne olmuştur. İnsanlığa ve insanların yaşamına dair her tehdit unsurunda örneğin; soykırım, savaşlar, mübadeleler, doğal afetler, ekonomik kaygılar sonucunda bireyler göç etmiş veya göç etmek zorunda kalmıştır.

Zorunlu göç durumunda bir yöneltme durumu söz konusu olabildiği gibi bu durum birey odaklı da gerçekleşebilir. Devlet veya her hangi bir sosyal kurum sebebiyle

oluşturulan zorunluluk sonucu bireyler gitme veya ülkede kalma kararlarını ellerinde bulunduramamaktadırlar (Özcan, 2016: 194).

Göçler gerçekleştirilirken yalnızca yaşanan dönem itibariyle ele alınmamalıdır. Göç insanlık tarihi boyunca belirli zaman ve mekânlar da meydana gelmiş ve gerçekleşmiştir. Bu durum her toplum ve insanda aynı şekilde tezahür etmemiş, bu durum bazı zaman ve koşullarda eşitsiz bir şekilde gerçekleşmiştir. Ekonomik olarak durumlarını daha çok iyileştirmek adına yapılan yer değişmelerinin yanında, ekolojik oluşumlar sonucunda doğal durumlardan kaynaklanan afetler ya da siyasal ve sosyal otoritenin karar mekanizması sonucunda verilen sürgün ve mecburi iskanlar kararı ile ya da daha büyük sonuç ve etkiler oluşturan savaşlar gibi nedenler ile de yer değiştirme hareketi gerçekleşmiş ve günümüzde hâlen bu tür göçler devam etmektedir (Kaygalak, 2009: 9).

2011 yılında yaşanan Suriye savaşı, zorunlu bir göç olgusu etrafında şekillenmektedir. Ülkelerini bir yaşam tehdidi sonucu terk eden Suriyeliler, Türkiye başta olmak üzere birçok ülkede yerleşmeye başlamışlardır. Türkiye'nin uyguladığı politika ve Suriye'deki krizin önemli boyuttaki etkileri Türk toplumu açısından birçok alan itibariyle önem teşkil etmektedir. Türkiye'ye giriş yapan Suriyeliler hakkında devlet başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş üzerine düşen görevi yapmışlardır. Türk siyaseti ve Türk toplumu gereken gıda, barınma başta olmak üzere birçok konuda kendilerini sorumlu hissetmişlerdir (Erdoğan, 2014: 6).

Göçlerin türü ve nedeni birbirinden farklı olsa da bütün göçlerin olumlu ve olumsuz etkileri oluşmaktadır. Nedeni ne olursa olsun bireylerin yer değişimi gerçekleştirmeleri hem vardıkları ülke açısından hem de bireysel olarak kendilerini etkilemektedir. Farklı bir toplum içerisinde bulunan ve farklı bir kültüre ev sahipliği yapan

her iki toplumda bir takım sorumluluklar, değişimler, olumlu veya olumsuz sonuçlar yaşayabilmektedir (Özgüler, 2018: 83).

1.3. Göç İle İlgili Bazı Önemli Kavramlar Ve Uluslararası Koruma Çeşitleri

Ülkemize sığınan Suriyeliler için “*mülteci, sığınmacı, göçmen, misafir*” gibi adlandırılmalar yapılmaktadır. Bu kavramlar halk açısından birbirinin aynısı ya da çok benzeri olarak görülmektedir, fakat bu kavramlar yasal anlamda birbirlerinden farklıdır (Koyuncu, 2014: 22). Bu bölümde verilen kavramların ne olduğunu ve hangi durumlarda hangi kavramın kullanılacağını bilgisi verilmeye çalışılmaktadır. Varış bölgesinde ve hedef ülkede yaşayan bireyler, topraklarına yeni gelen bireylere karşı hangi adlandırmayı yapacaklarını kesin olarak bilememektedirler.

Türkiye’de mülteci, sığınmacı ve göçmen terimlerinin uluslararası koruma çeşitleri olarak yürürlüğe girmiş olması ve bununla ilgili yönetmeliğin ortaya konulması Suriye’de çıkan savaşın ardından iki yıl sonra, 2013 yılında gerçekleşmiştir. “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” 04.04.2013 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nun kabul etmesiyle Cumhurbaşkanlığı’na gönderilmiştir. 6458 Sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)* 10.04.2013 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından onaylanmış ve 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır (yimer.gov.tr).

Yukarıda belirtilen kavramlar anlamlı olarak varlığını sürdürse de ülkemiz özelinde Türkiye’de çok sık duyulmayan kavramlardı. Ülkemizin bazı bölgelerinde siyahi ve Afgan kesimlerin yabancı olarak varlığı bilinmekteydi fakat Suriye’nin coğrafi yakınlığı ve komşu ülke olması sebebiyle, ülkelerinde ortaya çıkan savaş, ülkemizi de yakından ve her yönden etkilemeye başlamıştır. Türkiye’ye doğru hızlı şekilde demografik yerleşmeler

gerçekleşerek, Türkiyeli vatandaşlar Suriyeli sığınmacılar ile tanışmış ve karşılaşmış oldu. Bunun hemen akabinde yukarıda belirtilen kanun hızlı şekilde ortaya konmuştur.

Suriye’de savaşın çıkmasının ardından Türkiye siyasi olarak benimsediği açık kapı politikasını uygulayarak sınıra gelen Suriyeli bireyleri, Türkiye’ye kabul etmiştir. Ülkeye gelen bireylere ilk ve hayati anlamda önemli olarak acil barınma, sağlık, yiyecek, giyecek ve temizlik ihtiyaçları karşılanmıştır. Güvenli bölge oluşturularak onlara belirli bölgeler tahsis edilmiş ve onların orada her türlü ihtiyacına karşılık verilmeye çalışılmıştır.

Zamanla Türkiye’ye yerleşen ve burayı yaşanabilir hissedenden bireyler, yanlarına akrabalarını alarak yaşamlarını Türkiye’de geçirmeye devam etmişlerdir. Ciddi anlamda demografik olarak çoğalmaları Türk halkının tepkiler vermesine ve devletin alması gereken önlem ve yasal prosedür işlemlerinin başlamasına neden olmuştur. Yasal işlemler sonucu “sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci” gibi kavramlar Türkiye’nin gündeminde yer almıştır. Bu kavramların anlamsal farklarının bilinmesi çalışma için önemli görülmektedir.

Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı kavramı, vatandaşı olduğu ve ikamet ettiği ülkesinde kendisine koruma sağlanmayan ve bu sebepten ötürü başka ülkeye giden mağdur bireylerin, gittikleri ev sahibi ülkeye sınır olarak geçmesi sonucunda ev sahibi ülkenin sığınan kişileri menşei ülkelerine geri göndermeme düşüncesi ile topraklarında yer verdiği bir koruma çeşididir. Ev sahibi ülkeye giren ve ilk olanaklardan yararlanan kişiler, yasal anlamda bir statü kazanmamaktadırlar. Sığınma talebinde bulunmaları gerekmektedir. Sığınmacılar, içinde bulundukları ülkenin ulusal ve uluslararası yönetmelik ve istenilen belgeler çerçevesinde “mültecilik statüsü” ne hak kazanabilmek için yaptıkları başvuruyu bekleyen kişilerdir.

Verilen karar doğrultusunda olumlu bir durum gerçekleşmesi sonucunda bireylerin, ülkenin kendisine ait belirlediği gerekçeler ile ülkede kalmalarına izin verilir (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 73-74).

Fakat alınan karar neticesinde olumsuz bir durum sonucunda bu kişilerin ülkeyi terk etmesi zorunlu hale gelir ve sığınma eylemi gerçekleştiren bireylerin varılan ülke tarafından kabul edilme durumlarının yanında reddedilme durumları da vardır. Varılan ülkelerin sığınma başvurularını reddetmesi sonucu kişiler, ülkeden çıkartılarak sınır dışı edilebilmektedir. Başvurunun kabul edilmesi sonucunda ise kişilerin hakları suiistimal edilmez ve kaçarak geldikleri ülkelere baskı yoluyla gönderilmezler (Aydın ve Durgun, 2018: 506).

Sığınmacılar, varılan ülkeye yasal anlamda sığınma talebinde bulunan bireyler olup ülkenin bireysel yardımlarıyla yaşayan kişilerdir. Menşe ülkelerine gönderilme korkusu yaşamazlar ve vardıkları ülkenin yönetmelik ve kurallarına uygun görülen yaşamsal alanlarda hayatlarını idame ettirirler. Psikolojik ve coğrafi bir koruma altında oldukları söylenebilir. Çünkü bu bireyler, savaşın oluşturmuş olduğu zulüm ve şiddet korkusu ile beraber tehdit edilmeden yaşamayı isteyen kişilerdir. Bu kişiler, bulundukları ülkede karşılaşılabilecekleri her yönden tehlikeye karşı korunma sağlanması yönünden yararlanmaktadır fakat mülteci statüsündeki ayrıcalık ve haklardan yararlanamazlar (Koyuncu, 2014: 24).

Mülteci Kavramı

Mülteci kavramının, literatürde genel kabul edilen tanımları şu şekilde belirlenmiştir; 1951 Mülteci Sözleşmesi'ndeki tanımı *“İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu*

nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” şeklinde iken, 1969 Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi bir mülteciyi, “kendi menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle ülkesini terk etmeye zorlanan kişiler” olarak tanımlar. 1984 Cartagena Bildirisi’nde ise benzer şekilde, mülteciler “yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı, hayatları, güvenlikleri veya özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkesinden kaçan kişiler” olarak tanımlanmaktadır (BMMYK).

Yukarıda verilen tanımlarda mülteci olma özelliğinin ilk sebebi, mültecinin “güvenlik ve yaşam tehdidi” hissedene kişiler olmalarıdır. Bu tehdit, hangi sebepten olursa olsun kişiye bir korku ve endişe vermektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak mülteci olan kişi; hangi etnik köken, hangi din ve inanç ve hangi sosyal gruba ait olursa olsun kişisel özgürlüklerini tehlikede gördükleri için ülkelerini terk eden veya terk etmek zorunda kalan kişilerdir.

Geçmişten günümüze kadar mültecilerin hakları ve içerisinde bulundukları durum ve koşulların idare edilmesi, yasal merciler tarafından sürdürölmektedir. Mültecilerin haklarını koruma altına alan uluslararası belgeler, 1951 yılında *Mültecilerin Hukuki Duruma Dair Sözleşme*’si şeklinde ilk belge olarak hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Newyork Protokolü, AHİS, BM, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Kadınlara Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Hakları Sözleşmesi, Her Türölü Irk ve Ayrımcılığın Ortadan

Kaldırılması Sözleşmesi, Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme gibi birçok siyasi süreçler tarafından mültecilerin hakları korunmaktadır” (Koyuncu, 2014: 23).

Mültecilerin güvenli ÷lkeye gelmeleri ve orada yaşamaya başlamalarıyla birlikte ev sahibi ÷lkenin ve kişinin gerçekleştirmesi gereken yasal işlemler olacaktır. Kişilerin güvenli ÷lkeye sığınma taleplerinin kabul edilerek orada yaşamaya yasal yollar ile devam etmesi gerekmektedir. Ev sahibi ÷lkeler, kendi ÷lkelerine kaçan ve sığınma talep eden bu kişileri zulüm, tehdit ve korku hissedecekleri menş ÷lkelerine geri göndermezler ve bunun yanında sığınma talepleri kabul edilen kişiler *mülteci* statüsüne sahip olurlar (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 34).

2013 yılında Resmi Gazetede yayımlanan Türkiye Yabancılar Kanunu Sözleşmesi Madde 61 mülteci kavramını şu şekilde belirtmektedir;

*Avrupa ÷lkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ÷lkenin dışında bulunan ve bu ÷lkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ÷lkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında **mülteci** statüsü verilir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu).*

Türkiye Yabancılar Kanunu Sözleşmesi Madde 61’e göre;

*Avrupa ÷lkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ÷lkenin dışında bulunan ve bu ÷lkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ÷lkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında **şartlı mülteci** statüsü verilir. Üçüncü ÷lkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu).*

Suriyeliler yaşadıkları ölüm korkusu ve yaşam tehdidi sonucunda, ülkelerinden zorla ayrıldıkları sebebiyle korunma altına alınan ve vatansız kişilere dönüşen bireyler oldukları için 2013 yılında Türkiye’de oluşturulan kanuna göre, ilk başta “geçici koruma statüsü” daha sonra ise “şartlı mülteci” statüsüne sahip olmuşlardır (Gülyazar, 2017: 687).

Zulüm, tehdit ve korku yaşama sebeplerinden dolayı, yaşadığı ülkelerinden ayrılan bireyler başka bir ülkenin himayesi altına alınarak, yaşama tutunmanın mutluluğunu yaşarlar. Bunun yanı sıra mülteci olarak kabul edilmemenin ardından sığınmacı statüsünden mülteci statüsüne sahip olan kişiler, yasal haklarının tümünü kullanamaya hak kazanırlar. Bunu yaşamayan ve sığınma talepleri reddedilen kişilerin, taleplerinin kabul edilmemesinin birçok sebepleri ev sahibi ülke tarafından engel şeklinde görülmektedir. Bu durumun önündeki en büyük engellerden biri “kültürel” farklılıklardır. Sosyal ve kültürel farklılıklar iki ayrı yaşam tarzına sahip olan kişilerin sosyalleşmelerinde birtakım etkileşimler doğurmaktadır (Böhürler, 2017: 15). Sığınma talebi isteyen ve mülteci statüsünden yararlanmak isteyen bireyler, vardıkları hedef ülkelerinde tehdit unsuru olarak görülebilirler. Terör örgütü mensubu, katil, sapık gibi etiketlemeler ile bireylerin ülkeye geçişlerine müsaade edilmeyebilir.

Göçmen Kavramı

Göçmen; mülteci ve sığınmacı kavramlarından bir yönüyle farklı olarak tanımlanan ve genel geçer bir tanım kabulü olmayan kavramdır. Bu göç türünde bireylerin kaldıkları ülkelerinden başka bir bölgeye yerleşmek istemeleri, kendi “*karar mekanizmaları*” ile gerçekleşmektedir. Zorlayıcı bir güç, etken ve sebep bu kişileri göç ettirmez. Kendi hür iradesiyle birtakım sebepler ile göç etme kararı verir ve gerçekleştirir. Bu kişi, bir müdahale yaşamadan istediği bölgelere yer değiştirir.

Birleşmiş Milletler göçmeni şu şekilde tanımlamaktadır; “*sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey*”. Bu tanımdan hareketle göçmenin göç etme sebebi bireysel, ekonomik, toplumsal, siyasi ne olursa olsun kendi kararından dolayı gerçekleşen her türlü sebep içerisine dâhil olmaktadır. Göç yollarının güvenli olup olmaması veya yasal yollardan ülkeye giriş yapıp yapmaları önemli bir etken olmamaktadır.

Bireyin göç etme durumunu, zorlayıcı faktörler ile değil, yer değiştirme hareketini kendi rızası ve kararı doğrultusunda gerçekleştirir. Bireysel istek ve hedeflerini gerçekleştirmek, kendisinin veya ailesinin maddi ihtiyaçlarını temin etmek ve daha iyi düzeye getirmek amacıyla başka bölge ve yerleşim yerlerinde yaşamayı tercih edebilir. Kendi bölgesi ve ülkesinden giden her vatandaş, yeni ülkede bir yılı geçmiş bir şekilde yaşamış ise o kişi göçmen olarak tanımlanmaktadır. Bir bölgeden başka bir bölgeye ülke sınırları içerisinde tarımsal ürünlerin bakımını üstlenen tarım işçileri de kısa dönemli de olsa göçmen vasfına sahip olurlar. Fakat turizm alanı ile farklı ülkeleri ziyaret eden veya iş sebebiyle başka ülkelerde günlük, haftalık, aylık şeklinde yaşayan ve iş sebebiyle yaşadığı yeri terk eden kişiler göçmen olarak değerlendirilmemektedir (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 37).

Göçmen kişi, içerisinde bulunduğu mekânı kendi isteği ile terk eder. Bunun çoğu zaman ekonomik gerekçelere dayandığı görülür, ekonomik yönden geçim sağlayamayan veya geliri geçimleri için az gelen aile bireyleri başka bölge veya ülkelere gitmeye karar verirler. Ülkelerinde veya yaşadıkları bölgelerde iş alanlarının yetersiz olması ve gelirlerinin aile bireylerince yaşamaya yetmediği düşüncesiyle mekânsal değişim gerçekleştirilir. Bu ekonomik sebeplerin yanı sıra, yaşanan yerde eğitim, ulaşım sosyal

hayat gibi alanlardan hoşnutsuzluk ve huzursuzluk yaşanması sebebiyle ülkesini bırakarak başka ülke ve yerleşim alanına yasal veya yasal olmayan yollar ile giderler. Bu kişiler yeni yaşam bölgelerinde mültecilik statüsünden yararlanamazlar (Koyuncu, 2014: 24-25).

Göçmenleri *kayıt dışı göçmen* ve *yasal olarak kayıtlı göçmenler* olarak ayırabiliriz. Kayıt dışı göçmen olarak yaşayan bu kişiler ülkelerin yasal prosedürlerine uygun gerekli belgeleri temin etmeyip ülkeye giriş yapan ve ülkeden kalan kişilerdir. Yaşamlarını geçirecekleri alana geçerken yasal belgelere sahip olmadan gizlice ülkeye giriş yapmayı başaran kişilerdir. Bunun yanı sıra birtakım belgeler gösterilerek ülkeye giriş yapan kişilerin sahte belgelerle giriş yaptıkları fark edilir ve bu kişilerde kayıt dışı göçmen olurlar. Yaşamaya başladıkları ülkenin istedikleri yasal belgelerle giriş yapan fakat yetkililer tarafından verilen izin sürelerini aşan ve şartları yönetmeliği ihlal eden kişilerde bu şekilde tanımlanırlar. Kayıtlı göçmen ise, yaşamak istediği bölgenin belirlemiş olduğu yasal belgelerini temin ederek ülkeye yasal yollar ile giriş yapan ve ülkeye kabul şartlarını bulunduran kişidir. Bu kişiler ülkeye kendi rızaları ile geldikleri için istedikleri vakitte, izin verilen ülkede yaşam sürdürebilmektedirler (Perruchoud, Redpath ve Cross, 2013: 56).

Mülteci ve göçmen kavramları arasında en belirleyici fark bir yerden başka yere yapılan yer değişim hareketinin sebebi ve insanın hangi amaçla göç ettiğidir. Koyuncu' nun tabiriyle “*niyet farkıdır*”. Mülteci olma statüsünde, bir zorlama zorunluluk, baskı ve şiddet gibi olumsuz ve korku oluşturacak bir ortam mevcuttur. Göçmen statüsünde ise bazı durumların zorunlu ve istek dışı gerçekleşebileceği gibi genel anlamda iyi yaşam koşulları için bu göç gönüllük esasına dayanabilir. Mülteciler, zorlayıcı ve şiddet ortamda zulüm çektikleri için iyi koşullar altında ve güvenilir şekilde göç edemezler, kötü koşullar ve hazırlıksız bir şekilde ülkelerini terk ederler. Ülkelerini bir aracı yoluyla hiçbir

bilgileri olmadan zorlu koşullarda hem bazı durumlarda çok tehlikeli sonuçlar doğuracak şekillerde ülkelerinden çıkabilirler (Koyuncu, 2014: 25-26).

Mülteci statüsüne sahip olan insanlar, sığınma talepleri kabul edilen ve varılan ülkenin yönetmeliklerine uygun şekilde yaşayan bireylerdir. Belirlenen ve imzalanan birçok politik yasal karar ve süreçler ile “mülteci olma” statüsü bireylere verilmektedir. Belirli koşullara sahip olan mülteciler ekonomik, sosyal ve siyasi alanda kendilerine ait olan ve resmileşen haklara sahip olmaktadır. Göçmen birey ile mülteci olan bireyi birbirinden ayıran önemli fark budur. Göçmen olan birey yasal belgelere sahip olarak ev sahibi ülkeye varırsa çok olumsuzluklar ile karşılaşmayacaktır, menşee ülkesindeki veya bölgesindeki planladığı istek ve arzuları elde etmek için yabancısı olduğu bölgede mücadele göstererek yaşam sürecektir.

Ülkelerini geride bırakarak Türkiye topraklarında kalıcı olarak yaşamaya karar veren bireylerin toplum tarafından adlandırılması son zamanlarda yapılan bilimsel çalışmaların içeriğinde yer alan bir konudur. Suriyelilerin sığınmacı, mülteci veya göçmen olarak isimlendirilmeleri tartışmalara yol açmaktadır. Suriyeliler konusu Türkiye’nin gündemine girmesiyle beraber bir yasa oluşturulmuş (Yabancıları Koruma Yasası) ve Suriyelilerin koruma altına alınması anlamına gelen “geçici koruma altında bulunan bireyler” oldukları ifade edilmiştir. Daha sonraları oluşturulan yasanın genişletilmesiyle beraber Suriyeliler “şartlı mülteci” olarak isimlendirilmiştir. Fakat günümüzde Türk vatandaşlığı kazanan, Türk eğitim olanaklarından yararlanan, üçüncü ülkeye yerleşme fırsatı verilen Suriyeliler bulunmaktadır. Bu çalışmada Suriyeliler, Türkiye’ye “sığınan bireyler” oldukları için “Suriyeli sığınmacılar” ifadesi çalışmada kullanılmaktadır. Bu şekilde isimlendirilmesi siyasi bir çerçevenin yanı sıra çalışma açısından uygun bulunduğu düşüncesiyle kullanılmaktadır.

Alptekin, Gündüz ve Ulutaş'ın elde etmiş oldukları çalışmaya göre, “geçici koruma altındaki birey” şeklinde tanımlaması yapılan Suriye halkının, aslında bu tanımın ülkelerine geri dönecekleri ihtimali üzerinden oluşturulmuş olduğunu fakat geçici olarak görülen bu durumun öyle olmadığını zamanla daha çok kalıcı bir yaşama dönüştüklerini ifade etmişlerdir (Alptekin, Ulutaş, Gündüz, 2018: 101).

1.4. Göç İle İlgili Teoriler

Bireylerin göç etme yolları, sebepleri, sonuçları doğrultusunda ve ortaya çıkan veriler ışığında birtakım teoriler ortaya konmaktadır. Ortaya konmuş olan bu teorilerin dayandığı noktalar göç eden ve göç edilen bölgedeki bireyleri etkileyen durumlar neticesinde ortaya tezahür etmiştir.

Temel kuramlar olarak, Ravenstein Göç Kanunları, Everett Lee Göç Kuramı, Petersen'in Göç Tipleri şeklinde belirlenen göç ile ilgili ana ve esas teorik çalışmalar 1885 yılından 1966 yılına kadar süreci kapsamaktadır. Bunun yanı sıra ilk sistematik şekilde yapılmış olan Neoklasik Ekonomi Kuramı, Yeni Ekonomi Kuramı, İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı şeklinde ekonomik temelli göç kuramları da bulunmaktadır. Sosyo-Kültürel göç kuramları ise Denge Kuramı, Merkez- Çevre Kuramı (Dünya Sistemi), Göçmen İlişkiler Ağı (Network Kuramı), Göç Sistemleri Kuramı şeklinde görülmektedir (Adıgüzel, 2019). Çalışmada tüm teoriler ele alınmamaktadır. Belirli bazı göç teorilerinin bulunduğu bu bölümde çalışmanın kuramsal kapsamına dair bilgiler yer almaktadır.

1.4.1. Petersen'in Göç Tipleri

Willam Petersen'in göç tipleri, göç teorileri kapsamında “temel” olarak alınan kuramlar arasına dahil olmaktadır. Göç üzerine mi yoksa göçmen üzerine mi odaklanmalı? çatışmasına karşı “göç” kavramının direk kendisi üzerine yoğunlaşan Petersen, her insanın

aynı koşullarda yaşamadığını ve göçü etme durumunun normal olmadığı dşnncesini benimsemektedir. Petersen, genel olarak ge iten durumların sebep olduğu faktrlerin ne olduğu üzerine nedensellik açısından yaklaşmaktadır (ağlayan, 2006: 75).

Petersen gleri “*ilkel, zoraki, yönlendirilen, serbest ve kitlesel*” olarak farklı kategoriler etrafında beş tip şeklinde incelemektedir. Petersen, “*ilkel gleri*”, gebe toplulukların gerçekleştirdiği dönemsel gler içerisine almıştır. Doğal çevrenin oluşturmuş olduğu iklimsel hava olaylarının oluşturduğu kuraklık, ortaya çıkan yaşam zorlukları sebebiyle yapılan toplu gler bu kategoriye alınmıştır. Bu gte doğal hayatın insanlar üzerindeki bir zorluk ve baskısı söz konusudur, bireyler yaşadıkları toprakları terk ederken fiziksel ve somut görünen bir sebeple yer değiştirirler.

Çevresel faktrlerin söz konusu olduğu ilkel göçü tipini tercih eden gmen bireylerin, çevrenin ortaya çıkardığı sorunlu bir duruma karşı mücadele göstermeyip ve glerini devre dışı bıraktıkları göçü tipidir. Bu glerin genellikle teknolojik açıdan geride kalan topluluklar tarafından gerçekleştiği düşünülür (Bal, 2015: 127).

İlkel göçü tipinde doğanın egemenliğinin söz konusu olması nedeniyle evre üzerinde bir zorunlu yerinden edilme görülürken, ikinci göçü tipi olan “*zoraki, (zorlama ile yapılan)*” göçü tipi, bireylere bir sosyal durum etrafında oluşturulmuş olan ayırt edici özellik olarak “baskı” unsurunun yer aldığı göçü tipidir. G sürecine dâhil edilen bireylerin bazıları kontrol mekanizmalarını elinde bulundurmamaktadır (Adıgüzel, 2019: 29).

Çevreden oluşan sosyal baskıya rağmen topluluk veya bireyler kontrol mekanizmalarını ellerinde bulunduruyorlarsa Petersen bu göçü tipine “*yönlendirilen göçü*” ismini vermektedir; fakat kişilere göçü kararı veya göçü etme sürecinin nasıl olacağı hakkında kontrol mekanizması oluşturulmamıştır. Burada, bireylerin yer değiştirme

hareketlerini gerçekleştirirken karar verme süreçlerinin kimin elinde bulunduğu söz konusudur (Çağlayan, 2006: 76).

Kontrol mekanizmasının göç edecek bireyde olmadığı fakat gerçekleştirecekleri yer değişim hareketinden haberdar olan ve bazı durumlarda tercih hakkı verildiği görülen “*yöneltilmiş göç*” türü, zoraki göç türünden ayrılmaktadır. Almanya’da yaşayan Yahudi bireylerin ülkelerinden ayrılarak göçe teşvik edilmeleri için, devlet yönetimi tarafından kanunların çıkarılması bu göç türüne örnek verilebilir (Bal, 2015: 127).

Suriye’de gerçekleşen iç karışıklık ve savaş sonucunda oluşan göç hareketi, Türkiye başta olmak üzere birçok ülkeyi etkilemiştir ve bu göç türü Petersen’nin zoraki göç türü altında incelenebilir. Bu göçler baskı, savaş, iç savaş, isyan, gibi sebepler neticesinde ortaya çıkan siyasi bir yönlendirme ve zorlamanın sonucunda ortaya çıkmaktadır. Toplu olarak yapıldığı için aynı zamanda kitlesel göçler olarak da belirtilmektedir. Meydana getirdiği zoraki ve yönlendirilmiş göçler de nicel açıdan aynı zamanda kitlesel göçlerdir (Aydemir ve Şahin, 2017: 365-366).

Bireysel bir karara dayanmayan yer değişim hareketleri, toplumdaki bireyler, hastalıklar, siyasi mecralar gibi oluşumların etkisi sonucunda gerçekleşen bu göç türüne örnektir. Zorlama ve yönlendirme sonucunda bireyler sosyal baskının oluşturduğu etkiler neticesinde, göç sürecinde bilinçsiz ve plansız yer değiştirmeleri gerçekleştirebilme ihtimallerinden dolayı birçok tehlike ile de karşı karşıya kalabilmektedirler.

Üçüncü göç tipi olan “serbest(free) göç” tipinde ise, göçü gerçekleştiren birey veya toplumlar üzerinde bir baskı ve herhangi bir zorlayıcı ve yönlendirici bir durum söz konusu değildir. Göçmen kişi, bu göç tipinde göç etme kararını kendisi vermektedir ve

süreci kendisi yönlendirmektedir. Kişi kendi rızası ile başka bir ülkeye, şehre yerleşim bölgesine giderek, istediği sebepten ötürü (iş, eğitim vs.) yaşadığı yeri terk etmesidir (Adıgüzel, 2019: 29).

Petersen bir sonraki göç tipi olan “kitlesel göç” tipini, serbest göç tipi üzerinden ele almaktadır. Yaşam olanaklarının değişmesi, küreselleşme, modernleşme gibi olguların gerçekleşmesi bireylerin başka yerleşim bölgelerini görme ve merak duygusunu ortaya çıkarmıştır. Yeni ulaşım yollarının ortaya çıkması, teknolojinin gelişmesi gibi sebeplerle göçü gerçekleştiren ilk bireylerin öncü olması ve deneyimin pratiğin gerçekleşmesinin ardından arkada kalan bireylerde bu göç sürecine dâhil olmak istemişlerdir (Çağlayan, 2006: 76).

Ulaşım imkânlarının da artması sebebiyle göç kitlesel bir duruma dönüşmüştür. Bu göç bu kolektif olma yönüyle diğer göç tiplerinden farklılık göstermektedir. Serbest göç tipi ile yer değişimi yapan göçmenler, vardıkları yerleşim bölgesinde kazanmış olduğu yeni hayat tarzlarını ve öğrendikleri deneyimleri geride bıraktıkları kişilere aktarmış bu bireyler de bu durumdan cesaret ve güç alarak göçmen ağına benzer bir durumla yeni göçmenler oluşturulmuş ve kitlesel göç meydana gelmiştir (Adıgüzel, 2019: 29).

Petersen’in bu çalışması, göç sosyolojisi çalışmaları kapsamında önemli bir yerde bulunmaktadır. Elde edilen bu çalışma sonucunda Petersen, göç edecek bireylere kişisel ve toplumsal nedenler açısından bir motivasyon sürecini kapsamı sebebiyle günümüzdeki çalışmalara da katkı sağlamaktadır. Bireylerin göç etme sürecine katılmadan önce hangi faktörler ile karşılaşacağı ve uygulamış olduğu göç sürecinin hangi göç tipine ait olduğu alınan çok yönlü faktör analizleriyle ortaya konmuştur (Çağlayan, 2006: 77). Çağımızda yaşanan büyük çapta yerinden edilmelerin söz konusu olduğu göçlerde bu göç çalışmasının kullanılması, birçok insanı zoraki veya bireysel sebepler ile uygulanabilir

kılmaktadır. Suriye’de gerçekleşmiş olan yerinden edilmelerin birden fazla faktörün göç analizinde kullanmasına aracılığıyla kuramın geneline bakıldığında, kuram bir analiz ve açıklamaya aracılık etmektedir.

1.4.2. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı, iki ülkenin veya ikiden daha fazla ülkenin birbirleriyle karşılıklı olarak göçmen değişimi üzerinden kurmuş oldukları sisteme dayalı oluşturulan bir kuramdır. Söz konusu bu iki ve daha fazla ülke, değişimi gerçekleştiren göç alan ve göç veren ülkeler arasında sistemsal bir şekilde oluşmaktadır. Bu yönlü geliştirilen bir ilişki yakın iki ülkeyi kapsadığı gibi uzakta olan iki ülke arasında da gerçekleşebilmektedir. Bu kuram ekonomik ve politik yönlü yapılmış olan bir çalışmadır (Adıgüzel, 2019: 34).

Göç sistemleri kuramına göre, göç alan ve göç veren iki ülke arasında göç süreci açısından karşılıklı bir ilişki ve etkileşimin varlığı söz konusudur. Bu ilişkinin temeli ticari, ekonomik, kültürel veya toplumsal herhangi bir nedene bağlı olabilmektedir. Bu yaklaşımda göçe ait tüm süreç içerisinde makro ve mikro yapılarda etkileşimde bulunan ülkeler arasında değişiklikler meydana gelmektedir. Bu bakış açısıyla makro oluşumlar daha çok geniş bir çerçevedeki yapısal ve kurumsal faktörlere işaret ederken, mikro oluşumlar ise göç eden kişilerin gündelik hayat içerisindeki davranışlarına, kurdukları etkileşim ve iletişim ağına, inançlarına, değer ve yargılarını dâhil etmektedir (Çağlayan, 2006: 82-83).

Göç sistemleri kuramını, dünya sistemleri kuramı ve ilişki ağı kuramı arasında bir geçiş kuramı olarak ele alan Thomas Faist’e göre bu kuram makro oluşumlara ait bir yaklaşımdır. Faist bu kurama göre 3 ana özellik belirlemiştir; (Faist, 2003: 82-83; akt. Çağlayan, 2006: 83).

1. Göç sistemleri kuramı sürecin kendisiyle uğraşır ve göç hareketi sadece gitmek veya sadece kalmak anlamlarına gelmez. Sürekli kendini yenileyen ve bir kez başlandığı takdirde devamı getirilen bir süreç olarak görülür.

2. Bu kuram bireylerin yer değiştirmelerinden ziyade göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki bağlantı ve ilişkilere dayanmaktadır. Göçmen daha çok ikinci plandadır. Bu ülkeler iki veya daha fazla etkileşimde bulunan ülkeler ile gerçekleşmektedir. Bu ülkeler göç süreci gerçekleşmeden önce ticari, siyasi, ekonomi ve sosyal yönlü alt zemini oluştururlar.

3. Üçüncü olarak ise bu göç kuramı, ilişki ağı kuramının destekleyicisi ve uygulayıcısı konumundadır. Göçe dâhil olan bireyler göç sürecini gerçekleştirirken sosyal ağlarını oluşturur ve yeni yaşamlarında edinecekleri kültürel faktörleri tanımak ve bilmek isterler. Bireyler, toplumdaki aktörler ile aileleri ile ve uluslar ile bir ilişki gerçekleştirirler (Adıgüzel, 2019: 34-35).

Göç sistemleri kuramında mikro yapıların temeli oluşturan etkenler, bireylerin gerçekleştirmiş oldukları biçimsel olmayan toplumsal ağlardır. Bireylerin toplumsallaşma süreçleri içerisinde elde ettiği değer ve yargıların “kültürel ve sosyal kazanımları” sosyal ağların oluşumunda söz konusudur. Thomas Faist’ in göç kuramlarına genel yaklaşımı ile ilişki ağı kuramı arasında bir bağıntı ve geçiş kuramı niteliğinin gerçekleşmesi bu çalışmanın kuramsal çerçevesinin dayandığı ilişkiler ağı kuramının içeriği hakkında bilgileri kapsamaktadır (Çağlayan, 2006: 83).

Göç Sistemleri Kuramı göç sosyolojisi alanında birtakım bulgular ortaya çıkarmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; (Massey vd, 1993:454 akt: Develi, 2017: 1347).

- 1) Göç gerçekleşirken siyasi, ekonomik ve fiziki faktörlerin ön planda olduğu ve ülkelerin uzaklık ve yakınlık bağlantılarının fazla bir öneminin olmadığı düşünülmektedir.
- 2) Ülkeler bir veya birden fazla göç sistemine katılabilirler fakat öncelik göç alan ülkelere verilmektedir.
- 3) Sisteme üye olmak veya üyelikten çıkmak sürekli ve sabit bir yapıda seyir etmeyebilir. Siyasi, ekonomik ve sosyal sebepler neticesinde ülkeler özgür bir seçim gerçekleştirebilir.

Genel olarak ifade etmek gerekirse, Göç Sistemleri Kuramı, göçmen değişimi gerçekleştiren ülkeler arasında göç sürecini tamamlayan bireyler açısından sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin makro ve mikro boyutta incelendiği teoridir. Çalışmada, sığınmacı ve yerel halk ekseninde ele alınan sosyal olguların incelenmesi ve bunun sonucunda bizzat bireyi ve toplumu etkileyen Suriye göçü, literatürde bulunan göç teorilerinin kapsamının bilinmesi itibarıyla önem teşkil ettiği düşünülmektedir.

1.4.3. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler ağı kuramı, göçmen olan bireyin içinde bulunduğu süreç açısından göç durumunu anlamaya ve analiz etmeye fırsat veren, uluslararası göçü sistemli yapıya dönüştürerek hızlandıran bir teoridir. Bu kuram bir yerleşim bölgesinden başka bölgeye gerçekleştirilen göç akışının ve yer değişimi sağlayan göçmenlerin oluşturdukları ilişkisel ağları ifade eder.

Göç edilen varış ülkesinde bulunan kişi geride kalan kişilere bir “öncü olma” niteliği kazanmıştır. Öncü olan bu göçmenler, göç sürecinde yaşadıkları deneyimlerini ve edindikleri kazanımlarını yeni göç etmeye karar veren bireylere aktararak kişilerin daha bilinçli bir göç deneyimi kazanmalarına olanak sağlamış olurlar. Göçe dâhil olmak isteyen

yeni bireyler, öncülük sağlayan göçmenlerin karşılaştıkları sorunları daha kolay şekilde atlatabilir ve böylece bir toplumsal ağ oluşturulmuş olur. Yeni kurulan bu sosyal ağ sayesinde bireysel veya kitlesel zincirleme göç dalgaları gerçekleşmeye başlar. Bu ağ sayesinde göç eden bireyler olumsuz koşulları daha az deneyimleyerek olası her türlü tehlikeye karşı savunma oluşturur (Adıgüzel, 2019: 33). Göçmen ağlarının birçok faydası bulunmaktadır. Göçmenlerin varılan bölgedeki toplum tarafından ekonomik ve psikolojik istismarlara maruz kalmasını engelleyebilir, barınma, sağlık, iş gibi konularda yardımcı olabilir ve bunun yanı sıra göç sürecinde oluşabilecek her türlü olumsuzluklara karşı önlem sağlanabilir (Bartram, Poros ve Monforte, 2017: 212).

Göçmen bireyler terk ettikleri menşe ülkelerinden yeni yerleşim bölgelerine doğru yer değiştirdiklerinde, orada bekleyen kişiler arasında ortak köken, akrabalık ve dostluk bağları geliştirirler. Bu yeni kazanılan “toplumsal ağ” sayesinde bireyler yeni yerleşim bölgelerinde yaşadıkları herhangi bir probleme karşı çözümlemeyi bu sosyal sermaye temelinde giderecektir. Bu sosyal sermaye yönünün yanı sıra, giderek kurumsallaşan ilişki ağları göçmen bireyler arasında küçük çaplıda olsa masrafların ödeneğinin gerçekleştirilmesi yönüyle ekonomik sermayede kazandırmış olacaktır. Bir ilişki ağı olmayan göçmen, zorluklar geçirerek süreci tamamlamasının yanı sıra yüksek masraflar ile ve insan kaçakçıları aracılığıyla yasal olmayan yollara başvurabilmektedir (Güllüpınar, 2012: 73).

Göç eden bireyler arasında kurulan ilişki ağları, zaman içerisinde varılan ülkede farklı boyut ve alanlara dönüşmektedir. Bu çerçevede bu göç teorisine bir örnek olarak Almanya’ya göç eden Türk işçilerin göçü örnek gösterilebilir. Almanya’daki göçmenler ilk dönemlerde iletişimsel anlamda bir ortak uyum kazanmış olup zamanla bu ağın içeriği daha da genişleyerek karşılıklı etkileşimlere dönüşmüştür. Göç etmeye yeni

karar vermiş olan bireylerin Almanya'ya uyumlarını kolaylaştıran ve barınma olarak, iş olarak çalışma alanı oluşturan durumlar gerçekleşmiştir (Çağlayan, 2006: 86). Bu kuram Suriye göçü özelinde incelendiğinde de, Türkiye'ye yerleşen öncü bireylerin tecrübeleri ve yaşadıkları sorunlar itibariyle yeni gelecek kişilerin ülkeye uyumları noktasında faydalar sağlayabilmektedir.

Bireyler arasında gerçekleştirilmiş olan sosyal ilişkiler, bireyleri koruma temelinde ve bireylerin zor durumlarına karşı yardım göstermeleri konusunda deneyimlerin aktarılmasını sağlar. Böylece öncü göçmenler sonradan gelen bireylerden daha az risk ve tehlikeli sonuçlar ile karşı karşıya kalabilir (Bal, 2015: 131).

İlişkiler ağı kuramında sosyal ve kültürel ağlar her türlü etki ve değişken sebebiyle güçlü ve zayıf ağlar şeklinde uygulanmaktadır. Güçlü ağa sahip olan göçmen geliş sürecinde vardığı ülkeye daha kolay, güvende ve rahat bir şekilde gelirken, zayıf ağ geliştiren göçmen daha güvensiz ve zor koşullarda süreci tamamlamış olurlar (Çağlayan, 2006: 85). Güçlü ağlar geçekleştiren bireyler, ülkeye önceden varan bireyler arasında arkadaşlık ve sosyal ağlar oluşturmaktadırlar. Böylece sosyal bir sermaye kazanan bireyler daha kolay koşullarda vardıkları ülkelerde yaşamlarını kurmaktadır (Develi, 2017: 1347).

İlişkiler ağı kuramı, öncü olan ilk göçmenler, daha sonradan göç etmeye karar veren bireyler ve göçmen olmayan yeni bölgede yerleşik olan yerel halktan bireyler arasında gerçekleşen bir ilişkinin sürdüğü teoridir. Bu kişiler arasında arkadaşlık, akrabalık ve soydaşlık gibi bir ilişki söz konusu olabilir (Kaya, 2017: 19). Menşe ülkelerini geride bırakıp yeni yerleşim bölgelerine doğru hareket eden bireyler, varış ülkesine önceden yerleşmiş tanıdık veya akrabaları olan kişiler arasında bağlar kurarlar. Hedef ülkeye ilk varan kişilerin barınma, yiyecek ve iş gibi ihtiyaçlarının sağlanmasının ardından

arkalarında bıraktıkları aile ve akrabaları meselesi söz konusu olur. Aile ve akrabaları ile beraber göç eden bireylerde bulunur bu bireyler varılan bölgede hemşehrilik bağları kurmayı ve yaşam sürdürmek için bir iş bulmayı hedeflemektedirler.

Genel olarak ifade etmek gerekirse İlişkiler Ağı Kuramı “sığınan, göç eden, korunan, mülteci olan bireyler” ve “yeni varılan ülkedeki toplum” arasında bir ilişkinin görüldüğü kuramdır. Ülkelerinden ayrılan gurbete giden ve bunu ekonomik, siyasi zorunlu veya gönüllü fark etmeksizin gerçekleştiren “öncü bireyler”, arkalarında bıraktıkları ülkenin vatandaşları nazarında ilk giden, cesaret eden, değişim gerçekleştiren kişilerdir. Daha sonraları göç etmeye karar veren veya bunu zorunlu nedenlerle gerçekleştiren bireyler, kendilerinden önce vardıkları bireyleri güvence olarak görmektedirler. Bu durum genel itibarıyla olumlu seyirde işlemektedir fakat bunun yanı sıra bireyler arasında dayanışma, yardımlaşma ve iş birliği gerçekleştirmeyen daha bireysel takınılan tavır ve tutumlar da bulunabilmektedir.

Göçün gerçekleştiği ilk zamanlarda Antakyalı yerel halktan bazı bireyler, sığınmacıları “yardımseverlik”, “ortak din ve köken”, “dayanışma” gibi kavramlar çerçevesinde değerlendirerek, belli tutum ve söylemlerde bulunmuşlardır. İletilen tutum ve söylemler, “İlişkiler Ağı Kuramı” çerçevesinde incelendiğinde; her iki toplum arasında savaştan önceki yaşamlarına dayanan evlilik, akrabalık ve ortak köken unsurlarının etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanında akrabaları Türk toplumundan olmayan fakat kendilerinden önce Türkiye’ye giderek orada yerleşen bireyler vardıkları bölgelerde, sonradan gelen tanıdık ve akrabaları için bir güven aracı olabilmektedir. Yeni gelenlere öncü olan bu bireyler, yeni yerleşen sığınmacıların daha bilinçli bir şekilde davranışta bulunmalarına kolaylık sağlayabilmektedir. Oluşan veya oluşabilecek olumsuz koşulları

önceden deneyimleyen bireyler, yeni gelen kişilerin daha tecrübeli olmalarını istemektedirler.

1.5. Toplumsal Olgu Olarak Tutum, Söylem Ve Algı

Belirli toplumsal koşullar içerisinde yaşayan bireyler, birlikte hayat geçirdikleri insanlara karşı birtakım geri bildirimler, yanıtlar ve etkileşimler kullanarak mikro- sosyal yaşamlarını sürdürmektedir. Bireyler karşılaştıkları her türlü insani olay ve olgulara, hayatında edinmiş olduğu kazanım ve değerler neticesinde tepkiler göstermektedir. Yaşadıkları şehrin, sakini olduğu mahallenin, üyesi olduğu akrabalarının ve ailesinin içinde kendisinden farklı düşünen çoğu insan ile beraber ortak bir yaşam sürdürmektedir. Bir kısım insanlar, toplumun kabul görmüş davranış kalıplarına uyum göstererek normal düzene uyar, diğer kısım ise “*anomi*” yaşayarak içinde bulunduğu sosyal çevreye karşı gelir. Her insanın, her şeye iyi veya kötü, olumlu veya olumsuz bir tepkisi, düşüncesi veya söyleyeceği “iki çift kelamı” vardır. İnsani olarak verilen bu tepkiler, kavramsal anlamda tutum, söylem ve algı kavramlarının içeriğini oluşturmaktadır. Bu bölümde bu kavramların anlamına yer verilmektedir.

Tutum Kavramı

Bireyin, herhangi bir nesne, kişi ya da olaya karşı bir davranışa geçmeden evvel gerçekleştirmeyi planladığı ön tepki, duruş ve eyleme hazır olma durumu “tutum” kavramını tanımlamaktadır. Bireyler, tanıdıkları veya hakkında az miktarda bilgiye sahip oldukları insanlar hakkında bir takım izlenime sahiptirler. Örneğin, kişinin A bireyine “olumlu duygu ve izlenim” gerçekleştirmesi demek, o kişiye karşı “olumlu tutum” sergilediği anlamına gelir. B bireyine ise “olumsuz duygu ve izlenim sahibi olması demek, o kişiye karşı “olumsuz tutum” sergilediği anlamına gelmektedir (İnceoğlu, 2010: 7).

Tutuma maruz kalan kişi, tutumu gerçekleştiren bireyin kendisine karşı hangi duyguda yaklaştığını bilmek ister ve tutumu belirleyen kişi ise bunu sözlü veya beden dili ile ortaya koyar. Tutum gerçekleştirmek isteyen kişi, karşıdaki nesne, durum veya birey hakkında bilgi sahibi olmayı istediğini göstermektedir.

Farklı yaşam koşullarında hayat süren insanlar oluşturdukları mekân ve kişiler ile çevrelerini algılar ve hayatlarına giren bireyleri, olay ve durumları, bir mekânı veya herhangi bir varlığı tanıma ve bilme gayreti sarf ederler. İçinde bulundukları topluma özgü bir takım zihinsel ve sosyal kodlar ile büyüme süreci içerisinde sosyalleşme gerçekleştirirler. Bu bireyler, çevrelerinde belirli değer ve yargı sistemi oluştururlar. Edindikleri bilgileri teknik olarak belleklerinde tutar ve fikre dönüştürebilir veya bunun yanı sıra kıymet ve anlam kazandırarak inanç, değerler gibi pratik uygulamalar oluştururlar. Kişiler, edindikleri bir takım değer ve kazanımlar ile bir bireyi, nesneyi, simgeyi veya fikri iyi-kötü, yararlı-yararsız, gibi kodlayabilirler (etin, 2012).

İnsanı inceleyen davranış bilimleri ve sosyoloji için önem arz eden bu kavram bireyin, herhangi bir durum veya olay karşısında ortaya koyması beklenen her türlü olası davranış biçimidir. Tutum kavramının genel kabul görmüş tanımını yapmak zordur. Bu kavramı her alan kendi ilgi ve kapsamları gereği şekillendirerek tanımlamışlardır. Davranış biliminde, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi ve iktisat gibi alanlarda kavramsal olarak yer alan bir terimdir (İnceoğlu, 2010: 8).

Tutumda bulunan kişi takındığı tavrı eyleminde kullanarak pratik bir duruma dönüştürecektir. Tutumlar ve eylemler birbirinden bağımsız kavramlar değildir, eylemin ortaya çıkmasında tutum önemli bir etkiye sahiptir. Tutumlar bireylerin eyleme geçerek davranışta bulunmasına ve aynı zamanda eylemde bulunup davranışı sergilemek ise

tutumlara bağlıdır. Bu sebeple eylemler ile tutumlar birbirlerini etkileyen ve karşılıklı etkileşim içerisinde olan kavramlardır (İnceoğlu, 2010: 18).

Tutum belirleme ve bunu pratiğe geçirerek eylem oluşturma davranışı birbirleriyle kopuk olmayan bir süreci kapsamaktadır. Bir olay, kişi veya nesneye karşı gerçekleştirilen tutum anlamını bu süreç içerisinde kazanacaktır. Eyleme giren kişi tutumunu somut hale dönüştürmüş olup karşılaştığı olaya yanıt vermiş olmaktadır.

Tutum kavramının ortaya çıkmasında, bireyin etkileşimde bulunduğu herhangi bir birey, olay veya nesne karşısında gösterilmiş olan “*düşünsel, duygusal ve davranışsal bileşenler*” etkili olmaktadır. Bu kavramlar, farklı koşullarda meydana gelebilir ve birbirlerini etkileyerek tamamlayıcı görevi üstlenirler. Bireyin sosyalleşme gerçekleştirdiği ve çevresinde elde ettiği bilgiler, kazanımlar ve değer yargıları ile birlikte “bilişsel bileşeni” oluşacaktır. Duygusal bileşen süreci ise; sahip oldukları duygusal değerlendirmeleri ve etkileşimde bulundukları olay, nesne veya kişiye ait gözlem ve duyguları oluşturur. Son olarak ise edinmiş oldukları bilişsel ve duygusal bileşenlerde kazanılan değer ve yargıların, duyguların davranışlara tezahür ederek uygulanmaya konması ise davranışsal bileşeni oluşturarak “tutum”u meydana getirecektir (Çetin, 2012).

İnceoğlu ise Çetin’i destekler fikirde olup, tutumların, “*zihinsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere 3 oluşturuıcı ögesi bulunduğunu ve bu bileşenler arasında ise bir örgütlenme olduğunu*” belirtir. Bireyin herhangi bir olay, nesne veya kişi hakkında edindikleri bilgilerin oluşumunu “*zihinsel öge*”, bu durumlara hangi duygu ve hisle yaklaştığını “*duygusal öge*” ve son minvalde ise nasıl bir davranış ve eylem gerçekleştireceği ve tavrı ise “*davranışsal öge*” dir. Bireyin içinde doğduğu ve toplumsallaştığı sosyal yapı, kültürel ortam, ekonomik koşullar, eğitim, bilgi, deneyimler gibi birçok etkenler, tutumların oluşmasında etkili olur (İnceoğlu, 2010: 20).

Tutumların ortaya çıkması, yalnızca bu üç öge olan, duygusal, zihinsel ve davranışsal bileşenlerden ibaret değildir. Bunun yanı sıra, bireylerin oluşturdukları yaşam alanları, sosyal çevreleri, anne- baba faktörleri tutum gerçekleştirdikleri nesne, kişi ve olaylar ile yaşanan kişisel ilişkiler gibi faktörler de etkili olmaktadır. Tutumların işlevsel özellikleri ele alındığında önemli işlevlerinden birisi, toplumdaki bireylerin içinde bulundukları kültüre uygun ve uyumlu hale getirmesini sağlamaktır. Toplumdaki görünen ve görünmeyen, yazılı ve yazısız genel kurallara göre insanlar, belirli tutumlar geliştirir ve sosyal hayatta yaşamaya uyumlu hale gelirler. Bireyler bu sebeple edindikleri duygu belirlenimleri davranışlarında yansıtarak kendileri ifade etme olanağı bulundururlar (Çetin, 2012).

Bireyler çevrelerindeki ve düşüncelerinde bulunan konu ve olaylara ilişkin değerlendirmeler yapmaktadır. Sadece duymuş ve tanık etmiş olayları kendi hayatı içerisinde deneyimlemiş olmasalar bile zihinlerinde o konu hakkında bir inancı bulunacaktır. Bilmedikleri ve zihinlerine gelmeyen konular hakkında tutum gerçekleştirilmez. Bunun gerçekleştirilmesi için birey o konu, nesne veya olayla ilgili ya doğrudan bir deneyim yaşamalı veya gözlemde bulunarak yakın çevresinde gerçekleşmelidir (İnceoğlu, 2010: 41).

Söylem Kavramı

Söylem, bireylerin yaşamlarını idame ettikleri sosyal çevrelerinde oluşturdukları bir etkileşim biçimidir. Kültürel ve sosyal bir varlık olan insan, dil aracını kullanarak çevresindekiler ile iletişimde bulunur. Bu iletişim isteğine bağlı olarak bir etkileşime dönüşebilir. Söylemek ve duymak kavramlarına dayanan “söylem” duyduğumuz, gördüğümüz, kültürel ve sosyal anlamda bir değer atfettiğimiz durum, olay ve kişilere sarf edilen davranış biçiminin sözle dışa vurum şeklidir.

Sözel bir iletişime araç olan söylem kavramı, bireylerin düşüncelerinde meydana gelen bir takım değer, zihinsel kod ve deneyimlerin; bunun yanı sıra davranışsal olarak dışa vurduğu tutum ve tavırların sonucunda karşısındaki durum, nesne veya bireye karşı sözel bir şekilde karşılık verdiği davranış şeklidir. Söylem kavramı, herhangi bir nesne ve duruma karşı iletilecek olan toplumsal bir davranışın ve iletinin içeriğine dair tüm bilgileri kapsayan bir kavramdır. Bireylerin zihninde oluşturdukları simgesel her imge yazılı olmayabilir ve bilgilendirici bir sonuç ortaya koymayabilir. Bazı durumlar içerisinde bulunan durum veya olaya karşı bireyler zihinsel imgelerde ortaya koydukları sözel ifadeler geliştirebilirler. Bu ifadelerin yazıya dökülme tercihinin yanı sıra, dilsel olarak sadece dışavurumu da gerçekleştirebilir. Bu durum sonucunda “söylem” ortaya çıkar.

Söylem, yazıyla ifade edilmeyen ve dil aracılığıyla kurulan ilişkiler dolayısıyla ortaya konmuş toplumsal iletişim birikimlerinin yer aldığı bir kavramdır. Karşılıklı birbirlerini etkilemiş olan konuşma sistemlerini oluşturur. Stuart Hall söylemin genel tanımını şu şekilde yapmaktadır; “*Toplumsallaşma süreci içerisinde bireylerin içinde bulundukları durum ve nesne ile ilgili hazır duran tecrübelerin, deneyimlerin yer aldığı ve anlamlandırdığı pratiklerin dil aracılığıyla bir belirlenimlik kazanmasıdır.*” Bu tanım itibariyle söylemlerin, bireylerin edindikleri değer ve yargılar sonucunda söylenebilecek ve düşünülecek fikirlere dayanabilmektedirler. Söylem olumlu veya olumsuz devam edebilecek bir iletişimin ana kaynağını ve kilit noktasını oluştururlar (Purvis ve Hunt, 2014: 21).

Söylem kavramı, sosyoloji literatüründe bulunan Foucault, Stuart Mill, Stuart Hall gibi düşünürlerin çalışmaları ve teorilerinde yer alan kapsamlı sosyoloji çalışma alanıdır. Fakat bu çalışmada göç alanı öncelikli olduğu için bu kavram, genel tanım itibariyle ele alınmıştır.

Algı Kavramı

Tutumlar, algıların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu tutumların sebep olduğu algılar bireyler tarafından içerisinde bulundukları topluma özgü değer ve normlar neticesinde edindikleri düşünce sistemleri bireyin tanıdığı ve deneyimlediği algılara dönüşecektir (İnceoğlu, 2010: 87). Çalışmada yer alan tutum ve söylem kavramlarının yanı sıra “*algı*” kavramı da çalışma açısından önem taşımaktadır. Yukarıda bahsedilen tutum kavramı ile algı kavramı arasında önemli düzeyde bir etkileşim ve ilişki mevcuttur.

Algıların oluşmasında dil önemli bir faktördür. Dil, yukarıda ele alınan tutum ve söylem gibi birçok etkileşimde ve iletişimde bulunan kavramlar açısından önemli değeri bulunan bir araçtır. Beden iletişimlerinin geneli sessiz olmamaktadır, hafifte olsa bir ses oluşturulabilmektedir. Dilin kullanımı bu yönüyle önemli ve değerlidir. Bu sebeple dil ile düşünce arasında sistemsal bir ilişki bulunmaktadır. Dilin birçok alanda etkili bir yapısı bulunmaktadır. Toplumlar fikirlerini, inançlarını değer ve yargılarını genel anlamda yaşama tarzlarını dil temelinde ortaya koyarlar. Dil olgusu ile sosyal hayat arasında doğrusal bir ilişki vardır. Toplum, dili oluşturan varlığın bizatihi kendisidir. Bu toplum içerisinde gerçekleşen tutum ve davranışlar, bireylerin doğdukları toplum içerisinde sosyalleşmelerine imkân sağlar.

1.6. Literatür Değerlendirmesi

Son zamanlarda gerçekleştirilen bilimsel çalışmalarda “göç, mülteci ve Suriyeliler” konusu yoğun bir şekilde ele alınmaktadır. Türkiye toplumunu genel anlamda sosyal, ekonomik, kültürel ve politik alanlarda derinden etkileyen bu konu, üzerinde çalışılması ve ele alınması gerekli olan ve güncelliğini devam ettirecek bir alan olarak düşünülmektedir. 2011 yılından günümüze kadar, Suriye savaşı, nedenleri sonuçları ve

etkileri açısından birçok alanın ele aldığı makale, bildiri, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri, haber programları, belgeseller, yazılı metinler ve kitaplar gibi çalışmaları ortaya çıkarmıştır. Suriye ve Türkiye toplumu arasında sığınmacıların bölgesel olarak yaşadıkları yerdeki yerel halk ile olan ilişkilerini ele alan bazı çalışmalar şunlardır;

2016 yılında gerçekleşmiş olan “*Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği*” başlıklı çalışmada, Hayriye DÖNER Suriye savaşının ardından 5 yılın geçmesiyle birlikte bu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Bu çalışma yalnızca Suriyeliler odaklı olmayan yerel halk ve sığınmacıların ortaklaşa kullandıkları Antakya ilçesinin çeşitli mahalleleri ve merkeze yakın iki köyde sürdürülmüştür. Suriyelilerin Hatay’daki yerel halk ile karşılaştıkları sorunlar ve iki toplum etrafında şekillenen sorunlara dair çözüm önerileri sunmak, araştırmacı tarafından hedeflenmiştir.

2017 yılında Selvet ÇETİN, İzmir ilini ele alarak “*İzmir’deki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı*” isimli çalışmayı gerçekleştirmiştir. Araştırmacı, İzmir ilini göç hareketliliği açısından geçiş ülkesi özelliğine sahip olduğunu düşünerek, bölgede yaşayan mültecilerin ve sığınmacıların var olduğunu belirtmektedir. İzmir’de bulunan yerel halkın Suriyelilere yönelik algılarını “nefret, ırkçılık ve ayrımcılık” kavramlarını ele alarak yapılan bu çalışma, yerel halk ile sığınmacılar arasında yaşanan sorunlara çözümlerin belirtilmesi hedeflenmiştir.

Şanlıurfa ilinin merkezinde yaşayan farklı etnik ve inanca ait olan yerel halk ve Suriyeli sığınmacıların araştırma nesnesi olarak belirlendiği “*Suriyeli Sığınmacıların Yerel Toplumla Kültürel Uyum Pratikleri: Şanlıurfa Örneği*” başlıklı yüksek lisans çalışması Mehmet DOLAŞ tarafından 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. Suriyelileri gündelik yaşam

pratikleri, yerli halkla yaşadıkları etkileşimler, uyum düzeyleri ve iki toplum arasındaki kültürel benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak amaçlanmıştır.

Afyonkarahisar’da ki başka bir çalışma ise Suriyelilerin kent yaşamına uyum sağlamaları ve yaşadıkları zorlukların incelenmesi üzerine, 2018 yılında Saliha SARGIN tarafından yapılan çalışmadır. Sığınmacıların yanı sıra yerel halkın da görüşlerine de yer verildiği çalışma iki toplumun değerlendirilmesi sonucu entegrasyon uyum süreci düzeyinin belirlenmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Afyonkarahisar ilinde yerel halkın görüşlerine yer verilen ilk araştırma özelliği taşımaktadır.

2019 yılında Fatma DOĞAN tarafından gerçekleştirilen “*Yabancı ile Bir Arada Yaşama ve Ötekileştirme: Mardin Halkının Bakışından Suriyeli Sığınmacılar*” isimli çalışma, Suriyelilere yönelik oluşturulan algıların hangi düzeyde olduğunu ve oluşturulan tutumların davranış ve söylemlere yansımaları irdelemiştir. Yapılmış olan çalışma Mardin ilini kapsayarak nitel çalışma yöntemi ile alınmıştır. Mardin yerel halkının Suriyelilere yönelik bakışı ve Türkiye’de kabul görmeleri, entegrasyon düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Hatay ilinin Antakya, Altınözü, Kırıkhan ve İskenderun ilçelerinde yaşayan yerel medya çalışanları ile yapılan görüşmeler sonucunda Suriyeli sığınmacıların yerel medyada görünümüne ve bu görünümünün hangi düzeyde yer aldığına dair bir çalışma 2020 yılında Akın BODUR tarafından gerçekleştirilmiştir.

Hatay, İzmir ve Ankara illerinde Suriyelilerin çoğunlukta bulunduğu mahalleleri ele alarak Suriye ve Türkiye toplumu arasındaki sosyal ilişkilerin, uyum, mesafe, temas, sermaye ayrımcılık gibi özellikler ile incelenen doktora çalışması 2020 yılında Cemre BOLGÜN tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda verilen çalışmanın yanı sıra, başka bir doktora çalışması olarak Leman Yeşim YILMAZ tarafından 2017 yılında gerçekleşen geniş çapta nicel bir araştırma yapılmıştır. Türkiye'nin Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana illeri ele alınarak bölgelerde yaşayan yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açılarını belirleyerek *“ konu ile ilgili ön yargıları, sorun alanlarını, sorunların mahiyetini tespit etmek, elde edilen veriler ışığında toplumsal farkındalığı arttırmak, politika oluşturma süreçlerini desteklemek, çözüm önerileri ve stratejilerinin belirlenmesine kaynak oluşturmak, soruna ilişkin sosyal politika tedbirleri önermektir”* (Yılmaz, 2017: 3).

Diğer bir doktora çalışması örneği, 2018 yılında Bilge Deniz ÇATAK tarafından gerçekleşen Mersin ilinde yaşayan Suriyelilerin göç ve savaş deneyimlerinin ve bölge halkı ile kurdukları ilişkinin belirlenmesini kapsamaktadır. Merkez ilçelerinde yapılan görüşmeler sonucunda yabancı kavramı ele alınarak her iki toplum arasında birçok alanda gerçekleşen gündelik pratiklerin ve farklı bakış açılara yer verilmiştir.

Sosyal uyum konusunun irdelendiği başka bir çalışma ise Esra BAYKAN tarafından 2020 yılında gerçekleşen Ankara ili ele alınarak bölge içerisinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar ile bölgedeki bireyler arasında sosyal uyum çalışmasının hedeflendiği bir araştırma yapılmıştır. Yerel halkın görüşlerine uyum çerçevesinde yer verilerek nicel çalışma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE ARAŞTIRMANIN EVRENİ

2.1. Tezin Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Suriye'deki kriz ve iç savaşın ardından yaşam tarzları ve gündelik hayatları değişen ve Hatay ilinin Antakya merkez ilçesinde kamp dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılar ve Antakya'da yaşayan yerel halk, araştırma nesnesi olarak ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı, sığınmacıların, Antakya'daki yerel halk ve toplum geneline etkisinin sosyolojik analizle incelenmesidir. Savaşın ardından 9 yılın geçmesi ile birlikte uyum konusunda hali hazırda karşılaştıkları sorunlara dair incelemeler yapmak ve bunun yanı sıra burada yaşayan yerel halkın, Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak ve Suriyeli sığınmacılar ile hangi alanlarda ne şekilde etkileşimler kurduklarına dair tespitlerde ve analizde bulunmak amaçlanmaktadır.

Ele alınan çalışmayla ilgili literatür taramasının sonucunda daha çok Suriyeli sığınmacılar üzerinde durularak, yerel halkın tutumlarına, düşüncelerine ve söylemlerine az çalışmada yer verildiği fark edilmiştir. Bunun hemen akabinde literatürdeki ilgili boşluğu tamamlamak adına sosyolojik bakış açısının korunması hedeflenerek, bu durumun analiz tespitini yapmak ve söz konusu eksikliğin kapatılmaya çalışılması amaçlanmıştır. Suriyeli sığınmacılar, yerel halk tarafından Türkiye'de çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olan bireyler olarak görülmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, Antakya ilçesindeki yerel halkın Suriyeliler hakkındaki tutum algı ve davranışlarını sosyolojik olarak incelemek ve analiz etmektir. Yerel halk, 2011 yılında Türkiye'ye yeni gelen Suriyeli sığınmacılara daha “korumacı ve

dayanışmacı” yaklaşırken savaş ve karışıklıktan kurtularak güvenli bölgelere yerleşen, yaşamlarını, işlerini düzene koyan Suriyeli sığınmacılara “*daha dışlayıcı*” bir şekilde yaklaşmaktadır. Bu yaklaşım söylemlere ve tutumlara yansımaktadır.

Ele alınan araştırma konusu üzerine sahada fahri olarak gerçekleştirilen gözlemler eşliğinde, 2011 yılından 2020 yılına kadar gelen süreç içerisinde hangi alanlarda ve ne gibi değişimler söz konusu olmuştur ve yerel halkın Suriye halkına yönelik tutum ve söylemleri nelerdir? gibi sorulara yönelik cevaplar elde edebilmek ve göç sosyolojisi literatürüne katkı sağlaması amacıyla sosyolojik bir analiz gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

2.2. Tez Çalışmasının Yöntemi

Veri Kaynakları ve Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışma “nitel araştırma” özelliği taşımaktadır Karşılıklı etkileşimi esas alan ve bu iletişim doğrultusunda çalışma için veriler elde edilen nitel araştırma yöntemleri farklı şekilde gruplanmaktadır. Bunlar; “*görüşme, gözlem, odak grubu görüşmesi ve içerik incelemesi*” olarak belirlenmiştir. Bu yöntemlerin biri veya bir kaç kullanılarak çalışma gerçekleştirilebilir. Görüşme tekniği, nitel araştırmalar da sıklıkla tercih edilen yöntemlerden biridir. “*Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış*” olmak üzere üç tür görüşme vardır. Bu üç yöntemden hangisinin kullanılacağı araştırmacı tarafından konunun kapsamına göre tercih edilir. Bu çalışmada “*yarı yapılandırılmış görüşme*” kullanılmıştır. Bunun sebebi ise, sistematik çerçevede belirli başlıklar etrafında açık uçlu sorular kullanılarak temalar belirlenmiştir. Önceden hazırlanmış olan soruların belirli bir plan dâhilinde katılımcıya iletilmesi ve karşılıklı bir iletişimin gerçekleşmesi sağlanmıştır (Böke, 2009: 290-291).

Nitel araştırmalarda amaçlanan durum, toplumsal alanda gerçekleşen olaylar ve olguların ortaya çıkarılması ve incelenmesidir. Toplumsal alan, öncelikli olarak insanı etkileyen bir mecra olması sebebiyle değişim ve dönüşümlerin gerçekleştiği mekândır. Bu mekânlarda ele alınan örneklem grubunun ilettikleri veriler doğrultusunda analiz gerçekleşmekte olup bireylerin birbirinden farklı değerlendirmeleri ve yorumları ortaya çıkmaktadır (Baltacı, 2019: 383).

Bu çalışmada verileri elde etmek için yarı yapılandırılmış mülakat tekniği tercih edilerek katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleşmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde çalışmanın içeriğini barındıran konuyla ilgili bilgilerin ve fikirlerin aktarılması konusunda yüz yüze görüşme en etkili yoldur bunun objektif olarak gerçekleştirilmesi ve katılımcıyla güven ilişkisi düzeyinde gerçekleşmesi gerekmektedir (Bke, 2009: 293). Bunun yanı sıra araştırmacının gözlem tekniğini kullanarak sahada fahri olarak bulunmuştur. Araştırmacının Arapça dilini biliyor olması çalışma esnasında iletişim açısından kolaylık sağlamıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin, araştırmacı tarafından belirlenen kodlar ve başlıklar içerisinde sosyolojik olarak analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve rneklemi

Araştırmanın evreni, Hatay İli Antakya ilçesinde yaşayan yerel halk ve Suriyeli sığınmacılardır. Derinlemesine görüşme yapılacak olan Hatay'ın Antakya ilçesinde yaşayan bir grup Suriyeli sığınmacı ile yerel halktan oluşan bir grup Türk vatandaşları ise, araştırmanın örneklemini kapsamaktadır. Antakya ilçesinde yaşayan ve farklı meslek gruplarının ele alınması amaçlanarak seçilen örneklem grubunun 10'u Suriyeli sığınmacıları, 15'i ise yerli halkı kapsamaktadır. Toplamda ise 25 kişi ile derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Tüm dünyada etkisini

gösteren ve hayati düzeni alt üst eden Covid 19 virüsü, çalışmanın ilk başlarında belirlenen ve planlanan örneklem sayısını etkilemiştir. Karantina dönemi ve sosyal mesafeye uyulması gerektiği için katılımcılar ile görüşmeler ertelenmiş ve kişilerin sayısında azalma gerçekleşmiştir.

Çalışmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Antakya’da yaşayan Suriyeli sığınmacılar, yerel halkın büyük bir çoğunluğu tarafından istenmeyen grup olduğu varsayılmaktadır. Savaşın ardından hala uyum sorunu yaşanmaktadır ve yerel halkın onlara yönelik dışlayıcı ve reddedici tavır, tutum ve söylemleri mevcuttur. Antakya’da yaşayan yerel halkın Suriyeli sığınmacılar üzerinden nefret söylemleri bulunmaktadır. İç savaş ve karışıklığın 9 yılın geçmesinin ardından Antakya’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların bazılarında barınma, gıda ve dil gibi sorunları çözümlenmediği düşünülmektedir. Antakya’da yaşayan yerli halkın çoğunluğu eğitim ve sağlık alanlarında yaşanan sorunların sebebinin Suriyeli sığınmacılar olduğu varsayılmaktadır. Antakya’da yaşayan yerli halkın çoğunluğu ekonomi alanlarında geçim, işsizlik, evlerin fiyatlarının yüksek olmasının sebebi olarak Suriyeli sığınmacıları görmektedirler.

Çalışma, Hatay ilinin Antakya ilçesinde belli bir Suriyeli sığınmacı grup ve belli bir yerel halk grubu ile sınırlıdır. Bu kişilerin araştırmada çeşitlilik sağlaması adına farklı meslek ve konumlarda bulunmasına dikkat edilerek temsil seviyesinde insanlar ile görüşülmeye çalışılmıştır. Antakya ilçesinin belirlenecek olan bazı mahalleleri ile kısıtlanarak saha araştırması yapılmış ve derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 2019 yılının mart ayında dünyada büyük etki oluşturan Covid 19 hastalığı sebebiyle, saha görüşmeleri olması gereken zaman diliminden daha kısa bir şekilde sürdürülmüştür.

Antakya Mekânının Tercih Edilmesi

Alan araştırmasının Antakya’da uygulanmasının sebeplerinden biri; Antakya’nın, Hatay iline bağlı, Türkiye’nin yoğun göç alan bölgelerinden biri olmasıdır. Suriye’ye komşu ülke olması sebebiyle bu bölgeyi tanımak önem arz etmektedir. Antakya, Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yerleştirdiği kamp alanlarındandır. Bunun yanı sıra, merkezinde ve ilçelerinde ise yerel halk ile birlikte yaşayan çok sayıda Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Hatay ili ve çalışma bölgesi olan Antakya ilçesi geniş etnik bir yelpazeye sahiptir. Kültürel, dini, tarihi ve siyasi birçok farklılıkları bünyesinde barındıran bu bölge, Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle beraber farklı kültürel bir grubu da içine dâhil etmiştir. Hatay’ın merkezi olan Antakya ilçesi çok kültürlü ve çok etnik bir yapıyı bünyesinde bulundurarak farklı fikir, din, dil ve kültür ile bir arada yaşayan kadim bir yerleşim bölgesidir.

Bu toplum içerisinde, her zaman aynı düzeyde sosyal ve kültürel ilişkiler geliştirilmemiştir. Zaman zaman fikir ayrılıkları ve olumsuzluklar da yaşanmıştır. Fakat genel itibariyle, bu karışıklık ve çatışma söz konuları en az etki oluşturacak şekilde sonuçlandırılmıştır. Bu toplum içerisinde var olan bireyler, ait oldukları etnik yapı içerisinde kendilerine ait olan, benimsedikleri fikir ve yaşam tarzlarını sürdürmüşlerdir. Bu yaşam tarzları içerisinde, kendilerine ait inanç, dil ve sosyokültürel alanlar oluşturmuşlardır.

Her topluluk, (Hatay’da genel anlamda etnik ve dini topluluklar şunlardır; “Sünni Türkler”, “Sünni Araplar”, “Nusayri Araplar”, “Alevi Türkler”, “Hristiyan”, “Ortodoks”, “Katolikler”, “Protestan”, “Ermeniler”, “Yahudiler” gibi.) kültürel bir asimilasyon yaşamadan kendilerine ait olan anlayışlar ile geleneklerini sürdürmüşlerdir ve sürdürmeye devam etmektedirler. Antakya halkı, Suriyeli sığınmacıların bölgeye

yerleşmeden önce, kendilerinden farklı herhangi bir topluluğun kendilerine ait önemli günlerinde buna engel oluşturmamış hatta bazı kişilerce de katılım sağlanan dini, sosyal veya kültürel etkinlikler oluşturmuşlardır (Başeymez, 2009: 26-27).

Antakya halkı içerisinde, milli kimliğini, dilini ve inancını, ritüellerini vb. kendilerine ait olarak gördükleri durumları koruyan ve korumaya çalışıp bunu pratiğe geçiren topluluklar bulunmaktadır. Bu “birlikte yaşama” ve “farklılıklar arasında beraber yaşama” durumları söz konusu toplum ve bölge içerisinde hiçbir zaman tartışma, çatışma ve ayrımcılık gibi olumsuzlukların gerçekleşmediği anlamına gelmemelidir. Hatay ili zaman ve tarih içerisinde böyle durumlar ile de karşılaşmıştır. Farklılıklarla içi içe yaşamın söz konusu olduğu böyle toplumlarda, bu durumların görülmesi normal karşılanmalıdır. Çünkü aynı kültür, norm ve değerler içerisinde yaşayan aile bireylerinin arasında bile çatışma ve olumsuzlukların bulunması normal görüldüğü gibi, bu durumda olağan ve normal karşılanabilir olması gerekmektedir.

Bireyler, bulundukları topluluk içerisinde daha rahat davranışlarda bulunarak kendilerini yansıtmaktadır, fakat ortak bir sosyal ve yaşam anlayışı oluşturmaya çalışmaktadırlar. Sosyal yaşam içerisindeki tutum ve davranışlarda benzerlikler söz konusu olmaktadır. Keskin ayrım ve farklılığın ise daha çok dinsel uygulamaların gerçekleştirilmesi yönünde görülmektedir (Başeymez, 2009: 25).

Tek bir toplum kendi başına var olamaz, ortak sosyal ve kültürel ilişkilerin çok yönlü ve birlikte olacağı ortak mekânlar oluşturularak yaşanılabilir. Toplulukların birbirlerine karşı oluşturmuş oldukları ön yargılar da bulunmaktadır ve bu durumun “medeniyetler şehri” olarak bilinen Hatay’da hiç görülmeyeceği anlamına gelmemektedir (Başeymez, 2009: 69). Antakya’daki hemen hemen tüm bireyler, farklı etnik yapıya sahip

olsalar da ortak yaşam alanlarında olduklarından dolayı birbirlerinin sosyal, dini ve kültürel pratiklerini bilmekte ya da en azından görmekte olup saygı duymaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALAN VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, Hatay'ın Antakya ilçesinde yaşayan belirli bireylerin ve savaştan gelen sığınmacıların araştırma örneklemini oluşturduğu çalışmada elde edilen verilerin analizinin yapılması ve değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Oluşturulmuş kriz ortamı, bireyleri olumsuz koşullar altında bırakır. Siyasi bir krizin ardından ortaya çıkan iç savaş ve savaşın oluşturduğu etkiler sebebiyle oluşan sosyal çatışma ortamları, 2011 yılında Suriye'nin Dera kentinde başlayarak zamanla Banyas, Lazkiye, Hama, Humus ve Deyrizor'a sıçrayan kargaşalara ayaklanmalara ve rejim güçlerinin baskısına uğramıştır (Çuhadar, 2019: 40). 2011 yılında Suriye'de yaşanmış iç savaş ve karışıklık sebebiyle Suriyeli çoğu insan bulundukları ortam içerisinde can ve mal güvenliklerini korumakta zorlanmıştır. Yaşamları tehdit altında kalan bu insanlar, çareyi başka bölgelere ve ülkelere göç etmekte bulmuşlar ve Türkiye başta olmak üzere Irak, Lübnan, Mısır gibi ülkelerde yaşamaya başlamışlardır.

Suriyeli sığınmacıların yerinden edilmeleri bir iç savaş ve karışıklık sonucu oluşmuş bir durumdur, yani bir zorunluluk söz konusudur, kişilerin isteklerine bağlı olmadan gerçekleşmiştir. Bu göç süreci, zorunlu bir yer değiştirme hareketidir. Bu yer değiştirme durumunun genel bir tanımlanması olan “göç” olgusunun bir zorunluluk ve mecburi sebepler sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Zorlayan birtakım oluşumlar sonucunda, güvenlikleri, yaşamları ve canları tehdit altına giren kişiler, yuvalarını ve vatanlarını olduğu gibi bırakarak başka ülkelerde ‘göçmen, sığınmacı, mülteci’ şeklinde hem hukuki hem sosyal söylemler ile anılmaya başlamışlardır.

“Yerli Halk ve Suriyeli Sığınmacıların Birbirlerine Karşı Tutumları Üzerine Bir Alan Araştırması: Hatay Antakya Örneği” isimli bu çalışma, Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturulmuş olan sosyal, ekonomik, kültürel algı ve tutumların analizini kapsamaktadır. Bu amaçla 15 kişi yerel halktan, 10 kişi ise Suriyeli sığınmacılardan seçilen örneklem grubu kullanılarak totalde 25 kişi ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir.

Yapılan araştırma nitel çalışma yöntemlerinden derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak Hatay ilinin Antakya ilçesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada görüşmecilerin genel profil bilgisinin bulunması gerektiği çalışmanın içeriği için önem taşımaktadır. Örneklem grubu olarak seçilen kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi genel özelliklerin bilinmesi, elde edilen verilerin değerlendirilmesi açısından anlam teşkil etmektedir. Bu bölümde görüşmeci olan yerel halkın ve Suriyeli sığınmacıların cinsiyetleri, yaş dağılımları, medeni halleri, eğitim ve mesleki durumları hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar

2011 yılından bu yana Suriye’de yaşanan olaylar sebebiyle, Türkiye’de Suriyeli nüfus her geçen gün artış göstermiştir. Bu durum ise sonuç olarak literatürde yapılan teorik ve alan çalışmalarının muhtevasını etkilemiş ve “göç ve sığınmacılık/mültecilik” alanını gözde bir ilgi alanına dönüştürmüştür. Türkiye, Suriye’ye “komşu” olma özelliği taşıdığından dolayı sınır bölgesi özelliğiyle birçok insanı bünyesinde barındırmıştır. Ülkemizdeki Suriyeli sığınmacıların, mekânsal olarak yer değişim gerçekleştirmeleri hayatlarında sosyokültürel ve psikolojik sonuçlar doğurmuştur.

Çalışmanın bu bölümü, Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların varoluş serüveni ve Türkiye ile Suriye arasında geçmişten günümüze tarihsel, politik ve

sosyokültürel anlamda kurulan ilişkileri kapsamaktadır. Bunun yanı sıra çalışmada, Antakya ilçesinde bulunan sığınmacıların yaşam yeri olarak Hatay- Antakya'yı belirleme sebeplerinin neler olduğuna yer verilmiştir.

Suriye hali hazırda ülke içerisinde birçok din ve mezhepli bir toplumsal yapıyı bünyesinde bulundurmaktadır. Mevcut durumda dahi birçok ideolojik, sosyal ve dini konularda fikir ayrılıkları ve çatışmalar yaşamaktadır. Bu ayrılıklar ülkeyi belirli kutuplara bölmüş ve Suriye'yi farklılıklar ile beraber zorunlu bir yaşam sürdüren insanların alanı kılmıştır. Yaşanan isyanlar Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn, Fas ve Suriye'ye sıçramasının ardından genel itibariyle Arap coğrafyasını olumsuz etkilemiştir (Koyuncu, 2014: 18-19).

Tunus'ta bir genç çocuğun ekmek teknesi olan seyyar arabasının hükümet tarafından el konulmasına karşılık tepki olarak kendini yakması, sonu gelmeyen olaylara sebep olmuştur. Bu olaylar 2010 yılında başlamış ve yıllar boyu kendini yoksulluk, açlık ve baskı şeklinde göstermiştir. Bu koşullar altında kalarak yaşam sürdüren insanlar isyan etmiştir. Süreç genel anlamda Arap baharı adı altında devam ederek birçok Arap ülkesini etkilemiştir. Yaşanan bu durum Suriye'de iç çatışmalara dönüşmüştür. Kriz ve kaos ortamları günden güne artan ülkede insani krizler, bölgedeki insanların yaşantısını olumsuz düzeyde etkilemiştir. Tüm bu olumsuzlukların sonucu olarak, başta komşu ülkeler olmak üzere dünyanın birçok bölgesine yoğun kitlesel göç akınları başlamıştır (Kaya, 2017: 9).

Siyasal karışıklık ve çatışma ortamı aynı toplumda yaşayan bireyleri derinden etkilemektedir. Oluşturulmuş olan kaos ve var olan düzenin bozulması sonucunda ülke, içinde güvenilir yaşama müsait olmayan ve huzursuz bir ortama dönüşmektedir. İnsanoğlu kendini güvenli hissettiği ortamlarda rahat, aktif ve verimli bir ömür geçirebilir. Bireyler tehdit unsuru taşıyan olayların içerisinde mevcut hayatlarını idame etmekte sıkıntı, eksiklik ve zorluk yaşamaktadırlar.

Suriye’de yaşanan bu isyanlar ve ayaklanmalar ideolojik egemen kuvvetlerin etkisi altına girerek bir “*güç mücadelesine*” dönüşmüştür. Sosyal düzenin çatışma ortamına girmesi ve oluşturulan karışıklık sonucunda ülkenin çoğu bölgesi bombalanmış, sivillere, çocuklara kimyasal silahlar ve işkenceler uygulanmıştır (Koyuncu, 2014: 19). Bazı bireyler bu uğurda yaşam mücadelesi vererek ülkelerini bırakmak istememişler ve orada “nizam” adı verilen “siyasal ve hükümet baskısı” altında belirlenen yükümlülükler ile yaşamışlardır. Bazıları ise savaşa dâhil olarak askeri ve siyasi anlamda mücadele göstererek savaşmışlardır.

İki gruba da dâhil olmak istemeyen çoğu birey, mevcut olan iç savaşın ciddi sorunlara dönüşmesi ve ölümlerin artmasıyla beraber, yaşam korkusu içerisine girerek kitlesel göç akınlarının gerçekleşmesine sebep olmuştur. Bu olayın ciddi boyutları, Türkiye’deki siyasi araçlar ve haber programlarında kendini belirli aralıklarla göstermiştir. Savaşın travmatik ve vicdani boyutlarını göz ardı etmeyen Türkiye, “*misafir*” olarak düşündükleri sığınmacıların ülkemize girişlerini direkt şahit olarak veya televizyon ekranlarından izleyerek tanık olmuştur.

2011 yılında savaşın hemen ardından Türkiye’ye geçiş yapan Suriyelilerin sayısı resmi verilerde yansıtılmamıştır. Bu durum o süreç içerisinde sığınmadıkları anlamına gelmemektedir. Sınır bölgeleri olan Hatay ve Kilis yoğunlukta olmak üzere sayıları 500’ü aşmayan Suriyeli vatandaşlar ülkeye geçiş yapmışlardır. Ülkeye yerleşmenin görüldüğü ilk zamanlarda, sığınmacıların barınaklara yerleştirilmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi gibi işlemler BMMYK tarafından değil, AFAD başta olmak üzere devlet kurumları tarafından gerçekleşmiştir (Pirinççi, 2018: 46).

Sayıların, resmi verilere dönüşmesi ise Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün istatistiklerinde ortaya çıkmaktadır. Bu verilere göre, 2012 yılında 14.237,

2013 yılında ise 224.655 kişi Türkiye sınırlarına geçerek koruma talebinde bulunmuştur. 2013 yılında Suriyelilere uygun olarak Yabancıları Koruma Kanunu çıkartılmış ve gerçekleşmesi gereken yasal düzenlemeler bu kanun maddeleri gereği ortaya konmuştur.

Resmî gazetede yayımlanan Türkiye Yabancılar Kanunu Sözleşmesi

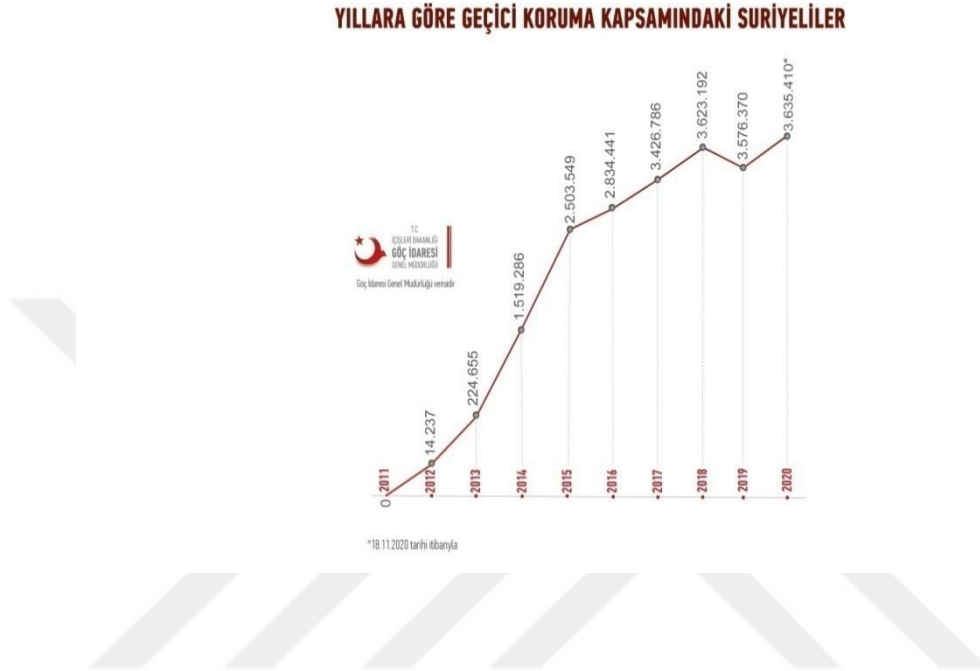
Madde 61'e göre;

*Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek kişiler, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında **ikincil koruma statüsü** verileceğini belirtmiştir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu).*

9 Haziran 2014 tarihinde ise zamanın Başbakan yardımcısı Beşir Atalay Türkiye’de toplam Suriyeli mülteci sayısının 1 milyon 550 kişi olduğunu belirtmişti. Geçici barınma merkezleri ve kamplar kurarak belirli yaşam alanları oluşturan Türkiye buradaki Suriye vatandaşlarını barınmasına olanak vermiştir. Bunun yanı sıra gıda, sağlık, eğitim, psiko sosyal destek, mesleki eğitim kursları, güvenlik, ibadet, haberleşme gibi tüm insani ve sosyal ihtiyaçlarını da karşılamışlardır (Koyuncu, 2014: 13). “Suriyeli vatandaşların, Türkiye’ye gelen en ayrıcalıklı sığınmacı grubu” olduğunu söyleyen Erder’e göre Suriyeli sığınmacılar, AB’den gelen yardımların yanı sıra AFAD, Kızılay gibi kamu özel sivil yardım derneklerinden, belediyelerden yardım gören sığınmacılardır (Erder, 2018: 198).

2014 yılından itibaren “ikincil koruma”, “şartlı mülteci” ve “mülteci” gibi statülerden yararlanan Suriyeli sığınmacılar, her geçen gün Türkiye’deki nüfusları artmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 2015 yılındaki geçici koruma altında

bulundurdukları Suriyelilerin sayısının 2 Milyon 503 bin olduğunu belirtmiştir. 2016 yılından günümüz 2020 yılı arasında geçen süre zarfında ise 2 buçuk milyon olan Suriyeliler, son verilerde sayıları 3 milyon 635 bin olarak belirlenmiştir.

Şekil 1. (18. 11. 2020) tarihi itibarıyla GİGM

Ülkemize sığınan Suriyeli vatandaşlar topraklarında gördükleri hükümet korkusu ve sınır dışı edilme tehdidi olmadan ülkeye giriş yapmaya, artış göstererek devam etmişlerdir. Türkiye'ye girişlerinde vardıkları ülkenin şehirlerinde varsa tanıdık ve akrabalarının yardımlarıyla yaşamaya ve ilerleyen zamanlarda çalışmaya başlamışlardır. Misafir sığınmacı olmayarak bürokratik ve yasal engeller ile karşılaşan sığınmacılar ise vardıkları ülkenin gözetim ve asayiş altında belirlenen kamp ve bölgelerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir (Erder,2018: 190).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLERİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN SURİYELİ	İL NÜFUS	KAYITLI SURİYELİ NÜFUSU İLE İL NÜFUSUNUN KARŞILAŞTIRILMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN SURİYELİ	İL NÜFUS	KAYITLI SURİYELİ NÜFUSU İLE İL NÜFUSUNUN KARŞILAŞTIRILMA YÜZDESİ
TOPLAM		3.635.410	83.154.997	4,37%	TOPLAM		3.635.410	83.154.997	4,37%
1	ADANA	250.830	2.237.940	11,21%	42	KAHRAMANMARAŞ	92.608	1.154.102	8,02%
2	ADYAMAN	22.132	626.465	3,53%	43	KARABÜK	1.130	248.458	0,45%
3	AFYONKARAHİSAR	10.852	729.483	1,49%	44	KARAMAN	817	253.279	0,32%
4	AGRI	1.187	536.199	0,22%	45	KARS	185	285.410	0,06%
5	AKSARAY	3.670	416.367	0,88%	46	KASTAMONU	3.063	379.405	0,81%
6	AMASYA	986	337.800	0,29%	47	KAYSERİ	78.456	1.407.409	5,57%
7	ANKARA	99.104	5.639.076	1,76%	48	KIRIKKALE	1.852	283.017	0,65%
8	ANTALYA	2.582	2.511.700	0,10%	49	KIRKLARELİ	978	361.836	0,27%
9	ARDAHAN	118	97.319	0,12%	50	KIRSEHİR	1.628	242.938	0,67%
10	ARTVIN	41	170.875	0,02%	51	KİLİS	108.911	142.490	76,43%
11	AYDIN	7.937	1.110.972	0,71%	52	KOCAELİ	55.111	1.953.035	2,82%
12	BALIKESİR	4.803	1.228.620	0,39%	53	KONVA	117.509	2.232.374	5,26%
13	BARTIN	301	198.249	0,15%	54	KÜTAHYA	2.037	579.257	0,35%
14	BATMAN	15.513	608.659	2,55%	55	MALATYA	30.030	800.165	3,75%
15	BAYBURT	24	84.843	0,03%	56	MANİSA	13.630	1.440.611	0,95%
16	BİLECİK	619	219.427	0,28%	57	MARDİN	88.883	838.778	10,60%
17	BİNGÖL	1.048	279.812	0,37%	58	MERSİN	220.578	1.840.425	11,99%
18	BITLİS	1.224	348.115	0,35%	59	MUGLA	11.244	983.142	1,14%
19	BOLU	3.728	316.126	1,18%	60	MUŞ	1.596	408.809	0,39%
20	BURDUR	8.099	270.796	2,99%	61	NEVŞEHİR	11.197	303.010	3,70%
21	BURSA	177.869	3.056.120	5,82%	62	NİĞDE	5.790	362.861	1,60%
22	ÇANAKKALE	5.345	542.157	0,99%	63	ORDU	903	754.198	0,12%
23	ÇANKIRI	793	195.789	0,41%	64	OSMANİYE	47.784	538.759	8,87%
24	ÇORUM	2.962	530.864	0,56%	65	RİZE	1.098	343.212	0,32%
25	DENİZLİ	12.689	1.037.208	1,22%	66	SAKARYA	15.389	1.029.650	1,49%
26	DİYARBAKIR	23.291	1.756.353	1,33%	67	SAMSUN	7.269	1.348.542	0,54%
27	DÜZCE	1.761	392.166	0,45%	68	ŞİRT	4.439	330.280	1,34%
28	EDİRNE	1.059	413.903	0,26%	69	SİNOP	200	218.243	0,09%
29	ELAZIĞ	12.144	591.098	2,05%	70	SİVAS	3.559	638.956	0,56%
30	ERZİNCAN	122	234.747	0,05%	71	ŞANLIURFA	420.401	2.073.614	20,27%
31	ERZURUM	1.126	762.062	0,15%	72	SİRNAK	14.994	529.615	2,83%
32	ESKİŞEHİR	5.442	887.475	0,61%	73	TEKİRDAĞ	12.461	1.055.412	1,18%
33	GAZİANTEP	451.480	2.069.364	21,82%	74	TOKAT	1.059	612.747	0,17%
34	GİRESUN	216	448.400	0,05%	75	TRABZON	3.422	808.974	0,42%
35	GÜMÜŞHANE	87	164.521	0,05%	76	TUNCELİ	38	84.660	0,04%
36	HAKKARİ	5.153	280.991	1,83%	77	UŞAK	2.622	370.509	0,71%
37	HATAY	435.283	1.628.894	26,72%	78	VAN	2.244	1.136.757	0,20%
38	İĞDIR	90	199.442	0,05%	79	YALOVA	3.898	270.976	1,44%
39	İSPARTA	6.657	444.914	1,50%	80	YOZGAT	4.989	421.200	1,18%
40	İSTANBUL	515.083	15.519.267	3,32%	81	ZONGULDAK	674	596.053	0,11%
41	İZMİR	147.284	4.367.251	3,37%					

Şekil 2. (18.11. 2020) tarihi itibarıyla GİGM

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre Türkiye'nin illerinde yaşayan sığınmacıların en çok İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Adana başta olmak üzere tüm ülkede yaşayan Suriyeli sığınmacıların var olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın örneklemini olan Antakya ilçesinin kayıtlı olduğu Hatay ili bünyesinde 435.283 sığınmacı bulunmaktadır. Hatay ili, sığınmacıların en çok yaşadığı İstanbul ve Gaziantep'ten sonra en yoğun 3. şehirdir.

Türkiye- Suriye İlişkileri

Türkiye ve Suriye, 2011 yılı evvelindeki ilişkilerinde, coğrafi yakınlık sebebiyle çeşitli aşiretlerin ortak yerleşim yeri olmuştur. Bu iki ülke arasında, sınırlar, belirgin şekilde çizilmeden önce akrabalık kültürünün var olduğu görülmektedir.

Türkiye’de Şanlıurfa, Gaziantep ve Hatay gibi çok kültürlü bölgelere, Suriye vatandaşlarının ziyaretiyle hem toplumsal ilişkiler artmış ve gelişmiş, hem de bu ilişkiler evlilik gibi kurumlara dönüşerek akrabalık bağlarının oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Siyasal, ekonomik, toplumsal ve turizm alanlarında etkileşim halinde bulunan Türkiye ve Suriye, bu etkileşimi uzun yıllar boyunca devam ettirmiştir. Suriye ile Türkiye arasında geçmiş zamanlara dayanan bir ilişki ağı mevcuttur ve bunun yanı sıra komşu ülke olması sebebiyle Suriye ile birtakım diplomasi ilişkiler yürütülmüştür.

İki ülke arasında savunma, ulaşım, ticaret, sağlık gibi alanlarda uygulamalar “ortak çizgiler” anlayışıyla pratiğe dönüştürülmüştür. Pratikte bunlar, Türk dizilerinin Arap kanallarında yayınlanması, özellikle sınır bölgeleri çoğunlukta olmak üzere Suriye’ye giriş çıkışların kolaylaşması, insanların ülkelere doğru ticari, turistik ve sosyal boyutlu ziyaretlerinin gerçekleştiği görülmüştür (Koyuncu, 2014: 20). Bunun sınır bölgesi olan Hatay’daki akrabaların ziyareti, ucuz eşya ve ihtiyaçların Suriye’den temin edilmesi ve sınıra yakın olmanın bu ticareti kolaylaştırması, bayramlarda Suriye’ye geçişlerin kolay olması gibi uygulamalar, iki ülke arasında olumlu bir çizginin ve ortak işbirliği ve güven ilişkilerini güçlendirmiştir.

Siyasi anlamda kendini gösteren birtakım ilişkiler, Hafız Esad ve Beşar Esad dönemlerinin aktif ve etkin olduğu dönemlerde, halkın çok bilmediği, ülkeler arasında diplomatik ilişkiler, stratejiler şeklinde sürmüştür. Bu ikili siyasal görüşmeler, çoğu zaman gergin şekilde gerçekleşerek olumsuz düzeyde sonlanmıştır. Koyuncu, 2002’de Ak parti hükümetinin iktidara gelmesinin ardından Türkiye’nin Suriye ile arasındaki siyasi ve sosyal ilişkiler açısından yeni bir ortam oluşturduğunu belirtmektedir. Zamanın Dışişleri Bakanı olan Ahmet Davutoğlu ‘*sınırdaki sıfır sorun*’ stratejisiyle bu oluşturulan sürece

katkıda bulunduğunu ve daha anlaşmalı çizgiler ile yaklaştığını belirtmiştir (Koyuncu, 2014: 19-20).

Sınırların çizilmesi ve değişim gerçekleşmesiyle beraber her iki ülkenin bölgelerindeki aşiret ve akrabalık ilişkileri bölünmüş ve zayıf hale gelmiştir. Fakat bu durum bu ilişkilerin sürdürülmesini tamamıyla sonlandırmamıştır. Aynı aşiretlerin bir kısmı Suriye’de bir kısmı ise Türkiye’de kalırken, siyasi süreç içerisinde belirlenen süre zarfında uzun yıllar boyunca ziyaretler gerçekleşmemiştir. Arap Baharının başlaması bu ikili ilişkileri farklı bir boyuta taşımıştır. Suriye’de başlayan iç çatışmaların ve savaşın sonunda kitlesel göç hareketleri gerçekleşmiş ve Suriye’den gelen birçok aile Türkiye’deki akrabalarının yanına sığınmıştır (Kaya, 2017: 10).

Türkiye’nin Suriye ile kurmuş olduğu bu ilişki düzeyleri her zaman rayında ve olumlu bir şekilde sürmemiştir. 2011 yılında gerçekleşen iç savaşın oluşturduğu toplumsal çatışma ortamı bireyleri her alanda etkilemiştir.

Türkiye ile Suriye arasında başlayan bu çatışma ortamı Aljazeera ‘nın kronolojik şekilde hazırlamış olduğu ve 2011 ile 2014 yılları arasını kapsayan haber çalışmasında ayrıntılı olarak ele alınmıştır (<http://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-suriyed>).

Bu bilgilere göre; 31 Temmuz 2011 tarihinde, “*Aktivistler, Suriye tanklarının, yaklaşık bir aydır kuşatma altında tuttukları Hama’ya saldırmasının ardından en az 80 kişinin öldüğünü söyledi.*” şeklinde bir haber ile ilk kargaşaların ve ölümlerin başladığı belirtildi. Hemen ardından 1 Ağustos 2011 tarihinde, “*Ramazan’ın ilk gününde güvenlik güçleri Hama’yı ikinci kez topa tuttu. Aktivistler dört kişinin öldüğünü bildirdi.*” şeklinde bir haber belirterek saldırının ikinci kez Suriye’nin Hama şehrine yapıldığı duyuruldu.

Bu durumun Türkiye’de diplomatik bir harekete dönüşmesi ise, 9 Ağustos 2011 yılında “*Türkiye Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu akan kanı durdurma çağrısıyla Şam’da Esed’le buluştu.*” Bu buluşmanın herhangi bir neticeye kavuşmamış olduğu 14 Ağustos 2011 tarihinde “*Suriye savaş gemileri Lazkiye’deki protestoculara ateş açtı, 34 kişi öldü.*” şeklinde haber ile anlaşılmaktadır ki Hama şehrinden Lazkiye şehrine saldırıların genişletildiği görülmektedir. 24 Eylül 2011 tarihinde “*Türkiye, Suriye’ye silah taşıyan bir gemiyi durdurduğunu açıkladı.*”

30 Eylül 2011 tarihinde savaşın ciddi boyutlara taşındığı görülmektedir. Hama, Lazkiye şehirlerinin arkasından Şam, İdlib, Hums ve Dera bölgelerinde de protesto ve karışıklığın yaşandığı görülmüştür. “*Aktivistler, ülke çapındaki protestolarda Suriye güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu en az 11 kişinin öldüğünü açıkladı. Cuma namazından sonra Şam, İdlib bölgesi, Dera bölgesi, Hama, Hums ve bazı kasaba ve şehirlerde protestolar gerçekleşti.*” “*Protestoculara katılan askerlerle hükümetin askerleri arasındaki çatışmalar El Rastan’da devam etti. Bu sırada hükümet en az yedi askerinin öldüğünü, 32 asker de yaralandığını bildirirken, aktivistler çıkan çatışmalarda 32 kişinin öldüğünü söyledi.*”

Aralık ayında ise; “*Suriye’de ülke çapında düzenlenen muhalif gösterilerde güvenlik güçlerinin göstericilere ateş açması sonucunda aralarında dört çocuğun da bulunduğu 40 kişi yaşamını yitirdi.*” şeklindeki haber ile çocuklarında içinde bulunduğu ölümler gerçekleşmiştir. 12 Aralık 2011 tarihinde Suriye’deki olayların Türkiye’deki yansımaları sınır bölgesi olan “*Hatay’ın Reyhanlı İlçesi’nde yer alan Cilvegözü Gümrük Kapısı’ndan Türkiye’ye giriş yapan Türk tırının Suriye topraklarında saldırıya uğradığı*” haberi ile görülmüş oldu.

3 Mart 2012 tarihinde BM'nin nihayet diplomatik sesinin ikinci kez çıkması ile *Suriye'deki şiddetin 'acımasız' boyutta olduğunu söyleyen BM Genel Sekreteri, bir kez daha Şam yönetiminden insani yardımlara izin vermesini istedi.* Türkiye eski Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ise *uluslararası toplumun, 'şiddetin bir an önce durdurulması konusunda' Suriye karşı harekete geçmesi gerektiğini* söyledi.

9 ve 10 Mart 2012 tarihlerinde ise “*Suriye'de devam eden şiddet olaylarından kaçan bazı yüksek rütbeli askerler Türkiye'ye geldiği ve Suriye ordusunda görevli, iki general bir albay ve iki astsubay, Hatay'ın Reyhanlı ilçesine bağlı Kavalcık köyü yakınlarından, sınırı geçerek Türkiye'ye ulaştığı* belirtildi. Suriye ordusunda bulunan bu askerlerin “savaştan kaçan” ve ülkelerini savunmayan kişiler olarak görüldüğü düşünülmektedir. *Suriye'nin Türkiye sınırı yakınındaki İdlib'de ordu, sabah saatlerinde muhaliflere yönelik saldırı başlattı, sivillerin tahliyesine izin verdi.* Tahliye edilen siviller Türkiye, Irak, Lübnan gibi ülkelere giriş yapmaya başlamıştır.

Mart ayının sonlarına yaklaşınca 26 Mart 2012 tarihinde “*Türkiye, şiddet olaylarının yarattığı güvenlik kaygıları nedeniyle Suriye'nin başkenti Şam'daki büyükelçiliğini geçici olarak kapattı.*” Nisan ayında ülkemize geçişi sağlanan Suriyeli vatandaşların demografik olarak artmaları sonucunda “*Türkiye'de eski Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu artan mülteci sayısı ile ilgili BM'yi daha aktif olmaya çağırdı.*” Bu aktif alımı gerçekleştiren ülkelerin başında Türkiye bulunmaktaydı. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Türkiye'de 2012 yılında 69 bin 828 Suriye vatandaşı bulunduğunu bu mültecilerin Hatay'da 5, Şanlıurfa'da 2, Gaziantep'te 1 olmak üzere 8 çadır kent ve Kilis'te 12 bin kişilik konteyner kentte barındırıldığını bildirdi.

Türkiye ve Suriye ilişkileri kapsamında her geçen gün daha da artan yoğun ve çatışmalı diplomatik gündem olduğu görülmektedir. 7 Nisan 2012 tarihinde, “Türkiye

Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, ateşkese uyulması için verilen süreye uyulmadığı takdirde Şam'a karşı yeni yaptırım uygulayacağını belirtti.

Olayların Suriye’de sürülmesi gerçekleşirken, 8 Şubat 2013 tarihinde zamanın *Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 12. İslam İşbirliği Teşkilatı Zirvesi için gittiği Kahire’de, Mısırlı mevkidaşı Nursi’yle yaptığı ikili görüşme sonrası "Suriye’de olup bitenleri seyrederken sanki kendi evimizin içi yanyanıyor, yıkılıyor ve kendi insanlarımız ölüyor gibi görüyoruz. Suriye meselesi bu kadar çok içimizi yakıyor" dedi.*

11 Şubat 2013 tarihinde, *“Türkiye’deki Hatay ilinin Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü Sınır Kapısı’nda, park halindeki bir taksinin infilak etmesi sonucu 13 kişi hayatını kaybetti.”*7 Mart 2013 tarihinde, *“Türkiye’deki Cumhuriyet Halk Partisi’nden bir heyetin BeşşarEsed’le görüştüğü ve bu görüşmede Türk halkının ve hükümetinin Suriye politikasına karşı olduğunu belirtti.* Fakat bu görüşme bir neticeye varamadı ve 11 Şubattaki patlamanın yanı sıra başka bir patlama gerçekleşti ve bu durumun 11 Mart 2013 tarihinde *“Türkiye’nin Hatay ilinin Reyhanlı ilçesindeki Cilvegözü Sınır Kapısı’nda meydana gelen patlamayla ilgili olarak yürütülen soruşturma kapsamında, aralarında Türk ve Suriyeli zanlıların da olduğu sekiz kişi gözaltına alındığı”* belirtilerek Suriye iç savaşının yıkıcı etkilerinin Türkiye’deki izlenimleri gerçekleşmiş oldu.

Mayıs ayına gelindiğinde *“Türkiye Başbakanı Erdoğan, Suriye’de uçuşa yasak bölge ilan edilmesini destekleyeceklerini söylediyse bile bu durum olacak olumsuz durumun önüne geçemedi ve 11 Mayıs 2013 tarihinde “Hatay’ın Suriye sınırındaki ilçesi Reyhanlı’da bombalı araçla düzenlenen saldırıda 52 kişi öldü. Ankara, olayla ilgili Suriye rejimini suçladı.”* Bu olay sonrasında 21 Mayıs 2013 tarihinde *“Türkiye güvenlik gerekçesiyle Hatay’daki Yayladağı Sınır Kapısı’nı geçici olarak kapattı.”*

Türkiye “açık kapı politikası” izleyerek “geçici koruma” sağladığı Suriyelilere, çadır kentlerde, kamplarda, koruma merkezlerinde yiyecek, giyecek, sağlık eğitim, barınma ibadet temizlik imkanları sağlamışlardır. Kurum ve işletim olarak okul, cami, ticari mekanlar, sağlık, polis TV izleme üniteleri, çamaşır makineleri, ankesörlü telefonlar, sabit ve seyyar veren çay ve kahve makineleri, kuaför gibi alanlarda da kolaylık sağlayarak siyasi politikayı sürdürmüştür (Koyuncu, 2014: 29).

3.2. Yerlilerin Suriyeli Sığınmacılara Bakışı

Bu bölümde, Antakyalı yerel halktan belirlenen katılımcıların sosyo-demografik özellikleri olan cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları ve meslekleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Antakya yerel halk görüşmecilerinden farklı yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim durumunda olan 15 kişiye yarı yapılandırılmış sorular sorulmuştur. Bilgilerin bilinmesi çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamasında izlenim sağlamaktadır. Antakya yerel halktan katılım sağlayan görüşmecilerden 11 kişi kadınları, 4 kişi ise erkekleri oluşturmaktadır. Görüşmeye katılan kadın katılımcıların oranı fazladır. Cinsiyet dağılımında eşit bir durumun gerçekleşmediği görülmektedir. Kadın katılımcıların sorulara daha açık sözlülükle yanıtlar verdikleri ve soruları çekinmeden yanıtladıkları araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.

Tablo 1. Antakyalı Katılımcıların Genel Profili

NUM ARA	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM DURUMU	MEDENİ DURUMU	MESLEK
1	ERKEK	39	İlkokul	Evli	Esnaf
2	KADIN	25	Üniversite	Evli	Ev hanımı
3	KADIN	25	Lise	Evli	Ev hanımı
4	KADIN	30	Üniversite	Evli	Öğretmen
5	ERKEK	39	Yüksek Lisans	Evli	Öğretmen
6	KADIN	28	Üniversite	Bekar	Eğitmen
7	KADIN	25	Üniversite	Bekar	Muhasebeci
8	KADIN	24	Üniversite	Bekar	Öğrenci
9	KADIN	64	İlkokul	Dul	Ev Hanımı
10	KADIN	40	İlkokul	Evli	Satış Elemanı
11	KADIN	41	Lise	Evli	Ev hanımı
12	ERKEK	35	İlkokul	Evli	Bilgisayar Tamircisi
13	ERKEK	37	İlkokul	Evli	Muhtar
14	KADIN	35	İlkokul	Dul	Servis elemanı
15	KADIN	25	Üniversite	Evli	Ev hanımı

Antakyalı görüşmecilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum ve meslek durumlarının yer aldığı yukarıdaki tabloda, katılımcıların büyük çoğunluğunun genç kesim olarak görülen 20-30 ve 31-40 yaş aralığını kapsadığı görülmektedir. Suriyeli

sığınmacılar hakkında belirtilen tutum söylemlerin ifade edilmesi açısından, yerel halkın farklı yaş gruplarından belirlenmesine dikkat edilmiş ve katılımcıların her yaş aralığından seçilmesine önem verilmiştir.

Antakyalı görüşmecilerin eğitim durumlarında yüksek dilimin üniversite mezunu ve eğitilmiş bireyler oldukları görülmektedir. Üniversite mezunu olan 6 kişi, görüşmeye dâhil olarak lisans eğitiminde verilen bilgiler ışığında veriler sağlayarak araştırmaya katkıda bulunmuştur. Görüşmeye katılan 1 kişi ise edebiyat alanında yüksek lisans eğitiminden mezun olmuştur. İlkokul mezunu katılımcı ise 6 kişidir. Antakyalı görüşmecilerin meslek durumlarında ev hanımı sayısının öne çıktığı görülmektedir. Araştırmada, görüşmeye katılım sağlayan bireylerin meslek gruplarının farklı alanlardan seçilip çeşitliliğin korunması sağlanmak istenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan Antakyalı yerel halktan seçilen kişilerin medeni durumları göz önüne alındığında bireylerin büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir. Bir aileye sahip olan ve evli olan bu bireylere, araştırmacı tarafından iletilen sorular “evlatlarını veya eşlerini” örnek vererek konuya ve araştırmaya dâhil edilmiş olup, katılımcıların kendi aile bireylerini, Suriyeli sığınmacılara gösterdikleri tutum ve söylemlerine ekledikleri görülmektedir.

Bu bölümde, Antakya yerel halkından görüşmeye katılan bireylerin cevaplarına yer verilmektedir. Bu cevaplar neticesinde, elde edilen verilerin ve bulguların yorumlanması araştırmacının gerçekleştirdiği gözlem ve mülakat tekniği sonucunda analiz edilerek gerçekleşmiştir. Bu analiz ve değerlendirme, göç, göçmenlik, mültecilik, sığınmacılık gibi alanların incelenmesi sonucunda ortaya konulmaya çalışılmıştır. Mülakat, mekânsal olarak çoğunlukla ev ortamında gerçekleşmiştir. Ev ortamının tercih edilmesinin oluşturduğu avantajlar bulunmaktadır. Bu durum bireylerin kendilerini daha rahat

hissetmelerine neden olmuştur. Görüşmecilerin rızası alınmıştır ve görüşmeciler, görüşlerini içlerinden geldikleri şekilde gerçekleştirmiştir. Görüşmecilerin 5 kişisi ile görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacının evinde, 6 kişi ile görüşmeye katılan kişilerin evinde, 1 kişi ile kafe ortamında ve 3 kişinin ise iş yerlerinde gerçekleşmiştir.

3.2.1. Merhamet ve Acıma Sebepli Tutumlar

İç savaş ve karışıklıkların günden güne artması sonucu kendilerini büyük bir savaşın içinde bulan Suriye halkı, bir hazırlıksızlık ile karşı karşıya kalarak olağan sayılan bir şok evresi geçirmişlerdir. Savaştan bir gün öncesine kadar yaşadıkları evlerini, mahallerini, şehirleri ve ülkelerini, canları evlatları ve sevdikleri uğruna bırakarak güvenli yerlere kaçmak ve sığınmak zorunda kalmışlardır.

Zorlama sonucu yerinden edilme durumu; yakın aile ve akrabaların ölümüne şahit olmak, doğduğu toprakları geride bırakmak, bulunduğu çevrenin kokusunun, sesinin, görüntüsünün hafızalardan yok edilme düşüncesi, geride bırakılan eski sosyal kimliğin yerine yeni bir kimliğin gelmesi gibi birçok eksikliği beraberinde getirmektedir (Volkan, 2017: 30).

Yerel halktan belirlenmiş kişilere Suriyeli sığınmacıların ülkemize sığınma nedenleri hakkında düşüncelerinin ne olduğu iletildiğinde bir katılımcı şunları dile getirmektedir;

“Genel anlamda olumlu yanları da var olumsuz yanları da var kendi ülkemizce düşündüğümüzde. Olumlu yanları desem, tabi ki oradaki insanlar zor durumda kaldılar insan ister istemez insani değerlerden dolayı kaçmak zorunda kalır, zor şartlar altında yaşadılar çünkü. Olumsuz şeyleri ise oradan gelen terör örgütü grupları oldu mesela sınırları açtığımızdan o açıdan kötü olduğunu düşünüyorum.” (ALİYE, 28)

Vicdani duygular ile yaklaşlan bu tutuma göre, Suriyeli sığınmacılar zor durumda kalarak ülkelerinden kaçmış ve zor şartlarda yaşamaya başlamışlardır. Ülkemize sığınan bu kişilere sınırlarımızı açmamızın olumsuz taraflarını da dile getiren katılımcı terör örgütlerine de fırsat açtığımızı söylemektedir.

Ülkemize sığınan Suriyelilerin, zor koşullar sonucunda ülkemize geldiklerini dile getiren diğer bir katılımcıya göre, ülkeye geçişlere izin verilmesinin ve yapılan yardımların doğal karşılandığını fakat bu sorumluluğun büyük çoğunluğunu Türkiye'nin taşımaması gerektiğini bunun yanı sıra başka Avrupa ülkelerinin de bu yardımlaşmayı yapması gerektiğini dile getirmiştir.

“Zor durumda kaldıkları için doğal karşılıyorum bize sığınmalarını, ülkemizde yer verilmesi gerektiğini ve yardım edilmesi gerektiğini gerçekten istiyorum ama belirli çerçeveler içerisinde. Başka şansları yoktu ama Avrupa ülkelerine de gidebilirlerdi, Avrupa ülkesinde paylaşıldı daha iyi olurdu Türkiye için.” (ESRA, 25)

Yukarıdaki katılımcıyı destekler şekilde düşünen aşağıdaki görüşmeci ise, yardıma muhtaç olan sığınmacıları kabul edip mağduriyetlerini gideren Türkiye'nin merhamet duygusunu taşıyan bir ülke olduğunu belirterek, Irak ve Lübnan gibi Arap ülkelerinin merhamet duygusu taşımadıklarını dile getirmiştir.

“Genel anlamda, Suriyeli sığınmacıları savaştan kaçan insanlar olarak görüyorum bu onların suçu değil onları mağdur olarak, mülteci olarak ve yardıma muhtaç insanlar olarak görüyorum. Türk hükümetinin siyasetinden dolayı Suriyeli sığınmacılara kucak açmaları bizim daha önde olmamız, ilk etapta bize sığınmaları komşu olduğumuz için oldu. Ama Irak'a, Lübnan'a diğer Arap ülkelerinin bizim kadar merhametli oldukları düşünmüyorum. Bu biraz Türk yapısından kaynaklanıyor.” (TOLGA, 39)

Coğrafi yönden yakınlık görülen bu durumdan dolayı, Suriye’deki iç savaştan birinci derecede etkilenen ülkeler Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerdir. Suriyeli sığınmacılar bu çerçevede diğer devletler tarafından yalnız bırakılmaktadır. Sığınanlar, genel olarak yerinden, yurdundan edilme duygusu taşıdıkları için uluslararası bir durum söz konusudur, fakat sığınanları koruma altına alma konusunda sorumluluğun paylaşılması diğer ülkeler tarafından da gerçekleşmelidir. Öncülüğü sağlayan bu ülkelerden daha yüksek ekonomiye ve refah seviyesine sahip ülkelerin gereken maddi ve manevi desteği gerçekleştirmesi gerekmektedir (Kanat ve Aytaç, 2018: 77).

Türkiye’nin kapılarını sığınmacılara açmayı, yapılması gereken bir davranış olarak gören aşağıdaki katılımcıya göre, ülkemizin savaş gibi olumsuz bir durum karşısında seyirci kalamayacağını ve o kişileri bir ülkenin koruması ve sahip çıkması gerektiğini düşünmektedir.

“Ben sığınmacılarıyla ilgili çok olumsuz bir şey düşünmüyordum, çünkü insanlar savaşta sahip çıkacak hiç kimseleri yok illaki bir ülkenin sahip çıkması gerekirdi orada o şekilde yaşayamazlardı. Türkiye’de bu duruma seyirci kalmazdı bence yapılması gereken yapıldı diye düşünüyorum.”
(ŞÜKRAN, 30)

Türkiye’de yaşamalarına olumsuz bir duygu takınmayan fakat bu durumun şehrin merkezinde veya ilçelerinde olmayacağını dile getiren aşağıdaki katılımcıya göre, Suriyeli sığınmacıların, kamp bölgelerinde yaşamlarını devam ettirmeleri ve kamp bölgelerinde kaldıkları sürece hiçbir sorun olmadığını düşünmektedir. Ülkemizde Suriyeli sığınmacılar için oluşturulmuş olan geçici koruma bölgeleri, kamplar, çadırlar ve konteyner bölgeleri bulunmaktadır. Buraları tercih eden sığınmacılar olduğu gibi bunun yanı sıra barınak olarak yeterli olmaması sebebiyle veya başka nedenlerden dolayı buraları

terk ederek şehrin merkez veya ilçe bölgelerinde kira evlerde yaşamış ve çalışmaya başlamışlardır.

“Suriyelilerin kamplarda kaldıkları sürece hiçbir sorun olmadığını düşünüyorum. Ama kamp dışına çıkmalarından memnun değilim. Sığınan akrabalarım da var onların gelişlerine de tanık oldum ama onlar kamplarda yaşıyorlar çok zor durumlar geçirdiler ama şu an alıştılar.” (AZİME, 41)

Suriyelilerin ülkeye sığındıkları anların bazı sahnelerine şahit olan aşağıdaki katılımcıya göre, sığınmanın tek sebebi “çaresiz kalmak” duygusudur. Ülkelerinde yaşam alanı zorlaşan kişiler başka çareleri kalmadığı için diğer ülkelere sığınmışlardır.

“Çaresizlikten sığındıklarını düşünüyorum. Çaresiz kaldıkları için Türkiye’de yaşamaya karar verdiler böyle daha iyi oldu. Şahit oldum sığındıkları anda ülkeye geçtiklerine.” (ÖMER, 35)

Yakın tanıdıklarının arasında Suriyeli sığınmacıların olduğunu belirten aşağıdaki katılımcı ise sığınmacılara bakış açısının değiştiğini belirtmektedir. İlk geldikleri zamanlarda daha tepkili olduğunu belirten ve şu anda vicdani bir tutumla yaklaşarak bu durumun herkesin başına gelebileceğini düşünerek üzüntü yaşamaktadır.

“Yakın tanıdıklarımız oldu mesela yengemlerin komşusu uzaktan akrabaları onlarla tanıştık çok sıcak insanlardı anlatıyorlardı yaşadıklarını diğer arkadaşları da hala yaşıyormuş orada, kendileri burada iyiler çalışıyorlar. Yakına gelirsek amcam da Suriye’den bir kızla evlendi. Tepkim önce tabi Suriyelilere karşı tepkiliydim ama sonraki durumlardan dolayı biraz hafifledi diyebilirim, çünkü insancıl olarak düşünüyorum artık herkesin başına gelebilir.” (ALİYE, 28)

Katılımcı Antakya’da yaşayan amcasının Suriyeli bir kadınla evlendiğini belirtmiştir. Bu durum yerel halk ve sığınmacılar arasında akrabalık bağlarının da oluştuğunu göstermektedir. Bazı yerel halk ve sığınmacılar arasında evlilik olgusunun normal karşılandığı ve bunun pratiğe geçilerek eyleme dönüştüğü görülmektedir.

Merhamet ve acıma duygularını ön plana geçirerek tutum gerçekleştiren bazı yerel halktan bireyler bulunmaktadır. Gözlemlenen çerçeveler neticesinde savaşın ilk zamanlarında bu tutum ile sığınmacılara yaklaşan bireyler, Antakya’da Suriyeli sığınmacıların sayıca artmalarından dolayı yaşam endişesi ve güvenlik kaygıları olan bireylere dönüşmüşlerdir.

Çalışmada yer alan bireylerin ve Antakya ilçesinde bulunan yerel halktan bazı bireyler aynı ortak dil olan Arapçayı konuşmalarına rağmen ve akrabalık bağları bulunmasına rağmen dışlayıcı tutum ve tavırlarda bulunmuşlardır.

3.2.2. Güven Duyulmayan Tutum “Gitmeye Niyetleri Yok” Düşüncesi

9 yılı aşan süre zarfında ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’de çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olan bireyler olarak görülmektedir. Toplumsal, ekonomik ve siyasi boyutları etkileyen “*ayrıcalıklı sosyal grup*” olarak görülen Suriyeliler, yaşadıkları bölgeleri ve genel anlamında ise Türkiye’yi etkilemişlerdir. Bu durum, yerel halkın söylem ve tutumlarına yansımaktadır.

Bir katılımcı, Suriyeli sığınmacıların savaş ortamından gelmelerini doğal karşılamakta fakat onların vatanlarına sahip çıkamadıklarını ve başka ülkelere kolay bir şekilde alışıp yerleştiklerini belirtmektedir. Gelmelerinin sonucu olarak, Türkiye ekonomisinin değiştiğini belirterek sığınmacılara iş imkânının sağlandığını dile getirmektedir.

“Kim olsa böyle bir savaş ortamından gelirdi ama gelip te bu kadar yerleşmezdi. Yani hiç gitme gibi bir niyetleri de yok kendi ülkelerine bu kadar sahip çıkmadılar. Yani biz olsak illaki ülkemizde kalır ve savaşırdık ama sanki onlar dünden hazırda vatani bırakıp gelmeye. Yani hem geldiler ekonomi değişti hem geldiler her yerde iş imkânları onlara olanak sağlandı. Yani kendileri de memnun bu hallerinden hiç gidecek gibi de değiller. Türkiye’ye

çok sahip çıktıklarını düşünüyorum Suriye'ye bu kadar sahip çıksalardı emin ol Suriye'de bu savaş bitmişti şimdiye kadar. (DİLARA, 25)

Suriyeli sığınmacıların varlığının ekonomiye olumsuz bir etki oluşturduğunu ve her şeyin fiyatının arttığını düşünen diğer bir katılımcı şunları söylemektedir;

“Allah başımıza getirmesin, onlar geldikten sonra her şey değişti evet ama bir şey diyemiyoruz, Allah başımıza vermesin. Gelmeleri Türk halkını çok bozdu, kavgaları filan. Her şey pahalılaştı. Gelmelerdi daha iyiydi. Onların iyileri var kötülerini var ama çoğuyla oturdum Türk halkını sevmiyorlar, aniden dönüyorlar bizzat bana söylediler siz olsaydınız bizim durumda sizi geçirmezdik diye. Onun için bazı anlarda gıcık alıyorum.” (FURUZAN, 64)

Türklerin arasındaki kavgaların da arttığını belirten görüşmeciler gelmemelerinin Türkiye için daha iyi olacağını düşünmektedir. Suriyelilerin, Türkleri sevmediğini belirterek onların gelişinin sosyal ve ekonomik açıdan olumsuz etkiler oluşturduğunu düşünmektedir.

Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacılar, ev sahibi toplum tarafından farklı düzeylerde algılanmaktadır. Sahip olunan sosyal ve kültürel değerler ile algılanan sığınmacılar, algılanma düzeyleri hakkında ipuçları vermektedir. Sığınmacının kim olduğunun cevabı öncelikle yeni yaşam alanı kurdukları ev sahibi bölgedeki bireyler tarafından yanıtlanır ve çoğu birey gelen yeni sığınmacılar hakkında bir takım izlenim ve yargılara sahip olur. Yerel halkın çoğunluğu farklı olan bu sığınmacılar hakkında olumsuz bir tutum sergileyerek, “başkası ve öteki” kavramları çerçevesinde sığınmacıları değerlendirebilir (Göker, 2015: 108- 109).

Suriyelilerin Türkleri sevmediğini hatta düşmanlık beslediğini belirten aşağıdaki katılımcıya göre, Suriyeli sığınmacılar gibi başka ülkeye sığınan kişiler, Türk

bireyler olsaydı ülkelerden hiçbirinin yardım etmeyeceğini dile getirerek, sığınmacıları ülkemize almamızın merhametli olmamızdan kaynaklandığını dile getirmektedir.

“Tabi bazıları istisna ama çoğu beğenmiyorlardı bizim ülkemizi yani biz bu durumda olsak bizi hiçbir ülkenin alabileceğini düşünmüyorum. Türklere her zaman bir düşmanlık vardır Çılgın Türkler de diyorlardı zaten biz yaşasak bize böyle bir iyilik göstereceklerini düşünmüyorum. Biz onları aldık biz merhameti bol bir ülkeyiz.” (ALİYE, 28)

“Keşke ülkelerinde savaş çıkmasaydı onlarda buraya gelmeseydi. Yani geldiler ekonomimizi sıkıntıya soktular, bizi sıkıntıya soktular Yani Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesi bizlere sıkıntı yarattı. Geldikleri zaman ben onlara sorduğumda biz orda çok iyiydik diyor varlıklıydık biz buraya geldik sıkıntılar yaşamaya başladık diyorlar.” (HASAN, 37)

Sığınmacıların Türkiye gelmelerinin yine ekonomik anlamda olumsuz etkilendiğini düşünen yukarıdaki katılımcı ise, Türk halkının sıkıntı içerisine girdiğini dile getirmiştir. Sığınmacıların, kendi ülkelerinde normal düzende yaşadıklarında ekonomik olarak varlıklı olduklarını ve sıkıntı yaşamadıklarını dile getirmektedir. Fakat Türkiye’ye geldikleri zaman yanlarına alabilecek kadar paralarını getirip bütün mal varlıklarını, evlerini, işlerini, dükkânlarını savaşın gerçekleştiği ülkelerinde bırakmışlardır.

Suriyelilerin bizatihi Türkiye’de var olmaları ve yaşamaları, mevcut olan veya oluşabilecek sosyal, ekonomik alandaki sorunların kaynağı olarak görülmektedir. Bu durumun savaşın ilk yıllarında takınılan tavır ve eylemlerin 10 yıla varan süreç içerisinde tahammül etme ve alışma sınırlarını zorlayan sonuçları ortaya koymaktadır. Bu durum, sığınmacılara uygulanan misafirperverlik duygusunun azaldığı ve sığınmacıyı kabul eden ülkenin verdiği sorumluluk ve yüklerin fazla geldiğini ortaya koymaktadır (Kaya, 2017: 128).

Güven duygusunu azaltan ve iletişimi sınırlandıran misafirperverlik duygusunun eksikliği yerel halk ve sığınmacılar arasında birtakım duvarların örülmesine sebep olmaktadır. Yakın ilişkiler kurduğunuz Suriyeliler var mı? sorusuna iletilen yanıtlara göre katılımcılardan bazıları ilişki kurduğu sığınmacıların var olduğunu ve iletişim kurduklarını belirtmişler, bazılarının ise bu yakın ilişkiye sıcak bakmadıklarını ve iletişimde olmadıklarını belirtmişlerdir.

“Hiçbirine güvenmediğim için kimseyle görüşmüyorum muhabbette kurmuyorum.” (HASİBE, 35)

“İlişki kurduğum Suriyeli yok.” (AYŞECAN, 25)

“İlişki kurduğum ve tanıdığım hiç Suriyeli yok.” (MEHMET, 39)

Şeklinde kesin tavır ve tutumlar sergileyerek Suriyeli sığınmacılar ile iletişim kurmayan ve kurmak istemeyen bireyler mevcuttur. Bunun yanı sıra yakın ilişki kurmayıp fakat komşuluk açısından bir sorun yaşamadığını belirten ve onların Türk komşulara uzak durarak kendi ülkelerinden gelenler ile bir arada yakınlık kurduklarını belirten bir katılımcı fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir;

“Çevremde yakın ilişki kurduğum Suriyeli yok, sadece komşular var ama yakın ilişkide değilim ama gördüğümde genel anlamda komşularla komşuluk açısından bir sıkıntı yok ama onlar bizden biraz uzak duruyorlar onu gördüm, Türk komşularına uzak duruyorlar.” (TOLGA, 39)

Sığınmacılar, vardıkları ülkelerde yeni oluşturulmuş olan sosyal yapı karşısında birtakım tecrübesizlikler ve uzak mesafeler gerçekleştirmektedir. Bu durum sonucunda sığınmacılar ve yerel halk arasında toplumsal ayrışmalar görülmektedir. Yaşam alanlarını ve mekânsal ortamlarını sınırlandıran bazı sığınmacılar, kendi ülkelerinden gelen ve kendilerine benzer olan bireyler ile birlikte yaşamayı ve iletişim kurmayı, güvenli bulup, yerel halktan uzaklaşmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1353).

“Çok tanıdığım yok, ama annemin kiracısı var. Ama mahallede çok var. Muhtar olarak mahalleliyle hepsiyle görüşüyorum.” (HASAN, 37)

Muhtar olan yukarıdaki görüşmeci, mesleğinden dolayı Suriyeli sığınmacılarla iletişim kurduğunu ve onlarla görüştüğünü ev ziyaretleri yaptığını ve sorunlarını dinlediğini belirtmiştir. Muhtar olarak Suriyeli seçmenlerinin de olduğunu belirterek onlarla ilgilenmiştir.

Sığınmacılar ile yakın ilişki kuran Antakyalı bireyler de mevcuttur;

“Evet, görüştüğüm tanıdıklarım var. Zaten eşim Suriyeli, onun ailesi Suriye’de ama onlarla görüntülü konuşuyoruz ve Adana’da yaşayan baldızlarımın yanına giderek onları ziyaret ediyoruz” (ÖMER, 35)

Eşi de Suriyeli olan bu katılımcı, eşinin ailesiyle de bağ kurduğunu ve bu akrabalık bağın oluşturduğu yakın ilişkiyi sürdürdüğünü dile getirmektedir.

Görüşmecilerden biri, Suriyeli tanıdıklarının olmadığını ama kiracıları olan sığınmacı bir kadın hakkındaki fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir;

“Bizim Suriyeli tanıdığımız yok ama Suriyeli bayan bir kiracımız vardı. Bak o bayan çok iyiydi aile kültürü anlamında çok iyiydi mesela bir şey anlatacağı zaman tam doğru eksiksiz anlatırdı Kirayı vereceği zaman gününden önce getirirdi eğer bir gün sonra verecekse gelip onun açıklamasını yapardı Sadece o aile için konuşuyorum onlar çok iyiydi ama annemlerin komşusu var. Yani illaki var Hepsini tanımıyorum tabii ki dışardan gördüğüm kadarıyla öyleler, çıkıyor ama aralarında kötüler” (DİLARA, 25)

İlişki kuran fakat bu görüşmeleri sık gerçekleştirmeyen ve konuşulan dilin ortak olmamasına rağmen, akrabalık bağının sürdürülmesi gerektiğini düşündüğünden dolayı iletişimi sürdüren bir katılımcı bulunmaktadır;

“Evet, var yeni bir gelinimiz oldu, olması gerektiği düzeyde görüşüyoruz haftada 1 kez görüşüyoruz” (AZİME, 41)

Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasında bir uyum olup olmadığı ile ilgili sorunun cevabı karşılığında görüşmecilerin bazı düşünceleri şu şekildedir;

“Ben onlarla uyum sağlamam. Ben güven duymuyorum onlara çünkü dönemler. Onlar uyum sağlamazlar sevmiyorlar bizi.” (FURUZAN, 64)

Sığınmacıların yerel halka uyum sağlamama sebebi “sevilmeyen Türkler” düşüncesidir. Bu katılımcıya göre sığınmacılara “güven duyulmadığından” ötürü uyum gerçekleşmemektedir. Güven olgusu, sosyal hayatın içerisinde bireyler arasında kurulan iletişim ve etkileşimin önemli unsurlarından biridir. Ülkelerinde belli bir zamanda geçici olarak misafir edeceklerini düşündükleri sığınmacıların, ülkeye tamamen yerleştiklerini ve bir arada yaşadıklarını gören yerli halk, oluşmuş olan sosyal ve kültürel çevreyi “tehdit edici ve güvenilir olmayan” bir ortam olarak değerlendirmektedir.

Suriyeli sığınmacılarla ortak bir uyum ve gelecek sağlanır mı sorusuna ilişkin yerel halkın çoğunluğu “hayır” yanıtını vermiştir. Uyumun sağlanmasını olumsuz gören ve uyumun imkânsız derecede olduğunu düşünen yerel halktan bazı bireyler mevcuttur. Uyum sağlanması konusunda, güvenlik korkusu taşıyan bir diğer katılımcı yaşadığı bir olayı anlatarak konu hakkındaki fikirlerini şu şekilde ifade etmektedir;

“Bir örnek vererek anlatayım bunu, birkaç akşam önce eşimle çocuğumla Antakya Park’ına gittik (Suriyeliler bu bölgeye Suriye Parkı diyorlar, öyle seslenen Türklerde var.) Bir hava almaya diye çıktık parka girdik 100 metre ilerledik ve geri dönmek zorunda kaldık, sebebi ise çok kalabalıktı ve yüzde 99’u Suriyeliydi ve Türkçe konuşmuyorlardı hatta bir grup genç serseri tipli yüksek sesle konuşan bizi rahatsız edebileceklerini düşündüğümüz insanlı görünce o yüzden rahatsız olduk ve hatta kendi ülkemizde parkımızı kullanamıyoruz artık dedik. Bu anlamda artık bir yerlere rahat gidemiyoruz, bu yönüyle beni engelledi. Güvenlik anlamında da korkularım var Işid olayından dolayı çünkü kimin ne olduğunu bilmiyorsun,

bazıları sadece mülteci mi kötü niyetlimi bunun ayrımını yapamıyoruz ancak bunu devlet organları bilebilir. Bu yönlü korkularım var (TOLGA, 39)

Kendisinden olmayan ve onunla ortak dili kullanmayan bireyler, yerel halk için rahatsız edici kişilerdir. Bu katılımcı, ülkesinde önceleri rahatça kullandığı parkları, gezme yerlerini şu anda kullanırken zorluk çektiğini ve sığınmacıların varlığının dezavantaj yönlerinin bu nokta olduğunu belirtmiştir. Ülkeye geçen insanların iyi mi, kötü mü, terör mensubu mu olduklarının tedirginliği içerisinde girerek “yabancı ve öteki olan” kişilere karşı korkulu bir tutum sergilenmektedir.

Sığınmacıların ülkemizde bulunmalarının avantaj veya dezavantaj açısından ne olduğu sorulduğunda katılımcılar şunları ifade etmektedir;

“Bence direk önce ülkemize bir avantajları yoktur tabi biz yardım ettik ama bize yarar sağladıklarını sanmıyorum ve görmedim de. Kişisel olarak bakarsam bana zararları oldu mesela parkta çok fazla erkek hem serseri tipli diyeyim öyle adlandırılıyor o tipler çok fazla olduğu için o bakışları rahatsız edici. Ben önceden daha fazla dışarı çıkıyordum ama kendileri geldiğinden beri babamda olsun annem de olsun oraya gitme orda bakabilirler rahatsız olursun rahatsız edilirsin gözüyle bakıyorlar. Bende bu noktada kısıtlandığımı düşünüyorum onların yüzünden.” (ZEYNEP SENA, 24)

Türkiye’ye bir avantajları ve faydaları olmadığını belirten yukarıdaki katılımcı erkek sığınmacıların bakışlarından ve tavırlarından rahatsızlık duymaktadır. Sığınmacılar gelmeden önce dışarıda rahatça hareket ettiğini söyleyen katılımcı sığınmacıların gelmesiyle anne ve babasının izni olmamasından dolayı dışarı çıkmayarak kısıtlandığını düşünmektedir.

Türkiye’de bulunan sığınmacılara karşı güven duygusu çerçevesinde, avantaj- dezavantaj, uyum- uyumsuzluk gibi kavramlar itibariyle ele alınan sorular yerel halktan katılan görüşmecilere iletilmiş ve yerele halkın çoğu, Türkiye’de bulunan

sığınmacıların farklı kültür ve toplumsal yapıda olmalarından dolayı güvenlik konusunda tedirginlikler yaşamaktadır. Savaşın ilk zamanlarında, sayıca az olan sığınmacıların geçen zamanla birlikte demografik olarak artmaları sonucunda yeni bir toplumsal hareketlilik oluşmuş ve her iki toplum ekonomik, kültürel ve sosyal anlamda beraber ve birlikte yaşayarak uyum veya uyumsuzluk gerçekleştirmişlerdir.

3.2.3. “Bunların Hepsisi Nankör”: Genellenen Nankörlük Algısı

Suriyeli sığınmacılar, yerel halkın çoğu kesimi tarafından, “ *ülkesini savunmayan insanlar* ” olarak görülmektedir ve bunun yanı sıra, Türklerin yaptıkları maddi ve manevi yardımları göz ardı ettiklerini düşünerek “ *nankör* ” tanımlaması yapılmaktadır. Türkiye’de bulundukları ilk zamanlarda çok yardımda bulunduğunu belirten aşağıdaki görüşmeciye göre, Suriyeliler hakkında genel bir tablo oluşturulmuş ve iyiliği suiistimal eden bireyler oldukları düşünülmüştür.

Sığınmacıların arasında iyi insanların da olduğunu belirten fakat, genel anlamda bu yönlerinden dolayı sığınmacılarla yakın ilişki kurmayı istememektedir.

“İlk başlarda evlerinde bir şey olmadığından onlara yardım amaçlı çok sık görüşüyorduk biz onlara gidiyorduk onlar bize geliyorlardı akşam yemeği kahvaltı hazırlıyorduk ama bir süre sonra onlar iyiliğimizi suiistimal etmeye başladılar. Evinizin boş odalarını bize verin beraber yaşayalım kirada öderiz diyorlardı. Bazıları da iyi ama işte çok yakın olmamak gerekiyor.”
(ZEYNEP, 25)

Aynı düşünceleri taşıyan diğer bir katılımcı, onların bu halinin empatisinin yapılması gerektiğini ve bu durumunda bizimde olabileceğimiz ihtimalini düşünmektedir, fakat sığınmacıların da bazı yönlerden iyilikleri suiistimal etmelerinden dolayı yakınmaktadır.

“Türkiye’ye sığınabilirler tabi ki bizde bu duruma düşebilir ve kendilerine sığınabilirdik ama bazı şeyleri çok suiistimal ediyorlar. Sığınabilirler tabi biz ülkece kol açtık onlara ama yani suiistimal ettikleri noktalar var.” (ZEYNEP SENA, 24)

İyiliğin suiistimal edildiği noktasında aynı fikirde olan aşağıdaki katılımcı şahit olduğu ve yaşadığı olayı şu şekilde anlatmaktadır;

“Daha rahat oldular, biz onları kabullendik üzüldük acıdık. Ben kendim şahit oldum, kendi eşyalarımı verdim döşeğimi, eşyalarımı verdim. Verdiğim kadın eşyayı bir yıl kullandı ve sonra attı. Buna artık ne yapabilirsin ki. Bizde ne düşündük, bunlara ne iyilik yaparsan karşılığında iyilik değil zarar görürsün. Bunların kendilerine iyilik yaptım iyi olayım düşünceleri yok tamam yapıldı düşüncesindeler. Biz kendi eşyamızı 10 15 yıl kullandığımız halde verdiğim eşyayı güzel olmasına rağmen aldı attı. Artık nasıl yardım edeyim?” (YILDIZ, 40)

Katılımcı, kendisine ait olan eşyaları vermesinin sonucunda iyilik görmediğini ve bu durumun genel anlamda Suriyelilere bakış açısını etkilediğini düşünmektedir.

Nankörlüğün Somut Hali: “Avrupa’ya Gitmek”

Suriye halkının çoğu bireylerinin Müslüman olması, farklı dinin yoğun olduğu ülkeleri tercih edip oralara giden sığınmacılar için çok zorluklar oluşturacaktır. İslamofobi olarak dünyada belirtilen kavramın yaygın bir uygulayıcısı olan Avrupa ülkeleri, Hristiyan olmayan göçmenleri kabul etmekte zorlanır veya kesin olarak olumsuz bir tavır içerisinde reddeder. Ülkeler dini, sosyoloji ve kültürel uyumsuzluk ve çatışma yaşayacakları endişesini duyarlar ve sığınmacıları kabul etmeyi reddederler (Böhürler, 2017: 15).

Türkiye’yi yerleşim yeri olarak kullanan bireylerin yanı sıra, Avrupa’ya gitmek için geçiş bölgesi olarak kullanan sığınmacılar da bulunmaktadır. Türkiye’yi direk yerleşim yeri olarak kabul eden Suriyeli sığınmacılar da vardır.

“Hep bizim ülkemizi övüyorlar tabi istisna da var bazıları Avrupa’ya kaçtılar çok kötülükte gördüler ki duyduk ta gidenlerden keşke Türkiye’de kalsaydık demişler. Bence burayı akıllarında güzel ülke olarak kalmışlardır” (ŞÜKRAN, 30)

Yukarıdaki katılımcı, sığınmacıların ülkemizi sevdiklerini ve övdüklerini belirtmekte fakat bunun yanında Avrupa’ya kaçan bireylerinde olduğunu söylemektedir. Avrupa’ya giden kişilerin ise pişman olduklarını ve Türkiye’nin güzel bir ülke olarak akıllarında kaldıklarını gözlemlemektedir. Avrupa’ya giden sığınmacıların çoğu oradaki hayatın getirdiği koşullar içinde yaşamayı hayal kırıklığı olarak görmüşlerdir.

Türkiye’yi bir köprü olarak kullanarak Avrupa’ya yerleşmek isteyen fakat belirli bölgede kalması gerektiği için ülkemizi seçen sığınmacılar da vardır. Kötü deneyimler sonucunda Avrupa yolculuğuna başlayan sığınmacılar, Böhürler’in ifadesiyle “Avrupa’ya giren her mülteciye “potansiyel terör tehdidi” muamelesi yapılıyor.” Bu tutumun sebepleri arasında ülkenin siyasi mevkilerin mültecilere uyguladığı politikalar ve toplumu etkileyen ve yönlendiren medyanın söylem, tutum ve algılarıdır (Böhürler, 2017: 55).

“Ülkelerini bıraktıkları gibi Türkiye’den de gidebilirler bence bir kere nankörlük yaptılar zaten burayı kötüleyerek Avrupa’ya gittiler, kendi ülkelerine gitmezler artık başka yerlere giderler. (ZEYNEP, 25)

Yukarıdaki görüşmeci, Türkiye’yi geçici bir yaşam alanı gören ve kötüleyerek ülkeden çıkan sığınmacıların olduğunu belirtmektedir. Bu durumu ülkemize nankörlük olarak yorumlamıştır. Yüzyılın en büyük göç akını olarak görülen Suriyeli sığınmacıların

gerçekleştirdiği göç, bazı ülkelerin kulak ardı ettiği bazı ülkelerin ise sorumluluk olarak gördüğü büyük sorunları barındıran sosyal, kültürel ve siyasi bir olaydır. Türkiye bu savaş ve iç karışıklığın oluşturduğu insanlık afetini göz ardı ve kulak ardı etmeyen ülke olmuştur. “Mülteci kabul eden ülke” statüsü almasına rağmen Avrupa ülkeleri bu krizi görmezden gelip tam tersi bir tutum sergileyerek kapılarını binlerce sığınmacı ve mülteciye kapatmıştır. Kapatılan bu kapıları yaşamak için bir “umut” olarak gören binlerce mülteci zor koşullar altında ülkeye alınmayı beklemişlerdir (Böhürler, 2017: 23).

Avrupa ülkelerine gitmek amacıyla, Türkiye’de yaşam sürdürmeyi bir süreliğine planlayan ve gerçek hedef ülkelerinin aslında Türkiye olmadığını dile getiren Suriyeli sığınmacılar mevcuttur. Bu düşünce yerel halktan bazı bireyler tarafından kesin olarak görülen ve Türkiye’yi geçiş ülkesi olarak kullandıklarını belirtmeleri sonucunda, yerel halkın vardıkları algıdır. Fakat görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacılardan elde edilen veriler neticesinde, çalışmaya dâhil olan 10 Suriyeli sığınmacı ve araştırmacının gözlemleri ele alındığında çoğu itibarıyla bu durum söz konusu değildir. Hatta sığınmacılardan elde edilen verilerin analiz edildiği bölümde, Avrupa ülkelerine gitmek isteyen hiçbir sığınmacı bulunmamaktadır. Yerel halktan bazı bireyler tarafından belirtilen Avrupa sevgisi ve meraklılığı şeklinde genellenen algının gerçek olmadığı ve Suriyeli sığınmacılar etrafında genellemeye tabi olmaması gerektiği düşünülmektedir.

3.2.4. Minnet Duygusu, Mecburiyet Algısı ve Yabancılık Çekmeme

Sınır bölgelerinden biri olan Hatay’ın Antakya ilçesinde yaşayan yerli halk, Suriyeli sığınmacıların, geçen bu süre içerisinde entegre sorunlarını aştıklarını ve artık Türkiye’ye hiçbir şekilde yabancılık çekmediklerini ve bu uyum sürecinin ‘*fazla, zararlı ve tehdit edici*’ şekle dönüştüğünü belirtmektedir. Bunlar yerel halkın söylem ve tutumlarına yansımaktadır.

“Sosyal ilişkilerimde şöyle bir anım var. Bir gün alışveriş merkezinde yemek katında yemek alıyordum ki sıraya önem veren biriyimdir, sıra varmış farkında değildim bir tane kadın 5 tane çoğu var yanında Arapçadan bana küfür tarzı bir şey söyledi benim yerimi kaptın anlamında halbuki benim bir suçum yok, ben farkında değildim biraz şok oldum tepkisine yani dağdan gelip bağdakini kovmak gibi bir şeydi ki beni oradaki görevli kişi çağırmıştı sıra sizin diye çalışan sırayı vermişti benim suçum değil ama bana bağırmaya başladı bende tepki gösterdim ne dediğini pek anlamadım ama bu kadar da rahatlık olabileceğini düşünmüyorum en azından mütevazilik göstermeleri gerekiyor.” (ALİYE, 28)

Yukarıdaki görüşmeci, sığınmacıların Türkiye’de rahatça hareket ettiklerini ve bir şükran duygusunda olmadıklarını belirtmektedir. Dağdan gelip bağdakini kovan olarak belirtilen sığınmacıların, mütevazılık göstermelerini ve bunu davranışlarına yansıtmaları gerektiğini düşünmektedir.

Yakın ilişkiler kurduğunuz Suriyeliler var mı? sorusuna ilişkin verilen bir katılımcının yanıtı şöyledir;

“Evet var. Sporda tanıştığım kişiler var. Bazıları fazla benimsemişler ve burası bizim deme noktalarındalar, hani sanki biz buralı değilmiz gibi. Bazıları da çok iyiler öyle bir şeylerini görmedim.” (ZEYNEP SENA, 24)

Yukarıdaki katılımcı, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’yi fazla benimsemediklerini ve sahiplenme duygusu taşıdıklarını belirtmiştir. Yerel halk, sığınmacıların toplumsal mekânlarda yer aldıkları vakitlerde Antakyalıların daha ön planda olmasını ve teşekkür duygusu yani bir minnet duygusu içinde olmalarını istemektedirler. Türkiye’yi yabancı olarak görmeyen ve “bizim ülkemiz değil de sanki onların ülkesi” düşüncesini taşımaktadırlar.

Yerel halk tarafından sorun olarak görülen önemli bir unsur sığınmacıların davranışlarında ve tavırlarında bir mahcubiyet olmaması ve teşekkür halinde bulunmamalarıdır. Bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmektedir;

“Bazıları verdiği bir eşyaya teşekkür ediyorlar mahcubiyet duyuyorlar. Bazen çocuklarına bakıyorum Türk çocuklarını sıkıştırıyorlar bir yerlerde çocuklarda daha bir sahiplenmişler mahallelerine mesela çarşıda yürüyorsun yanlışlıkla iterek geçtiğin zaman dönüyor cevap veriyor sanki başkasının ülkesine gelip yerleşmiş değil de kendisininmiş de biz burada sığınmacıymışız gibi davranıyorlar. (DİLARA, 25)

Sığınan kişinin sanki yerel halk olduğunu belirten katılımcı ülkesinde yabancılık çektiğini belirtmektedir. Sahiplenme ve alışma duygusu taşıdıklarını belirten diğer bir katılımcı ise benzer söylemlerde bulunmaktadır;

“İlk başta yabancı bir ülkeye geldiklerini belli ediyorlardı, yabancılardı ama şu an öyle değiller, şu an sahiplenmişler, iş olarak mekân olarak her şeyi sahiplenmişler ve ülkeye alışmışlar belli.” (ESRA, 25)

Aşağıdaki görüşmeci, Suriyeli sığınmacıların ülkeyi çok çabuk benimsediklerini ve daha özgür tavırlar sergilediklerini belirterek şu ifadeleri kullanmıştır;

“Bizim komşularımız tanık olduklarını genelde iyiydi kötülüklerini görmedik, hemen uyumda sağladılar zaten mesela ben olsam bir ülkede mülteci olarak bu kadar uyum sağlayamazdım ötelenir ve kötülenirdim diye düşünüyorum. Çok benimsediler burayı sanki bizim ülkemiz değil de onların ülkesi gibi oldu onlar daha özgür burada.(ZEYNEP, 25)

Aşağıdaki görüşmeci, savaştan geldikleri ilk zamanlarda yaşadıkları korku ve üzüntü durumlarının daha sonraları kaybolduğunu ve çekimserlik taşıyan bireylerin daha rahat ederek “Türkiyeli” gibi davrandıklarını belirtmiştir. Bireylerin geride bırakmış oldukları ülke ile hali hazırda yaşadıkları mevcut ülke arasında bir yas sürecinin

tamamlanmasının ardından bireyler, her iki kültüre ait olduğunu hissedecek ve her iki kültürün değer ve yargılarını yaşamak isteyecektir (Volkan, 2017: 32).

“İlk başta hepsinde bir korku ve savaştan gelmiş acılılardı, evlerinden olmuşlardı ama şimdide sanki yıllar onu unutturmuşta Türkiyeli gibi davranıyorlar. Çok rahatladıklarını söyleyebilirim ilk geldiklerinde daha çekingen ve utangaçlardı artık benimsemeye başladılar ülkeleri gibi davranmaya başladılar. Eskiye göre daha rahatlar.” (ŞÜKRAN, 30)

Yerel halk tarafından Suriyelilerin ilk geldikleri zamanlar daha korkulu, çekingen bir tavırda oldukları düşünülmektedir. Suriyeli sığınmacılar, geldikleri ülkeyi garipseme ve oradaki insanlara yük oluyor düşüncesi içerisinde girerek ürkek, mahcup, yardıma muhtaç bir görünümde algılanmış ve doğal olarak böyle bir sonucu ve göç psikolojisini oluşturmuştur. Yerel halk tarafından merhametli ve bütünleştirici bir tutum ile giyim, yiyecek gibi yardımlar almışlardır (Aydemir ve Şahin, 2018:134-135).

“İlk geldiklerinde insan tabi ki çekinir ilk başlarda vardı öyle bir şeyleri bizde o zamanlar esnaflık yaptığımız için biliyorum ama şu an daha fazla benimsemişler burası bizim şehrimiz gözüyle bakıyorlar. Ben kendim açımdan baktığımda başka bir yere gittiğimde bu kadar rahat olabilir miydim olamazdım bence, onlar daha fazla alıştılar rahatladılar buraya. Türkler zaten bir adım attı buraya gelmelerine hoşgörü gösterdiler ama onlarda çok fazla benimsedikleri için Türklere böyle bir üstünlük sağlamaya çalışıyorlar bu durumda bence. Suriyelilerin geri adım atması gerekiyor yani sonuçta burası bizim ülkemiz biz size yardım edeceğiz, ama bu kadar da benimsemeyin bize üstünlük sağlamaya çalışmayın en azından bulunduğunuz ortamlarda mesela biraz daha geri çekilin orda Türk varsa ama haksızlık olsun demiyorum alsın herkes hakkını ama siz onlardan üstün olmaya çalışmayın.” (ZEYNEP SENA, 24)

Yukarıdaki katılımcıya göre, Türkler onları ülkelerine kabul ettikleri için hoşgörü göstermiştir fakat bu misafirperverlik ile ağırlanan kişilerin bazılarında, Türk yerel

halkına üstünlük çabasına dönüşmüştür. Uzun misafirliğin neticesinde sığınmacılara karşı oluşan bıkkınlık ve gözden düşme olarak değerlendirilen boyutlar çerçevesinde, sığınmacıların geri adım atarak, Türklerden daha arka planda kalmaları istenmektedir (Karasu, 2018: 57).

“Nüfusta Türkleri geçtiler giyimde çarşıda ne kadar paraları olmasa bile giyiniyorlar dikkat ediyorlar Bayramda mesela biz nasıl çocuklarımızı giydiriyoruz onlarda bayramdır, güzel giysi, güzel koku filan. Yani bir kere birine bir ülkeye sığındıklarını unutuyorlar O ülkenin insanlarını ezmeye çalışıyorlar mesela yolun ortasında duruyorlar ya canım çekil şöyle kenara diyorum dönüyor cevap veriyor demiyor ben buraya sığındım biraz daha mütevazı yaşayım buranın insanları önceliklidir demiyor.” (DİLARA, 25)

Sığınmacıların başka bir ülkeye sığınmış olduklarını unuttuklarını ifade eden yukarıdaki katılımcı, Türk insanların daha öncelikli yaşamaları gerektiğini ve sığınmacıların mütevazı bir yaşam sürmeleri gerektiğinden bahsetmektedir. Yerel halk, ülkelerinde bulunan Suriyeli, Afgan, Afrikalı hangi ülkeden olursa olsun sığınan bireylerin, yeni yaşam sürdükleri ve toprakları olmayan ülkelerde bulunurken daha ikincil planda olmalarını ve ev sahibi ülkede yaşayan bireylere karşı davranış ve tepkisel tutumlarının daha olumlu ve Türkiye toplumunun daha öncelikli olmasını istemektedir.

3.2.5. “Toprak Haini, Vatan Haini Suriyeliler” Algısı

Suriye’de iç savaş meydana gelirken ülkelerinde kalıp mücadele göstermeyen ve savaşmayan Suriyeli sığınmacıların başka bölgelere kaçarak yaşamaları, yerel halk tarafından ‘vatan hainliği’ olarak görülmektedir. Aşağıdaki katılımcı, başka ülkeye kaçarak yaşama durumunun kadın ve çocuklar açısından olağan olduğunu ve sorun oluşturmadığını düşünmektedir fakat gençlerin ülkelerini savunması gerektiğini şu şekilde dile getirmektedir;

“Kadınların ve çocukların gelişinde herhangi bir sorun ve sıkıntı görmüyorum ama erkeklerinin buraya gelip orada savaşmamalarını ve Türk askerlerinin oraya gidip onları savunmalarını hiç hoş bulmuyorum. Bizim askerlerimiz oraya onlar için savaşımaya giderken onlar buraya sığınmaya geldiler. Vatan hainliği yaptılar bence.” (ZEYNEP, 25)

Katılımcı, Suriye ülkesini savunan askerlerinin çoğunun Türkler olduklarını ve askerlerin orada mücadele edip çoğu Suriyelinin ise Türkiye’ye sığınmalarını hoş bulmadığını dile getirmiştir.

Sığınmacıları, “vatanlarını satan insanlar” olarak gören aşağıdaki katılımcı ise, bir insanın ülkesini bırakıp başka bir ülkede yaşamasını normal karşılamamaktadır. Bu örneğin ve durumun Türkiye’nin başına gelmesi gibi bir durumda toprağımızda kalacağımızı dile getirmektedir.

“Onlar benim gözümde vatan haini vatanlarını satacak insanlar. Bir insan kendi ülkesini bırakıp başka ülkeye gelemmez, bizde aynı şekilde olsa biz böyle yapamayız öleceksek evimizde toprağımızda ölmek isteriz yapamayız gidemeyiz.” (HASİBE, 35)

Türklerin bu durumla karşılaşması gibi bir durum neticesinde olası bir sonucu tahmin eden diğer bir katılımcı, böyle bir durum karşısında Türklerin dik durup birlik halinde hareket edeceklerini belirtmiştir.

“ Genç olan askerlerin savunması gerekirdi ülkelerini, Türkler hemen birlik olurlardı dik dururlar ama onların gençleri kaçtı, birçoğu bu ülkenin vatandaşı olacaklar” (ŞÜKRAN, 30)

Yukarıdaki katılımcı hatta ülkelerini savunmayarak gelen bu sığınmacıların Türkiye vatandaşlığı alarak burada uzun süre yaşayacaklarını düşünmektedir.

“Bunlar ülkelerini bırakıp gelen insanlar nasıl yani güvenecez seni benimi harcamaz harcar yani ekonomi de geçinmek için harcar mı harcar her

şeyi yapar çünkü bunlarda burada bir hayat mücadelesi veriyor farklı bir ülkeye gelip. Mesela benim annemin mahallesinde yaşları toptasan 14 15 yaşında çocuklar 7 8 çocuk girmedikleri ev, çalmadıkları sigara yok her dakika dayak yiyorlar durmuyorlar da. Annesigile söylüyorlar yaptıklarını ee banane öldür ne yapayım diyorlar diyor. Ev de o kadar çok ki çocuk. Çocuklarını boğaz eksilsin diye veriyorlar daha fazla çocukları olarak boğaz olarak geri dönüyorlar.” (DİLARA, 25)

Ülkelerini bırakıp gelen insanlar, güven duyulmayacak insanlar şeklinde bir algıya ve söyleme sahip olan yukarıdaki katılımcı, “ülkesini harcayan benimi harcamaz” şeklindeki ifadesi ile sığınmacılara karşı güven duymadığını dile getirmektedir. Hırsızlık gibi kötü işler yapan kişiler ile karşılaştığını belirten görüşmeci, hatta bu kişilerin Suriyeli çocuklar olduğunu ve bu çocukların yerel halk tarafından dayak yediklerini ve ailelerinin bu duruma tepkisiz kaldıklarını dile getirmiştir.

“Bu toprağı kabul etmiş değiller mesela onlara kimlik vermişler veriyorlar ama Türk vatandaşı olacak düzeyde değiller. Yok, çünkü akıllarında buraya hep ihanet etmek var ve ihanet etmeye de devam ediyorlar. Kendi devletine ihanet eden bir insan, herkese ihanet eder” (YILDIZ, 40)

Suriyeli sığınmacıların ülkelerinden ayrılıp başka bölgeye yerleşme durumunu, “ihanet” olarak değerlendiren yukarıdaki görüşmeci, Türk vatandaşlığı elde eden sığınmacıların kimlik olarak elde edecekleri konumlarını akıllarında olumlu düzeyde sürmediğini dile getirmiştir.

Var olan bir savaş veya karışıklık ortamında, ülkede yaşayan vatandaşların bulundukları ülkelerini canları pahasına da olsa savunmaları gerektiği, ölecek olsalar dahi vatanlarında kalıp orada ölmeyi tercih etmenin doğru ve olması gereken bir tavır olduğunu dile getiren yerel halktan birçok birey bulunmaktadır. Bunlar yukarıdaki görüşmecilerin belirttikleri söylem ve araştırmacının gözlemlediği tutum ve algılar çerçevesinde

görülmektedir. Türkiye’de 15 Temmuz’da gerçekleştirilmeye teşebbüs edilen darbe hareketine karşı, Türkiye halkının gösterdiği beraberlik ve dayanışma faktörünün örnek olarak gösterildiği ve bu dayanışma ve birliğin Suriye halkı tarafından gerçekleştirmediği fakat gerçekleşmesinin doğru olacağı, yerel halk tarafından dile getirilmektedir.

3.2.6. “Her yer Suriyeli; Artık gitmeliler, alıştırılar”: Misafirlikten Kalıcı

Yerleşmeye

Suriyeli sığınmacılar, geçici yerleşmeden kalıcı yerleşime doğru bir dönüşüm gerçekleştirmişlerdir. Başlangıçta Türk siyasetinde “açık kapı politikası” uygulanmasının ardından ülkeye alınan ve misafir olarak algılanan sığınmacılar yılların geçmesi itibariyle ülkede kalıcı yerleşmeler gerçekleştirmiştir. Suriye ülkesine “*gel(e)meyen bahar*”, Türkiye için sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel birçok zorlu bir sürecin doğmasına sebep olmuştur. Sorumluluğun büyük bir kısmını üstelenen Türkiye bu yeni oluşan kriz ortamıyla başa çıkmaya çalışmaktadır (Türk, 2019: 28).

Sığınmacıların, misafirlikten çıkıp geçici yerleşmeye başladıklarını gören aşağıdaki katılımcı bu durumları şu şekilde dile getirmişlerdir;

“Her gittiğim yerde iş yerlerinde Arapça tabelalar görüyorum. Gidip geldiğimiz seyir yerlerinde parklarda filan hep onlar var gece hayatlarını orda geçiriyorlar akşamdan bizim dönüş zamanımızdan gidip orda gecelerini geçiriyorlar. Kendimi Suriye’de Halep’te gibi hissediyorum.”(AZİME, 41)

Yerel halkın, sığınmacılar ile ortak karşılaştıkları ortamlar konusunda belirtilen soru neticesinde sığınmacıların daha çok hangi alanlarda bulundukları ve sorun yaşadıkları alanların neler olduğu, şu cevaplar neticesinde ortaya çıkmaktadır;

“Mahallede komşu olarak, camide, çarşıda, markette karşılaşıyorum onlarla her yerdeler. Torunumu döven bir tane Suriyeli çocuk

oldu biraz tartışma yaşandı. Küçük çocuklar bile bıçak taşıyorlar ceplerinde. Ben direk yaşamadım ama çok gördüm şahit oldum Türklerle sorun alanlarına kavga etmelerine direk bıçak çekiyorlar. Yeğenimi öldürmeyi planladılar ona saldırdılar, dövdüler.” (FURUZAN, 64)

Ülkeye yerleşmelerin ilk görüldüğü dönemden itibaren ortaya çıkan yardımlaşma ve misafirlik duygusu yerini karşılıklı memnuniyetsizliğe, şikâyetlere ve ara sıra yaşanan çatışmalara bırakmıştır (Aydemir ve Şahin, 2018:134-135). Yukarıdaki katılımcı, sığınmacılar ile her alanda karşılaştığını dile getirmiştir. Suriyeli çocukların küçük yaşta olmalarına rağmen ceplerinde zararlı ve toplumu çatışmaya sürükleyen bıçakların olduğunu söyleyerek oluşan tehdit edici ve güvensiz toplumun görüntüsünü çizmektedir.

“Avmlerde, çarşıda, okulda öğrencilerimde 15 20 kadar vardı. Mesire yerlerinde, park, tatil yörelerinde çok karşılaşıyorum. Güvenlik ve sosyal hayata erişim konusunda sorun yaşıyorum.” (TOLGA, 39)

Antakya ilçesinde yaşayan çoğu bireyler, Suriyelileri güvenliğe karşı “tehdit unsuru” olarak görmektedir. Eğitim alanında görev icra eden yukarıdaki öğretmen katılımcının belli sayıda Suriyeli sığınmacı öğrencisi de bulunmuştur ve onlarla etkileşimde olmuştur. Fakat buna rağmen güvenlik ve sosyal alanlarda sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

“Parklar kesinlikle ben oğlumu parka götürüyorum ama park Suriyelilerden geçilmiyor Türklerden daha fazlalar. Sosyal hayata, gezmeye baya bağlılar, bir kahvaltıya gidiyoruz Suriyeli aile var, sinemada, tiyatrodada vardır kesin gezi alanları parklar, kahvaltı yemek alanları var. Ticarete mesela çığır açmaya başladılar kuyumcuları bile var önceden ekmek satarak başladılar dükkân ve bakkallarda sonra ekmeği geçtiler “felafel” satmaya başladılar, lokantaları büyüttüler, kuyumcuya kadar her çeşit işi yapıyorlar.” (ŞÜKRAN, 30)

Antakya’da yaşayan Suriyeli kesimin bölgede yaşama süreleri uzadıkça yaşamlarını sürdürmek ve geçimlerini sağlamak adına belirli iş sektörlerine yöneldikleri görülmektedir. Antakya’da sığınmacıların yoğun yaşadığı mahallelerde, Arapça tabelalı lokantaları, bakkalları, berberleri, giyim mağazaları gibi iş yerleri açılarak, sığınmacı esnaf grubunu oluşturmuştur (Aydemir ve Şahin, 2018:134-135). Türk bireylerden daha uygun fiyata verdikleri ürünleri hizmet sektöründe kullanarak yerli esnaf halk tarafından tepkilerin ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır.

“Sosyal olarak her yerdeler. Çarşıda bakkalda her yerde iş yerleri var iş yerleri açıyorlar. Antakya’da iş yerleri çok yaygın oldu kuaför gibi. Her yerde karşılaşıyorum. Yolda vb. oturduğum sitede bile varlar. Hem de ev aldılar. Ama bir sorun yaşamadık.” (AYŞECAN, 25)

Yukarıdaki katılımcı oturduğu sitede sığınmacıların olduğunu söylemektedir. Hatta bu kişiler arasında kira evlerde yaşayan olduğu gibi kendi evlerini de alan sığınmacılarda mevcuttur.

“Genelde geceleri çok sokağa çıkıyorlar, akşam yürüyüşleri yapıyorlar ve çok kalabalık oluyorlar bizim Türkler gece 11 gibi çok olmuyorlar o saatte ama ben işten geç çıktığım zaman denk geliyorum onlarla. Köprüde Habib-i Neccar Camisinde, park alanlarında, banklarda genelde dışardalar çoğu zaman.” (ZEYNEP, 25)

Antakya’daki yerel halkın çoğu söylem ve tutumlarına göre sığınmacılara yönelik belirtilen algılar neticesinde Suriyeli sığınmacıların artık misafir olarak nitelenmediklerini görmek mümkündür. Her yerde ve her alanda oldukları çoğu görüşmeci tarafından dile gelmektedir.

“Çalıştığım şirkette bulaşıkımız var özgüveni yüksek birisi. Marketlerde, çarşıda fırında her yerdeler, komşularımız var. Öz güvenleri yüksek çoğunun onlar daha önde davranıyorlar.” (YILDIZ, 40)

Aşağıdaki katılımcı eğitim alanında sorun yaşandığını belirterek onlarla her alanda karşılaştığını ifade etmektedir;

“Eğitim alanında çok sorun yaşandığını düşünüyorum karma eğitim hem bizim açımızdan hem de onlar açısından sıkıntı oluyor. Çarşı pazarda karşılaşıyorum, onların kültürlerinde olan yiyecek sanki bizdenmiş gibi sunuluyor her yerde. Cafelerde nargileler arttı Mersin’de Nargile sokaktan geçmiştin her yer Suriyeli dolu nefret ediyorum nargileden hele de kadınların içmesinden. Gittiğim her yerde mağazalarda da onlar var. En lüks yerde de varlar en ücra yerlerde de varlar.” (AZİME, 41)

Her alanda var olan ve maddi yönden hem iyi hem de kötü durumda olan bireylerin varlığı söz konusudur. Bu sığınmacıların ekonomik sermayeleri, sosyal ve kültürel sermayelerini ve alanlarını belirlemektedir.

“Otobüste alışverişte her yerde iş yerimizde her yerde karşımıza çıkıyorlar. Evimde karşı evde oturan birisiyle sorun yaşadım kızlarını 16 yaşındaki kızlarını 39 yaşındaki adama vermek istediler ve kız istemedi diye sabaha kadar kızı dövdüler bende polisi aradım beni kurtarın diye bağırdı kız. Bunların bu huylarından nefret ediyorum çoğu kadınları dövüyor.” (HASİBE, 35)

Suriyelilerin Türkiye toplumunun kültürüne ve ahlaki değerlerine aykırı olarak ifade ettikleri söylemler bulunmaktadır. Suriyeliler “güvenliği tehdit eden, ahlaki değerleri olumsuz şekilde etkileyen” kişiler olarak algılanmaktadır ve bunun sonucunda her iki toplumu sosyal anlamda etkileyecek “yabancı düşmanlığı” ortaya çıkmaktadır (Aygül, 2018: 76). Kadınları döven sığınmacılar olduğunu belirten yukarıdaki katılımcı, Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları aile meselesine tanık olduğunu belirtmiştir. Suriyeliler ile ilgili yerel halkın genellediği algılardan biri sığınmacıların “şiddet yanlısı” olduklarıdır.

3.2.7. “Rahat Düşkün Suriyeliler” Algısı

Ülkelerinde herhangi bir karışıklık sonucunda oluşan tehdit ortamından kaçmak ve başka ülkelere sığınmak, uluslararası hukuk itibariyle “hak” olarak görülmesine rağmen veriler ve gözlemler neticesinde hem Türkiye’de hem de çalışma alanı olan Antakya ilçesinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların varlığı, görüşmecilerin çoğu tarafından ülkelere ihanet eden ve yabancı ülkede “keyif çatan ve rahatlarına düşkün olan kişiler” şeklinde görülmektedir ve bu durum bireylerin söylem ve tutumlarına yansımaktadır (İşçi ve Uludağ, 2018: 15).

“İnsan olarak, kültür olarak çok rahat insanlar ben daha çok kuralları olan bir insanım ve ona göre yaşanması gerektiğini düşünüyorum mesela toplumsal kurallara riayet edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ama onlarda böyle bir şey yok parkta çocuğunu salıyor ortaya çocuk orda çiçek kopartıyor ama seslenmiyor tabi bu bizim insanımız da var ama bu sosyal uyumda zorluk yaşıyorlar” (ŞÜKRAN,30)

Sosyal uyum konusunda zorluk yaşayan sığınmacıların var olduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci oluşturulan sosyal kurallara riayet edilmesi gerektiğini fakat sığınmacı olan ebeveynlerin bu konuda çocuklarını uyarmadıklarını ifade etmektedir.

“Her ortak alanımızda her nereye gitsem ordalar ve çok kalabalık geziyorlar. Özellikle içerisinde bulunduğumuz Covid 19 zamanında çok geziyor. Türkler evlerindeyken onlar dışardaydı, hiçbir şeye dikkat etmiyorlar. Yani böyle bir rahatsız edici tavırları var. Gezmeyi, dışarıyı seviyorlar ama bazı hareketleriyle hem kendi hayatlarına hem karşıdaki hayatlara hiç dikkat etmiyorlar. (ESRA, 25)

Gezme konusunda çok rahat olduklarını ve sağlık olarak zor süreç içerisinde olunan pandemi zamanında kurallara uymayan bazı sığınmacıların olduğunu dile getiren

yukarıdaki katılımcı bu davranışları rahatsız edici bulup dikkatli olmayan bireylerin var olduğunu belirtmektedir.

“İlk geldikleri zaman çok iyilerdi, her şeyimizi verdik paylaştık suskunlardı ama sonradan değiştiler Davranışları, giyimleri değişti artık bizi beğenmez oldular. Öz güvenleri arttı, önceden verdiklerimi kullanırlardı şimdi beğenmiyorlar hemen atıyorlar. Eskiye hiç almıyorlar artık yeni alıyorlar, haftalığı 500-600 Tl aylıkları da var eşininde aylığı var mesleği var yaşantıları artık bizden daha iyi devlet veriyor kendilerine (FURUZAN, 64)

Yukarıdaki katılımcı ise, ülkeye geldikleri ilk zamanlarda sığınmacılara maddi anlamda yardım ettiklerini paylaşımcı ve dayanışmacı olduğunu ifade etmektedir. Fakat daha sonraları sığınmacıların değiştiğini belirten görüşmeci, sığınmacılarda özgüvenlerinin arttığını ve verdikleri eşyaların sığınmacılar tarafından atılmasına şahit olduğunu belirtmektedir.

“Şimdi biraz daha rahatlar ülkede daha rahat iş buluyorlar, daha rahat hareket ediyorlar diye düşünüyorum.” (TOLGA, 39)

“Bizim en başta onlara Türkçe öğretmemiz gerekiyordu halen bizden Arapça konuşmayı bekleyen insanlar var bu çok yanlış bir şey Türkçe öğrenmek istemiyorlar. Daha gidecez anlamında bakıyorlar bir rüyanın içindeler, her şey düzelecek gidecez düşüncesindeler ama buradaki rahatlığa alıştılar.” (MEHMET, 37)

Türkiye'nin sosyal konumundaki rahatlığına alışan Suriyeliler, çoğu yerel halk tarafından öz güveni yüksek ve rahat insanlar olarak görülmektedir. Türkçe öğrenmek istememelerinin sebebinin ise yerel halkın çoğunun Arapça dilini biliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Çoğu Suriyeli insan Antakya halkı içerisinde iletişim konusunda ötürü sıkıntı yaşamamaktadır. Türkçe dilinin, yukarıdaki görüşmeci tarafından ilk iş olarak görülmektedir. Her şeyin düzelme durumu hayali içinde yaşadıklarını belirten katılımcı, Suriyelilerin Türkiye'de rahatlığa alıştığını belirtmektedir.

“Onlar çok rahat insanlar bugünü yiyelim yarını düşünmeyelim diyen insanlar, ne kadar burada kalırlarsa kalsınlar sadece yemek, içmek gezmek, eğlence derdindeler.” (YILDIZ, 40)

Türkiye’nin sosyal konumundaki rahatlığına alışan Suriyeliler, çoğu yerel halk tarafından öz güveni yüksek ve rahat insanlar olarak görülmektedir. Yukarıdaki katılımcıya göre Suriyeli sığınmacıların hayat amaçlarının yemek, içmek ve gezmek gibi günlük yaşamlarıyla eş değer olarak düşünülmüştür.

3.2.8. “Ekmek İkiye Bölündü”, “İşlerimizi Elimizden Aldılar” Algısı

Suriyeli sığınmacıların, yerel halk tarafından sorun oluşturan bireyler olarak görüldüğü daha önceden belirtilmişti. Bu sorunların başında ekonomik sorunlar yer almaktadır. İş bulma konusunda sıkıntı yaşayan ve evlerin fiyatlarının arttığını belirten yerel halktan birçok birey bulunmaktadır. Bunlar söylem ve tutumlara yansımaktadır.

Afgan sığınmacılar ile Suriyeli sığınmacıları kıyaslayan bir görüşmeci, Suriyeli sığınmacıların da halktan uzak olup şehrin içinde bulunmamalarını isteyerek bu durumu olumsuz görmektedir. İş imkânlarına sahip olan ve dükkân açmalarına fırsat verilen Suriyeli sığınmacılar Türkiye’de birçok genç bireyin işsiz kalmasına sebep olan bireyler olarak görülmüştür.

“Afganlara yer açmışlar onların da belediye başkanı var hayatları var, neden onlara bu yapıldı bunlar şehrin ortasına geldi, neden bu kadar iş imkânlarına, dükkân açmalarına olanak sağlandı onu da anlamıyorum. Bence olmamalı bunları da şehrin içinden toplayıp bir yere yerleştirmeleri lazım ki Türkiye’deki bu kadar işsiz gence iş çıksın. Ya bakkal açıyor market açıyor yani onlara bizim millet de gidiyor Bunlar şehrin içinden alınmalı böyle birlikte olunmamalı. İki milletin olduğu bir yerde birlikte bir ülkede olmamalı.” (DİLARA, 25)

İki farklı milletin bir arada yaşamaması gerektiğini dile getiren görüşmeci, sığınmacılar tarafından açılan market ve bakkallardan alışveriş yapan yerel halktan bireyler olduğunu da dile getirmiştir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye uyumlarının yanında kendi kültürlerini ön plana çıkaracak “düğün, cenaze” gibi törenlerinin gözle görülür şekilde yapılmasından yakınarak “kendi kültürümüze yabancı olduk” cümlesini kurmaktadırlar. Yemek kültürlerini ön plana çıkarmaları, açtıkları lokantaları, dükkânları yerel halk tarafından “misafir” olarak görülen bu bireylerin eylem ve pratiklerini, kendi öz benlik ve varlıklarına karşı bir tehdit olarak görülmektedir.

“Kendi milletimizin işçilerin emekleri yok oldu çünkü onlar daha ucuza çalışıyorlar işverende onları tercih ediyor bizim işçilerimiz de dışarı gidiyor onlarda burada çalışıyor.” (AZİME, 41)

Eşi yurtdışında çalışan yukarıdaki katılımcı, Türklerin ekonomideki paylarının düştüğünü ve Türk işçilerinin emeklerinin yok olduğunu dile getirmiştir. Suriyeli sığınmacılara iş konusunda fırsat veren iş sahiplerinin Türk işçilerini seçmeyerek sığınmacıları işe aldıklarını belirtmiştir.

“Ev alıyorlar taşıyorlar Suriyeli çalıştırıyorlar esnaf halkımız. Tabi içlerimizde de var bu durumda dezavantaj sağlayan çok mesela kendi çalışanına fazla verdiği için çıkarıyor işçisini Suriyeli alıyor ben bunu tasvip etmiyorum. Her insan eşit aynı hakkı vermeliler kaçmış gelmiş sonuçta o mülteci olduğu için o kadar parayı düşüremezsin oda yaşam mücadelesi veriyor. Çok yararları olmadı ülkemiz için onların gelişi çünkü ekonomik olarak da bizim refah seviyemiz düştü, biz onlara hep yatırım yapmaya çalıştık o yüzden biraz ben kendi halkımızın geri planda kaldığını düşünüyorum.” (ALİYE, 28)

“Hayatımız berbat oldu olumsuz bir hale geldik, biz sıkıntı yaşadık gelip işlerimizi elimizden aldılar, mesela ben bu dükkâna 300 Tl veriyorsam

Suriyeli geliyor ben 400 verecem diyor. Burda ne oluyor bizler mağdur duruma düşüyoruz, sıkıntı olarak yaşıyoruz.” (HASAN, 37)

“Gençlerimizin işleri gitti, evlerin kiralari arttı. Zaten devletten yardım alıyorlar her şeyi günlük düşünüyorlar. Bugünü yiyorlar “ferruc” dedikleri hep tavuk yiyorlar. Kadınları erkeklerimize baktılar, elimizden aldılar, birçok yuvayı bozdular. Her şekilde zararları oldu.” (YILDIZ, 40)

Yukarıda belirtilen görüşler neticesinde, Suriyelilerin Türkiye’ye gelmeleriyle beraber iş gücü rekabeti farklı boyutlara girmiştir. İş gücünde emeğin geri planda kalarak ucuz işe dönüşmesi görülmüştür. Maaş ve kira ücretlerinde yaşanan düşmeler, kültürel ve sosyal olarak Suriyelilerle yaşamanın, zorluklar oluşturacağını ortaya çıkarmıştır. Nefret söylemleri, güvensizlik gibi olgular Suriyelilere bakış açısında olumlu bakışların kırılmasına sebep olmuştur (Karasu, 2018: 57).

Eğitim konusunda burs olanaklarından yararlanamayan aşağıdaki katılımcı ise, öncelikli maddi yardımların Türk insanlarına yapılması gerektiğini düşünerek şunları ifade etmiştir;

“Ben Hatay’da 5 yıl boyunca iktisat okudum ve her yıl burslara başvurduğumda hepinde de kredi çıktı ve ben Türk vatandaşıyım üzerimize hiç bir şey yok ve ihtiyacım olmasına rağmen bana hiçbir yardım çıkmadı. Ama onlara çoğu yönden haklı olabilirler ama önceliği kendi vatandaşlarına sağlamaları gerekirdi. Önce bizi kendi vatandaşlarını doyurmaları lazım ki sonra kucak açalım, kendi devletine kendi ülkesine yarar olacak, mesleğini yapacak kişileri öteleyip mülteci insanlara yardım ettiler. Ben bu konuda kendimi çok kötü hissettim. Bizim sınıfta bu durumundan ve birçok haktan yararlanan kişiler vardı ve benim gibi arkadaşlarım da vardı bu konuda kötü etkilendiğimi düşünüyorum. Avantaj olarak siyasi olarak bir faydaları olduğunu söyleyebilirim, oy çokluğu olsun diye Türk vatandaşı olmalarını istemelerinin sebebi görüyorum. Bu konular olunca kendimi ırkçı olarak hissediyorum ama direkt kendilerine olan tavrım değil bu onların yaptığı bir şey değil. Ekonomide

alt üst oldu, işsiz Türk vatandaşı çok oldu onlar ucuza çalışıyor diye”
(ZEYNEP, 25)

Market, gıda gibi sosyal yardımlardan yararlanan sığınmacıların olduğunu belirten aşağıdaki katılımcı sığınmacıların her türlü ihtiyaçlarının karşılandığını dile getirmektedir.

“Onların gelişi ile zararları hep oldu. Onlar yardım alabiliyor her ay 1000 liralık market alışverişleri var, her türlü ihtiyaçları karşılanıyor bizimki karşılanmıyor. Benim durumumda olan biri yardım almıyor hep reddediliyor işlerine kolaylık sağlandı hep onlara bize tam tersi zorlaştı.”
(HASİBE,35)

“Ekonomide çok değişiklik oldu mesela benim şu an oturduğum ev 850 Tl etmez. Dezavantajları çok kimse kirada ev bulamıyor herkes şu an ev alıyor daha mantıklı. Kimse iş yeri açamıyor çünkü açsa yürümeyecek biliyorlar E bizimkiler de Suriyelide 2 lira daha ucuz gidip ondan alayım diyor Bazı insanların da ucuza insan çalıştırmak için işlerine yaradı.” (DİLARA, 25)

Antakya'nın merkezinde yaşayan sığınmacıların kiraladıkları evlerin fiyatlarının çok yüksek fiyatlara çıkması ve hatta bazı sığınmacıların satın ev almaları ev fiyatlarının ve kiralarının çok yükseklerde görülmesi, orta ve az gelirli yerel halkın zor durumda kalmasına sebep olmuştur. Bu durum yerel halk tarafından, sığınmacılara karşı olumsuz bir tutum ve söylemi ortaya çıkarmıştır. Yerel halkın ödeyemeyeceği fiyatları öne süren ev sahipleri, yokluktan zorunlu olarak kabul eden sığınmacılar tarafından Suriyelileri tercih etmektedirler. Bu durum, kiracı olan yerel halkı zor durumda düşürmesinin yanı sıra, sığınmacıların barınma sorununu ortadan kaldırmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016: 97).

“Her şeye onlar yüzünden zam geldi çünkü mecbur ekmek ikiye bölündü bir sürü işsiz kaldı onların burada olmasının hiçbir avantajı yok biz onlara misafirlik yapıyoruz ev sahipliği yapıyoruz ama onlar misafir değiller onlar yamyam! Ha içinde iyi insan var mı tabi ki evet. Benim için dil din

önemli değil benim için iki insan var iyi insan, kötü insan ister Müslüman olsun ister Hristiyan.” (MEHMET, 39)

Ekonomik anlamda kira ve işsizlik sorunlarının yanı sıra her türlü gıda ürünlerine eşyalara da zam geldiğini belirten yukarıdaki görüşmeci mecburi bir ekmek bölünmesi gerçekleştiğini dile getirmektedir. Suriyeli sığınmacıların bazılarını “yamyam” şeklinde bir benzetme ile birçok işsizliğin yaşandığını ve Suriyeli sığınmacıların hiçbir avantajlarının olmadığını belirtmiştir.

3.2.9. Kültürel Uyuşmazlık Sorunu ve Ötekileştirme

Suriye’de yaşanan olaylar sonucunda 10 yıl süre içerisinde demografik olarak artan ve en çok yoğunluğun Türkiye’ye doğru yaşanmakta olduğu sığınmacı ve mülteci hareketliliği, sosyal, kültürel ve ekonomik gibi alanlarda gerçekleşen sorunlar ile neticelenen bir süreç olmuştur. Söz konusu bu etkilenmeler hem varılan ülkede yaşayan bölge halkını hem de sığınan Suriyelileri derinden etkilemiştir. Bu etkileşim, bir değişim boyutunu da meydana getirmektedir. Kültür, toplum içerisinde bireylerin huzur içinde yaşamalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Kültürlerin uyuşması ve uyuşmaması ülke açısından birçok etkileri ortaya çıkarmaktadır (Akın ve Bozbaş, 2020: 64).

Görüşmecilere iletilen “ *Sizce Türk Kültürü ile Suriye Kültürü Benzerlik Göstermekte Midir?*” soru karşılığında çoğu yerel halk Suriyelilerin kültürel özelliklerinin Türklere benzemediğini dile getirmiştir. Büyük çoğunluk Suriye kültürü ile Türk kültürü arasında bir benzerlik olmadığını dile getirmiştir.

“Türk kültürü ile hiçbir benzerlikleri yok, onların çok farklı kafa yapıları ve öğreti tarzları var bizimle alakaları yoktur. Benim normalde onlara karşı düşüncem iyiydi ama buraya geldikten sonra düşüncem değişti. İşim gereği Suriye’ ye çok gittim geldim ben orayı da az çok biliyorum.”
(MEHMET, 39)

“Öğreti tarzı ve kafa yapıları” olarak belirtilen zihniyet yapısının benzer olmaması şeklinde bir düşünce ile iki kültür arasında benzerlik olmadığı yukarıdaki görüşmeci tarafından dile gelmektedir

Eltisinin de Suriyeli olduğunu belirten ve hatta onunla iyi anlaştığını dile getiren aşağıdaki katılımcıya göre, Suriyelilerin çoğu kültürel özelliği Türklere benzememektedir.

“Suriyelilerin görgülüsü de var görgüsüzü de çok. Bizim Türklere çoğu şeyleri benzemiyor. Yemekleri, düğünleri bizden farklı. Benim eltim Suriyeliydi şimdi yaşamıyor, ama iyi bir insandı, bizimle uyum sağladı benle iyi anlaşıyordu. Anlaştık biz onunla.” (FURUZAN, 64)

Yukarıdaki görüşlerin tersi bir durum olarak karşımıza çıkan, kültürel benzerlik bazı yerel halk tarafından dile getirilmektedir. Aşağıdaki katılımcı, Suriye toplumunun Türk toplumuna yakın olduğunu ve benzerlik gösterdiğini düşünmektedir. Yaşam tarzı, aile hayatı ve yemek kültürünün benzediğini belirten katılımcı çocukları sevdiklerini ve doğurduklarını fakat çocuk bakımı konusunda benzerlik olmadığını belirtmektedir;

“Çok oturup kalkmadığım için çok bilmiyorum ama, bize yakınlar çok uzak olduklarını düşünmüyorum, Türk kültürü ile benzerlik gösteriyorlar. Aile yaşantıları, yemek kültürleri benziyor. Onlar çok çocuk seviyor bizim baktığımız gibi çok bakmıyorlar çok doğuruyorlar ama çok bakmıyorlar, alışkanlık gibi öylesine doğuruyorlar gibi.” (ESRA, 25)

Aile yaşam tarzı açısından iki kültürün birbirine benzediğini belirten aşağıdaki katılımcı yemek, temizlik ve giyim gibi bazı unsurlarında benzemediğini ifade etmektedir. Vatana sahip çıkma, sahiplenme gibi vatanseverlik duygusunun Suriye toplumunda olmadığını ve bu yönden Türk kültürüne benzemediklerini şu sözler ile belirtmektedir;

“Aile anlamında benzeşiyordur, nasıl bizde çocuğa karşı sevgi, çoluk çocuğa karışma durumları varsa onlarda da var. Ama yemek ve

temizlikleri bize uymuyor bazen giyimleri bize uymuyor ama olmuyor kültürleri uymuyor bize benzemiyorlar. Sadece aile yaşantısında var onun haricinde yok bizim gibi vatana sahip çıkalım, sahiplenelim yok onlarda.” (DİLARA, 25)

Türkiye’deki çoğu sığınmacı, yerel halkın çoğu kesimleri tarafından istenmemekte ve Antakya ilçesinde yaşayan halkın büyük çoğunluğunun sığınmacılara karşı artık onların istenmediği ve toplumsal olarak uyum ve adapte olma konusunda başarısız oldukları yönünde dışlayıcı söylem ve tutumları mevcuttur (Yıldırım, İslamoğlu, İyem, 2017: 108).

“Hayır, benzerlik göstermiyorlar, dindar gibi görülüyorlar ama değiller, kimisi erkeklerle çok cıvık oluyor, kimisi çok tutucu oluyor. Düğünleri bizden çok farklı, kadınlar çok açık giyiniyorlar. Biz çocuklarımızın önünde bile bu kadar rahat giyinmiyoruz.” (YILDIZ, 40)

Suriye kültürünün, Türk toplumuna benzemediğini dile getiren yukarıdaki katılımcı sığınmacıların gördükleri gibi bireyler olmadıklarını belirtmiştir. Düğünlerinin benzemediğini dile getirmiş ve bazı sığınmacıların rahat bazılarının ise tutucu olduğunu belirterek farklı iki yapılarının olduğunu ifade etmiştir.

Bu oluşmayan uyum konusunda ortaya çıkan dışlayıcı söylem ve tutumlar, yerel halka iletilen hangi alanlarda sorun yaşadıklarına dair yanıtlar arasında bulunan verilerde kendini göstermektedir;

“Ortak bir uyum olacağını düşünmüyorum mesela bir örnek vereyim geçenlerde otobüste Suriyeli bir kadının 4 tane çocuğuyla ve ellerinde eşyalarıyla 2 koltuğa ancak sığmışlardı ve çocukları küçüktü kucağında taşıyordu. Türk vatandaşı olsa bizimkiler bir şey demez hatta yer verirlerdi ama bizim insanımız o kadını hor gördü ve yeter artık bu kadar doğurmayın diyerek onu hor gördüler ve itip kalktılar ve genç biri kalk ben oturucam dedi. Ben bunu hiç doğru karşılamadım resmen ırkçılık yaptılar ama Türk biri olsa kadına öyle yapmazlardı. Bu tarz tepkileri ben çok görüyorum bu sadece bir

tanesi, mesela yolunda görünce yol vermeyenler, üzerine gidenler çok karşılaştım kötü davranıyorlar ama uyum sağlayacaklarını düşünmüyorum.”

(ZEYNEP, 25)

Yaşam alanında karşılaştığı sığınmacılar ile anısını paylaşan yukarıdaki görüşmeci, yerli halk ve Suriyeli sığınmacılar arasında uyumunun gerçekleşmeyeceğini dile getirmektedir. Sığınmacılara karşı bir ırkçılık yaşandığını görmekte ve bu durumdan ötürü uyumun zor olacağını belirtmektedir.

“Uyumun sağlanması için çok erken daha uzun bir süreçten sonra, belki uzun dediğim belki 50 100 yıl içerisinde uyum sağlayabilirler, 9 yıl olmasına rağmen hala kültürleri yaşıyorlar ve yansıtıyorlar. Bizim kültürlenmemiz yılları alır diye düşünüyorum.” (ŞÜKRAN, 30)

“Daha soyutlanamadılar daha çok zaman ister buna, bizlerle aynı düzeye gelmediler uymadılar da. Bu toprakları ve bayrağı benimsemedikleri sürece asla olamazlar. Üzümlü üzüme baka baka kararır diye düşünürsek daha bir 50 yıl bekleriz ancak bunların çocuklarının çocukları bizim seviyemize yaklaşabilirler.” (MEHMET, 39)

Yukarıdaki iki görüşmecinin ortak olarak ele aldıkları bir durum söz konusudur. Bu durum Suriye ve Türkiye toplumu arasında gerçekleşecek uyumun zaman unsuru ile ele alınmasıdır. Bu zaman uzun bir süreci kapsamaktadır. “Toprağı, bayrağı kabullenme ve kültürü benimseme” unsurlarının Suriyeli sığınmacılar açısından anlamlı bir yerde bulunmasının ve bu durumun oluşması gerektiği ve oluşmadığı takdirde uyumun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği düşünülmektedir. Geçen zaman içinde hala kendi kültürlerini yaşamaları ve yansıtmaları uyum için erken olduğunun ispatı olarak görülmektedir.

“Hayır. Düşünmüyorum kesinlikle. Gelecekte düşünmüyorum. Ne olursa olsun hangi ülke olursa olsun ayrımcılık olacaktır. Kutuplaşma olacaktır. İnsanlar böyle ayrıştırıyor. Gelecekte iyi bir şey olacağını

düşünmüyorum herkes yerinde rahattır bence. Öyle daha iyi oluyor.”
(AYŞECAN, 25)

Yukarıdaki katılımcıya göre hem bu zamanda hem de gelecekte uyum gerçekleşmeyecektir. Bu durum bir takım sosyal ve kültürel ayrışma ve bölünmeleri ortaya çıkaracaktır.

“Yani bence zaten şu an ortamlarını çok çok fazla kurdular yani belli yerlerde onların alanları oluştu zaten (Katılımcının buradaki sözü ile Antakya'daki bir parka “Suriyeliler Parkı” denilmektedir.) Şu an zaten ortam kurduklarını düşünüyorum, ilerleyen zamanlara giderse daha çok burada yaşamaya geçecekler, yerleşikler zaten ve tamamen burada kalmayı düşünüyorlar. Ortak bir uyum yok bence bir dağınıklık var. Türklerde onlara karşı birşeylik var zaten Neden buradalar, ülkelerini korumuyorlar gibisinden özellikle erkeklere karşı burada rahat gezdiklerini gördükçe insanlar biraz tepkili oluyor hayliyle o yüzden bir ortaklık yok bir terslik var ilerde de olmaz.” (ZEYNEP SENA, 24)

Yukarıdaki görüşmeci, Suriyeli sığınmacıların ortam kurduklarını ve yaşadıkları bölgelere geçici yerleşimlerden ziyade kalıcı yerleşimler gerçekleştiğini ifade etmektedir. Savaştan kaçan ve başka bölgelerde yaşam sürmeye başlayan sığınmacılar, kurdukları memleket veya akrabalık bağları neticesinde belirli ortak mekânlarda iletişim ve etkileşimde bulunarak sosyal çevrelerini aktif tutmayı hedeflemektedir. Sosyal çevrelerini belirli mekânsal alanlarda sınırlayan sığınmacılar, yerel halk tarafından bu mekânlarda sürekli göz önünde bulunmalarından dolayı rahatsızlık duyduklarını ifade etmektedirler.

Günümüzde öteki ve yabancı olan farklı etnik ve kültüre sahip bireylere uzak tutumlar ve hatta zaman zaman dışlayıcı düşmanca tutumlar sergilenmektedir. Büyük kitlesel sığınmacı akınlarından oluşan bireyler topluluğu birçok yönden ön yargılara ve

dışlanmaya maruz kalabilmektedir (Volkan, 2017: 19). Bu durum, “Suriler, Pis Araplar, kocamızı, işimizi elimizden alanlar” şeklinde söylemler ile kendini göstermektedir.

3.2.10. Aile Yapısı, Ev Alanı ve Evlilik Kurumuna Dair Analizler

*“Türk kültürü ile hiçbir şekilde benzerlik olduğunu düşünmüyorum. Hoşnut değilim. Nargilelerinden nefret ediyorum ve ev yaşam tarzlarının bizden farklı olduklarını düşünüyorum. Gece hayatını çok seviyorlar biz öyle değiliz, evcimen görülüyorlar ama bence değiller, mutaassıp görülüyorlar ama bence değiller. **Aile içindeki değer yargılarımız** bizde daha kuvvetli.” (AZİME, 41)*

Aile kurumu ve ev alanı açısından benzerlik olmadığını belirten yukarıdaki görüşmeci, sığınmacıların çoğunun gördükleri gibi olmadıklarını ve değer yargıları açısından farklılıklar olduğunu belirtmektedir.

*“Kültürlerinin benzemediğini düşünüyorum. Din olarak aynı dine mensubuz ama bizim **aile kültürü yapımız ile onların aile yapısı** bizim çocuklarımıza daha düşkün olduğumuzu düşünüyorum daha bilinçliyiz. Onların bilinçli olduğunu düşünmüyorum yani bu çocuk yapma sayıları olsun biraz bize göre daha farklı.” (ALİYE, 28)*

Kültürlerin birbirine benzemediğini dile getiren yukarıdaki görüşmeci, din kurumunun benzerlik göstermesine rağmen “aile yapılanmasının” farklı olduğunu dile getirerek Türklerin daha bilinçli ve çocuklarına daha düşkün olduklarını belirtmektedir.

Gözlemlerini belirten aşağıdaki katılımcıya göre, benzerlik olarak tek ortak nokta din alanıdır, çoğu Suriyeli çalışmayı sevmemektedir ve çocuklarına değer verenlerin az olduğunu düşünmektedir. Suriyeli sığınmacıların ülkelerinde çok eşli evlilikler uyguladıklarını gören yerli halkın çoğu, Türkiye’de de bunu sürdüren sığınmacıların bulunduğunu belirtmektedir.

Yaşam tarzlarından dolayı ortaya çıkan kültürel farklılıklar, ayrı yaşam tarzına sahip iki toplumun bir araya gelmesinde bir takım çatışmalara sebebiyet verebilir. Bu farklılıklar hayat içerisinde bireylerin önem verdiği unsurların sıralanmasıyla kendini ortaya koymaktadır (Kaya, 2017: 100). Türk toplumunun aile kurumu içerisinde önem verdiği ve ilk sıralara koyduğu unsur daha öncelikli “çocuk” tur. Suriye toplumunun çocuklarını daha ikinci plana koydukları ve önem sıralamasında eşlerinin ve kişisel bakım gibi faktörlerin daha ön planda olduğu düşünülmektedir. Bu söylemlere şu şekilde yansımaktadır;

*“Türk kültürlerine hiç benzerlikleri yok. Tek benzerlikleri din. Tek ortak kültürümüz din. Bir kere gördüğüm kadarıyla çalışmayı çok sevmiyorlar, rahatlarına düşkünler, **çocuklara değer vermiyorlar** burada çok görmedim ama kendi ülkelerinde **çok eşli evlilikleri** olduğunu biliyordum duyuyordum, ortak bir uyum da düşünmüyorum sebebi ise, olumsuzluğum direk kendilerine karşı değil ama kültürlerimizin çok uyuştüğünü düşünmüyorum, farklılıklar görüyorum. Onların en dikkatimi çeken **ailelere çocuklara bakış açıları bizim ki gibi değil**, bir aile planlaması yok, bizim kadar çocuklarına değer vermiyorlar, çalışmaya bakış açıları çok farklı, rahatlarına düşkünler gelecek anlamında da bir uyum düşünmüyorum.” (TOLGA, 39)*

Yukarıdaki görüşmeciye benzer olarak çalışmayı sevmediklerini belirten aşağıdaki katılımcı, Suriyelilerin para biriktirmeyi sevmediğini ve onlar için giyim kuşamın önemli olduğu düşünülmektedir. Suriye ülkesinde toplumsal değer yargıları farklı olan bireyler, farklı bir ülkede yaşadıklarında hayatındaki değer ve yargıları eylemlerine yansıyacaktır. Suriye’den göç eden kadınlar, kurmuş oldukları yaşam tarzları ve zihniyetlerinden ötürü dış görünüşleri Türklerden farklı olmaktadır. Kişisel bakımlarına önem veren ve makyaj ürünlerini kullanan sığınmacılar bu yaşam tarzlarını yeni yerleştikleri bölgelerde sürdürmektedir. Tesettürlü dahi olsa günlük bakım ve makyajını

ihmal etmeyen Suriyeli kadınların varlığı yerel halk tarafından gözlenmekte olup söylemlere yansımaktadır (Kaya, 2017: 98).

*“Onların hayatı bizimkinden çok farklı mesela biz çalışmayı isteriz, para biriktirmeyi isteriz ama onlar **giyimine kumaşına süsüne püsüne önem veren** insanlar. Onların hayat kültürü bana göre çok da yok bir evin içinde 30 kişi yaşıyorlar kadın erkek çoluk çocuk ama biz böyle yapamayız erkek çocuğu ayrı kız çocuğu ayrı. Türk kültürü ile Suriye kültürü benzerlik göstermiyor.”* (HASİBE, 35)

Aşağıdaki katılımcı, kültürlerin benzerlik göstermediğini dile getirerek kadınların genelde ev alanı içerisinde rahat ve süslü olduklarını fakat ev dışında baya kapalı oldukları belirtmiştir. Kültürel bir değişme ve bozulmanın gerçekleştiğini belirten fakat bunun sadece sığınmacılara yüklenmemesi gerektiğini de dile getirmektedir.

*“Türk kültürü ile benzerlik göstermiyorlar. Genelde **kadınları ev içinde serbest, rahat açık ve süslü olabiliyorlar**, dışarda ise baya kapalı olanları var ama bu durum her ülkede var ki. Ben buna da karşıyım mesela diyorlar ki Suriyeliler geldi Hatay’ı mahvettiler, kötü oldu evet doğru çatışmalardan dolayı kültürel değişme ve bozulma oldu ama bizim insanlarımızda da var böyle yaşayan boyasını bir ton sürüp çıkan, hayasızlık yapan her ırkta olduğu gibi her ülkede var.”* (ŞÜKRAN, 30)

Suriyeli sığınmacılar dışarıdaki sosyal alanda “kapalı, siyahlar içinde olan, peçeli” şeklinde dindar bir görünüm sergileyen insanlar olarak görülmektedir. Bu şekilde düşünülen bireylerin ev içi alandaki görünümüne şahit olan bireyler, sığınmacıların savaştan kaçan, mağdur ve acılı durumlarının unutulup daha süslü, açık ve makyajlı görünümlelerinden ötürü rahatsızlık duymaktadır. Bu durum yerel halk tarafından hayal kırıklığı ve şok edici bir durum olarak görülmektedir (Kaya, 2017: 103). ‘Siz sığınmacısınız, sığınmacı gibi davranın aklınız gücünüz makyajda, süste’ şeklinde ithamlar kullanılarak sığınmacı kadınlar eleştirilmektedir.

Ailenizden birinin Suriyeli biriyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz? şeklinde iletilen bir soruya katılımcıların verdikleri cevaplar, ortak bir hayat içerisinde bulunan Suriye toplumu ile bir arada yaşamanın nasıl kültürel sonuçlar doğuracağını görmemize olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Bu durum şu şekilde söylem ve tutumlara yansımaktadır;

“Türk biriyle olsa daha iyi olurdu derim ama olursa da tepki vermezdim ama kısmet. Benim oğlum da Suriyeli bir kızla nişanlandı fakat bozuldu nişan anlaşılmadılar ve Suriyeli kız önceden evlenmiş çıktı bize hiç evlenmedim demişti.” (FURUZAN, 64)

Daha önceden Suriyeli bir gelinin olduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci, nişan durumunun bozulduğunu ve bu duruma Suriyeli kızın daha önceden evlenip kendini bekâr olarak tanıtmaması sebep olmuştur. Katılımcı kendi toplumundan evlilik yapılmasını daha iyi görmektedir. Bu gibi durumlar evli olmayan bekâr yerli erkeklerin karşılaştığı sorunlar arasında yer almaktadır. Maddi ve manevi anlamda zarar veren ve evlilik kurumunu dolandırıcılık, hırsızlık gibi kötü işlere alet eden sığınmacılar da bulunmaktadır.

Türkiye’ye yerleşen Suriyeli sığınmacılar arasında savaştan dolayı eşlerini veya ebeveynlerini kaybeden bireylerde bulunmaktadır. Bu kişiler ailelerinin eksikliğinden dolayı ilk veya ikinci eş olarak yerli halk ile evlenmeyi istemektedir (Kaya, 2017: 68).

“Ben şahsen istemem ve bu noktalarından da birilerinin faydalanmasını istemem. Onlar da kızlarını ihtiyaçtan veriyorlar Aman evden bir boğaz eksilsin de verelim de aman gitsin de diyorlar bunu da istemem yani şahsen benim ne ailem ister nede ben isterim buda yanlış 50 yaşında adamın yanında 14 15 yaşında çocuk ee niçin alıyor. Yanlış bana göre.” (DİLARA, 25)

Bu evliliği olumsuz olarak gören yukarıdaki katılımcı, bu durumdan dolayı birilerinin faydalanacağını düşünmektedir. Ebeveynlerini kaybetmeyen sığınmacılar kızlarını evlerindeki yoksul hayattan uzaklaştırmak ve “boğaz eksilsin” sebebi ile

karşılarına çıkan yerli halk ile evlendirerek, evlenmeyi kızlarının hayatlarını kurtarmanın bir aracı olarak görmüşlerdir (Kaya, 2017: 69). Maddi çıkar sağlamaya dönüşen evlilik kurumu, Suriyeli kadınlar açısından hayatta kalma mecburiyeti olarak görülerek, karşıdaki bireyin yaş, görünüm, denklik veya yasal bir hak talep etmeden gerçekleşmektedir (Kaya, 2017: 89).

“Ben kesinlikle buna karşıyım olumsuz tepki veririm ne kız almaya ne de vermeye.” (MEHMET, 39)

Yukarıdaki görüşmeci böyle bir evliliğin her iki toplum açısından da olmaması gerektiğini ve karşı çıktığını belirterek tepkisini dile getirmektedir.

“İstemezdim evlenmesini bunun sebebi ise gerçi tanımaya da bağlı İki genç insan sevmiş aralarında bir aşk varsa bu ayrı bir şey ama evlilik farklı bir durum acaba yapabilirler mi diye düşünür ve sorgulardım. Çünkü kültürlerimiz çok farklı onu gördüm.” (TOLGA, 39)

İki toplum arasındaki kültürel farklılıktan dolayı evliliğin gerçekleşmesinin tedirgin edici sonuçları olduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci, bu durumun yanı sıra anlaşma ve sevgi bağlarının olması takdirinde bu evliliği normalde bulacağını belirtmektedir.

“Olumlu bir tepki verirdim çünkü bunu gerçekleştiren biriyim benimde eşim Suriyeli mutlu bir evliliğimiz var, eşimden çok memnunum ve mutluyum çok şükür. Karşılaştığım çoğu kadından daha sevgi dolu ve merhametli. Öyle bir durum olursa da isterim olumsuz bir tepki vermezdim.” (ÖMER, 34)

Yukarıdaki görüşmeci Suriyeli bir kadınla evli olduğunu belirterek bu duruma olumlu tepki verdiğini ve bu evliliğinden dolayı mutlu olduğunu belirtmektedir. Eşinin, karşısına çıkan Türk kadınlarından daha sevgi dolu olduğunu belirterek böyle bir duruma olumsuz tepki vermeyeceğini dile getirmiştir.

Bazı yerli erkeklerin Suriyeli sığınmacı kadınlarla evlenmelerinin birçok sebebi bulunabilir. Bu evlilikte gözle görülen faktörlerden birisi en çok gözlemlenen maddi anlamda kendini göstererek, Suriyeli kadınların daha masrafsız ve başlık paraları istememeleridir. Suriyeli kadınlar ile evlenmek bazı yerli erkekler için daha az maliyetli ve avantajı olan bir evlilik olarak görülmektedir. Bazı yerli erkekler ise yaptıkları ilk veya ikinci evliliklerinin sebebini, savaştan kaçan ve mağdur olan Suriyeli kadınların mağduriyetlerini gidermek ve onları himaye altına alarak yapıldığını belirtmektedir. Bu durum bazı yerel halk kesimleri tarafından doğru bulunup bazı kesimler tarafından ise “*faydalanma ve fırsatçılık*” olarak görülmektedir (Kaya, 2017: 77-78).

“Açıkçası önceden böyle bir evliliği hoş karşılamazdım ama gelin kızımız şimdilik iyi görülüyor.” (AZİME, 41)

Kayınbiraderinin Suriyeli biriyle evlendiğini belirten yukarıdaki görüşmeci, bu evlilikten önce Suriyeli sığınmacılarla kurulan evlilik ve aile bağına hoş karşılamayacağını fakat bu hali hazır durumda gelinlerinden memnun olduğunu ve sorun olmadığını dile getirmektedir.

“Olumsuz bir tepki vermezdim, çünkü bizimde ana dilimiz Arapça olduğu için olumsuz yaklaşmazdım o kişide iyi biri olursa sevinirdim. Mesela benim erkek kardeşim Suriyeli bir kız ile evli onunla çok mutlu ve yaşamaya uyum sağladı, bize uyum sağladı, şerefli namuslu biri.” (YILDIZ, 40)

Evlilik gibi bir durum karşısında olumsuz bir tepki vermeyeceğini belirten yukarıdaki katılımcı, erkek kardeşinin Suriyeli biri ile mutlu ve uyumlu bir evlilik yaptığını ifade ederek, Suriyeli sığınmacı kız açısından “*şerefli ve namuslu*” tanımlamasını yapmaktadır.

3.2.11. Zorunlu Yaşam Birlikteliği

Suriye'deki iç savaşın ardından 9 yılın geçmesi üzerine sığınmacılar, Türkiye'de yaşam sürmeye devam etmektedir. Birlikte kullanılan bu yaşam alanı, Suriye ve Türkiye toplumunu bir arada zorunlu şekilde tutmaktadır. Her iki toplum arasında uyum gerçekleşeceğini düşünen yerel halk, Suriyeli sığınmacılar ile bir sorun yaşamadıklarını dile getirmiş ve hatta iletişim kurarak onların varlığını kabul etmiştir. Öte yandan bu iki toplum arasında uyum sağlanmayacağını düşünen yerel halk ise, mecburi bir ortak yaşam alanının var olduğunu ve buna alışma süreci dâhilinde devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, yerel halkın söylem ve tutumlarına şu şekilde yansımaktadır;

*“Şimdi şöyle bir şey var gönül ister ki kendi devletinde kendi milletinde yaşasın kendi toprakları altında sonuçta ama şimdi **yaşamak zorunda kalıyoruz**, ki yıllar oldu böyle ilerliyor. Uyum sağlıyoruz birbirimize Ortak uyum da ise ilk başlarda çok nötrdüm ama şu an **onlarla yaşaya yaşaya benimsedim** diyeyim kız alıp verme de oldu. Bazı insanları iyi bazı insanları kötü artık uyum sağlamak zorundayız. Onlarla yaşamaya devam edeceğiz.”*
(ALİYE, 28)

Onlarla yaşamayı mecburiyet olarak algılayan yukarıdaki görüşmeci, Suriyeli sığınmacılarla kurulacak uyumun sağlanmak zorunda olduğunu belirtmiştir.

*“Ortak bir uyum olacağını düşünmüyorum kalıcı olarak yaşamalarına da karşıyım ama bu süreçte evlenmeler ve akrabalık olduğu için **birlikte yaşamak kaçınılmaz** bir sonuç gibi görünüyor. Bulundukları bölgelere göre uyum sağlamaları değişiyor bence ama yine uyumlu olmadıklarını düşünüyorum.”*(AZİME, 41)

Her iki toplum arasında yaşanan evlilik ve akrabalık bağları neticesinde bireylerin birlikte yaşamalarının kaçınılmaz olduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci ise, ortak bir uyumun sağlanmadığını düşünmektedir.

“Yaşıyoruz artık ortak olduk zaten 9 yıl oldu. Her şeyimiz ortak onlarla tek sıkıntımız Türkçeyi öğretemedik birazı da öğrenmiş ama bizim içimizde de Arapça bilmeyenler öğrendi, işte bizim Adem Türk oğlu Türk Arapçayı öğrendi.” (HASAN, 37)

Yerel halktan bazı bireylerin Suriyeli sığınmacılarla evlenmeleri, evlilik kurumu aracılığıyla ortak bir yaşam sürdürmelerine olanak sağlamıştır. Bu ortak kurulan yaşam birlikteliği “kullanılan ve konuşulan dil” in ortak olmasını da zorunlu kılmaktadır. Antakya halkının çoğu Arapça dilini aktif bir şekilde kullanmaktadır; bunun yanı sıra bu dili bilmeyen fakat bazı kelimelerine aşina olan bireyler de bulunmaktadır.

Başka bölgelere yapılan yer değiştirme hareketlerinin sosyal ve kültürel olarak birçok etkisi oluşur. Bu var olan etkilerden en önemlisi uyum ve birliktelik, aile ve evlilik konularıdır. Ülkelerinden ayrılan bireylerin vardıkları ülkenin dilini öğrenmemeleri, uyum konusunda ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir (Akarsu, 2016: 149).

“Biz ortak bir yaşam ve uyuma mecbur ediliyoruz halk olarak onlarda mecbur ediliyor. Çok uzun zaman sonra belki uyum sağlayabiliriz onların soyutlaşması lazım bir 20 yıl 40 yıl ister yani bir zaman.” (MEHMET, 39)

Suriyeli sığınmacılarla ortak bir hayat sürmeye mecbur edildiğimizi belirten yukarıdaki görüşmeci, çok uzun zamanın geçmesiyle uyumun sağlanabileceğini ve soyutlaşma yaşanabileceğini belirtmiştir.

3.2.12. Ortak Etnik Köken/ Ortak Kültür/ Ortak İnanç Tutumu

Sığınmacılar ve göçmenler, geride bıraktıkları ülkeler ile vardıkları ülke arasında birtakım ağlar meydana getirirler. Bu ağlar “coğrafi olarak sınır komşuluk kültürü, akrabalık bağlarının oluşturduğu toplumsal ağ ve ortak bir tarih ve köken birlikteliği” şeklinde tezahür edebilir. Bu durum Türkiye genelinde ve Antakya özelinde,

sosyal ağlar açısından hemşerilik ve akrabalık faktörlerinin önemli bir etkisinin olduğu ortaya koyar. Göç durumunu gerçekleştiren sığınmacı birey, içerisinde bulunmuş olduğu toplumdaki kültürel kodları elde ederek, kendi kültürüne benzeyen ve uyumunda onu zorlaştırmayan ortamları istemektedir (Kaya, 2017: 43).

Suriyeli sığınmacılara karşı söylemler, savaşın ilk zamanlarından günümüze gelinceye kadar daha dışlayıcı ve olumsuz tutumlara dönüşmüştür. Antakya ilçesinde yaşayan ve Sünni Arap bölge halkının “ortak dil, benzer kültür ve benzer dini anlayışa” sahip olmalarına rağmen bu dışlayıcı tavır ve genelleyici olumsuz tutum ve algı bireylerin söylemine yansımaktadır.

Antakya’nın ciddi bir çoğunluğu Suriyeli sığınmacılardan oluşmaktadır. Her iki toplumun yaşam sürdüğü alanlarda her iki kültürün birbirleriyle etkileşimi oluşmaktadır. Yukarıda alt başlıklar ile ele alınan, eğitim, ekonomi, ev kiralama, iş bulma, evlenme, komşuluk gibi tüm etkileşimler, farklı olan bu iki kültür arasında gerçekleşmektedir (Kaya, 2017: 104). Gerçekleşen tüm bu etkileşimler her iki toplum açısından önemlidir. Görüşmeye katılan bireylerin çoğu, Hatay ilinin sığınmacılar tarafından seçilme nedenlerinin ne olduğu sorusuna verdikleri yanıtlar “sınıra yakınlık, Arap yoğunluğu ortak mezhep ve akrabalık bağı, maddi yetersizlikler” olarak ele alınmıştır. Bu faktörler ile değerlendirmeye alınan cevaplar şu şekildedir;

*“Artık bunlar Suriyeli deyip geçmeyelim artık bunlar biziz! Biz onlarız. Bizim örf ve adetlerimize en yakın **Hanefi Şafii Sünni olarak da yakın**, Suriyeliler bize yakın kültürleri yaşantıları **Adam 5 vakit namaz kılıyor** en yakın bana bunu ezan okunduğunda getirdiği şahadet aynı, bizim dediğimiz kullandığımız dil aynı.” (HASAN, 37)*

*“Şu an olduğumuz bölgede **çok Arap olduğu** için biz zaten çeşitli yaşamaya, çeşitli dinlere alıştık ama farklı bölgelerde alışkın değillerdir*

mesela Karaman’da Konya’da alışkın değiller Suriyeliler hem daha az zaten oralarda. Arap olan yerleri daha çok benimsedikleri için Arap olan yerlere yığılma oluyor, Antakya’da daha fazla olur.” (ZEYNEP SENA, 24)

*“Burada **Arap nüfusunun fazla olması** en başta sebep, daha rahat ederiz düşüncesinden.” (TOLGA, 39)*

Antakyalı bazı Arap kökenli bireyler, Suriyeli sığınmacılar ile mezhepsel anlamda ortak olduklarını ve yaşanan kültürün, dilin ve yaşam tarzının aynı olduğunu ifade etmektedir. Arap Sünni ve Arap alevi etnik köken bulunduğu Antakya ilçesi çok mezhepli dinlerin bulunduğu bir bölgedir. Her iki etnik kökenin çoğu zaman kullandığı dil Arapça dilidir. Bu durum, Suriyeliler ve her iki etnik köken arasında iletişim konusunda sorun oluşturmadığı anlamına gelmektedir. Dil faktörü insanların etkileşim ve sosyalleşmesinde önemli bir unsur olması sebebiyle Suriye ve Türkiye toplumu için önem arz etmektedir. Hatay’da Arap nüfusunun fazla olması, sığınmacıların burayı tercih etmesindeki önemli faktörlerden biridir.

*“Bu ili seçme amaçları, **paraları olanlar zaten gitti parasız güçsüz kalanlar buraya sığındı, maddi durumu iyi olmayanlar Hatay’ı tercih etti.** Maddi durumu iyi olanlar Almanya, Amerika, Fransa, İtalya çekip gittiler. Ben kaç kişiye şahit oldum Suriyeli akrabasıyla konuşuyor Avrupa’da Almanya’da ailelerini bacılarını gönderiyorlar önce sonra onlar gidiyorlar.” (HASAN, 37)*

*“Öncelikle kendi ülkelerine yakın olması ve maddi durumlarının buraya kadar imkân sağladığı. **Zaten parası olan burada değil.**” (YILDIZ, 40)*

*“Bence şu şekilde **durumları iyi olanlar büyük şehirleri tercih ettiler.** İstanbul Ankara gibi. Ama bu sınırdaki kalanlar durumları kötü olanlar. Sınırlara geldiler ve ileri gidemediler.” (AYŞECAN, 25)*

Yukarıdaki katılımcılar Hatay’ın sığınma yeri olarak tercih edilmesinin sebepleri arasında “maddi yetersizlikler” olduğunu düşünmektedir. Maddi anlamda

yetersiz olan insanlar bu bölgede rahat bir yaşam sürebileceklerini tahmin etmektedir. Suriye’de ekonomik sermayesi orta veya alt düzeyde olan bireyler, Suriye’den beklenmedik bir şekilde zorunlu çıkışlar gerçekleştirmiştir. Sığınmacılar ülkelerinde kazanım sağladıkları birikimlerini beraberlerinde getirmişlerdir. Var olan birikimleri, yüksek olan bireyler, kent bölgelerini ve bölgenin zengin muhitlerini yaşam alanı olarak belirlemişlerdir. Fakat sermayeleri orta ve alt düzeyde olan sığınmacılar ise daha çok kamp alanlarında veya bölgenin ekonomik düzeyi düşük olan mahallelerini tercih etmişlerdir. Sığınmacılar arasında sosyoekonomik farklılıklar vardır. Yoksul olan sığınmacılar da bulunurken varlıklı sığınmacılar da mevcuttur.

*“Hatay **sınır bölgesi** olduğu için ve de **Arap kültürü** de var.”*
(ESRA, 25)

*“**Sınır diye ve yakın diye** geldiler bence Türkiye’de kucak açınca hemen girdiler bizden geçişi sağladılar buradan da başka şehirlere gittiler ve kaldıktan sonrada çoğu kişi kaldı ve iyi yaşadıklarından gitmek istemediler, burasının her şeyi çok güzel yemek kültürü de.”* (ZEYNEP, 25)

*“Suriye **sınırına yakınlık, çok yakınız ve kültürlerine çok benzetmiş** olabilirler, yemek kültürleri, iklimi ve Suriye’ye benzer olmaları sebebiyle tercih etmişlerdir.”* (ŞÜKRAN, 37)

*“**Sınıra yakın olmaları** ve geçiş imkânlarının daha fazla olmasından dolayı çünkü istedikleri zaman gidip geliyorlar.”* (AZİME, 41)

*“Çünkü Hatay’ın insanları merhametli tanımadığın bir insan gelse kapını çalsa Tanrı misafiriyim dese ona yardım ederiz vicdanımız el vermez onları öyle bırakmaya başka ülkeler kabul etmedi. Hatay da **coğrafya olarak en yakın yer**, kendilerine yakın hissettiler.”* (HASİBE, 35)

Yukarıdaki görüşmeciler, Suriyeli sığınmacıların uzun süredir yaşadıkları Hatay ilini tercih etme sebeplerinin coğrafi olarak sınıra yakın olması sebebiyle

gerçekleştğini düşünmektedir. Kendilerine yakın hissettikleri bu bölgeden herhangi bir durum karşısında ülkelerine daha hızlı gidebileceklerini düşünmektedirler.

*“Hatay’ı seçme nedenleri Hataylıların **Arap kökenli olup kültürlerinin yakın olmalarından** dolayı. Bir demirden atlıyorlar içerdeler Arapça dili mesela aramızda çok Arapça konuşan var aramızda çok Arap var mesela benim dedem Suriye’den gelme dedem camiye sığınmış, dedem orda çok iyiymiş köydeki tüm işleri yaparmış babaannemin babası çok sevmiş dedemi bunları evlendirelim demişler. Evlenmişler benim babamın tüm halaları Suriye’deydi gelip giderlerdi. Bence işte bu gelip gitme sınır olmasından dolayı Hatayı seçtiler. Altınözü’nden bakıyorsun (Hatay’ın ilçesi) karşısı Suriye Mesela Türkiye’ de bile Hatay’ı tanıttıklarında Hatay’ın çoğu Arap diyorlar Bundan feyz alarak zaten Hatay Suriye’nin haritasının içerisinde diyorlar belki de o yüzden sahiplenmeye geldiler Hatay’ı bilmiyorum.”* (DİLARA, 25)

“Benimde bir tarafım Suriye’ye dayanıyor ama onların bizim hakkımızdaki olumsuz tutumları ve kinlerinden dolayı biz onlardan değiliz. Bize her türlü kinliler bize bunu anlatmasalar bile kafalarında bu var art niyet var. Buna ben defalarca karşılaştım hem gelen müşterilerimden hem de birebir sohbetlerde denk geldiğimde bunu hissedebiliyorum. Bize mecbur olduklarından dolayı böyleler. Biz onlar gibi olup ülkelerinde bulunsaydık bizleri yaşatmazlardı.” (MEHMET, 39)

*“Burayı seçme nedenleri onların geçmişte burada akrabaları çok oluyor, bizimde sınır köylü akrabalar hem burada onların **geçmişten akrabaları** varmış, bide şöyle bir husumet varmış bizim diyorlarmış buraya mesela Beşar Esad hep diyordu Hatay benim bölgem diye düşünürsek eğer. Yani benim düşüncem onlar öyle düşünüyor hala da onlarda varmış Hatay’ı alma durumları hâlbuki öyle bir şey olamaz Hatay Türk toprakları altında ama işte buraya sığındılar.”* (ALİYE, 28)

Savaş öncesinde bazı Türkler ile bazı Suriyeliler arasında akrabalık bağları mevcuttu. Bu savaşın ortaya çıkmasıyla beraber bazı sığınmacılar, Türkiye’de etkileşimde

bulundukları bu akrabalarının yanlarında kalarak destek görmüşlerdir. Bu bireyler ülkelerinden ayrılırken akıllarında bu akrabalık yönünü düşünmeleri sebebiyle rotalarını Türkiye doğru çizmişlerdir. Çizilen bu rota akrabalarının yanında sosyal anlamda kendilerini güvende ve rahat bir şekilde sığınacakları düşüncesiyle ortaya çıkmaktadır (Kaya, 2017: 24).

Akrabalık bağları olan Suriyeli sığınmacılar yerli halktan Antakyalı akrabalarının yanında kalmaları neticesinde, yerel halk tarafından ilk zamanlarda destek vermeleri görülmüştür. Savaş öncesinde kurulan ilişki ve akrabalık bağlarının savaş sonrasında devam etmiştir. Tabi bu durumun tersi de söz konusu olmuştur. Yerli halkın bazıları tarafından, sığınmacılara karşı dayanışmacı bir tutum sergilenmemiştir. Bu durum yabancı bir ülkeye sığınan Suriye toplumu için bir hayal kırıklığına dönüşmüştür (Kaya, 2017: 45). Bu yönlü örneklerin görülmesi, akrabalar arasında asabiyet bağının zayıflığı ve akrabalık kültürü içerisindeki ekonomik koşullar sığınmacıların beklentilerinde hayal kırıklığı oluşturabilmektedir.

3.2.13. Gitme- Kalma Sorunu; “Gitmezler, Alıştılar” Algısı

Ülkelerindeki savaş sona erdiğinde Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri döneceklerini düşünüyor musunuz ve geri dönmelerini ister misiniz? şeklindeki soruya iletilen yanıtlar, yerel halkın söylemlerine şu şekilde yansımaktadır;

*“Onların **geri dönmelerini isterim** onların orda yarım kalmış hayatları var kim ister kendi ülkesinden kopup başka bir ülkede göçmen olmak istemek, hiç kimse istemez ben istemem olaylar düzelince kendi ülkeme dönmek isterim toprağım yani. Döneceklerini de düşünmüyorum; çünkü orası başka bir devlet hükmü altına girdiğini düşünüyorum onların başındaki kişi ortak Rusya orada hüküm sürüyor onlarla çalışıyorlar geri dönmezler.” (ALİYE, 28)*

Yukarıdaki görüşmeci, savaş sona erdiğinde sığınmacıların ülkelerine gideceklerini düşünmemektedir. Savaşın sonra düzelme gerçekleşse bile Suriye hükümetinin siyasi olarak etkin olmayacağını ve farklı ülkeler tarafından yönetileceklerini düşünmektedir. Sığınmacıların savaş bittiğinde ülkelerine geri dönmeleri katılımcı tarafından istenilen bir durumdur.

*“Birçoğu savaş bitince geri döneriz diyor **Bende istiyorum gitmelerini** ama birçoğu da gitmek istemiyor. Burada fabrika açmış, mağaza açmış işyeri açmış para kazanıyorlar kimisi ise artık bir umutla annesinin babasının tarlası zeytinler orda giderim oraya onları yaparım düşüncesindeler Ama oradan umudunu kesmiş her şeyini orada bırakmış silmiş süpürmüş gelmiş olanlarda burada tutunmaya çalışıyor.” (HASAN, 37)*

Ülkelerindeki savaşın sona ermesi durumunda birçok sığınmacının ülkeye gitmek istemeyeceğini düşünen yukarıdaki katılımcı, vardıkları ülkelere tutunmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Türkiye’de yaşayan çoğu sığınmacı, geçim kaynakları olarak gördükleri dükkân, mağaza, lokanta gibi iş yerlerini kurmuşlardır. Bu dükkânlardan elde ettikleri gelirleri bulunmaktadır. Sığınmacıların bazıları bu nedenlerden dolayı ülkelerine geri dönmeyi düşünmemektedir.

*“Ben **dönmelerini isterim** iş olanakları ilerde benim çocuklarıma kalsın diye isterim, düzgün temiz bir ülke kalsın diye isterim. Bu kadar ülkenin harap olmasını istemem. Yani her yerdeler evlere oturuyorlar evleri berbat edip çıkıyorlar **Buradan gitmeseler de başka bir alana gitmelerini isterim** orda yaşasınlar tabi ki savaşın ortasına gidemezler oraya gitmesinler. Türkiye’nin bir köşesinde yaşayabilirler ama gitmezler Bu Suriye meselesi Türkiye meselesine dönüşecek.” (DİLARA, 25)*

Sığınmacıların Türkiye’de kalmalarının ve bölgedeki evlerin kötü şekilde olmalarına sebep olduklarını düşünen yukarıdaki katılımcı, sığınmacıların ülkelerindeki savaş sona erdiğinde gitmelerini istemektedir. Yerel halkın bazıları tarafından Suriye

toplumu ile birlikte yaşamak, ilerideki gelecek nesiller için sorun ve tehdit oluşturmaktadır. Suriye sorununun aslında Türkiye sorunu olduğu katılımcı tarafından dile getirilerek, siyasi olayların aslında toplumsal bir soruna dönüşeceği değerlendirilmesi gözlenmektedir.

“Ülkelerine gitmek isteyen de olur bence. Ben onlarla aynı durumda olsam ben giderdim ülkeme, ülke bambaşka her ne kadar Türkiye güzel olursa olsun alışılmış olursa olsun gitmek isteyen olur ama kalan da olacaktır özellikle meslek sahibi olan, çocukları okuyan büyük aileler kalır. Ben ilk başta olsaydı hemen gitsinler derdim ama şu an bende alıştım galiba o yüzden artık çok sorun oluşturmuyor benim için.” (ESRA, 25)

Savaş sona erdiğinde ülkelere gitmek isteyen sığınmacılar olabileceğini de düşünen yukarıdaki katılımcı, kendisi empati kurarak ülkesini bırakmayacağını belirtmiştir. Meslek sahibi olan ve Türkiye’de çocuklarını okutan ve Türk eğitim modeli ile çocuklarını büyüten bazı sığınmacı ailelerde bulunmaktadır. Savaşın ilk zamanlarda sığınmacıların ülkelere geri dönmesini isteyen fakat şu anda alıştığını belirten görüşmeci sığınmacıların sorun oluşturmadığını düşünmektedir.

*“Burası onların memleketi gibi oldu ev aldılar iş açtılar. Artık bunları buradan gönderme gibi ihtimal yok **ülkelerine gitmezler** çünkü buranın işleri daha iyi. İşlerini kurdular neden gitsinler. Bana bir kötülükleri olmadı. Kötü bir şey yaşamadım. **Ne gitmelerini ne kalmalarını isterdim**. Kötü bir olay yaşamadım.” (AYŞECAN,25)*

*“Ben **tabi ki isterim** çünkü ortalık çok fazla karıştı rahatsızlıklar kişisel olsun ailesel olsun şehir olarak zaten sıkıldığımızı her türlü belli ediyoruz ama bence **geri döneceklerini sanmıyorum**, burayı çok rahat buldular orda her an savaş olabilir gözüyle buraya alıştılar. Yani bırakacaklarını sanmıyorum özellikle Hatay’dakiler.” (ZEYNEP SENA, 24)*

Yukarıdaki katılımcıların verdikleri cevaplar neticesinde; Sığınmacıların Türkiye’yi memleketi gibi görerek alıştıklarını ve ülkelere geri dönme ihtimallerinin

olmadığını düşünülmektedir. Bu duruma, yaşadıkları bölgelerde ev alıp iş yeri kurmalarını ve mesleklerini elde ettikleri, rahat olarak yaşadıkları sebep olarak gösterilmektedir. Savaş bittiğinde ülkelerine geri gitmelerini isteme konusunda kararsız olduğunu belirten ve sığınmacılar ile kötü bir olay ve anısının olmadığını ifade eden yerel halktan bazı kesimler de bulunmaktadır.

*“Ben **gitmelerini isterim** ama onlar gidecek gözde değiller. Kimlikleri var çoğunun, gidip gelececek diyorlar.” (FURUZAN, 64)*

Ülkelerindeki savaş sona erdiğinde, sığınmacıların geri dönmeye gözü olmadıklarını düşünen yukarıdaki katılımcıya göre sığınmacılar yaşadıkları bölgelerde yaşam kurmuşlardır ve geri dönmeyi istememektedir. Görüşmeci tarafından sığınmacıların ülkeye geri dönmeleri istenilir bir durumdur.

*“Ben bir kısmının gideceklerini düşünüyorum ama bir kısmı da **kalacaktır**, çünkü savaş biter bitmez Suriye ayağa kalkmayacak, herhalde orasının kendine gelme süresi bir 10 yılı bulur. Burada bir düzen kuran insanlar buradaki düzeni bırakıp tekrar eski hallerine gideceklerini sanmıyorum onlarda bir korku olacaktır tekrardan bir şey olur mu diye ama bir kısmı malı mülkü olanlar, toprağı olan gider. Türk vatandaşlığına geçenler, burada lise üniversite okuyanlar, iş yeri açanlar kalacaktır. Bir an önce **savaşın bitip ülkelerine dönmelerini isterim** çünkü sorun topluma yayılmış durumda, bazılarının evlerini yakmaya filan kalkıştılar, evlerini taşıdılar, kavgalar oldu. Bu açıdan ben bu sorunun çözüleceğini düşünmüyorum bir an önce gitseler iyi olur.” (TOLGA, 39)*

Gitmelerini isteyen fakat bir kısım sığınmacının gidip bir kısım sığınmacının gitmeyeceğini düşünen yukarıdaki katılımcı tarafından Suriye ülkesinin savaş sonrası kendini siyasi, kültürel ve sosyal anlamda toparlaması için belli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Türkiye toplumu içerisinde yıllardır yaşayan bireyler kendi hayatlarını idame edecekleri yeni hayat düzenlerini kurmuş ve bu hayatın olanaklarına alışmışlardır.

Bunun yanında Türk vatandaşlığı alan sığınmacılarda bulunmaktadır. Ülkelerine geri dönmeleri gerçekleşmesi takdirinde bir korku yaşayacaklarını düşünen yukarıdaki görüşmeci, Suriye’de malı, mülkü ve toprağı bulunan bazı sığınmacıların ülkelerine gideceklerini düşünmektedir. Görüşmeci tarafından sığınmacıların ülkelerine geri gitmeleri istenilir bir durum olarak görülüp bir an önce savaşın bitmesini istemektedir. Çünkü savaş birçok toplumsal sorunlar oluşturmaktadır.

*“Düşünmüyorum evet isterim gitmelerini empati kurarak düşünüyorum çünkü benimde başıma gelse toprağıma vatanıma gitmeyi isterdim ama onlar burada yaşam kuruyor evleniyor ev alıyorlar iş kuruyorlar ve vergi vermiyorlar tabelama ücret öderken ben onlar ödemiyor Bunlardan muaflar neden gitsinler **ki gitmezler belki yaşlıları gidecektir ya da gerçekten topraklarını sevenler gidecektir.**” (AZİME, 41)*

*“**Gitmezler bence** dükkân açıyorlar tabela yaptırıyorlar ama vergi ödemiyorlar, bizim insanımızdan hepsi alınıyor. Bu rahatlıklardan dolayı gitmezler ama **ben isterim gitmelerini.**” (HASİBE, 35)*

Suriyeli sığınmacılarla empati kurduğunu belirten ve bunun sonucunda ülkelerine geri gitmelerini isteyen yukarıdaki görüşmeci, sığınmacıların başına gelen bu zorlu sürecin kendi başına geldiğini düşündüğünde vatanını tercih edeceğini belirtmektedir. Yukarıdaki görüşmecilerin cevapları neticesinde; Türkiye’de evlenen, iş kuran ve iş yerlerine vergi ödemeyen sığınmacıların gitmek istemeyeceğini düşünülmemektedir. Toprağını gerçekten seven bazı bireylerin gidebileceklerine az ihtimal dâhilinde düşünülmektedir.

*“Kısa bir sürede burada kalıp gidecekleri söylendi ama kalıcı olarak kaldılar ama ben Türkiye’de sadece Türk vatandaşların olmasını istiyorum sadece **herkes bence kendi ülkesinde kalmalı** ve herkes kendi ülkesini benimsemeli.” (ZEYNEP, 25)*

Her bireyin kendi ülkesinde ve topraklarında yaşaması gerektiğini belirten yukarıdaki görüşmeci, Türkiye’de sadece Türk vatandaşlarının kalmasını istediğini ifade etmiştir. Fakat şöyle bir durum söz konusudur, Suriye toplumu içerisinde isteyen sığınmacılar belirli koşullar neticesinde Türk vatandaşlığından yararlanabilmektedir.

“Ülkelerindeki sınırlar temizlenmeye başladı yavaş yavaş yer açılıyor buradan ülkelere gidişleri sağlanıyor bu önemli adım. Bu zemin sağlanmalı ve öyle hadi gidin denmeli ki zaten bu da yapıldı ama herkes gitmek istemeyecek çünkü ülkede hala bir savaş söz konusu, Suriye’nin genelinde devam ettiği için gitmeyebilir.” (ŞÜKRAN, 30)

Ülkelerindeki savaşın azaldığını ve bazı yerlerin teröristlerden temizlendiğini belirten yukarıdaki görüşmeci bu temizlenen bölgeler Suriyeli sığınmacıların geri gönderilmesi gerektiği düşüncesini ifade etmektedir. Böyle bir zeminin sağlanması gerektiğini ve bu şekilde ülkenize gidin diyebileceğimizi belirtmektedir. Fakat Suriye’de hali hazırda genel bir savaş olgusunun devam ettiğini düşünen görüşmeci gitmeyecek olan sığınmacılar olacağını düşünmektedir.

Suriyeli Sığınmacıların Ülkelerindeki Savaş Sona Erdiğinde Ülkelerine Gideceklerini Düşünüyor Musunuz? şeklinde iletilen soru karşısında görüşme sağlanan yerel halktan çoğu birey Suriyeli sığınmacıların ülkelere geri dönebileceklerini düşünmemektedir.

3.3. Suriyeli Sığınmacıların Yerli Halka Bakışı

Bu bölümde Antakya’da yaşayan Suriyeli sığınmacılar arasından belirlenen katılımcıların, sosyo-demografik özellikleri olan cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları ve meslekleri hakkında bilgiler bulunmaktadır. Araştırmada bu görüşmecilerin içerisinde farklı yaş, cinsiyet, meslek ve eğitim durumunda olan 10 sığınmacıya yarı yapılandırılmış

sorular iletilmiş ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu bilgilerin bilinmesi çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamasında izlenim sağlamaktadır.

Tablo 2. Suriyeli Katılımcıların Genel Profili

NUM ARA	CİNSİYET	YAŞ	EĞİTİM DURUMU	MEDENİ DURUM	MESLEK	ANTAKYA’Y A GELME YILI	KONUŞTUĞU DİLLER
1	ERKEK	47	Lise	Evli	Şoför	2015	Arapça
2	ERKEK	61	İlkokul	Evli	Serbest Meslek	2016	Arapça
3	ERKEK	25	İlkokul	Evli	Ayakkabı Boyacısı	2014	Arapça, Türkçe
4	KADIN	36	Lise	Boşanmış	Terzi	2015	Arapça, Türkçe
5	KADIN	34	Lise	Evli	Kur’an Kursu Öğretmeni	2013	Arapça, İngilizce
6	KADIN	39	Lise	Evli	Kur’an Kursu Öğretmeni	2012	Arapça
7	KADIN	30	Lise	Evli	Ev hanımı	2013	Arapça, Türkçe ve İngilizce
8	KADIN	42	Ortaokul	Evli	Kur’an Kursu Öğretmeni	2012	Arapça
9	KADIN	43	İlkokul	Evli	Kur’an Kursu Öğretmeni	2011	Arapça
10	KADIN	49	İlkokul	Boşanmış	Ev Hanımı	2013	Arapça

Çalışmaya katılan Suriyeli görüşmecilerin cinsiyet, yaş dağılımı, medeni durum ve mesleki durumları gösterilen yukarıdaki tabloya göre; katılımcıların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Kadın görüşmeciler ev ortamında kendilerini daha iyi ifade etmişlerdir. Eşlerinin evde bulunmadığı saatlerde görüşmeyi tercih ettiklerini belirterek araştırmaya katılım sağlamışlardır. Katılımcılardan birisi savaşta eşini kaybetmiştir ve evlenmediğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu evlidir ve eşleri göç etme süreçlerinde büyük etkiler oluşturmuştur. Bekâr olan görüşmeci bulunmamaktadır.

Katılımcıların yarı çoğunluğu lise mezunudur. Eğitim seviyesi ilkokul olan ise 4 kişidir. Eğitimleri yarıda kalmış bazı katılımcılarda bulunmaktadır. Katılımcıların ortalama yaşları, orta yaş düzeyindedir. Görüşmecilerin meslek durumları çoğunlukta, Suriye’de yaşadıkları süreç içerisinde edinmiş oldukları Kur’an Kursu öğretmenliğidir. Bu mesleği Türkiye’de kazanan bireyler de bulunmaktadır. Bu mesleği icra eden katılımcıların bazıları bunu maddi geçim kaynağı olarak yapmalarının yanı sıra gönüllü olarak ve maddi beklentisi olmadan uygulayan bireylerde bulunmaktadır. Farklı mesleğe sahip olan katılımcılar da bulunmaktadır.

Bu bölümde, Suriye’deki iç savaş ve karışıklık sebebiyle ülkelerinden ayrılan Suriyeli sığınmacılar arasından görüşmeye katılan bireylerin cevaplarına yer verilmektedir. Bu cevaplar neticesinde elde edilen verilerin yorumlanması, araştırmacının gerçekleştirdiği gözlem ve mülakat tekniği ile ortaya konmaya çalışılmaktadır. Mülakat, mekânsal olarak çoğunlukla ev ortamında gerçekleşmiştir. Araştırmacının Arapça dilini anlaması ve bir tercümanın görüşmelerde yer alması sonucunda dil sorunu yaşanmamıştır. Toplamda 10 sığınmacıya derinlemesine görüşme uygulanmıştır.

3.3.1. Suriyeli Sığınmacıların Göç Deneyimleri Ve Göç Hikâyeleri

Ülkeler veya şehirler arasında gerçekleşen göç hareketleri genel anlamda niceliksel bir özellik taşıyarak bir değişimi ön plana çıkarır. Fakat göçün sonucunda ortaya çıkan etkiler, aslında bu göç olgusunun sadece niceliksel olmadığını bunun yanı sıra niteliksel bir değişimin de olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Suriye özelinde incelendiğinde, 2011 yılında ortaya çıkan iç savaş ve karışıklık, Türkiye başta olmak üzere birçok ülkeyi demografik olarak nicel yönden etkilemiştir, bu etki kendini mevcut olan nüfusu arttırarak göstermiştir. Bunun yanı sıra varılan ülkenin yerli halkını ve sığınmacıları toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi boyutuyla niteliksel yönden de etkilemiştir (Aydın, 2017: 75-76).

Görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacılara “Göç **hikâyenizi anlatabilir misiniz, olaylar nasıl gelişti?** sorusuna katılımcılar şunları dile getirerek yaşam hikayelerini paylaşmışlardır;

“İlk olarak bizim yaşadığımız yerde henüz bir şey yoktu biz sadece duyuyorduk özel kurumlar belirli kurumlar PTT gibi bizim yaşadığımız yerdeydi bu yüzden ilk başta bizde bir şey olmadı. Ama o kurumlar daha sonra taşındı ve taşındıktan sonra yaşadığımız yere bomba atıldılar. Bu atılan bomba ile yakınımızda bir ev yerle bir oldu. O zaman hepimiz çok korktuk ve ben hayatım boyunca öyle bir korku yaşamadım. Beşar’ın askerleri gelecek ve orayı terk edin terk etmezseniz sizin namusunuz, eviniz, hayatınız berbat olur diye bir haber geldi bize. 2 yıl boyunca böyle oradan oraya mahalle mahalle yer değiştirdik taşındık her asker geldiğinde biz taşındık tekrardan. Askerler tamam oturun size bir şey yapmayacağız dediler ama yaptılar. Orda küçük bir terzi dükkanım vardı hem terzilik yapıp hem de giysi satıyordum. Bu dükkanımı sattım, alabildiğim eşyaları aldım ve çocuklarla beraber çıktım yola. Kaçak yollarla buz gibi havada dağlara çıktım 4 çocuğumla. Kaçakçılar ile beraber askerlerin görev değişikliği yaptığı sırada kaçarak içeriye girdik. Bizlere

birileri battaniye yakacak verdi. Türkiye’de olan arkadaşlar ile irtibat kurdum.” (NECAH, 36)

Yukarıdaki sığınmacının belirttikleri neticesinde, Suriye’deki iç savaş ve karışıklığın her bölgede aynı düzeyde görünür bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Savaş ve karışıklık ülkenin bazı bölgelerinde etkin bir şekilde kendini belli ederken, bazı bölgeleri ise bu durumdan etkilenmemiş veya az etkilenmiştir. Fakat tehditkâr söylemler insanları tedirgin etmiş ve hükümetin baskısı ile bölge halkının yaşadıkları mahallerini değiştirilmesi zorunluluğu gerçekleşmiştir. Yukarıdaki görüşmeci, yönetsel olarak PTT gibi bir devlet kurumunun mahallesinde yer aldığını belirtmiştir.

Bu devlet kurumunun yaşadığı alanda bulunması kendilerine zarar vermeyecekleri düşüncesini taşımış ve bölgedeki bireyleri güvende hissettirmiştir. Fakat bu kurumların başka yerlere taşınmasıyla bulundukları bölge, tehlike arz eden bir alana dönüşmüştür ve bu durumun olumsuz boyutu bulunulan yere bomba atılmasıyla somut olarak kendini göstermiştir. Yaşanılan hayat belirsizliği ve tedirginliği bireylerin güvenliklerini etkilemiştir. İnsanların yaşamları tehlikeli ve huzursuz bir duruma dönüşmüştür. Bu sebeplerden dolayı, bireyler, kaçak yollarla ve düzensiz şekilde gerçekleşen göçleri ortaya çıkarmıştır.

Yukarıdaki görüşmecinin belirttiği duruma benzer bir durumu belirten aşağıdaki görüşmeci, yaşadıkları bölgede, askerlerin ve devlet kurumunun bulunduğunu belirtmiştir. Bu nedenden dolayı ilk başlarda bir zarar görmediklerini fakat daha sonra uçaklarla çevrelerinin bombalandığını belirtmiştir. Bu durumun sonucunda ailesiyle beraber ülkesini çok üzüntü duyarak ve hiç ayrılmak istemeden terk etmek zorunda kalmıştır.

“Biz Suriye’de Adalet Bakanlığı’nın yakınında oturuyorduk ve askerlerin olduğu yerdeydik, ilk başlarda bir sıkıntı yoktu yani görünmüyordu daha sonra, uçaklarla bizim olduğumuz yerin tüm çevreleri bombalandı. Ben eşimin ailesinin yanına gittim kaynanamgilin yanına geldik onların yanındayken, arkadaşlarının Türkiye’ye gittiğini duydum ve bizde gitmek istedik ve onlarla ailecek beraber geldik çocuklarım çok küçüktü. Ben zaten hep ağlıyordum hiç ayrılmak istemedim ama eşim sen kalırsan kal ben çocuklarımı alıp giderim demişti. Sırf çocuklarım için ayrıldım ülkemden.” (RİM, 42)

“İlk önce etraftaki münakaşalar ve olayları duyduk, bomba seslerini duyduk bizim de evimize mermiler girmeye başladı. Önce çocuklarımı gönderdim sonra benle eşim geldik.” (MUHAMMED, 61)

Bazı Suriyeli erkek sığınmacılar, önce ya kendileri ya da eşlerini, savaş bölgesinden uzak olan, güvenli bölgelere göndererek ailelerinin ve sevdiklerinin güvenli bir ortam içinde bulunmalarını istemiştir. Genel itibariyle savaşın oluşturduğu ortamdan huzursuzluk duyan ailenin erkek üyeleri, göç etme kararı almışlardır. Bu durumda erkeklerin, göç etme ve sığınma durumlarını başlatan kişiler olduğu görülmektedir.

Belirgin olmayan ve planlanmayan bir göç hareketi neticesinde bu kararı alan ailenin erkeği, büyük bir sorumluluğu da omuzlarına almıştır. Ailesinin barınması, korunması, beslenmesi gibi olguları düşünerek bir sığınak bulma telaşına girmiştir. Suriye’deyken rahat bir ebeveyn ve eş olan Suriyeli erkek, farklı bir ülkede iş bulmak ve karar merci olmaktan çıkmamayı hedefleyebilir. İş bulamadığında bunun üzüntüsü ve ezikliğini hissedebilir veya yaşam koşullarının gerektirdiği bir ortam neticesinde ailenin annesi olan bireyde iş sahibi olmak istediğinde veya olduğunda erkekte var olan otoritenin zayıflayabilme düşüncesini oluşturabilir. Bu durum aile içi roller ve sorumluluklar itibariyle ele alındığında, yerinden edilen sığınmacılar açısından göç; sosyal, ruhsal, kültürel ve ekonomik anlamda büyük bir değişime sebep olabilir (Şeker, 2019: 233).

“Savaştan 2 yıl sonra geldik biz. Bizden önce çok gelenlerde oldu eltilerim görümcelerim gitti ama ben onlara şaşıırıyordum niye gidiyorsunuz hemen belki düzelir dedik ama düzelmedi ve çocuklarımız için bizde orayı terk ettik. Öncelikle çocuklarımızın okulları kapandı ve çalışma yerleri harap edildi. Komşu çocuklarının evlerinin üzerine bomba patladı ve çocuğun annesi ölmüştü. Eşimin ve benim arkadaşlarım ölünce korkuyu çokça hissettik ve çocuklarıma bir şey olacağından korktum. Biz 1 2 aylığına gelip geri dönme gibi düşüncemiz vardı ama öyle olmadı.” (İMAN, 34)

Yukarıdaki görüşmeci, karışıklığın ilk çıktığı 2011 yılında ülkesini terk edip gelmediğini belirterek, bu zaman içerisinde ülkesinde bulunmuş ve savaşın bitme ve durumların düzelmesi ihtimalini düşünerek orada yaşamını sürdürmüştür. Fakat savaş ve karışıklık sona ermesi gibi bir durum gerçekleşmediği için, çocuklarının güvenliği ve yaşamaları için ülkelerini terk ettiğini belirtmiştir. Ülkelerinde eğitim olanaklarının kısıtlanıp, okulların kapatıldığı ve eğitimin durduğu görülmektedir. Bu durum hiç şüphesiz en çok çocukları olumsuz yönde etkilemiştir. Eğitim durumları yarıda kalan milyonlarca çocuk ve genç sığınmacı ortaya çıkmıştır.

“Ben Suriye’deyken cephem vardı cephe kurmuştum askerlerim vardı, Beşar’ın askerlerine karşı 500 kişilik ordum vardı. Bu sebeple karımı hapisaneye aldılar. Orda çok mücadele verdim daha sonra Türkiye’ye gelmek istedim önce eşimi gönderdim ama onu hapsettiler beni aradıkları için, daha sonra ben geldim 9 bin dolar vererek çıkartmışlar. Başka şehirlere uğramadan direk Antakya’ya geldik burada akrabalarımız vardı kayınım buradaydı.” (ÖMER, 47)

Suriye’ de bulunduğu zamanlarda savaş ve karışıklığı oluşturan karşıt güçlere karşı savunma ve taarruz göstererek ordusunun bulunduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci, ülkesinde çok mücadele verdiğini belirtmektedir. Bu mücadelesinden ötürü ülkesi tarafından arandığını belirtmiş ve ailesinin bu güvensiz ortamdan uzaklaşmasını

istemiş ve Antakya’da akrabalarının bulunmasından dolayı direkt olarak Türkiye’yi seçerek önce eşini ve çocuklarını göndermiş daha sonra kendisi ülkeye geçiş sağlamıştır.

“İlk başlarda Lazkiye’de yaşadığım yerde savaş yoktu, normaldi orası, eşim askerler ile mücahitler ile beraber askerdı. Beşar ordusuna karşı ordu kurmuştu ve bunu fark eden hükümet orduyu ve eşimi tehdit ettiler ve eşim, benim Türkiye’ye gitmemi istedi bende yasal şekilde pasaportumu ve 2 çocuğumu yanımda alarak ülkeden çıktım. Üstümüzdeki kıyafetler ile çıktık yanıma hiçbir şey almadık. Abimgil bizden bir yıl önce Türkiye’ye gelmişlerdi onların yanına geldik. Bizim ailemizi sevedim Esad ve tehdit ediyordu hep. Abimgilde 2 ay beraber yaşadık. 4 çocuğum vardı ve hamileydim her zaman ağlıyordum çok üzülüyordum. Ben geçtikten 2 ay sonra eşim 2 gün boyunca yürüyerek sınırı aşarak geçti.” (FATMA, 39)

Yukarıdaki görüşmecinin eşi, bir önceki görüşmeci gibi savaş karşısında güç oluşturarak kendi cephesini kurduğunu ve asker olarak Beşar ordusuna karşı savaştığını belirtmiştir. Eşinin böyle bir durumda bulunması, ailesine ve kendisi için hükümet tarafından bir tehdit oluşturmuştur. Görüşmeci eşinin söylemiyle beraber, yasal yollarla ve istenilen belgelerin temin edilmesi sonucunda ülkesini terk etmiştir. Daha önceden gelen akraba ve tanıdıkların yabancı bir ülkede bulunmaları, yeni gelen sığınmacılar için bir güven oluşturmaktadır. Eşinin Suriye sınırını yürüyerek ve 2 gün boyunca yolda kalması sonucu Türkiye’ye geçiş yaptığını belirtmiştir.

Zorla yerinden edilen bireyler tarafından, yabancı bir ülkeye sığınma ve oraya alışma süreci bireyden bireye göre farklılık göstermektedir. Bazı sığınmacılar, bu süreci hızlı bir şekilde atlatarak yeni vardıkları ülkeye uyum sürecine dâhil olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Bazı bireyler ise, kendi ülkelerinde kaybettikleri yakınlarını düşünerek ve yeni bir ülkede yabancılık hissi duyarak, bölgeye ve topluma uyum konusunda daha zorlu süreçlerden geçerek bu durumu yaşamışlardır.

“Biz Lazkiye’nin köyündeydik evde oturuyorduk, bir anda bizi evimize geçtiler zorla çıkmamızı istediler, ben o zaman evli değildim kardeşlerimle beraberdik babam Türkiye’deydi, annem ile beraber 5 kız kardeşim, 3 erkek kardeşim ile ülkeden çıktık, babam savaştan önceden Türkiye’deydi.” (DELYA, 30)

Savaş öncesinde Türkiye topraklarında babası bulunan yukarıdaki görüşmeci, ülkelerindeki savaş durumundan sonra evlerinden ayrılma durumunun baskıcı ve zorlayıcı şekilde gerçekleştiğini dile getirmektedir. Böylece zorla evlerinden çıkmaları istenmiş ve yasal olmayan yollar ile ülkelerinden ayrılmışlardır.

Sevdiklerinin ölümünün ardından yas tutan bireyler, bunun yanı sıra geride bıraktıkları vatanlarını, evlerini, işlerini ve yaşamlarına dair toplumsal olarak kazandıkları tüm davranış ve eylemleri hatırlamakta ve acı çekmektedirler ve bu sebeple üzüntü duymaktadırlar. Bazı sığınmacılar, bu acıları ve psikolojik durumları belleklerinin bir kenarında dinç tutarak zihinlerini başka olay ve yeni kurulacak düzen ile meşgul ederek unutmuş gibi görünürler. Bazıları ise bu durumu olumlu bir şekilde atlatarak uyumu gerçekleştirmiş olurlar Böylece bu süreç bazı durumlarda, uzun vadede bireyin zihnini meşgul etmeyi bırakıyor gibi görünürken, bazı durumlarda da bu tür meşguliyetler, şu ya da bu şekilde aktif olarak kalmaya devam etmektedir (Volkan, 2017: 41).

“Benim eşim Suriye ülkesine göre hain olarak görülüyordu ama bizim yaptığımız bir şey yoktu, fıkıh dersi veriyorduk ve ilahi okuyorduk. Ama eşim suçlu görüldü ve hep tetikteydi savaş sonrasında, mücahid olarak karşı gelebilme ihtimaliyle, evlerimize saldırdılar, şiddet gösterdiler, saçımız hep kapalıydı herkes gelebilirdi bir anda. Bizde normalde camiler, Kuran kursları devletin altında ama eşim ihvanlar oluşturdu ve birlikte ibadet yaptılar, İhvanlar, Suriye devletinin yanında Türkiye’deki Fetö ve Pkk gibi görülürdü. Eşim bu sebepten dolayı hep aranıyordu. Benim çocuklarım çok küçüktü o zamanlar ve tehlikedeydik, eşimi camiye göndermediler, her şeyden mahrum

bıraktılar. Eşimi zorla kaçırmaya çalıştılar ama gelen asker topluluğundan birisi kızım ağlamasına ve bizim duruma üzüldü ve almadılar serbest bıraktılar, bu adam bu suçu yapmaz dediler. Bizde hemen toparlanıp başka ilçeye gitmek istedik orada da başımıza çok sorunlar geldi ama bizi takip ediyorlardı hep kimlik istiyorlardı. Eşim tek başına başka ilçeye kaçtı, evimizi Beşar'ın askerleri bastılar ve eşimi sordular bende bilmiyorum dedi küçük kızıma sordular baban nerde diye oda yeni konuşmayı öğreniyordu ve ismini sordular Zehra dedi kızımda. Sonra askerler demek ki sen Fatimatüzzehraasın hadi söyle bakayım sen askerleri seviyor musun? dedi kızımda kaşlarını kaldırarak hayır dedi. Bizde söyledik o çocuk neler soruyorsun, bizde zeytin toplama bahanesiyle yola çıktık Çocuklarla ve babamla daha kendi ülkemizde bile kaçarak ilerledik sınıra kadar. Daha sonra Türkiye'ye girdik ve sınırda bir aşiret ağası bize yardım etmek istedi çiftlikleri vardı orda çalıştık ve yaşadık. Ama askerlerin adamı oraya da geldiler ağayla bağlantı kurdular kızıma ve bana zarar vermek istediler, çok ağladım çok üzüldüm ve oradan ayrıldık başka yere gittik. Boş bir ahırda yaşamaya başladık, orayı temizledik, düzenledik ve yaşadık. Daha sonra orda da sorunlar yaşayınca hep eşim arandığı için, Antakya'ya geldik ve çok şükür yıllardır burada yaşıyoruz.”
(RİMA, 43)

Yukarıdaki görüşmecinin eşinin, ülkesinde hainlik ile suçlanan ve siyasi sebeplerden dolayı askerlerce hükümet tarafından aranan bir suçlu olarak görüldüğü, görüşmeci tarafından dile getirilmektedir. Katılımcı bu nedenden dolayı ülkesinde yaşarken birçok olumlu ve faydalı şeylerden mahrum kaldığını ifade ederek hep stresli bir hayat geçirdiğini söylemiştir. Türkiye'ye sığınan bireylere karşı gıda, barınma, temizlik gibi ihtiyaçların sağlandığı kamp alanları tahsis edilmiştir, fakat yukarıdaki katılımcı ülkeye farklı bir durum ile geçiş sağladığından ötürü, ahır gibi barınma yerinde zor yaşam koşullarında maddi anlamda kötü durumlar ile karşılaşarak yaşamlarını idame ettirmeye çalışmışlardır.

“Ben ailemle tek başıma geldim hem muhalif askerlerden hem de Beşar’ın askerleri çağırdı beni ama ben iki gruba da geçmek istemedim. Savaş çok yoğunlaştı ve yaşamım için tek başıma geldim, çok zorlandım gelirken kaçak yollarla geldim ve Türk askerleri bizi yakaladı, sonra geri Suriye’ye bıraktılar, 1 hafta Suriye’de kaldım sonra da defalarca denedim ondan sonra geçebildim. Türkiye’ye geldiğim zaman ben bekardım, buraya gelince evlendim.” (MEHMET, 24)

Yaşı genç olan yukarıdaki görüşmeci, karışıklık oluşturan her iki gruba da dâhil olmak istemeyerek savaşın en yoğun anlarında çok zorlandığını ve ailesinden ayrı tek başına kaçak yollarla Suriye’yi terk ettiğini belirtmiştir. Türkiye’deki yaşantısında, yeni evlenmiş olan görüşmeci Türk askerleri tarafından yakalandığını dile getirmiştir.

“ Eşyalarımı topladım, belgelerimi hazırladım yasal yollarla ve 5 çocuğumla geldim 2 çocuğum Suriye’de kaldı, onları bıraktık geldik eşimde vardı.” (FATMA, 49)

Eşi ve çocuklarıyla Suriye’den ayrılan yukarıdaki görüşmeci, belgelerini temin ederek ve yasal yolları kullanarak bu durumu gerçekleştirdiğini belirtmiştir. İki oğlunu Suriye’de bırakan yukarıdaki görüşmeci Türkiye’de yaşadığı süre zarfında eşini kaybetmiştir.

3.3.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Yaşam Koşulları ve Tecrübeleri;

“Suriyeli Gözünden Türkiye”

Ülkelerinden ayrılarak farklı ülkelere yerleşen Suriyeli sığınmacılar, göç etme durumunu, totalde aynı koşul ve ortamlarda gerçekleştirmemişlerdir. Türkiye’de ki sığınmacıların yaşam koşulları ve hayatı idame etmeleri çoğu yerel halk arasında genellemeye tabi tutularak belirli kalıplarla yargılanmaktadır. Fakat sığınmacıların birbirinden farklı yaşam koşulları ve deneyimlerinin olduğu, elde edilen cevaplar

neticesinde ortaya çıkmaktadır. Yaşam koşullarının birbirine benzediği durumlarda mevcuttur; fakat her insan varlıksal olarak ayrı değerlendirilmez.

Suriye'deki savaştan dolayı zorunlu bir yer değişimi gerçekleştiren Suriye halkı ilk sığınacak mekân olarak genelde, kendilerine yakın, korkularını bir nebze dindirecek ve maddi ihtiyaçlarına cevap verecek ülkelerde kalmayı isterler (Castles ve Miller, 2008: 44). Bir zorunluluk sonucunda göç etme durumunu gerçekleştiren bireyler, beraberlerinde ekonomik anlamda büyük birikimler ile yolculuğa çıkmazlar ki bu yolların yasal olmadığı ve kaçak şekilde gerçekleştiği düşünüldüğünde bu durum daha dikkat çekmektedir. Ekonomik anlamda kendilerine daha yakın ve coğrafi olarak sınır olan Türkiye, sığınmacıların ilk uğrak yeri olarak görülmektedir.

Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar açısından hangi düzey ve konumda olduğu, Türkiye hakkında ne düşündükleri *Neden Türkiye'ye ve Hatay Antakya'ya göç ettiniz burayı yerleşim yeri olarak seçme nedeniniz nedir?* ve *Savaş veya çatışma öncesi ortamda Türkiye ile ilgili düşünceleriniz nelerdi? Türkiye'ye gelmeden önce kültürü konusunda bilginiz var mıydı?* soruları görüşmecilere iletilmiş ve şu şekilde yanıtlar alınmıştır;

“Türkiye'ye gelince bir adama beni yönlendirdiler bu adam şehit eşlerine ve çocuklarına yardım ettiğini söyledi Bizi bir daireye yerleştirdi sorumluluğumuzu aldı birçok ailede vardı. Yemeğimizi, temizlik maddelerimiz ve aylık 300 TL para veriyordu. Allah razı olsun çocuklarımı Kur'an kursuna okula götürdüm, 5 ay onun yanında bu şekilde kaldık. Gelen aileler çoğalınca bu bize bakan adam Suriye'ye yakın toprak alıp orada prefabrik evler yapmaya karar verdi benimle gelir misiniz diye sordu, isterseniz gelebilirsiniz dedi ve dediğini oralarda gerçekleştirdi. Ben gitmek istedim ama her gün sadece 100 kişiyi alıyorlardı ben 101 kişi oldum ve beni geri gönderdiler oraya geçirmediler arkadaşlarım geçti ama ben geçemedim çok ağladım çok

üzüldüm. Ondan sonra Reyhanlı'ya geçtim ordada 7 ay kaldım prefabrik evlerde. Orda terzilik yapmaya başladım bir tane makine aldım ama kötü bir komşum oldu ve her gün dedikodular çıkardı benim hakkımda bende kaldıramadım. Oradan ayrıldım Suriye'den getirdiğim parayla dükkân açtım, gidip Gaziantep'ten kumaş aldım. Dükkân prefabrik eve yakındı 3 ay boyunca. Dedikodular artıkça dayanamadım orayı tamamen bıraktım. Narlıca'da (Hatay'ın ilçesi) arkadaşlarımin yanına gittim. 400 TL çocuklara verilen harçlıklardan kira ev tuttum. Böylece Antakya'ya geldim.” (NECAH, 36)

Yukarıdaki görüşmecinin eşi Suriye'de savaşta şehit edilmiştir. Türkiye sınırlarına geçerken resmi bir kuruluş olmayan hayırsever biri tarafından aldığı yardımlarla, hayatını idame ettirmeye başlamıştır. Görüşmeci terzilik yapmakta ve dikiş makinesini maddi yetersizliklerden dolayı sattığını belirtmektedir.

Savaşta eşini kaybeden ve aile kurumunun içerisinde anne ve baba rollerini gerçekleştiren yukarıdaki katılımcı birçok sorumluluğa sahiptir. Normal ve gönüllü bir göç sürecinde dahi farklı bir ülke veya şehre yerleşen erkek ve kadının, aile içindeki rolleri ve sorumlulukları değişim gösterebilir. Bu durumun zorunlu bir göç sürecinde de gerçekleşme ihtimali yüksektir. Sığınmacı olan kadın ve erkekten beklenen roller daha farklı bir duruma dönüşebilir (Şeker, 2019: 233).

“Türkiye bizim için hayal ülkeydi. Orda evlenen kişiler Türkiye'ye gelip balayı hayalleri kuruyordu. Balayı yaşanacak bir yerdi diye bakıyordum, bir tane arkadaşım geldi 1 ay kalmıştı. Orada olaylar yavaş yavaş başladığında elektrikler sık kesiliyordu. Türkiye'deki ışıklar çok güzel gelirdi. Türk dizilerini oralarda çok izliyorduk yemek kültürleri çok güzeldi böreği çok merak ederdik. Filmlerdeki mezarlıkları görünce Allah Allah bunların mezarlıkları bile çok güzel süslü filan Allah bilir Türkiye ne kadar güzeldir diye düşünürdüm. Buraya gelince dışarıdayken oraya uğrarım arada.” (NECAH, 36)

Türkiye ile ilgili savaş öncesinde ne bildiklerine dair soru iletildiğinde, yukarıdaki görüşmecinin Türkiye'yi hayallerinde kurdukları ülke olarak tasvir ettiği görülmektedir. Türkiye, çoğu sığınmacı tarafından beğenilen ve sevildiği dile getirilen bir ülke olarak görülmüştür.

“Komşumuz olduğunu ve İslam ülkesi olduğunu biliyordum. Kültürleri hakkında bir şey bilmiyordum.” (MUHAMMED, 61)

Türkiye'yi toplumsal ve kültürel anlamda tanımayan yukarıdaki görüşmeci, Türkiye'yi seçme nedeni olarak, komşuluk ve ortak din olarak görülen İslam dinini, ülkeye yerleşmede belirleyici özellik olarak ele almıştır.

“Televizyondaki dizilerden görürdük Türkiye'yi İstanbul'u görürdük dizilerden ve Halep'e benzetiyorduk. İstanbul büyük ve sanayi şehri kalabalık olduğunu biliyorduk. Türk kıyafetleri bizden farklıydı. Televizyondan gördüğümüz kadarıyla biliyorduk sadece Türkleri. Recep Tayyip Erdoğan'ın baş örtüsünü görüyorduk bunlar Müslüman diyorduk onun kapalı olmasını sevdik. Türkiye'den gelen kıyafetlerin hep bedeni large modelinden aşağıydı, zayıf olduklarını biliyorduk.” (İMAN, 34)

Televizyon ve dizi sektörünün Suriye'de çok yaygın olduğu bilinmektedir, Türk dizilerinin Arapçaya çevrilerek, Suriye kanallarında yer aldığı çoğu sığınmacı tarafından dile getirilmiştir. Dizilerde yaygın olarak İstanbul'u gördüklerini belirten yukarıdaki görüşmeci, İstanbul'un büyük ve kalabalık olduğunu ve bir sanayi şehri olduğunu dizilerde gözlemlemiştir. Kıyafet, başörtüsü gibi bireylerin dış görünümünde yer alan simgesel semboller ile Türkiye'yi kendilerine yakın hissettikleri belirtmiştir. Türkiye'nin nasıl bir yer olduğu ve kültürü hakkında dizilerde yer alan ve yansıtılan şekliyle bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir.

“Biz savaştan önce ülkemizde yaşarken, Türkiye daha güzeldi aklımızda, hep Türkiye'den eşyalar, güzel şeyler gelirdi ordayken alırdık. Çok

güzeldi Türkiye kıyafetleri bizim çarşılarımızda. Beşar ve Erdoğan anlaştıkları zaman ve olumluyken çok güzel şeyler olacağını düşünmüştük ilerisi için. Türkiye Erdoğan'dan önce daha çok dini değerlerden daha uzaktı, kıyafetleri açıktı. Batı zihniyetiyle olduğunu düşünür korkardık ama Erdoğan'dan sonra daha çok dini değerlerin arttığını duyduk tanıdıklardan ezan okunmasına izin verilemediğini duymuştuk eskilerden ama sonra Suriye'ye Türkiye'den kıyafetler gelince demek ki hep açık kıyafetler yokmuş diye anladık, camileri yaptırdığını duyduk Erdoğan'dan. Türk dizilerini izliyorduk, kültürleri hakkında çok bir şey bilmiyordum.” (RİM, 42)

Yukarıdaki görüşmeci, Türkiye algısının zaman içinde değiştiğini dile getirerek Türkiye'deki siyasi mecranın Suriye'de incelendiğini ve Recep Tayyip Erdoğan'ın hükümetin başında bulunmasından önce, Türkiye'nin dini değerlerden uzak olduklarını düşünerek bu durumu, ülkelerinde çarşılarına gelen kıyafetler aracılığıyla yorumladıklarını ifade etmişlerdir. Beşar Esad ve Recep Tayyip Erdoğan arasında kurulan olumlu ilişkiler, siyasi boyutun yanı sıra aslında sosyal ve kültürel bir alanı da etkilemektedir. Bu olumlu ilişkiler Türk toplumunun aslında genelinin dini değerlerden uzak olmadığını ve giyimlerinin hepsinde aynı olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

“Ben kendimi Türkiye'de çok huzurlu hissediyorum. Bu topluma yakın hissediyorum. Bana gelen terzilik işlerinde Türk müşteriler daha çok gelsin istiyorum onlara hizmet etmeyi. Suriyeliler beni zorlaştırıyor.”
(NECAH, 36)

Yukarıdaki görüşmeci, Türkiye'de iken kendini çok huzurlu hissettiğini belirterek kendini Türk toplumuna daha yakın hissetmiştir. Mesleği olarak icra ettiği terzilik işinde, Türk müşteriler ile daha çok anlaştığını ve onların daha çok gelmesini istediğini belirtmiştir. Çalışmada yerel halktan belirlenen görüşmeciler arasında Suriye bakkallarını, esnaflarını tercih eden bazı yerel halkın bulunduğu dile getirilmiştir.

Bunun yanı sıra sığınan ve yerinden edilen bireyler, vardıkları bölgede kendilerini güvende hissetmek için yaşadıkları mahalle ve semtlerde birtakım ilişkiler geliştirmek isterler ve bulundukları ülkenin toplumu ile bir bütünlük sağlamayı arzu ederler. Antakya’da görülen sığınmacıların açtıkları dükkânlar Türk toplumunun seveceği ve onlara hitap edecek düzeyde ticaret geliştirmeye çalışılmaktadır. Yerel halktan insanların bu Suriyeli sığınmacıların kurdukları dükkânlardan alışveriş yaptıkları katılımcılar tarafında dile getirilmektedir. Türkiye’ye alışma düzeyleri ve yeni yaşamlarındaki düzeni benimseyip benimsemedikleri sorusuna ilişkin, çoğu olumlu anlamda olmak üzere şu şekilde yanıtlar alınmıştır;

“Herkesin ülkesi kendine güzeldir ama Türkiye’de yaşıyorum sonuçta burada ülkem gibi benimsedim burayı.” (MUHAMMED,61)

“Türklerden ve Türkiye’den yani buradaki halktan hissediyorum kendimi.” (ÖMER, 47)

“İlk geldiğimizde çok gariplik ve çekingenlik yaşadık, bazı Türkler bizimle inatlaştı siz Suriyelisiniz dediler bazıları çok iyi davrandı komşusunuz dediler. Bizde kimseye karışmadık, uyum sağladık evden işe gidiyorduk şimdi mahallemiz bizi tanıdı bizim uyumlu insanlar olduğumuzu gördü hiçbir sıkıntımız yok bizi tanıdılar, bizde kendi halimizdeyiz.” (İMAN, 34)

Vatanları olan Suriye’yi unutma, özlemin duyulacak bir sebebin olmayışı, sevdiklerinin yitirilmesi, sahip oldukları mal varlıklarına el konulması gibi nedenlerden dolayı çoğu Suriyeli sığınmacı, vatan hasreti geliştirmediğini belirtmiştir. Bir sığınmacı vardıkları ev sahibi ülkede başlarda yabancılık hissi çeker ve eski anılarını, yaşadıkları mahalle ve mekânsal ortamlarını, kurdukları ilişkileri hep hayalinde canlı olarak bulundurur. Fakat zaman içerisinde bulunulan mevcut konumlar, yaşama tutunma, barınma, yeme içme gibi temel ihtiyaçlar gibi sebepler ile bunlar daha ikincil bir plana atılır. Savaş ve baskı sonucunda oluşmuş olan yerinden edilme durumu, bireyi savunmasız

ve çaresiz acziyeti altında bulundurur, birey kendine kızabilir, acıyabilir, öfkelenebilir ve olumsuz duygular ile dolabilir. Çünkü var olan yaşamları ve kurulmuş olan düzenleri bir anda yerle bir edilmiş ve ortada kalmışlardır. Yakınlarından kaybettikleri bireyleri özleme, onların yerine geçme hissi, suçluma ve geleceğe dair bir hayat kurmama düşüncesi ile birçok duyguya girme ihtimalleri oluşur (Volkan, 2017: 63).

“Hafız Esad zamanında Türkiye ile ilgili hiçbir şey konuşulmaz ve bilinmezdi bahsedilmezdi. Türkiye’yi sevmez ve nefret ederdi. Beşar geldikten sonra Türkiye ile daha iyi olduk daha yumuşadı, bayramlarda oraya gidildi. Türk dizileri verilmeyi başlandı biz de hep izliyorduk çok beğeniyorduk. Yumoş getirtiyordum ben Türkiye’den, tencereler, kıyafetler gibi Türk ürünlerinden memnundum hep. Kızlara çeyizleri yapılması için Türkiye’ye gidiyorlardı. Türkiye’den gelen her eşya güzel geliyordu bize.” (FATMA, 39)

Yukarıdaki görüşmeci tarafından belirtilen bu bilgiler ışığında şunlar bilinmektedir; Türkiye’nin Suriye ile olan siyasi ilişkileri belirli dönemlerde sorunlu ve olumsuz düzeyde seyir etmiştir. 1998 yılı ve savaşın başladığı 2011 yılına kadar herhangi bir olumsuz durum gerçekleşmemiş fakat bu sürecin dışındaki genel durumda olumsuzluklar görülmüştür. 2000 yılında şimdiki mevcut rejimdeki Beşar Esad’ın babası Hafız Esad döneminde, Türkiye sevilmeyen ve Suriye toplumu tarafından bilinmeyen bir ülke durumundadır. Hafız Esad’ın ölümüyle beraber siyasi ve toplumsal anlamda olumlu yönde ilişkiler gelişmeye başlamış ve iki ülke arasında iletişim etkin hale gelmeye başlamıştır.

Suriye kanallarında, Türk dizileri yer almaya başlamış, ekonomik anlamda ise ticari gelişmeler ilerlemiş ve sınıra yakın illerden her iki toplum birbirlerine ziyaretler de bulunmuştur. Yukarıdaki görüşmeci, tencere gibi eşyalarını, kıyafetleri, yumuş gibi temizlik ihtiyaçlarını Türkiye’den temin ettiğini belirtmiştir. Suriye’deki kızların

eyizlerini Türkiye’ye gelerek yaptıklarını belirterek bayramlarda da ziyaretlerin gerekleştğini söylemişlerdir. 2011 yılından sonra Suriye’de çıkan iç savaşın sonucunda mevcut rejim olan Beşar Esad tarafından baskılar gerçekleşmiş ve Türkiye’nin de komşu ülke olması sebebiyle bu iki ülke arasındaki ilişkilerin olumsuz düzeye girdiği görölmüşür (Bostancı, 2017: 179).

“En yakın yer Türkiye ve Hatay olduğu için ve eşimin aslı buraya dayandığı için eşimin ve akrabalarının burada köyü ve toprakları da var ama eşimi mirasçı olarak görmediler akrabalarımız vardı. Erdoğan’dan sonra camiler arttığını duyduk ve eşimin akrabalarından Türkiye zor durumda olduğunu ve dinden uzak olduğunu duyuyorduk önceden acaba diyorduk akrabalarımız Türkiye’ye gitmeyelim diye bize orayı kötölüyorlar mı diye düşünüyorduk ama değışmiş Türkiye sonra öğrendik. Bize rızık düşmesin diye Türkiye’deki akrabalarımız bize yardım etmedi vatandaşlık almamıza yardım etmediler, mirasa göz koyacağımızı düşündüler fakat biz öyle bir şey düşünmedik, akrabalarımızdan almadığım yardımı Arap olan Türk halkından aldım destek verdiler hep bana ama. Bir kişi vardı uzaktan akraba, gizli gizli yardım etmeye çalışırdı bizi ailesi bilmesin diye.” (RİMA, 43)

Yukarıdaki görüşmeci Türkiye’yi yerleşim yeri olarak belirlemesinde, coğrafi olarak yakınlık ve eşinin Türkiye’de soy bağıının bulunmasını neden olarak ifade etmiştir.

“Televizyondan görüyorduk, küçüktük çok güzel geliyordu bize hayal gibi bir ülkeydi. Şarkı bile yazılmıştı Türkiye adına. Diziler vardı, yemekleri güzeldi öyle bilirdik.” (MEHMET, 24)

Türkiye’yi genel olarak sevdiğini ve beğendiğini dile getiren yukarıdaki görüşmeci, Türkiye adına şarkı yazıldığını belirtmiştir. Türk dizilerinin Suriye kanallarında yer aldığını belirterek, yemeklerinin güzel olduğunu ifade etmiştir.

3.3.3. Suriyeli Sığınmacıların Hatay İlini Tercih Etme Nedenleri

Suriyeli sığınmacılar, içinde bulundukları güvensiz ortam ve yaşam tehdidi karşısında kendilerine güvenli bölgeler ve yaşam alanları belirlemek istemişlerdir. Bu durumda zorunlu yerinden edilme sonucu gerçekleştiği için, yaşam yerinin belirlenmesi çoğu kişilerce, belirli bir plan ve hazırlığın gerçekleşmemesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Suriye ülkesinin bazı ilçe ve köyleri sınır şehri olan Hatay'ın bazı köy ve mahalleleriyle çok yakındır.

Bu durum itibarıyla, yaşam yeri olarak Hatay'ın belirlenmesinde en etkin ve belirleyici sebep *coğrafi yakınlık* görülmektedir. Bunun yanı sıra, *Arapça dilinin konuşulması, Arap etnik kökenin varlığı, ekonomik anlamda uygun ve ucuz olması* gibi sebepler ile Türkiye'nin diğer bölgelerine nazaran Hatay ili en çok sığınmacıyı bünyesinde barındıran şehir olarak yer almıştır.

“Çocuklarımı önceden gönderdiğim için ve de yakın olduğu için burayı seçtim. Hatayı duyuyordum ve başka bir şehre gitmemişlerdi. Çocuklarımda Hatay'da mesleklerine başlamışlardı. Burasının yaşam şeklini Suriye gibi gördüm, çok benzer hissettim yabancılık çekmedim.”
(MUHAMMED, 61)

Yukarıdaki görüşmeci, coğrafi yakınlık ve kültürel yakınlık duyma özelliklerini, Hatay ilini yerleşim yeri olarak seçmesinde neden olarak görmüştür. Türkiye'yi Suriye'ye benzeterek, kendisini Türkiye'ye çok da yabancı hissetmediğini belirtmiştir.

“Bizim ülkemize yakın olduğu için buraya geldik mesela benim görümcelerim İzmir'deler ama biz ülkemize yakın olalım diye burayı seçtik eğer savaş bittiğinde ülkemize hemen buradan geçiş yapalım diye burayı seçtik.” (İMAN, 34)

Yukarıdaki görüşmeci, Hatay'ı yerleşim yeri seçme nedeni olarak coğrafi yakınlığı görmektedir. Savaşın kısa sürede biteceğini düşünerek en yakın yere yerleşip savaş bittiğinde ülkelerine geçme durumunun kolay yollarla olabileceği düşünceleriyle bu şehri tercih ettiğini belirtmiştir.

“Ben savaştan önce tır şoförlüğü yaparken Türkiye’ye gelmiştim. Yaşantı olarak Suriye Türkiye’ye göre çok ucuz, Antakya’nın sınırındaki köyler ile Suriye’nin adetleri benziyor bence. Bundan önce Türkiye’nin insanları çok güzel insanlarını seviyoruz, yaşamı kaliteli olarak biliyoruz.” (ÖMER, 47)

Yukarıdaki görüşmeci ise Antakya ilçesinin birçok yönüyle Suriye’ye benzediğini dile getirerek, Türkiye’nin insanların iyi olduğunu belirtmiştir. Savaş öncesinde de Türkiye’yi gördüğünü ve ziyaret ettiğini belirten katılımcı, yaşam alanında maddi olarak Türkiye’nin daha pahalı bir ülke olduğunu düşünmektedir.

“Burası Hatay, yaşadığım Lazkiye’ye 2 saat yakınlıkta. Evimden buraya 2 saatte geldim. Türkiye diğer ülkelerden daha güzel ve rahat. Ve yanımızda bir şey getirmediğimiz için geri döneceğiz düşüncesinde çıktık yola. Az eşya ve gıda almaya çalışıyordum hep yolda daha az macun daha az plastik tabak gibi. Benim ülkemde bir ağacımın gölgesinde kalmam birçok ülkeden daha güzel, biz evet buradayız ama kim ister topraklarından ayrı kalmayı.” (FATMA,39)

Alınan cevaplar neticesinde, bazı Suriyeli sığınmacıların, ülkelerinde karışıklık sonucu yaşadıkları bölgeleri terk edip yabancı bir ülkeye gelme durumlarını geçici bir süre olarak hayal edip düşünmüşlerdir. Savaş ve karışıklığın bitmesi durumunda hemen ülkelerine geri döneceklerini planlayarak, memleketlerini geride bırakmışlardır. Bunlardan birisi yukarıdaki katılımcıdır; bu katılımcının savaş öncesinde yaşadığı bölge Hatay’a 2 saat uzaklıktadır. Yanlarında hazırlık olarak az bir eşya ve geri dönebilme düşüncesiyle yola çıkmışlardır.

“En yakın yer bize Türkiye’ydi ve Türkiye bize kapılarını açmıştı. Bizi kabul edecek ülke Türkiye’ydi. Halep yaşadığım yer çok yakındı Türkiye sınırına. Sınırdaki en yakın yer Antakya’ydı korktuk daha da içerilere gitmeye başka şehirlere burada Araplar da vardı. Başka şehirlerde Gaziantep’te İstanbul’da akrabaların işleri daha güzel yürüdü ama biz korktuk oralara gitmeye.” (RİM, 4)

“Hatay’ı Türkiye’yi çok sevdim direk geldik buraya başka yere gitmedik zaten iyi burası, daha içerilere geçmedik.” (FATMA, 49)

Suriyeli sığınmacıları kabul edebilecek ülkeyi Türkiye olarak belirten yukarıdaki görüşmeci, yaşadığı Halep şehrinin Hatay’a yakın olduğunu belirtmiştir. Başka bir şehirde yaşamayı düşündüklerinde korktuklarını dile getiren katılımcı, Antakya’da Arapların varlığını da olumlu şekilde hissetmiştir.

Yukarıdaki iki görüşmecinin “daha içeriler” olarak belirttikleri Hatay’ın dışında olan şehirlerde yaşamak sığınmacıların bazılarını tedirgin etmiştir. Antakya’yı güvenli bulunduklarını ve huzurlu hissettiklerini ifade etmişlerdir.

“Şehri çok sevdim, Suriye’ye çok benzettim ve Suriye’ye yakın olduğu için herhangi bir şey olursa geri dönebilirim. Araplar çok var burada ve akrabalarımız da vardı amcamın oğlu benden önce gelmişti bana yardım etti. Onlarla oturduk evimizi bulana kadar.” (MEHMET, 24)

Şehri çok sevdiğini ve Suriye’ye benzettiğini dile getiren yukarıdaki görüşmeci, Arapların bu şehirde yoğunlukta olduğunu ifade ederek akrabalarının da yer aldığını belirtmiştir.

3.3.4. Her İki Toplum Arasında Var Olan Akralılık ve Dayanışma Faktörü

Yerinden edilen Suriyeli sığınmacıların yaşam yeri olarak Hatay şehrini belirlemelerinde, “coğrafi yakınlık, Arapların varlığı, ortak dil Arapçanın konuşulması” gibi nedenlerin yanı sıra en etkin ve belirleyici sebeplerden biri, Suriyeli sığınmacıların

“Türkiye’de akraba ve tanıdıklarının bulunması” dır. Bu durum her iki toplum arasında oluşmuş olan ilişkilerin boyutunu değiştirmiştir. Savaş öncesinde kurulan akrabalık bağının savaş sonrasında sürdürülüp sürdürülmediği bireyden bireye göre değişiklik göstermiştir.

Bu iki toplum arasında kurulan sosyal ve kültürel etkileşimler, Arap Baharı adı altındaki siyasi ve sosyal ilişkilerin dengesinin kurulmasıyla farklı bir süreç içerisine girmiştir. 2011 yılında savaş ve karışıklık sonucunda ayaklanmaların ve ardından ölümlerin ortaya çıkmasıyla, komşu ülkeler başta olmak üzere birçok bölgeye yoğun göçler yaşanmıştır. Mekânsal olarak göç edilen durak yerleri, bireylerin akrabalarının bulunduğu bölgeler olmuştur. Bu yerlerden ilk önde gelen ülke Türkiye’dir. Aynı etnik köken ve geçmiş bir kültürel ortak yer olan Türkiye’nin sınır bölgelerinden biri olan Antakya’yı tercih etmelerinin sebebi; aynı etnik köken, aynı aşiret veya akrabalarının olduğu ortak dilin konuşulduğu sosyal ağların dinamik olduğu yerlerden biri olarak seçilmesinde büyük rol oynamıştır (Kaya, 2017: 41).

Kaya bu durumu şu şekilde belirtmektedir; *Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin gibi Suriye ile sınır komşusu olan şehirlerde yaşayan Arap, Kürt ve Türkmen aşiret ve ailelerin yakın akrabaları Halep, İdlib, Kobani, Rokka, Kamışlı, Haseke gibi yerlerde ikamet etmekte ve halen ortak bir hafızayı paylaşmaktadır.*” Kullandıkları iletişim dili, yemek kültürleri, giyim tarzları, yaşamsal anlamda edindikleri kültürel faktörleri, dini inançları gibi birçok yönden benzer özellikler gösteren her iki toplum arasında ortak bir kültürün izleri görülmektedir (Kaya, 2017: 23).

“Yakın olması sebebiyle ve çok Arap vardı akrabalarım buradaydı ve Arapça dilini biliyorlar. Burasının iklimi de bizimkine benziyordu diye. Bir de çocuklarım küçüktü daha uzağa gidemezdim kendimi burada güvenli hissettim. Şimdi olsa ama başka uzak şehirlere giderim çocuklarım büyüdü.”
(NECAH, 36)

Yukarıdaki görüşmeci, Suriye’de eşini kaybetmiştir ve ülkesini terk edip Hatay ilini seçme nedeni olarak, Hatay halkının Arap olması, coğrafi olarak yakınlık ve geçmişten kalan akrabalarının bulunması olarak belirlemiştir. Bir yerden başka bir yere mekânsal değişim gerçekleşirken, varılan ülkedeki bireyler ile etkileşim boyutu ve o bölgede akraba ve tanıdıkların bulunması bireyleri sosyal ve psikolojik açıdan iyi ve güvende hissetmelerine sebep olabilir. Varılacak ülkede bulunan bireylerin olması bireyler arasında kurulan bağ gıda ihtiyaçlarının temini, barınmanın sağlanması, iş bulma gibi olanakları oluşturabilmektedir (Kaya, 2017: 129).

Savaş öncesinde Türkiye ve Suriye arasında kurulan sosyal ve kültürel ilişkilerin gelişmesiyle, akrabalık ve aşiret ağlarının oluşması her iki ülke arasında olumlu ilişkileri arttırmıştır. Savaş sonrasında ise, Türkiye’de akrabaları bulunması sebebiyle çoğu Suriyeli mağdur olan ve zor durumda kalan sığınmacılar varış ülkesi olarak Türkiye’yi belirlemişlerdir. Akrabalık ve aşiret ağları yönüyle yapılan bu göç yönü, Şanlıurfa, Kilis, Hatay, Mardin gibi şehirlerde yoğunlaşmıştır. Bu bölgeler savaş sonrasında da Suriyeli sığınmacıların yoğun yerleştiği yerleşim alanlarıdır.

“Annemin akrabaları, annemin dayısı buradaydı ve onları taniyordum, geceleyin aniden evden çıkınca direkt buraya geldik. Seviyorduk, tam bilmiyorduk ama güzel olduğunu ve gezilecek yer olduğunu biliyorduk. Anneannemgilin akrabaları buradaydı, o Türk’tü onu da biliyorduk.”(DELYA,30)

Geçmişte anneannesinin Türkiye’den geldiğini ve Türkler ile akrabalık bağının bulunduğunu dile getiren yukarıdaki görüşmeci, Türkiye’yi savaş öncesinde görmediğini fakat güzel ve gezilecek bir bölge olduğunu dile getirmiştir. Türkiye ve Hatay’ın yerleşim yeri olarak seçilmesinde belirli bir neden olarak akrabaların varlığı önemli boyuttadır.

Yukarıdaki görüşmeci, ailesinden bazı bireylerin Türkiye’de yaşama sebebiyle Hatayı güvenli bularak bu yerleşim yerine gelmiştir.

Türklerle bir arada yaşamaya ve ortak bir gelecek kurmak hakkında ne düşünüyorsunuz? Ailenizden birinin Türk biriyle evlenmesini nasıl karşılırsınız? sorusuna karşılık olumlu ve olumsuz söylemler ve yanıtlar ile karşılaşmıştır. Farklı iki kültür arasında aile ve kültür kurumunu derinden etkileyecek olan evlilik müessesesinin uygulanmasını olumlu ve normal karşılayan bazı sığınmacılar mevcutken bunun yanı sıra bu duruma karşı olan ve olumsuz olduğunu dile getiren bireyler de bulunmuştur. Genel olarak bu soruya ilişkin verilen olumlu cevaplar şu şekildedir;

“Evlilik nasip kısmet işi, hayırlı birileri gelirse Allahtan korkan namaz kılan iyi birisi gelirse olur tabî ki adetlerimiz farklı olsa da ortak bir durum oluşturulur.” (MEHMET, 24)

“Eğer nasip olursa kızım var Türk biriyle evlendirmek isterim, ortak yaşarım ben onlarla anlaşıyorum.” (FATMA, 49)

“Evet Türklerle bir arada yaşarım dükkânda kurarım işte yaparım. Evet kızımın burada evlenmesini isterim.” (NECAH, 36)

“Evet aralarındayım artık Türklerin tüm yaşantımız onlarla her alanda ortaklık ve uyum sağları ve sağlamakta isterim. Çocuğumun da hem kız hem erkek Türk biriyle evlenmelerini isterim.” (MUHAMMED, 61)

“Ben zaten Türkler ile iş yapıyorum zaten kız kardeşim bir Türk ile evli ve akrabalarımızın çoğu öyle bir olumsuz tepki vermem.” (ÖMER, 47)

“Biz şu anda da Türklerle yaşıyoruz anlaşıyoruz uyumlu olacağımızı düşünüyorum ve anlaştıktan sonra her şey olur ben olumluyum bu durumda. Zarar görmediğimiz sürece tanıdığımız insanlarla yaşarız. Babamın halası zamanında çok önceden Türkmüş ve benden nasip derim ve olumsuz karşılamam evlendiririm.” (MUHAMMED, 61)

Kültürel olarak Türkiye ve Suriye toplumu arasında ortak bir uyumun gerçekleşmeyeceğini ifade eden görüşmeciler de mevcuttur. Dini anlamda uyumun olmayacağını belirten aşağıdaki görüşmeci, her iki toplum arasında ortak bir yaşamın olabileceğini fakat evliliğin farklı hayat tarzından dolayı gerçekleşmesinin zor olduğunu belirtmiştir.

“Zaten benim eşim ayakkabıcı tüm işi Türklerle beraber onlarla yıllardır birlikte çalışıyorlar ve anlaşıyorlar. Ama evlilik konusunda olumlu düşünemem çünkü çok fark ediyor hayatlarımız, Halep’te biz daha çok dini hassasiyetlerimize bağlıyız mesela sizde daha çok serbestlik var mesela senin teyzen bir kere yanına kaynının oğlu geldi ve elini öptü bu bizde yoktur haramdır ama bu sizde var. Yani çok zor ya sen anlatacaksın bu durumu kendine alıştıracaksın ya da sen değişeceksin. Eğer bu durumlara dikkat eden olursa belki olabilir.” (RİM, 42)

“İş, ticaret gibi şeylerde her işi yaparım ortak bir uyum sağlanır yaşarım ama evlilik konusunda olmaz, çekinirim bu duruma çünkü Suriyeliler içinde “kızını nişanladın” değil “kızını Türklere verdin” denilir. Kızımın gireceği Türk ailesinde 10 kişiden sekizi Türkleri sevmez, ikisi sever.” (FATİMA,39)

Türklerin kültürel ve fikişsel olarak farklı yaşam sürdüklerini belirten aşağıdaki görüşmeci evliliğin gerçekleşmesi için ortak ve yakın kurulacak bir iletişim sonucunda bu durumun gerçekleşebilme ihtimali olduğunu düşünmektedir.

“Biz düşünüyoruz ama Türklerden bu şekilde yaşayan olursa bizde öyle yaklaşırız. Tüm Türklerin adetleri, kültürleri fikirleri hayatları aynı değil eğer bize yakın hissederek aklımıza yatarsa kısmetse olur.” (DELYA, 30)

Suriye ve Türkiye toplumu arasında savaş öncesinde var olan akrabalık bağları, kız alıp vermeler ile güçlenmiştir. Türkiye’de yaşamaya başlayan Suriyeli kızların varlığı veya Suriye’de yaşamaya başlayan Türk kızlarının varlığı da bu iki toplum arasındaki

ilişkilerin boyutunu etkilemiştir. Akrabalık bağları nedeniyle savaş sonrasında, yerli halk ve Türkiye'ye yerleşen Suriyeli sığınmacılar arasında görülen geçmişe dayalı bu etkileşimler sebebiyle yeni ağlar geliştirilmiştir.

Suriye toplumunda aile sahibi olmak, bireylerin en önemli toplumsal var olma biçimidir. Aile kurumu yaşamın merkezidir ve evlenmek, evlat sahibi olmak yaşamın en yüksek göstergesidir. Aile arasında kurulan bireysel ve toplumsal ilişkiler önemlidir (Kaya, 2017: 71).

Suriye'den gelen sığınmacıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda, akrabalık, aile kurumu ve kan ve soy bağları gibi toplumsal ilişkiler önemlidir ve her iki toplum arasında ilişkilerin şekillenmesinde önemli faktörlerdir (Kaya, 2017: 37). Suriye'de yaşanan iç savaş ve çatışmadan dolayı Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılara yönelik gösterilen tutum ve söylemler ile akraba, dilde ve kültürde ortaklık bulunmasına rağmen yerel halk tarafından olumsuz karşılanmıştır.

Bireylerin birbirlerinin varlığına ve iletişim kurmalarına ihtiyaçları vardır. Dayanışma olgusunu oluşturan bu süreç bireyleri ortak kültür, ortak dil, ortak bilinç etrafında birleştirir ve bunun sonucunda ortak bir kolektif kimlik oluşturulur. Bireyler yaşam sürdürdükleri ortak mekânlarda, ortak bir eylemde bulunmayı isterler ve bu şekilde sosyalleşme gerçekleştirirler (Kaya, 2017: 27).

Türkiye'ye yerleşen Suriyeli sığınmacıların yerleşim yeri olarak, Şanlıurfa, Hatay, Kilis, Gaziantep, Mardin gibi şehirleri belirlemelerinde soy ve kan bağına dayanan akrabalık bağlarının olması, ortak dil ve etnik kökene sahip olma gibi etkilerin varlığı söz konusudur. Suriye toplumundan ayrılan bireyler, yeni sosyal ağlarını belirlerken önceden hedef ülkesine varan bireyler tarafından, akrabaları tarafından veya ülkede bulunan yerel

halktan gönüllü kişiler tarafından yardımlar ve destekler alarak ilişkiler geliştirirler (Kaya, 2017: 30, Choldin, a.g.m, 171).

3.3.5. Suriyeli Sığınmacıların “Değişim” Ekseninde İncelenmesi

Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra sığınmacı olarak yaşam sürdürmenin hayatlarında hangi düzey ve boyutlarda değişime sebep olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Suriyeli sığınmacılara; **“Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda neler değişti? Bölge halkıyla rahat bir şekilde iletişim kuruyor musunuz?”** sorusu iletilmiş ve şu şekilde yanıtlar alınmıştır;

“Antakya halkı çok iyi davrandı bana Türk müşterilerim çok geldi çok iyi davrandılar çocuklarımı sevdiler. İlk geldikleri zamandan daha iyi davranıyorlar bana çünkü ben onların ne sevdiklerine ne sevmediklerini öğrendim bende ona göre davrandım birlikte yaşamak için uyum sağladım onların yaşantısına göre.” (NECAH, 36)

Suriyeli sığınmacılar arasında mesleklerini icra eden bireyler mevcuttur, yukarıdaki görüşmeci mesleği olan terziliği yaparken Türk müşterileri olduğunu ve karşılıklı olumlu bir etkileşim yaşadıklarını belirtmiştir. Antakya toplumu ile uyumlu yaşamaya çalıştığını belirterek, yerli halkında kendisine iyi davrandığını belirtmiştir. Yabancı bir ülkede sığınmacı olarak bulunan kadın görüşmeci aynı zamanda çalışmaya devam ederek işini Türkiye’de yapmaya devam etmektedir. Bu durum ülkenin sosyal ve kültürel yapısına daha kolay uyum sağlamasını ve yerel halk ile kurduğu sosyal ilişkilerin artmasını sağlayarak, sığınmacıya özgüven hissettirebilir (Şeker, 2019: 233).

Aşağıdaki görüşmeci de Antakya halkı ile iyi iletişim kurduğunu ve anlaştığını dile getirerek Antakya’yı Suriye’nin bir ilçesi olan Lazkiye’ye benzetmiştir. Türkiye’nin başka şehirlerini de gezen katılımcı Antakya’yı benimsediğini ve evi gibi hissettiğini şu şekilde dile getirmiştir;

“Benim birlikte yaşadığım insanlar ile hep iyi anlaştım beni sevdiler ailemi sevdiler. Eskiden ihtiyar bir komşumuz vardı evden taşınmamızı istemedi hiç, çok üzüldü ağladı. Antakya Lazkiye’ye çok benziyor bu sebeple biraz daha çabuk alıştık. Ankara ya da Gaziantep gibi değil. Gaziantep’e, Mersin’e gittim ama hep orda Antakya’yı özledim geri dönmek istedim, evimiz gibi hissettim.” (FATIMA, 39)

“Dil değişikliği yaşadım ve orada daha hür serbest bir hayatımız varken burada daha kısıtlandık. Burasının adetlerini insanların bilemediğimiz için daha geride ve sessiz kaldık. Orada ailemiz birbirine daha çok bağımlıydı burada biraz ayrılmalar kopukluklar yaşadık, dağıldık. Ben iyi anlaştığımı düşünüyorum zaten iyi olursan seninle iyi olurlar. Antakyalılar ile başlarda zorluk çektik ama sonra anlaştık. Çok iyi davrandılar ilk geldiğimizden beri, ben susup iyi olduğumda beraber yaşıyoruz.” (MUHAMMED, 61)

Antakya halkı ile geldikleri ilk zamanda sıkıntılar yaşadıklarını fakat daha sonra iyi davrandıklarını dile getiren yukarıdaki görüşmeci, dil sorunu yaşadığını ülkesindeki gibi rahat ve özgür olmadığını belirtmiştir. İnsanın önemli bir yaşamsal aracı olan dil, bireyler arasında iletişimi gerçekleştiren önemli bir kavramdır. Dil, bireylerin ortak yaşam alanlarında, sosyal hayatta anlaşma ve anlaşılmayı gerçekleştirmektedir. Sözlü ve sözsüz tüm ifade biçimlerini kapsayan dil, simgelerin oluşturduğu bir alandır (Aydın, 2017: 270).

“Her şey değişti hayatımda, evimiz kendimizindi ve hiçbir şey eksikimiz yoktu. Gurbetlik çektik memleket senin değil ve garipliği çok hissettik ve burası vatanımız olmadığı için hep çekimser kaldık. Suriye’de geleceğimizi ilerimizi düşünüyorduk ama buradayken, bugün ne yiyeceğiz ne kazanacağız elektrik su kira sadece bunları düşünüyoruz. Bize bunlar çok yeni bir şey biz alışkın değiliz burada orda her şeyimiz vardı. Elektrik, su çok ucuzdu, çok rahattı az ödüyorduk ama şimdi çok ödüyoruz. Çocuklarımızın gariplik çekmesi bizi kötü hissettiriyor, onları Suriyelisin diye ayrımcılık yapıyorlar öğretmenleri bile çocuklarımızı üzüyor. Bazı Antakyalılar çok iyi

davranıyor mesela sizin gibi (gülüyor) ama bazıları da çok kötü ve ters davranıyor bize tabii ki bu Suriyelilerde de var öyle. Ama benim en çok zoruma giden çocuklarım çok sessiz ve zorluklar yaşadılar ayrımcılık yaşadılar sınıf arkadaşlarının bazıları iyi davranıyor ama bazıları çok kötü davranıyorlar, öğretmenlerde Türk çocuklarını savunuyorlar.” (İMAN, 34)

Vatan duygusunu hissetmemek ve yabancı şehirde olmak duygularını taşıyan yukarıdaki katılımcı Türkiye’ye geldiklerinde çok çekimser davrandıklarını ve gurbetlik çektiklerini belirtmiştir. Ülkelerinde gelecek hayatlarına dair plan yapan bireyler, yabancıları oldukları ülkede günlük, haftalık belki de aylık gelir ve giderlerini hesaba katarak yaşamlarını zihniyet anlamında dönüştürdüklerini dile getirmişlerdir. Varlıksal durumlarının savaştan önce iyi durumda olduğunu belirten görüşmeci, sığınmacı olarak yaşamaya başladıktan sonra alışkın oldukları hayatlarını aradıklarını ifade ederek duygularını dile getirmiştir. Çocuklarına karşı yerel halk, kötü ve olumsuz duygular ve tavırlar takınarak yaklaşmaktadır. Bunu belirten görüşmeci bu duruma çok üzüldüğünü ve çocuklarının gariplik çektiklerini hissetmiştir. Bu durumu, yerli halktan öğretmenlerinde gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

“Sorumluluklarım arttı ve değişti Türkiye’ye gelince, paranın kıymetini bildim çünkü bizim Suriye’de dükkânlarımız arabalarımız evlerimiz vardı, masraf yoktu, evlerimizin kirası yoktu ama her şerde vardır bir hayır, ilk geldiğim zamanlarda çok ağlıyordum ama sonra alıştım buraya ve başkalarının geldiğini görünce içimiz rahatladı. Çocuklarımın yaşamlarını değiştirmedim çok şükür bundan çok korkmuştum, çocuklarım hafızlıklarına devam etti ben Kur’an öğretmenliğine devam ettim. Bu konuda üzülmedim, Türkiye engel ve sıkıntı olmadı hem çocuklarıma kurslar açtılar hem bana, daha özgür davrandılar bu konuda çok sevindim.” (RİM, 42)

Türkiye’ye geldikten sonra sorumluluklarının arttığını dile getiren yukarıdaki görüşmeci Suriye’deki yaşamında maddi anlamda hiçbir zorluk çekmediğini vurgulamıştır.

Çalışmayan katılan çoğu sığınmacı, vatanlarında ev sahibi, toprak sahibi olduklarını dile getirmiş ve ilk defa Türkiye’de kira verdiklerini belirtmişlerdir. Paranın kıymetini bildiğini ifade eden görüşmeci Suriye’deyken sahip olduğu Kur’an Kursu öğretmenliğini Türkiye’de devam ettirerek bu duruma çok sevindiğini dile getirmiştir. Aynı zamanda çocuklarının yabancı bir ülkede nasıl bir gençlik geçirecekleri korkusunu taşıdığını fakat Türkiye’de sağlanan kurslar ve eğitim ortamlarının sayesinde çocuklarını kendi istedikleri şekilde eğitime devam ettirdiklerinin sevinci duymaktadır.

“Hayatımda çok şey değişti, çok varlığım vardı ama hepsine el konuldu ailemiz paramparça oldu. Buraya gelince ama alışmaya çalıştık Türklerin adetlerine, yemeklerine yaşam tarzına alıştık, hatta Suriye’yi unuttuk bile. Antakyalılar ile rahat bir şekilde iletişim kuruyorum onlar bana ben onlara alıştım.” (ÖMER, 47)

Suriye’de ekonomik varlığının iyi olduğunu fakat buna el konulduğunu dile getiren yukarıdaki görüşmeci, hayatının çok değiştiğini ve aile kurumun parçalandığını dile getirmiştir. Türklerin yaşamlarına ve kültürlerine alışmaya çalıştığını dile getirerek Antakyalılar arasında bir sorun olmadığını ve onlarla rahat iletişim kurduklarını ifade etmiştir.

“Her şey değişti hayatımızda. Biz hazırlıksız gelmiştik zaten 15 20 günlüğüne diye düşünüyorduk sonra gidecektik. Eşyalarımı ona göre almıştım. Yolda yürürken yabancı bir yer her yer çok farklı geliyordu, utanıyorduk, boşluğa düşmüştük. 2 ay boyunca hiçbir eşya alamadık kilime oturduk, hâlbuki Suriye’de bir sürü eşyamız evlerimiz, tarlalarımız vardı. Ama elhamdülillah dedik Allah büyük dedik ve sabrettik. Biz ordayken sabahlara kadar hiç uyumazdım gözüme uyku girmezdi, hep kapalı kalırdım açmazdım başımı korkudan evlerimize Beşarın askerleri gelirdi hiç mahrem dinlemeden evlerimize saldırırdı.” (FATIMA, 39)

Suriye’de savaş öncesindeki yaşamlarında birçok eşyasının ve varlığının olduğunu belirten yukarıdaki görüşmeci, Türkiye’de boşluğa düştüğünü hissederek yabancılik çekmiştir. Savaşın bitme ihtimalini düşünüp eşyalarını az tutarak ülkesine geri dönmeyi düşünmüştür. Fakat var olan durum ve savaşın daha da çok kızışması sonucunda milyonlarca insan ülkelerini geride bırakmıştır. Savaş sırasında evlerinde güvenli bir şekilde yaşamadıklarını ve bu sebeple rahat bir uyku gerçekleştirmediklerini dile getirmiştir.

Doğduğu, yaşadığı ve uzun bir süre içinde var olduğu ülkeyi terk etme eylemi, gönüllü veya gönülsüz, zorla veya başka nedenlerle olursa olsun bireylerin arkalarında bıraktıkları hayatları, anıları içlerinde hissedecekleri ve hep canlı kalmasa da akıllarının bir yerlerinde duracak “gurbetlik” hissini doğuracaktır. Hatta bu durum, bireyin kalacağı yerin uzun bir yerleşim yeri olması durumunda ise evlatlarına hatta torunlarına kadar etkisini sürdürmeye devam edecektir (Adıgüzel, 2019: 156). Bu durumun savaş, doğal afet, siyasi karışıklık, yerinden edilme gibi zorunlu sebeplerle ile gerçekleştiğinde bireyler, ayrıldıkları ülkelerinden hem maddi olarak hem de manevi olarak psikolojik anlamda bir plan ve hazırlığa sahip olmadıklarında ötürü belli bir sosyal ve ruhsal zorluk ve travma yaşayabilir ve bu durum bireyden bireye göre değişiklik hissedilmektedir (Erder, 2018: 87).

“Evlendim, başka dil öğrendim çocuklarım oldu, sorumluluklarım daha çok arttı. Antakya halkıyla bir sorun yaşamadım, güzel aramız.”
(DELYA, 30)

Ülkesinden ayrılırken bekâr olarak Türkiye’ye yerleşim sağlayan yukarıdaki görüşmeci Türkiye’de evlenmiş ve çocuk sahibi olmuştur. Hayatının değişme boyutunda sorumluluklarının daha çok arttığını, Türkçe dilini öğrenerek yeni bir dil kazandığını dile getirmiştir.

“Hayatım çok değişti. Olumsuz şeylerle de karşılaştım ama çok şükür Suriye’de bize yasak olan kurs öğretmenliğine burada devam ettim. Akrabalarımızın söylemleriyle kötü zamanları Erdoğan’dan sonra atlattıklarını ve güzel zaman geçirdiklerini duyuyorduk. Biz eşimden dolayı çok şeylerden mahrumdum annem kız kardeşlerim Suriye’de çok güzel ve rahattı ve Türkiye’ye gelince dünyadaki cenneti yaşadığımı hissettim. Mahrum olduğum her şeyi yaşadım çocuklarımın işleri oldu okudular.” (RİMA, 43)

Türkiye’de yaşamaya başladıktan sonra hayatının olumlu yönde değiştiğini dile getiren yukarıdaki görüşmeci Türkiye’deki hayatını cennet bir yaşam olarak tasvir etmektedir. Eşinin Suriye’ de siyasi ve sosyal anlamda kötü görülerek damgalanmış olmasından ötürü, ülkesinde birçok durumdan mahrum kaldığını dile getirmiştir. Kendi kız kardeşlerinin annesi ve çevresinin Suriye’deyken çok rahat bir yaşam sürdüklerini fakat eşinden dolayı kendisinin istisna olduğunu ve hep baskı çektiğini dile getirmiştir. Ülkesinde mahrum olduğu birçok şeyi Türkiye’de yaşadığını, eşinin mesleğini yaptığını ve kendisinin istediği öğretmenliği icra ettiğini dile getirmiştir.

“Hayatımız çok değişmedi aslında sadece önemli olarak maişetimiz geçimimiz değişti. Suriye’de daha rahattık ama burada en önemlisi ölüm korkusu yaşamıyoruz çok şükür, tehlikelerden uzaklaştık, farklı bir işte çalışmaya başladım. Biraz zor oldu onun sebebi ise geldiğim ilk zamanlarda Türkçe bilmiyordum, konuşmuyordum. Şimdi öğrendim anlıyorum daha iyi iletişim kuruyorum. Bazı zorluklar yaşadım, iş olarak ucuz ücret veriyorlardı.” (MEHMET, 24)

Suriye’den ayrılarak Türkiye’de yaşayan yukarıdaki görüşmeci, Suriye’deyken rahat bir yaşam sürdüklerini fakat ölüm korkusuyla tehlikeli bir şekilde yaşadığını söylemiştir. Türkiye’de farklı bir işe başlayan ve ilk geldiği zamanda dil konusunda ve iletişim konusunda zorluklar çektiğini belirtmiştir. Geçen süre içerisinde Türkçeyi

öğrendiğini ve sıkıntı çekmeyerek rahat ve ölüm korkusu olmadan bir yaşam sürdürmektedir.

“Hayatım çok değişti, eşim ile 3 yıl Türkiye’de yaşadık çok güzeldi sonra eşim Türkiye’de öldü ve ben çok sarsıldım Suriye’deyken çok mutluydum hayatım değişti, çok zor oldu bana. Önceden çok zordu zorlanıyordum ama şimdi alıştık çok şükür daha iyi.” (FATMA, 49)

Sığınmacı olarak geldiği Türkiye’de eşi vefat eden yukarıdaki görüşmeci, eşinin yaşadığı zamanlarda Türkiye’de çok mutlu olduğunu fakat eşinin ölümünden sonra sarsıldığını belirterek çok zorlandığını ifade etmiştir.

“Biz Suriye’deyken elektrik su faturası çok daha azdı, maaşı olan biri yetişmez burada yaşam çok zor. Ben Suriye’deyken çok güzel yaşıyordum vardı, koyun yetiştiriciliği yapardım Hollanda’dan inek getirtirdim. Yaşam çok zor savaş mücadelesi de verdim (Kolunu gösteriyor) Kolumda yaralar oldu Türkiye’den silah alıyordum ve abilerim kardeşlerim şehit oldular çok kişiyi kaybettim ben bu savaşta bu uğurda.” (ÖMER, 47)

Antakya halkının size yönelik davranışları nasıldır, davranışlarında zamanla bir değişim oldu mu? sorusuna ilişkin verilen yanıtlar şu şekildedir; Türkiye’ye ilk geldikleri zamanda belli tutumlar sergileyen yerli halkın davranışları günümüze kadar ki süreçte bir değişim göstermiştir.

“Antakyalılar ile bir sıkıntı hiç yaşamadım farklı dinlerden insanlar ile karşılaştım fakat hiç kötülüklerini bir davranış değişikliği görmedim, iyilerdi hep. Değişenlerde Suriyelileri sevmeyenler ya evliliklerden dolayı oldu veya sevmediler hatta bizim oksijenimizi alıyorsunuz diyen insanlar bile olmuştu televizyonda ama herkes aynı değil.” (RİMA, 43)

Yukarıdaki görüşmeci, kendi yaşamı açısından yerel halkın davranışlarında bir değişim olma yönünün olmadığını fakat bunun sebebinin iki toplum arasında yaşanan evliliklerden dolayı olduğunu tahmin etmektedir.

“Eskiden Suriyelilere karşı daha iyilerdi neden olduğunu söyleyeyim sana çünkü ilk başta Suriyeliler azdı ve acımışlardı yardım ediyorlardı. Sonradan çok Suriyeli gelmeye başladı ve gelen Suriyeliler kötülerdi, Türkler Suriyelilerden bıktılar ben hak veriyorum bu sebeplerden dolayı olabilir Türklerin değişmesi. Bazı Türkler bizi tanımdan sırf sadece Suriyeli olduğumuz için bizi sevmiyorlar. Bir kere otobüsteydim ve parasını da ödemiştin bir adam koltuğa arasını koydu ve Suriyeliler burada oturamaz dedi. Çok üzölmüş ve ağlamıştım. Bunu unutamıyorum. Yine bir gün pazarda Suriyeli satıcıya sırf Suriyeli diye bağırarak birini görmüş şahit olmuştum. Bazı insanlar çok kötü bazı insanlar iyi. Çocuğumun Türk bir öğretmeni vardı çok iyiydi ve memnundum fakat hamile olduğü için okuldan ayrıldı. Yeni gelen öğretmende Türk ve kapalı biriydi ama kızım çok başarılı olmasına ve Türkçeyi güzel konuşmasına rağmen ona düşük puanlar veriyor ve haksızlık yapıyor. Kızım buna çok üzölüyor ağlıyor. Biz kirada oturuyoruz bu apartmana geldiğimiz zaman bir komşumuz ev sahibimize Suriyeli istemiyoruz demiş ben bunu duyunca çok üzöldüm ve Türklere karşı uzak durdum. Ama anneni görünce çok sevdim Türklere ve ön yargımı kaldırdı. (FATİMA, 39)

Türkiye’deki yerel halkın Suriyelileri sevmemelerinin sebebi olarak, yerli halkın karşılaştıkları kötü Suriyeliler, sayıların bir anda çoğalması, gibi nedenler olabileceğini düşönen yukarıdaki görüşmeci bazı yerel halka hak verdiğini dile getirmiştir. Fakat bunun yanı sıra sadece sevmediklerinden dolayı kötü muamelede bulunan yerel halkında bulunduğunu yaşadığı deneyimlerle dile getirmiştir. Yerel halka ve Türk topluma oluşturan algı ve tutumlar, her iki toplum arasında gerçekleşen iletişim ve etkileşim sonucunda şekillenmektedir. Farklı költörlere ait olan insanlar ortak yaşam mekânlarında sosyal alanlarda bir takım olumlu ve olumsuz etkileşimler yaşayarak tutumları ortaya çıkarmaktadırlar.

“Biz yeni geldiğimiz zamanlarda kimse yoktu ben peçeliyim dışarda farklı geldi bana farklı bakıyorlardı kıyafet tarzımdan dolayı ve bana tükörmüşlerdi yolda. Ama çok şükör bunun dışında genel anlamda çok iyi

davrandılar, hastanelerde, çarşıda hiçbir sıkıntı yaşamadım 8 9 yıldır. Hastanede yattım oradakiler bana çok iyi davrandılar, ilgilendiler. İlk geldiğimiz zamanlarda Türk erkekleri, Suriyeli kızlarla evlendi bence bu sebepten dolayı daha farklı daha kötü görüldüler Suriyeliler davranışlarının bu sebeple değiştiğini düşünüyorum.” (RİM, 42)

Türkiye’ye ilk geldikleri zamanlarda olumsuz bir durumla karşılaşan yukarıdaki görüşmeci kendisine sergilenen dışlayıcı bir tutumu dile getirmiştir. Bunun dışında günümüze kadar başka hiçbir sıkıntı yaşamadığını belirtmiş ve yukarıdaki görüşmeciyle benzer bir düşünce göstererek, yerli halkın Suriyelileri sevmemesini ve davranış değişikliği göstermelerinin sebebini, Suriyeli kadınların Türk erkekleriyle evlenmesinden dolayı olduğunu dile getirmiştir.

Toplum arasında uzun yıllar boyunca yaşam süren ve Türkiye’ye yerleşen bireyler “mahalle sakini olsalar da bizden olmayan” bireyler olarak kendilerini ifade etmeye çalışmaktadırlar. Yerli halk tarafından zaman zaman olumsuz sıfatlar ve tutumlar ile nitelenen Suriyeli sığınmacılar oluşturmak istedikleri sosyal ve kültürel kimlik etrafında şekillenmekte zorluk yaşamaktadırlar (Özyurt, 2005: 221 aktaran; Göker, 2015: 106).

“Ben anlaşıyorum şimdiye kadar bir sorun yaşamadım ama bir olaya denk geldim var bir anım var sadece, ben yolda yürürken bir kadınla çarpıştık, daha doğrusu kendisi bana bilerek çarptı. “Eşek misin önüne bak” gibi kelimeler kullandı. Bende “pardon” dedim Türkçe sonra. Yanıma geldi Türkçe konuştu dedi ki “Seni Suriyeli sandığım için sana çarptım” dedi. Ben de güldüm problem değil filan dedim zaten ben Suriyeliyim dedim. Yüzüme baktı koluma böyle hafifçe dokundu üzüldü utandı gitti yanımdan. Sadece bunu yaşadım bu kadar yıl boyunca. Davranışları eskiden daha iyiydi, yakındı ama şimdi ise daha uzak, ama ben Türkçe konuştuğumda çok iyi davranıyorlar, dilden dolayı daha sakın ve muhabbetli konuşuyorlar nerden öğrendin diyorlar konuşmak istiyorlar daha samimi oluyorlar.” (DELYA, 30)

Sığınmacılar yabancı oldukları topraklarda hayatlarını devam ettirmek ve bölge halkıyla uyumlu olmak isteyip olumlu ilişkiler geliştirmek sebebiyle toplumun dilini öğrenmek, onlarla aynı sosyal ve kamusal alanlara girmek, iş sahibi olmak, sağlık hizmetleri gibi hizmetlerden yararlanmak istemektedir (Kaypak ve Bimay, 2016: 105). Türk toplumunun Suriyelilere, ilk başlarda daha yakın ve iyi davrandıklarını fakat şimdi daha uzak ve mesafeli olduklarını dile getiren yukarıdaki görüşmeci yaşadığı zaman zarfında sadece bir sorun ile karşılaştığını ifade etmiştir. Olumsuz bir ifade ile yaklaşılan yukarıdaki görüşmeci, Türkçe dilini bilmesi ve konuşmasının bir kazanım olduğunu dile getirmiştir. Türkçe konuştuğunda yerel halkın daha sıcak ve samimi davranarak olumlu anlamda ilişkiler geliştirdiğini dile getirmiştir.

“Olumlu anlamda değişim oldu, Çok daha iyi anlamaya, iletişim kurmaya başladım çok arkadaşım oldu burada yaşadıkça öğrendim dili de öğrendim. Burada yaşıyorum artık ben, şimdi ben Suriye’ye gitsem evimi bilemem çünkü harap oldu yıkıldı tanınmaz halde artık. Artık yaşantım burada, eşim çocuklarım burada.” (MEHMET, 24)

Türkiye’ye ve Hatay’a gelerek yerleşen yukarıdaki görüşmeci, hayatında değişimin olumlu boyutta gerçekleştiğini belirterek Türkçeyi öğrendiğini ve yerel halk ile rahat iletişim kurduğunu ifade etmiştir. Suriye’de gerçekleşen savaş durumundan dolayı harap olan evini şu anda tanımayacağını belirterek yaşantısının burada kurulduğunu dile getirmiştir.

“Artık Türk gibi oldum Türklerle oturuyorum 1 Türk 100 Suriyeliden daha iyi. Artık benim burada hissem var, çünkü eşimi burada öldü ve buraya gömdük onu.” (FATIMA, 42)

6 yıldır Türkiye’de yaşadığını belirten ve Türklerin olduğu apartmanda yaşayan yukarıdaki görüşmeci Türkleri daha çok sevdiğini ve daha çok güvenilir

olduklarını ifade etmiştir. Eşinin Türkiye’de vefat etmesinden dolayı Türkiye topraklarında hissesinin olduğunu ifade etmiştir. Kurulmak istenen kültürel ve dini bağ sonucunda gerçekleşen ölüm olgusu bireyleri derinden etkiler ve üzer ve birey kendini mekânsal bir yere ait hissetmek ister.

Suriyeliler yerli halk tarafından dışarıdan gelen kişiler olarak görüldükleri için genel anlamda, her göç sonucunda gerçekleşmesi normal görülen bir durum söz konusu olacaktır. Türkiye toplumu ilk başlarda yeni gelen sığınmacılara karşı yardımlarda bulunmuşlar ve bunun yanı sıra daha temkinli ve hesaplı hareketler sergilemişlerdir. Sosyal ve kültürel farklılıklara sahip olan Suriyeliler toplumsal yaşamda yerli halka kurdukları ortak mekanlarda uyum yaşamak için çaba harcayacaklardır (Alptekin, Ulutaş ve Gündüz, 2018: 105).

3.3.6. Suriyeli Sığınmacıların Geleceğe Dair Planları ve Ülkelerine Gitme

Durumları

Ülkelerinden ayrılarak Türkiye’ye yerleşen sığınmacılar, gelecek yaşamlarına dair planlarını ve hayallerini yaşadıkları bölgeler çerçevesinde yeniden şekillendirmektedir. Bireyler göç etme sürecini atlatarak yeni bir toplum ile beraber yaşamaya başlayarak bunun ilk aşamasını geçtiği söylenebilir. Farklı bir topluma uyum sağlamaya çalışan bireylerin, savaş sonrasında Türkiye’ye ilk geldikleri zamanlarda yanında getirdikleri evlatları zaman sürecinde büyüyerek gençlik zamanlarını farklı bir ülkede geçirmektedir. Çoğu sığınmacı bireylerin gelecekteki planları, çocukları üzerinden şekillenmektedir. *Geleceğe dair bir planınız var mı, savaş bittiğinde ülkenize geri dönmek ister misiniz?* sorusuna ilettikleri yanıtlarda bu durum şu şekilde kendini göstermektedir;

“Hayır, hiç gitmek istemiyorum Suriye’ye savaş bitince de gitmek istemem burada yaşamak istiyorum. Burada çocuklarıma iş kurmayı düşünüyorum, ev almayı istiyorum oğullarımın askere gitmesini istiyorum.” (NECAH, 36)

Yukarıdaki görüşmeci, çocuklarının ileriki hayatlarını Türkiye’de kurmayı planladığını ve istediğini belirtmiştir. Savaşın bitmesi durumunda ülkesine tekrardan gitmek istemediğini dile getirerek çocuklarının iş sahibi olmasını ve Türk askeri olmasını istediğini belirtmiştir.

“Çocuklarım büyüyor daha büyük eve ve kendi evimizi ilerde almak isterim, çocuklarım vatandaşlık alsınlar isterim, Üniversite okusunlar isterim ilerde. Başka ülkelere gitmem Ya Türkiye ya Suriye başka yer istemem. Ben artık Suriye’ye gitmem çünkü artık orası kötü oldu ve evlatlarım artık burada, eğer ben gidersem çocuklarımın hayatıyla oynamış olurum. Şu an ve daha çok Türklerle beraberim.” (RİM, 42)

Suriyelilerin geride bıraktıkları ülkelerinde mal varlıklarının kalmayışı geri dönme durumlarının imkânsızlaşmasına sebep olmaktadır. Bu sebepten ötürü Türkiye’de yaşamak, sığınmacı bireylere güven oluşturmakta ve Türkiye vatandaşlığına sahip olmayı istemektedirler. Geleceğe yönelik çocukları etrafından şekillenen yaşam kaygılarını bu vatandaşlığa sahip olmakla son bulacağını düşünmektedirler (Gülyazar, 2017: 691-692).

“Ben burada yaşamak isterim oğlum vatandaşlık aldı. Suriye’deki evimizi tarlamızı yaktılar her şeyi kırdılar oradaki nizam hükümet. Dükkânlarımıza haciz getirdiler mühürlediler. Benim oraya gitme isteği yok orayı görmek istemiyorum artık aklımda Suriye yok. Çünkü Suriye’deki sevdiklerim sevenlerim o eski ortamım yok, her yer yıkıldı ülkeme dair hiçbir şey hatırlayamıyorum.” (FATIMA, 39)

“Savaş bitince geri dönemem çünkü hayat direk başlayamaz hayat hemen eskiye dönmez. Evet, elbette gitmek isterim ama daha sonra. Ben Türk vatandaşlığı aldım ama Suriye’yi de Türkiye’yi de seviyorum.” (DELYA, 30)

“Çocuklarımın ve eşimin geleceğimiz hep buradayız ve vatandaşlık istiyoruz inşallah hep buradayız biz Müslümanız ve hep beraberiz.” (RİMA, 43)

Yukarıdaki katılımcılar, Türkiye’ye vatandaşlık talebinde bulunmuştur. Savaş bittiğinde Türkiye’de yaşamayı isteyen ve savaş bitse bile bu ülkeyle bağlantısını kesmek istemediğini dile getiren sığınmacılar mevcuttur. Suriyeli sığınmacıların bazıları Türkiye devletinden vatandaşlık talep etmişler ve bu istekleri kabul görmüştür. Bir ülkeye ait olmak hissi, kâğıda dayalı bir siyasal kimlik oluşturmanın yanı sıra, sosyal ve kültürel olarak bir kimlik inşası kazanmayı da beraberinde getirmektedir. Bireyler bir ülkeye ve topluma ait olma duygularını, o toplumun, kendisine ait hissettiği algılarını ve toplumsal yaşamına yön verdiği değerler sistemini bu minvalde etkin hale getirecektir. Bireyin sahip olduğu inanç sistemi, milli varlığı, toplumsal ağırları, sosyal kimliğinin ortaya çıkarmasında etkili olabilmektedir. Bireyin, sosyal kimlik ve aidiyet varlığı zıddıyla kaimdir, yani bireyin kim olduğunu bilmek için, kim olmadığını anlamak gerekmektedir. Öteki ve yabancı olan birey, toplumların kabul veya reddettiği kimliğin göstergesidir (Göker, 2015: 77).

“Savaş bittiğinde geri dönmek istemem çünkü çok zulüm gördüm Türkiye’de de çok zorluk yaşadım ama geri dönmeyi istemem burada yaşamak isterim haksızlıklarda yaşadım Türklerden.” (MEHMET, 24)

Türkiye’de yaşayan bazı sığınmacılar, yerel halk tarafından haksızlığa ve zulme uğradığını dile getirmektedir. Yukarıdaki görüşmeci, Türkiye’de çok zorluk yaşadığını fakat Suriye’ye geri dönmek istemediğini belirtmiştir.

“Evet, geri dönmek isterim savaş biterse çünkü en büyük oğlum orada askerdi ama ayağı koptu, engelli oldu gazi oldu evde oturuyor eşiyle çocuklarıyla, onun yanına giderim.” (FATMA, 49)

Suriye'deki savaşın bitmesi durumunda Suriye'ye geri dönmeyi isteyen yukarıdaki görüşmeci, oğlunun Suriye'de yaşadığını ve savaştan dolayı yaralanarak gazi olduğunu dile getirmiştir.

3.3.7. Türkiye'nin Bir Geçiş Ülkesi Olarak Kullanılması Durumu, Sığınmacıların Avrupa'ya Gitme Hakkındaki Düşünceleri

Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi “*kullanmaları*” tarzında belirttikleri söylem neticesinde, aslında yaşam yeri olarak varma yerinin Avrupa ülkeleri olduğu ve Türkiye'nin araç olarak kullanıldığı yerel halktan bireylerce dile getirilmiştir. Yasal olarak Avrupa dışından gelen bireyler, üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de yaşama ve sığınma imkanı sunulmaktadır. Mülteci, sığınma talebinde bulunup başvurusu kabul edilen kişidir (Koyuncu, 2014: 24).

Suriyeli sığınmacıların Avrupa'ya gitmek isteme düşüncesinin olması, elde edilen verilere göre yerel halktan bazı bireyler tarafından düşünülmektedir. Fakat aşağıda belirtilen soruya verilen cevaplar neticesinde görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacıların hepsi Avrupa'ya gitmek istemediklerini ifade etmiştir.

Mart ayında İdlip'te yaşanan çatışmalar sonucunda birçok Avrupa ülkesi kapılarını mültecilere açtı. Siz bu süreç içerisinde Avrupa'ya gitmeyi düşündünüz mü ve giden tanıdıklarınız oldu mu? sorusuna karşı iletilen yanıtlar şu şekildedir;

“Hayır, ben hiç gitmeyi istemedim. Ama erkek kardeşim sanırım İsveç veya Almanya'ya gitmek istedi gidecekti ama evraklarını ayarlamadığı için gidememiş. İzinli ve yasal şekillerde gitmek istiyor.” (NECAH, 36)

“Hayır, biz hiç düşünmedik ama yakın akrabalarımızda gidenler oldu ama geri döndüler, buradan çıkamadılar, çıkmaya uğraştılar ama çıkamadılar.” (MUHAMMED,61)

“Bende olmadı hiç öyle düşünmedim ama akrabalarımın oldu, Danimarka’ya, Almanya’ya ve İsveç’e gidenler oldu.” (DELYA, 30)

“Hayır, bize daha önceden Almanya’ya gitme fırsatı verildi ama biz gitmek istemedik. Tanıdıklarımızda olmadı giden.” (RİM, 42)

“Hayır, ailem Lübnan’a gittiler ama biz gitmedik hiç istemedim ben Avrupa’ya gitmeyi.” (RİMA, 43)

“Biz hiç gitmeyi düşünmedik ve giden arkadaşlarımız tanıdıklarımız da olmadı. Gidenler de zaten çok pişman oluyorlar, orada iyi yaşam ve yüksek para olduğunu düşünüyorlar ama bunun hepsi yalanmış ki orda ne din var ne iman var Müslüman ülkeler değiller çocuklarımız büyütmezdik, gidenler orayı bilmeden gittikleri için pişman oluyor. Gidenlerde burada zorluk yaşayan aç kalan para kazanamayanlar gidiyor. Onları kandırıyorlar Avrupa’da hayat iyi iş güzel yaşam iyi diyorlar. Türkiye’de çok çalıştırıp az para veriyorlar sabahtan akşama kadar çalışıp emeklerinin karşılıklarını almadıklarını düşündüklerinden Avrupa’ya gidiyorlar. Bizim kurs hocamız dini hocamız küfür olan şehre Avrupa’ya gidilmesin haram olduğunu fetvasını verdi, domuz etinin satıldığı marketlerden alışverişi yasaklamışlar. Avrupa’daki ergen ve bilinçsiz şekilde çocuklar yetişiyor orda. Bir anne tanıdığımız var markete gitmiş Avrupa’da çocukları evde bırakmış çocuklarda ağlayınca komşular duymuş ve sosyal hizmetleri çağırıyorlar ve çocukları evden alıyor. Biz çok üzüldük böylece çocukları İslam’dan uzaklaştırıyorlar. Bu sebeplerden dolayı hiç gitmek istemedik.” (İMAN,34)

“Hayır, Avrupa’ya giden akrabalarım olmadı ve bizde hiç düşünmedik.” (ÖMER,47)

“Hayır, hiç düşünmedim ne şimdi ne de sonra, gidenler bile hem dünyasını hem ahiretini kaybederler. Burada ezan var ibadetlerimizi yapıyoruz. Sizde erkek kız aynı yerde okula gidiyorsunuz ama bizde yoktu.

Burada kadın erkek rahatça ellerini tutuyorlar ama orada bunu yapmak ayıptı ellerini tutan çiftler sevgili, kol kola giren çiftler evliler. Evlatlarımızı parka götürürken çekiniyorum sarılan birbirini öpen çiftleri görmesinler diye. Sizin eskiden Osmanlı'daki gibi bir hayat yoktur, ben biliyordum ezan burada Türkçe okutuluyormuş. Dayımgil ve ailesi gitti Kanada'ya gittiler. Hastalığı için gitti, uçakla ve yasal yollarla.” (FATİMA, 39)

“Avrupa'ya gitmeyi hiç düşünmedik, giden akrabalarımız da olmadı. Orda çok dinsiz var.” (MEHMET, 24)

“Hayır, hiç gitmek istemedik, gitmeyi düşünmedik bile.” (FATMA, 49)

Yukarıdaki cevaplar neticesinde, Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'yi Avrupa'ya geçiş yeri olarak kullanmamışlardır. Avrupa'ya gitmeyi hiç düşünmediklerini belirterek bazı akraba ve tanıdıklarının Avrupa'ya gitmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak yerel halk tarafından algılanan, “*Suriyelilerde var olan Avrupa merakı*” karşılaşılan sığınmacılar ve ilettikleri cevaplar doğrultusunda bu durumun geneli kapsamayacağı ve bireyden bireye farklılıklar gerçekleşebileceğini ortaya çıkarmaktadır.

Sığınmacılar, dini değerlerinin zarar görebilme ihtimalinden dolayı Avrupa'ya gitmeyi istememektedirler. Aynı zamanda Avrupa'nın, çocuklarının yaşamlarını olumsuz düzeyde etkileyecek bir yaşam alanı olduğu ifade edilmiştir. Belirtilen cevaplar içerisinde akraba ve tanıdıklarının geçmiş Avrupa yolculuğunun bir pişmanlık ve üzüntü duyduklarını dile getiren bireylerde bulunmuştur.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Göç ve göçmen sorunu günümüze gelinceye kadar, önem ve sorun teşkil eden alanlardan biri olmuştur. Genelinde dünyada gerçekleşen, özelde ise Türkiye’yi etkileyen en güncel olarak görülen Suriyeli göçü, iç karışıklık ve savaş sonucunda zorunlu nedenlerle gerçekleşen göçtür. Tarih boyunca, insanlar belirli dönemlerde ve bazı sebepler ile belirli bölge ve ülkelerde demografik olarak artış göstermiştir. Bu artışlardan en ciddi boyutta olan bir göç hareketi olarak belirlenen, 2011 yılında komşu ülke olan Suriye’den birçok ülkeye gerçekleşen göç hareketidir. Bu hareketin sonucunda birçok sığınmacı, can ve mal güvenliklerini korumakta zorlanmış ve çareyi göç etmekte bulmuşlardır. Yaşam ve güven tehdidi altında kalan Suriye halkı, Türkiye’de yerel halk ile yaşamaya başlamıştır. İlk zamanlarda kamplarda kalan sığınmacılar daha sonraları ilçe ve şehir merkezlerine doğru yön değiştirerek yaşamlarını kira evlerde veya akrabalarının yanında sürdürmeye devam ettirmiştir. “Açık kapı politikası”nın yürütülmesi ile günden güne artan sığınmacılar, Türkiye’nin Hatay başta olmak üzere, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, İstanbul, Osmaniye gibi daha birçok bölgesinde yaşamaya başlamıştır.

Bu çalışmanın sonucunda, gerçekleşmiş Suriye krizinin ve iç savaşın ardından yaşam tarzları ve gündelik hayatları değişen Suriye halkının, Türkiye’de nasıl yaşam sürdürdükleri ve 2011 yılından günümüz 2020 yılına kadar geline süreç içerisinde, uyumlarını nasıl gerçekleştirmiş oldukları ve yaşadıkları bölgede karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır. Bu sorunların yerel halk düzeyinde nasıl etkiler oluşturduğu incelemek ve tespit etmeye çalışmak amaçlanmıştır. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye genelinde birçok çeşitli sorunların ortaya çıkmasına sebep olan “sosyal grup” olarak görülmektedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda Hatay ilinin Antakya ilçesinde kamplar dışında, şehir merkezinde yaşayan Suriye halkının mevcut durumları, yaşam şartları ve savaşın ardından 9 yıl geçmesi ile beraber uyum konusunda hali hazırda karşılaştıkları sorunlara dair analiz yapılmıştır. Bununla beraber bu bölgelerde yaşayan yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlarını ve hangi alanlarda, ne şekilde etkileşimler kurduklarına dair tespitlerde bulunulmuş ve bunların görüşmede iletilen sorulara verilen cevaplar doğrultusunda analizi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sebebiyle ülkelerini terk eden Suriyeli halk, “mülteci, sığınmacı, geçici koruma altında bulunan bireyler” gibi vasıflarla en çok göç alan ülke olarak Türkiye’ye yerleşim sağlamışlardır. Zorunlu nedenlerle gerçekleşen göç sonucunda, Hatay’ın Antakya merkez ilçesinde yaşayan sığınmacıların eğitim, ekonomi, politik ve sosyal boyutlarda etkileri, derinlemesine görüşmeler sağlanarak tespit edilmiş ve bu etkilerin Türk toplumunda yerel halk açısından gösterilen tutum ve belirtilen söylemler doğrultusunda gözlem ve analizin değerlendirilmesi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Suriye’ye coğrafi olarak yakınlık, dini değerlerin benzerliği ve ortak dil olan Arapça dilinin yerel halk tarafından konuşuluyor olması, akraba ve tanıdıkların bulunması, Antakya’nın diğer şehirlere göre daha ucuz ve rahat olduğu düşüncesi, Hatay ilinin yerleşim yeri olarak belirlenmesinde etkili faktörler olarak belirlenmiştir. Yerel halkın gündelik hayatlarında her alanda karşılarına çıkan Suriyeli sığınmacılar çocuk, yaşlı ve genç fark etmeksizin genel bir yargı olarak “Suriyeliler” “Suriler” “Araplar” şeklindeki söylemler neticesinde, onlara yönelik sergilenen tutumlar, mevcut durumlar çerçevesinde incelenmiştir.

Suriyeli sığınmacılar, toplumsal, ekonomik ve siyasi boyutları etkileyen “ayrıcalıklı sosyal grup” olarak yaşadıkları bölgeleri ve genel anlamda ise Türkiye’yi etkilemişlerdir. Çalışmanın gerçekleştiği Hatay’ın Antakya ilçesindeki yerel halkın geneli, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye uyumlarında bir zorluk yaşamadıklarını ve hatta bunun yanında kendi kültürlerini ön plana çıkaracak “düğün, cenaze” gibi törenlerinin gözle görülür şekilde yapmalarından yakındıklarını ifade ederek “*kendi kültürümüze yabancı olduk*” cümlesini kurmaktadırlar. Yemek kültürlerini ön plana çıkarmaları, açtıkları lokantaları, dükkânları yerel halk tarafından “misafir” olarak görülen bu bireylerin eylem ve pratiklerini, kendi öz benlik ve varlıklarına karşı olumsuz davranış ve tehdit olarak algılamışlardır. 2011 yılından günümüze kadar geçen süre içerisinde, Hatay başta olmak üzere birçok yerleşim bölgesinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar, kendi uyum sorunları ve yerel halk ile uyum sorunlarının belli bir düzeyde aşıldığı varsayılmaktadır. Bu adapte olma ve toplumsal olarak kabul edilmeleri sığınmacıların yerel halk düzeyinde belirli tutum ve söylemler ile açığa çıkmaktadır.

Sığınmacılar, yerel halkın bazı bireyleri tarafından minnet duygusu ve teşekkürü bilmeyen bireyler olarak görülmektedir. Ülkelerinden ayrılarak gelen sığınmacıların, mütevazı olmadıklarını ve öz güvenlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir. “*Türkiyeli gibiler*” cümlesini kullanılarak, sığınmacıların yaşam sürdükleri bölgelere yabancılık çekmediklerini ve kolay bir şekilde alıştıklarını ifade etmişlerdir. Vatanlarına ihanet ettikleri ve bu durumdan dolayı çoğu sığınmacıların yerel halk tarafından güvenilir bireyler olmadıkları belirtilmiştir. Sığınmacılara, yerel halk tarafından yapılan yardımların ve iyiliklerin suiistimal edildiği yerel halktan bazı bireyler tarafından belirtilmiştir.

Savaşın daha ciddi boyutlara dönüşmesi ve Türkiye’de birden gerçekleşen çok boyutlu demografik artış ile birlikte ilerleyen süreç içerisinde yerel halkın yargı ve

değerlerinin değişmesine bağlı olarak, sığınmacıların sayıca artmaları (fazlalaşmaları), yerel halk tarafından hissedildiği belirtilen güvenlik kaygıları, sığınmacıların çoğu ele alınarak belirtilen nankörlük tasvirleri, ihanet suçlamaları gibi unsurlar ile sığınmacılara karşı yaklaşımı değiştirmiş ve bu durum söylem ve tutumlarda ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın neticesinde, genel anlamda var olan sorun, Suriyeli sığınmacıların sorunları ve yerel halkın Suriyeli sığınmacılara karşı mevcut tutum ve söylemleridir. Toplumsal olarak yerel halk tarafından Suriyeli sığınmacılara yönelik bir kabul mü söz konusu yoksa bir reddediş mi? Yerel halk düzeyinde, Suriyeli sığınmacıların kamplar dışında şehirde yaşamaları ve iş kurmaları, dükkân açmaları nasıl karşılanmaktadır? Gündelik hayatta yerel halk, Suriyeli sığınmacılar ile hangi alanlar ve bağlamlarda daha sık karşılaşmaktadır? Suriyeli sığınmacıların ekonomi, eğitim ve toplumsal alana etkileri hangi düzeydedir? Teorik olarak mülteci, göçmen ve sığınmacı arasındaki kavramsal ve içerik farklılıkları nelerdir? gibi sorulara yanıtlar verilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen cevaplar doğrultusunda oluşturulan analize göre, Antakya'da yaşayan Suriyeli sığınmacılar, yerel halkın büyük bir çoğunluğu tarafından istenmeyen gruptur. Savaşın ardından hala uyum sorunu yaşanmaktadır ve yerel halkın çoğu sığınmacılara yönelik dışlayıcı ve reddedici tavır, tutum ve söylemleri mevcuttur. Antakya'da yaşayan yerel halkın Suriyeli sığınmacılar üzerinden nefret söylemleri bulunmaktadır. İç savaş ve karışıklığın ardından 9 yılın geçmesiyle beraber, Antakya'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların bazılarında barınma ve dil gibi sorunlar çözülmemiştir. Dil sorunun çözülmemesini yerel halktan bazı bireyler, buna sebep olanların Türk bireyler olduklarını ifade etmiştir. Arapça dilini konuşuyor olan yerel halk, sığınmacılarla iletişim kurarken de bu dili kullanarak, sığınmacıların Türkçeyi öğrenmelerini geciktirdiklerini belirtmiştir. Sığınmacıların ülkelerinden ayrılırken yanlarında bulunan

küçük yaşta olan çocuklarının, ergenlik dönemleri, yeni yaşam yerleri olan Türkiye’de devam etmektedir. Bu nedenden dolayı yeni kuşak sığınmacıların, dil sorunu yaşamadıkları ve hatta lise, üniversite gibi eğitimlerden yararlandıklarını ifade eden sığınmacılar bulunmaktadır.

Antakya’da yaşayan yerli halkın çoğunluğu eğitim ve sağlık alanlarında yaşanan sorunların sebebini Suriyeli sığınmacılar olarak görmektedir. Antakya’da yaşayan yerli halkın çoğunluğu ekonomi alanlarında geçim, işsizlik, evlerin fiyatlarının yüksek olmasının sebebi olarak Suriyeli sığınmacıların varlığının, bu olumsuzluklara sebep olarak göstermişlerdir. Yaşadıkları tüm sosyal alanlarda, Suriyeli sığınmacılarla karşılaşan ve olumlu- olumsuz etkileşimler yaşayan yerel halktan birçok birey bulunmaktadır.

Kampların sayıca çok olduğu ve merkezinde birçok sığınmacıyı bünyesinde barındıran Hatay ili, sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı şehirlerden biridir. Hatay, çok kültürlü toplumsal yapıya sahip ve içerisinde birçok etnik köken ve inancı bulunduran bir bölgedir. Arap etnik kökenin yoğun olarak yaşadığı ve Arapça dilinin yaygın olarak kullanıldığı bu şehir sığınmacıların, yerel halk ile iletişim kurarken ve ihtiyaçlarına, taleplerine ve yaşadıkları sorunlara çözüm bulmalarında avantajlar sağlamaktadır. Araştırma kapsamında incelenen, yerel halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturdukları davranış tutumları ve söylemleri, her iki toplum arasında kurulacak olan iletişimi etkilemektedir.

Elde edilen bazı bulgular doğrultusunda, yerel halktan bazı bireyler Suriyeli sığınmacılarla ortak bir uyumun gerçekleşebileceğini, iki toplum arasında evlilik kurumunun gerçekleşmesi gibi bir durumda olumlu tavır sergileyeceklerini belirtmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların, memleketlerinden uzaklaşmalarına ve yabancı bir ülkeye gelerek yerleşmelerine vicdani bir tutumla yaklaşan ve acıma duygularıyla tavır sergileyen

bireylerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra sığınmacılarla birlikte geçirilen yıllara rağmen, onlarla ortak bir uyum ve geleceğin gerçekleşmeyeceğini ifade eden 15 katılımcıdan 13 katılımcı bulunmaktadır. “Yabancı ve öteki olan” a karşı oluşturulan dışlayıcı tavır ve tutum yerel halkın korkulu ve uzak bir tutum sergilemesine sebep olmaktadır.

Suriyeli halk açısından, savaşın bitmeyişi ve gün geçtikçe ülkelerinden daha fazla bireylerin gelmesi “umutsuzluk ve vatani kaybetme” kavramları çerçevesinde düşüncelerine sebebiyet vermiştir ve bu durum ülkelere geri dönme planlarını ertelemelerine neden olmuştur. Yaşadıkları bölgede rahat ve güvenli olduklarını belirten ve mutlu bir yaşam sürdüklerini ifade eden sığınmacılar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, yaşadıkları bölgede yaşam güvenliği açısından rahat olan, fakat yerel halk tarafından bir takım haksızlık ve ayrımcılıklara maruz kalan sığınmacılar da bulunmaktadır. Göç hikâyeleri ve ülkelerinden ayrılma süreçlerinin nasıl gerçekleştiği sorusu, sığınmacılara iletilmiş ve birbirinden zorlu yollar ve zorlu koşullar ile yaşama tutundukları gözlemlenmiştir. Göç ettikleri ilk zamanlarda kötü ortamlarda, rutubetli, ahır gibi yerlerde yaşadıklarını belirten, çocukları ile birlikte yola tek başlarına çıkan, eşinin ülkesinde suçlu olarak görülmesinden dolayı hayatını hep olumsuzluklarla geçiren bireyler duygularını aktararak o günlerin çok çetin günler olduğunu ifade etmişlerdir. Akrabaları bulunuyorsa akrabaları, eğer bulunmuyorsa vicdani tutumla yaklaşan yerel halktan aileler, bu ilk gelen sığınmacılara yardımda bulunmuş hatta evlerini bile açtıklarını belirtmişlerdir. Yanlarında hiçbir eşya ile gelmeyen sığınmacılar, komşularından ve yardım eden ailelerden temin ettikleri eşyalar ve yardımlar ile hayatlarını idame ettirmişlerdir.

Değişimler ortaya çıkarken kendilerini belli etmeden ve fark ettirmeden ortaya çıkabilir. Bazı durumlarda ise bu durum bellidir ve değişim gerçekleşirken belirli değişim öğelerini barındırır. Bu değişim öğeleri; zaman, değişen nesne ve mekândır (Aydın,

2017;19-20). Türkiye özelinde bu durum incelendiğinde, doğal bir değişim gerçekleşmesinin yanı sıra 2011 yılında ortaya çıkan iç savaş ve karışıklık sonucunda yerinden edilen sığınmacıların, yaşam yeri olarak Türkiye'yi belirlemeleri ve burada yoğunluk oluşturmaları sebebiyle, Türkiye'nin doğal bir değişimin yanı sıra var olabilecek farklı kültür ile karşılaşarak, başka boyutlu bir değişim alanı oluşturulmuştur.

Suriyeli sığınmacıların farklı toplumsal ve kültürel yaşama katılmaları neticesinde, aile yapıları, geçim kaynakları, ekonomik durumları, aile rolleri, aile içindeki konumlandırılmaları, çalışmayan kadının çalışmaya başlaması gibi pratikler değişime uğramıştır. Normal değişim boyutu ile yaklaşıldığında, 1920 Türkiye'si ile (yüz yıl aradan sonra) 2020'nin Türkiye'si arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Bu farklılaşmanın sadece demografik olarak yalnızca nüfus da değil sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi, sağlık ve eğitim gibi alanlarda da görülmektedir. Sonuç olarak yaşadığımız ülke içerisinde toplumsal ve sosyo- kültürel değişimlerin yanı sıra 2011 yılından itibaren farklı bir kültür ve etnik grup olan “Suriyelilerin” Türkiye'ye gelmesi ve sayıca günden güne artmaları, var olan bu normal farklılaşma ve değişme boyutunu ciddi düzeyde etkilemiştir. Bu değişim kendini, sosyal, ekonomik, siyasi gibi alanlarda kendini göstermiştir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Akarsu, A. (2016). İslam Coğrafyasında Göç ve Mülteciliğin Sosyolojik Sebep ve Sonuçları: Göç Kuramları Çerçevesinde Bir İnceleme. *Toplum Bilimleri Dergisi*, sayı: 10(20), ss. 135-153.

Akın, M. ve Bozbaş, G. (2020). Suriye’den Türkiye’ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması. *Liberal Düşünce Dergisi*, sayı: 97, ss. 47-65.

Alptekin, K; Akarcay Ulutaş, D; Ustabası Gündüz, D. (2018). Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, sayı: 40/2, ss. 87-114.

Aydemir, S. ve Şahin, M. C. (2017). Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz. *Journal of Islamic Research*, 28(3), ss. 359-71.

Aydemir, S. ve Şahin, M. C. (2018). Zorunlu- Kitlesele Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği. *Dini Araştırmalar*, sayı:53, ss. 121-148.

Aydın, A. H. ve Durgun, S. (2018). Kahramanmaraş’taki Suriyeli Sığınmacıların Yerel Halk Tarafından Sosyo-Ekonomik ve Politik Açıdan Değerlendirilmesi. *KSÜSBD*, sayı:2, ss. 501-526.

Aydın, M. (2017). *Değişim Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım kitap Pınar Yayınları.

- Aygül, H. H. (2018). Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasalarındaki Görünümü ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, sayı: 20, ss.68-82.
- Bal, H. (2015). *Kent Sosyolojisi*, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? . *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, sayı: 2, ss. 368-388.
- Bartman, D., Poros, M. V. ve Monforte, P. (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. (Çev: İtir Ağabeyoğlu Tuncay), Ankara: Hece Yayınları.
- Başeymez, F. (2009). *Çokkültürlülük Açısından Hatay; Sosyolojik Bir Yaklaşım*. Selçuk Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Baykan, E. (2020). *Suriyeli Göçü ve Sosyal Uyuma İlişkin Yerel Toplumun Görüşleri: Altındağ Örneği*. Başkent Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Bayraklı, C. (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Adnan Menderes Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Bodur, A. (2020). *Yerel Medyada Suriyeli Göçmenlere Yönelik Haber Üretim Pratiğini Anlamak: Hatay Örneği*. Gaziantep Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Bolgün, C. (2020). *Sosyal Uyum ve Gruplararası İlişkiler: Türkiye'de Yerel Toplum ve Suriyeliler*. Hacettepe Üniversitesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Bostancı, M. (2017). *Suriyeli Sığınmacı Sorunu*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

- Böhürler, A. (2017). *Mülteci Parfümü Adım Adım Savaştan Kaçış*. İstanbul: Erdem Sedir Yayınları.
- Böke, K. (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Alfa Basım Yayın.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslar Arası Göç Hareketleri*.(Çev: B.U. Bal ve İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:8, ss. 26-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*,sayı:17, ss. 67-91.
- Çatak, B. D. (2018). *Gündelik Yaşamda “Yerleşikler ve Dışarlıklar”*: Suriyeliler ve Yerli Halkın Karşılaşmaları. Mersin Üniversitesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Mersin.
- Çetin, İ. (Yayınlanan Yıl 2012). (https://www.tavsiyedyorum.com/makale_9597.htm)
- Çetin, S. (2017). *İzmir’deki Yerel Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı*. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar.
- Çuhadar, P. (2019). Kırılgan Devlet ve Zorunlu Göç İlişkisini Suriye Üzerinden Okumak. *Göç Araştırmaları Dergisi*, sayı: 5, ss. 28-49.
- Develi, S. E. (2017). 21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:22, ss. 1343-1353.

- Doğan, F. (2019). *Yabancı İle Bir Arada Yaşama ve Ötekileştirme: Mardin Halkının Bakışından Suriyeli Sığınmacılar*. Adnan Menderes Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Dolaş, M. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların Yerel Toplumla Kültürel Uyum Pratikleri: Şanlıurfa Örneği*. Gaziantep Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Döner, H. (2016). *Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma : Hatay İli Örneği*. Fırat Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ.
- Erder, S. (2018). *Zorla Yerleştirmeden Yerinden Etmeye Türkiye’de Değişen İskân Politikaları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, HUGO Yayınları.
- Göker, G. (2015). *Göç Kimlik Aidiyet Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler*. Konya: Literatürk Academia (Nüve Kültür Merkezi).
- Güllüpınar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi Politikası ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 4, ss. 53-85.
- Gülyazar, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *OPUS – Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi*, sayı: 7(13), ss. 678-705.

Günay, E; Atılğan, D; ve Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:2, ss. 37-60.

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, Algı ve İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

İşçi, D. ve Uludağ, E. (2018). Sosyal Medyada Suriyeliler Algısı: Youtube Sokak Röportajları Üzerine Bir İnceleme. *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, sayı:3, ss. 1-24

Kanat, S. ve Aytaç, M. (2018). Suriyeli Mülteciler Özelinde Avrupa Birliği Ortak Göç Politikası ve Birlik ile Üye Devletler Arasında Egemenlik Tartışmaları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, sayı:40, ss. 55-86.

Karasu, M. A. (2018). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:36, ss. 1-73.

Kaya, M. (2017). *Türkiye’deki Suriyeliler İç İç Geçişler ve Karşılaşmalar*. İstanbul: Hiperyayın.

Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, sayı:8, ss. 4-110.

Koyuncu, A. (2014). *Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Özcan, E. D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, sayı:4, ss. 183-215.
- Özgüler, C. V. (2018). Kitlemel Göçlerin Emek Piyasalarına Etkisi: Türkiye'deki Suriyeliler. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, sayı:74, ss. 77-102.
- Perruchoud, R. Redpath, J. Cross (Ed.) (2013), *Göç Terimleri Sözlüğü Uluslararası Göç Örgütü (IOM)*. 2. Baskı. ss. 1-111.
- Pirinççi, F. (2018). Suriye'ye Komşu Ülkelerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları. *TESAM Akademi Dergisi*, sayı:5, ss. 39-60.
- Purvis ve Hunt. (2014). Söylem İdeoloji. (Çev: Simten Çoşar), *Moment*, 1(1),ss. 9-36.
- Sargın, S. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Uyum Süreçleri: Afyonkarahisar Örneği*, Afyon Kocatepe Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar.
- Sontag, S. (2004). *Başkalarının Acısına Bakmak*. (çev: Osman Akınhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Şeker, O. (2019). Suriyeli Mültecilerin Değişen Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, sayı:8, ss. 227-245.
- Topcuoğlu, A; Özensel, E ve Koyuncu, A. (2015 ARALIK). *Konya'daki Suriyeli Misafirlerin Ekonomik Potansiyelleri ve İşbirliği İmkânlarının Belirlenmesi ve Araştırması Proje Raporu*.(Proje Sorumlusu: Yalçın, A.) MUSIAD KONYA, Mevlana Kalkınma Ajansı. Konya.

- Tümtaş, S. M. ve Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:21, ss. 1347-1359.
- Türk, E. (2019). Türk Basınında Suriyeli Göçmenlere İlişkin Haberlere Yapılan Yorumların İncelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:21, ss. 17-30.
- Volkan, V. D. (2017). *Göçmenler ve Mülteciler Travma, Sürekli Yas, Önyargı ve Sınır Psikolojisi*. Ankara: Pusula Yayınevi.
- Yıldırım alp, S., İslamoğlu, E., İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi*, sayı: 35, ss. 107-126.
- Yılmaz, L.Y. (2017). *Yerel Halkın Türkiye'deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. (Belirtilmemiş şehir).

İnternet Kaynakları:

Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER). <https://yimer.gov.tr>

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM).(2020) <https://www.goc.gov.tr>

BM Mülteci Örgütü (UNHCR) <https://www.unhcr.org/tr>

Resmi Gazete, 2013, Yabancıları Koruma Kanunu

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/> Erişim Tarihi: 01.10.2020

<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 01.12.2020

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49150143> Erişim Tarihi:

03.10.2020

https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_9597.htm Erişim Tarihi:

20.09.2020

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/08/120820_turkey_syria Erişim

Tarihi: 01.12.2020

<http://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-suriyed> Erişim Tarihi:

22.09.2020

EKLER

EK 1. SURİYELİ SIĞINMACILARA YAPILAN GÖRÜŞME FORMU

Tarih:

Görüşme numarası:

Görüşmenin kimle yapıldığı:

Görüşmenin başlama süresi:

Görüşmenin bitiş süresi:

Görüşme yapıldığı yer:

Görüşmecinin dili:

Türkiye'ye geliş tarihi:

Tanıtım

Merhaba benim adım Zeynep. Ben Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans öğrencisiyim. Öncelikle görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Yapacağım çalışmaya katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim. Sizlere Suriye’de ve Suriye’den Türkiye’ye göç ederken yaşadıklarınız ve en nihayetinde Türkiye’de deneyimledikleriniz durumlarla ilgili sorular soracağım. Yapılan tüm görüşmenin saklı tutulacağı, soy isminizin herhangi bilgilerinizin kimseyle paylaşılmayacağını belirtmek isterim. Bu nedenle sorulara içinizden geldiği gibi cevap vermenizi rica ederim. Söylediğiniz her şey bizim için değerlidir. Dediklerinizden hiçbir şeyi kaçırmak istemediğimden, bu

görüşmeyi ses kayıt cihazına kayıt etmek istiyorum. Görüşmenin ses kayıt cihazına kayıt edilmesini kabul ediyor musunuz?

Görüşmenin kayıt cihazına kaydedilmesini uygun buluyor mu? 1. Uygun 2. Uygun değil

Kişisel ve Demografik Bilgiler

- Cinsiyeti
- Yaşı:
- Medeni durum:
- Çocukları:
- Eğitim durumu:
- Nerede doğduğu (il/ilçe/köy) :
- Nereden geldiği ve Antakya'da yaşama süresi:
- Bildiği/konuştuğu diller:
- Mesleği:

Görüşmede Sorulacak Sorular

1. Göç hikâyenizi anlatabilir misiniz, olaylar nasıl gelişti, kimlerle birlikte geldiniz?
2. Neden Türkiye'ye ve Hatay Antakya'ya göç ettiniz burayı yerleşim yeri olarak seçme nedeniniz nedir?
3. Savaş veya çatışma öncesi ortamda Türkiye ile ilgili düşünceleriniz nelerdi? Türkiye' ye gelmeden önce kültürü konusunda bilginiz var mıydı?
4. Türkiye'ye geldikten sonra hayatınızda neler değişti? Bölge halkıyla rahat bir şekilde iletişim kuruyor musunuz?

5. Antakya halkının size yönelik davranışları nasıldır, davranışlarında zamanla bir değişim oldu mu?

6. Bu kadar yıldır (belirtilen yıl) burada yaşıyorsunuz peki kendinizi daha çok hangi topluma ait hissediyorsunuz?

7. Türklerle bir arada yaşamaya ve ortak bir gelecek hakkında ne düşünüyorsunuz? Ailenizden birinin Türk biriyle evlenmesini nasıl karşılırsınız?

8. Mart ayında İdlip'te yaşanan çatışmalar sonucunda birçok Avrupa ülkesi kapılarını mültecilere açtı. Siz bu süreç içerisinde Avrupa'ya gitmeyi düşündünüz mü ve giden tanıdıklarınız oldu mu?

9. Geleceğe dair bir planınız var mı, savaş bittiğinde ülkenize geri dönmek ister misiniz?

EK 2. ANTAKYA'DAKİ YEREL HALKA YÖNELİK YAPILAN GÖRÜŞME

FORMU

Tarih:

Görüşme numarası:

Görüşmenin kimle yapıldığı:

Görüşmenin başlama süresi:

Görüşmenin bitiş süresi:

Görüşme yapıldığı yer:

Tanıtım

Merhaba benim adım Zeynep. Ben Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyoloji Yüksek Lisans öğrencisiyim. Öncelikle görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. Yapacağım çalışmaya katkıda bulunacağınız için teşekkür ederim. Sizlere Suriye'den Türkiye'ye göç eden Suriyeli sığınmacıların durumları ve sizin bu konu hakkında düşünceleriniz ile ilgili sorular soracağım. Yapılan tüm görüşmenin saklı tutulacağı, soy isminizin herhangi bilgilerinizin kimseyle paylaşılmayacağını belirtmek isterim. Bu nedenle sorulara içinizden geldiği gibi cevap vermenizi rica ederim. Söylediğiniz her şey bizim için değerlidir. Dediklerinizden hiçbir şeyi kaçırmak istemediğimden, bu görüşmeyi ses kayıt cihazına kayıt etmek istiyorum. Görüşmenin ses kayıt cihazına kayıt edilmesini kabul ediyor musunuz?

Görüşmenin kayıt cihazına kaydedilmesini uygun buluyor mu? 1. Uygun 2. Uygun değil

Kişisel ve Demografik Bilgiler

• **Cinsiyeti:**

• Yaşı:

• Medeni durum:

• Eğitim durumu:

• Mesleği:

Görüşmede Sorulacak Sorular

1. Suriyelilerin Türkiye'ye sığınmaları hakkında ne düşünüyorsunuz? ve Suriyelilerin Türk vatandaşlığına geçmeleri konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
2. Yakın ilişkiler kurduğunuz Suriyeli tanıdıklarınız var mıdır ne sıklıkla görüşüyorsunuz? Ailenizden birinin Suriyeli biriyle evlenmesine nasıl bir tepki verirdiniz?
3. Suriyeli sığınmacılarla ortak bir gelecek ve yaşam düşünüyor musunuz bu ortak uyum sağlanabilir mi?
4. Karşılaştığınız Suriyelilerin kültürel özellikleri hakkında neler biliyorsunuz? Sizce Türk kültürü ile Suriye kültürü benzerlik göstermekte midir?
5. Suriyelilerin özellikle Hatay ilini seçme nedeni sizce nedir?
6. Suriyelilerin gelişiyile birlikte hayatınızda neler değişti? Suriyelilerin ülkemizde bulunmasının avantaj ve dezavantajları nelerdir?
7. Suriyelilerin Hatay'a ilk gelişleriyle şimdiki durumları arasında bir fark var mı, zamanla Suriyelilerin davranışlarında herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz?
8. Suriyelilerle genellikle nerelerde karşılaşıyorsunuz ve onlarla en çok yaşadığınız sorun alanları nelerdir? (Güvenlik, sosyal ilişki, ekonomi vb.)
9. Sizce Suriyelilerle yaşanan sorunların çözülmesi için iki taraf içinde neler yapılabilir, hangi adımlar atılabilir?
10. Ülkelerindeki savaş sona erdiğinde Suriyeli sığınmacıların ülkelerine geri döneceklerini düşünüyor musunuz ve geri dönmelerini ister misiniz?

